

สถาปนากระทรวงยุติธรรม

ครบรอบ

๗๗ ปี

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๘

บช

๔/๕๓๘

น.๓

สถาปนากระทรวงยุติธรรม ครบรอบ

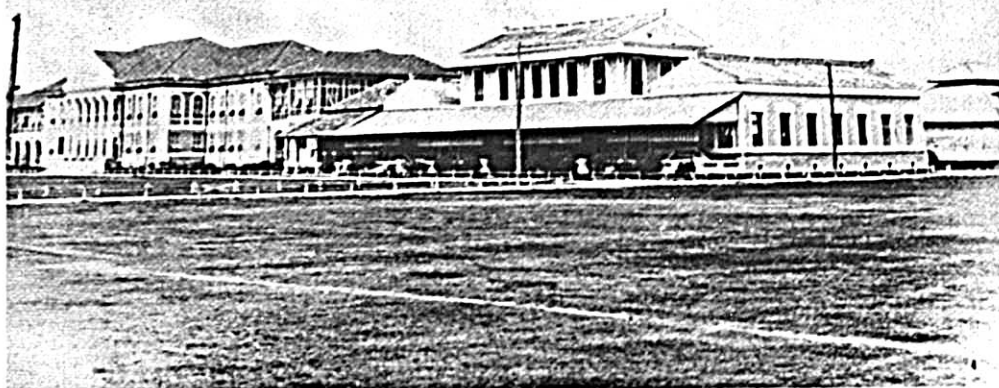
๗๗ ปี

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๔

ส.ร. 310

เลขที่ ๘๘ 8/534 น. 3

วันที่ 18.6.2543

พระราชดำรัส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน
ในพิธีเปิดอาคารที่ทำการ ศาลแพ่งและศาลฎีกา

15 พฤษภาคม 2506

“...ศาลเป็นสถาบันอันสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในบรรดาประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย ผู้พิพากษาทุกท่านคงจะได้ระลึกถึงความสำคัญในหน้าที่ที่จะให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นอย่างดีที่สุดอยู่แล้ว และในเวลาเดียวกันก็เป็นที่ยังหวังว่า ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับงานของศาล จะได้ช่วยกันส่งเสริมให้ผู้พิพากษาได้มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนได้มีหลักประกัน และได้รับความคุ้มครองในสิทธิและเสรีภาพ โดยความยุติธรรมทั่วหน้ากัน...”

ประธานศาลฎีกา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์พระปิยมหาราชผู้ทรงเป็นที่รักยิ่งของประชาชน ได้ทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ.110 เพื่อให้เป็นที่รวมแห่งศาลสถิตยุติธรรมทั้งปวง อันจักอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ดังนั้นบรรดาผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลและกระทรวงยุติธรรมทุกท่านพึงตระหนักถึงพระราชประสงค์ดังกล่าว และปฏิบัติภารกิจอันยิ่งใหญ่นี้ให้สำเร็จลุล่วงโดยไม่ทอดอຍ

เนื่องในวาระครบรอบ 99 ปี แห่งการสถาปนากระทรวงยุติธรรม ผมขอส่งความปรารถนาดี และขออำนวยพรให้ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการตุลาการ ตลอดจนลูกจ้างทุกท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญ ดำรงความสุจริต ยุติธรรม เพื่อเป็นที่พึงของประชาชนทั้งหลายครบชั่วกาลนาน

วิ. ๕๕๕

(นายโสภณ รัตนกร)

ประธานศาลฎีกา

อธิบดีผู้พิพากษา ศาลอุทธรณ์

วัตถุประสงค์ในการสถาปนากระทรวงยุติธรรมตามประกาศลงวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ.110 สรุปสาระสำคัญได้ว่า เพื่อบังคับคดีความทั้งปวงให้เป็นไปด้วยความรวดเร็วเรียบร้อยและเป็นธรรมแก่คู่ความและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ตลอดระยะเวลา 99 ปีที่ผ่านมา กระทรวงยุติธรรมได้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวด้วยดี ทั้งนี้เพราะความมุ่งมั่นร่วมมือร่วมใจร่วมพลังอุทิศกำลังกายกำลังใจ และสติปัญญาของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทุกระดับ โดยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในทุก ๆ ด้าน กระทรวงยุติธรรมจึงเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนทั่วไปเสมอมา

ในวาระอันเป็นศุภมงคลแห่งการย่างเข้าหนึ่งศตวรรษของการสถาปนากระทรวงยุติธรรมนี้ ผมขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกได้โปรดดลบันดาลให้กระทรวงยุติธรรมมีความเจริญรุ่งเรือง สถิตสถาพรเป็นสถาบันหลักในการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศสืบไปชั่วกาลนาน

(นายสวัสดิ์ ไชติพานิช)

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม

นับแต่เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการปฏิรูประบบกฎหมายและวงการศาล โดยให้รวมศาลต่าง ๆ ไว้ในกระทรวงเดียวกัน ทั้งได้ทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2435 วาระดังกล่าว นับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญทางกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย จนถึงบัดนี้นับเป็นเวลา 99 ปี ที่กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาและพิพากษาคดีของศาล สามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังส่งผลถึงความเจริญมั่นคงของประเทศชาติในด้านอื่น ๆ ด้วย

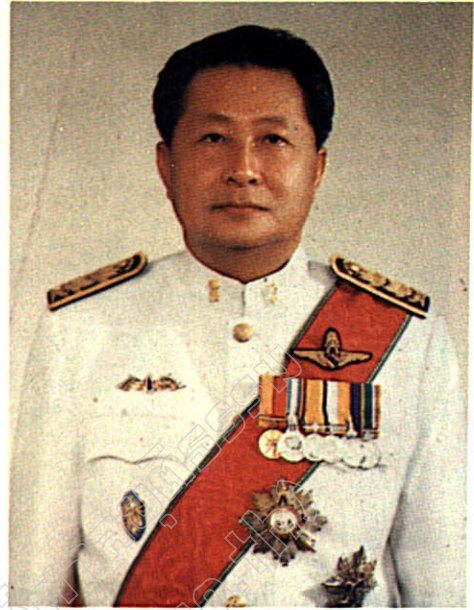
เนื่องในโอกาสคล้ายวันสถาปนากระทรวงยุติธรรมครบรอบ 99 ปี ในวันที่ 25 มีนาคม 2534 ผมใคร่ขอถือโอกาสอันเป็นมงคลนี้ อาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้โปรดอภิบาลและคุ้มครองให้ศาล กระทรวงยุติธรรม และบรรดาข้าราชการผู้สืบต่อหน้าที่ในการผดุงรักษาวงการศาลและกระทรวงยุติธรรม มีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมของชาติตลอดไปชั่วกาลนาน

(ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมได้รับการสถาปนาตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2435 นับถึงปัจจุบัน จะมีอายุครบ 99 ปี ในวันที่ 25 มีนาคม 2534 ตลอดเวลายาวนานนี้ กระทรวงยุติธรรม ได้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในทางธุรการให้แก่ศาลทั้งหลาย ทำให้งานประสิทธิประสาท ความยุติธรรมของศาลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับได้ว่ากระทรวงยุติธรรมได้มีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในบ้านเมือง ปฏิบัติภารกิจเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั่วประเทศ ผลสำเร็จของงานอันมากมายของกระทรวงยุติธรรมจนทุกวันนี้เป็นเพราะความขยันขันแข็ง ความตั้งใจมั่นในการทำงานของข้าราชการกระทรวงยุติธรรมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ได้ร่วมแรงร่วมใจโดยมิเห็นแก่เหน็ดเหนื่อยและปฏิบัติงานได้ผลดีมาตลอด

เนื่องในวาระครบรอบ 99 ปี กระทรวงยุติธรรม ผมขอส่งความปรารถนาดีและขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ข้าราชการทุกท่านจงประสบแต่ความสุข ความเจริญและมีความสำเร็จในสิ่งที่พึงประสงค์จงทุกประการ

นายประมาน ชันชื้อ

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

นายโสภณ รัตนากร
ประธานศาลฎีกา

นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตร
รองประธานศาลฎีกา

นายสุรัตน์ ศรีอนุพันธ์
รองประธานศาลฎีกา

ม.ร.ว.อดุลกิติ์ กิติยากร
รองประธานศาลฎีกา

ศาลอุทธรณ์

นายสวัสดิ์ โขติพานิช
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

นายอรรถวิทย์ วรรณวินิจ
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

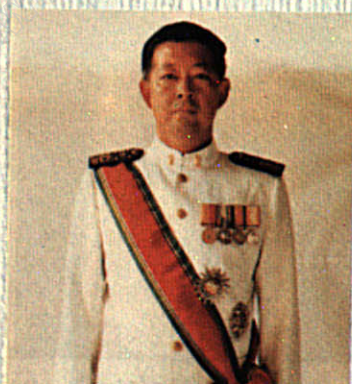
นายเจียร ชูทอง
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

นายปิ่นทิพย์ สุธรรตกุล
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

นายประวิทย์ บัณฑิตน์
อธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์ภาค 1

นายสุวิทย์ ธีรพงษ์
รองอธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์ภาค 1

นายมีพาศน์ โปตระนันท์
รองอธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอุทธรณ์ภาค 1

ศาลอุทธรณ์ ภาค 1

ศาลอุทธรณ์
ภาค 2

นายสมศักดิ์ จุสวสดี

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2

นายสัมฤทธิ์ ไชยศิริ

รองอธิบดีผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค 2

นายอัมพร เดบศิริ

รองอธิบดีผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค 2

ศาลอุทธรณ์
ภาค 3

นายวีระชัย สุตรสุวรรณ

อธิบดีผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค 3

นายนำชัย สุนทรพินิจกิจ

รองอธิบดีผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค 3

นายปรีชา ธนานันท์

รองอธิบดีผู้พิพากษา

ศาลอุทธรณ์ภาค 3

ศาลแพ่ง

นายประเสริฐ บุญศรี
อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

นายประดิษฐ์ เอกมณี
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

ศาลแพ่ง
ธนบุรี

นายสุชาติ สุขุมิตร
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

นายสุวรรณ ตระการพันธ์
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

นายเกียรติ จาตนิลพันธ์
อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี

นายสังเวียน รัตนมุง
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี

นายวิฑูรย์ สุทธิประภา
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งธนบุรี

ศาลอาญา

นายเรีงธรรม ลัดพลี
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายบุญธรรม อยู่พุก
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายเคียง บุญเพิ่ม
อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายกู้เกียรติ สุนทรบุระ
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

นายสมชาย รังสิกรรพุม
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

ศาลอาญา
ธนบุรี

นายสกล เหมือนพะวงศ์
อธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอาญาธนบุรี

นายสะสม ศิริเจริญสุข
รองอธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอาญาธนบุรี

นายสุเมธ อุปนิสากร
รองอธิบดีผู้พิพากษา
ศาลอาญาธนบุรี

ศาลคดีเด็ก
และ
เยาวชนกลาง

นายพัลลภ พิสิษฐสังมการ
อธิบดี
ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

นายจิระ บุญพอนสุนทร
รองอธิบดี
ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

นายสนัด หมายสวัสดิ์
รองอธิบดี
ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

ศาลภาชีอากรกลาง

นายเดชา สุวรรณโณ
อธิบดีผู้พิพากษาศาลภาชีอากรกลาง

นายสันติ ทักราล
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลภาชีอากรกลาง

นายศักดิ์ดา โหมกขมรรคกุล
อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง

นายชวลิต พราอยู่
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง

นายพล บุนยเนตร
รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง

สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี

ศาสตราจารย์ ประภาศน์ อวยชัย
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

นายประสพสุข บุญเดช
เลขาธิการรัฐมนตรี

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

นายประมาน ชันป้อ
ปลัดกระทรวงยุติธรรม

นายจเร อำนวยวัฒนา
รองปลัดกระทรวงยุติธรรม
(ฝ่ายบริหาร)

นายจรัญ หัตถกรรม
รองปลัดกระทรวงยุติธรรม
(ฝ่ายวิชาการ)

กรมบังคับคดี

นายสมชัย ศิริบุตร
อธิบดีกรมบังคับคดี

นายอมรศักดิ์ นพรัมภา
รองอธิบดีกรมบังคับคดี
(ฝ่ายบริหาร)

นายสมชาย พงษ์ธา
รองอธิบดีกรมบังคับคดี
(ฝ่ายวิชาการ)

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

นายอรรถนิติ ดิษฐอำนาจ
เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ

นายประสพสุข บุญเดช
รองเลขาธิการ
ส่งเสริมงานตุลาการ

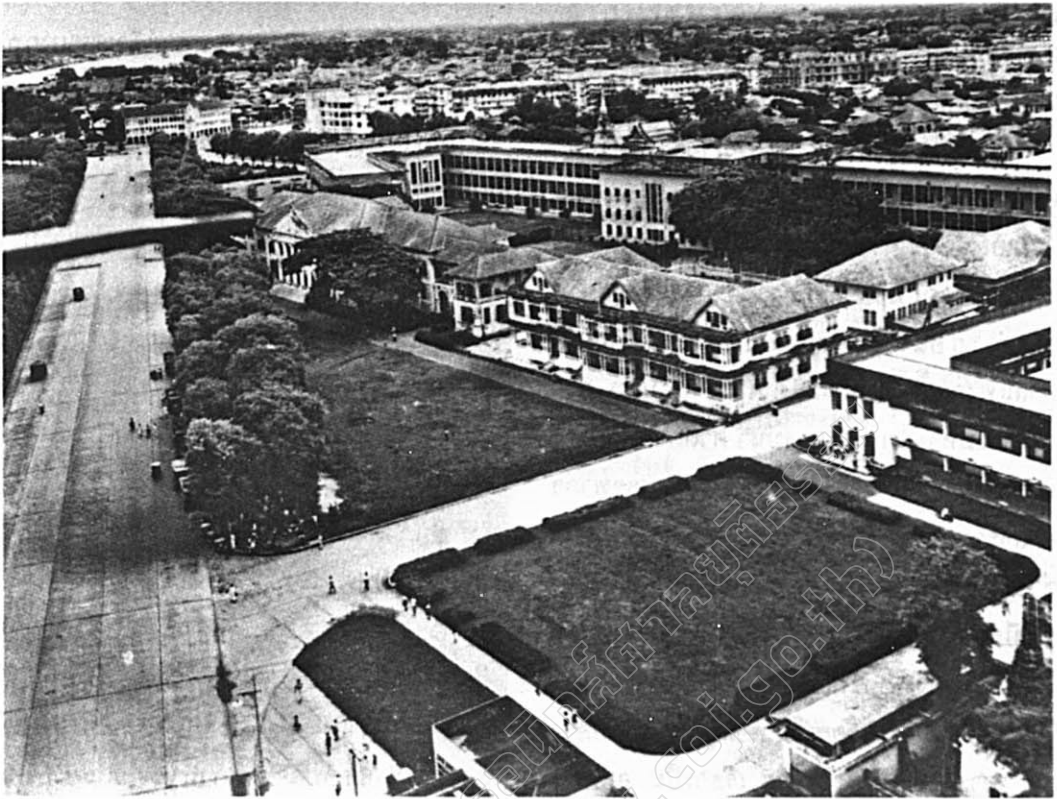
นายสุรศักดิ์ กิตติพงษ์พัฒนา
รองเลขาธิการ
ส่งเสริมงานตุลาการ

ประวัติเกี่ยวกับกระทรวงยุติธรรม	
วรศักดิ์ บุญคง	19
ศาลฎีกาในปัจจุบัน	
สวโชค สุธารณย์	29
ศาลอุทธรณ์ภาค 2	
สุนัย มโนชัยอุดม	37
ศาลอาญา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต	
ชาติชาย กริชชาญชัย	46
ศาลแพ่ง	
ชงศ เอี่ยมทอง	57
ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง	
กิจชัย จิตธารารักษ์	73
ศาลแรงงานกลาง	
เกียรติพงษ์ อมาตยกุล	86
สำนักงานอนุญาโตตุลาการ	
วิชัย อริษะนันท์กะ	96
กรมคุมประพฤติ...ก้าวต่อไปของกระทรวงยุติธรรม	
กฤตศิลป์ กนกนาก	107
ผลงานของกระทรวงยุติธรรมและศาลในรอบ 2 ปี (พ.ศ. 2532-2533)	
สทการณ พืชรณรินทร์	119
นโยบายและการวางแผน	
วิไล รัตนสัญญา	131
ทรัพย์สินทางปัญญา : แง่มุมที่เกี่ยวพันถึงบทบาทของกระทรวงยุติธรรม	
ธีรวัฒน์ ธีรโรจน์วิทย์	146
เจตนาย่อมเล็งเห็นผลในกฎหมายอาญาเยอรมัน	
กมลชัย รัตนสากววงศ์	161

ประวัติเกี่ยวกับ กระทรวงยุติธรรม

วรศักดิ์ บุญคง
กองนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

กล่าวกันว่าพระมหากษัตริย์ของไทยในสมัยโบราณนั้น นอกจากทรงมีพระราชกรณียกิจในการปกครองบ้านเมือง บำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนแล้ว ยังทรงเป็นผู้ประทานความยุติธรรมให้แก่อาณาประชาราษฎร์ โดยทรงวินิจฉัยบรรดาคดีกรณีพิพาทของประชาชนในบ้านเมืองโดยพระองค์เอง ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ได้มีการจัดระเบียบแบบแผนการปกครองเพื่อแบ่งเบาพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์ในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยได้โปรดเกล้าให้เสนาบดีกรมวังผู้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทว่าการยุติธรรมต่างพระเนตรพระกรรณ แด่พระมหากษัตริย์ยังทรงควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด หากได้ทรงมอบพระราชอำนาจในการวินิจฉัยคดีโดยเด็ดขาดไม่ ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีก็ได้มีการจัดระเบียบ

การปกครองทำนองเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีเสนาบดีกรมวังเป็นผู้ชำระความแทนพระมหากษัตริย์ หรือมิฉะนั้นก็พระราชทานพระราชภาระส่วนนี้แก่ปุโรหิตหรือมโนสารอำมาตย์ ดังปรากฏหลักฐานคามหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า “ที่ประคองพระราชวังมีกระดิ่งแขวนไว้สำหรับผู้มีทุกข์ร้อนไปสั่นร้องทุกข์ และพระองค์จะเสด็จออกประทับเหนือแผ่นดินพระแท่นมณฑลศิลาเพื่อรับและวินิจฉัยฎีกานั้น” ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์คอนคั่นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงดำเนินรอยตามพระบูรพมหากษัตริราชธิราช โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกลองวินิจฉัยเกร์ไว้ที่ริมกรมวัง เพื่อให้ราษฎรร้องถวายฎีกาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จออกโปรยทาน ณ พระที่นั่งพุทไธ-

สวรรค์เดือนละสี่ครั้ง เพื่อให้ราษฎรซึ่งมีทุกข์
เดือดร้อนทำคำร้องฎีกามาทูลเกล้าฯ ถวาย

ก่อนมีการปรับปรุงแยกหน้าที่ราชการออกเป็น
เป็นสัดส่วนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวราชการฝ่ายบริหารและตุลาการ
มิได้แยกจากกัน ศาลยุติธรรมจึงกระจายอยู่ตาม
กรมต่าง ๆ อันได้แก่ ศาลนครบาล ศาลแพ่งเกษม
ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมวัง ศาลอาญานอก ศาล
อุทธรณ์มหาดไทย ศาลกรมนา ศาลกรมท่ากลาง
ศาลกรมท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา ศาลสรรพากร
ศาลธรรมการ ศาลราชตระกูล ศาลมรฎก ศาล
ต่างประเทศ และศาลฎีกา ต่อมาจึงได้มีการจัด
ระเบียบการศาลเสียใหม่ โดยให้รวมศาลต่าง ๆ
ให้เหลือเพียง 7 ศาลคือ

ยกศาลฎีกา เรียกเป็น ศาลอุทธรณ์คดีหลวง

ศาลอุทธรณ์มหาดไทย เรียกเป็น อุทธรณ์

คดีราษฎร

ศาลนครบาล กับศาลอาญานอก รวมเรียกว่า

ศาลพระราชอาญา

ศาลแพ่งเกษม ศาลกรมวัง ศาลกรมนา รวม

เรียกว่า ศาลแพ่งเกษม

ศาลแพ่งกลาง ศาลกรมท่ากลาง ศาลกรม

ท่าซ้าย ศาลกรมท่าขวา ศาลธรรมการ และศาล
ตระกูล รวมเรียกว่า ศาลแพ่งกลาง

ศาลสรรพากร ศาลมรฎก รวมเรียกว่า

ศาลสรรพากร

ศาลต่างประเทศ คงไว้ตามเดิม

โดยได้ให้ศาลต่าง ๆ ดังกล่าวสังกัดอยู่ใน
กระทรวงยุติธรรม ตามประกาศตั้งกระทรวงยุติ-
ธรรม ประกาศลงวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ.110
(พ.ศ.2434) และในประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรม
ได้กำหนดให้มีเสนาบดีเป็นประธาน

ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎ-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระราชโองการประกาศจัด
ระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรม ประกาศลง
วันที่ 3 เมษายน ร.ศ.131 (พ.ศ.2455) แยก
หน้าที่ราชการกระทรวงยุติธรรมเป็นฝ่ายธุรการ
ส่วนหนึ่ง และฝ่ายตุลาการส่วนหนึ่ง ให้อธิบดี
ศาลฎีกาเป็นประธานในราชการฝ่ายตุลาการ มี
อำนาจวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาล
ทั้งหลาย ในส่วนระเบียบราชการนั้น ให้เสนาบดี
กระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน มีอำนาจและหน้าที่
บังคับบัญชาราชการและรับผิดชอบในบรรดา
ราชการที่เป็นส่วนธุรการทั่วไป ในส่วนที่เป็นฝ่าย
ตุลาการให้เสนาบดีปรึกษาหารือและฟังความคิด
เห็นของอธิบดีศาลฎีกาแล้ววินิจฉัยบังคับบัญชา
ไปตามที่ตกลงกัน ถ้ามีความเห็นแตกต่างกันให้
เสนาบดีพร้อมอธิบดีศาลฎีกานำความกราบบังคม
ทูลเรียนพระราชปฏิบัติ แต่ในเวลาต่อมาประกาศ
จัดระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2455
นี้ได้ถูกยกเลิกโดยประกาศจัดระเบียบราชการ
กระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.
2471 ให้เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่รับ
ผิดชอบบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายธุรการและ
ตุลาการที่นอกจากการพิจารณาคดีในศาล ซึ่งเป็น
อำนาจอิสระของผู้พิพากษา แต่เพื่อให้เสนาบดี
มีโอกาสตรวจราชการ ในศาลยุติธรรมให้ได้ผล
ดียิ่งขึ้น ให้เสนาบดีมีอำนาจนั่งกำกับพิจารณา
ปรึกษาคดีในศาลยุติธรรมได้ทุกศาล ต่อมาระเบียบ
ราชการส่วนนี้ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบราชการ
ฝ่ายตุลาการเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ฉบับ พ.ศ.2477
บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็น
ผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทั้งหลาย แต่

การดำเนินการพิพากษาคดีรวมตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษาคดีให้เสร็จเด็ดขาดไปนั้นให้อยู่ในดุลยพินิจของศาลโดยเฉพาะ

การแบ่งส่วนราชการกระทรวงยุติธรรมในปัจจุบันนี้ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 ข้อ 22 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2517 บัญญัติให้กระทรวงยุติธรรมมีส่วนราชการดังต่อไปนี้

- 1) สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี
- 2) สำนักงานปลัดกระทรวง
- 3) กรมบังคับคดี
- 4) สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

รายพระนามและรายนามอธิบดีศาลฎีกาและประธานศาลฎีกา ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

1. พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร ตั้งแต่วันอังคาร เดือน 9 ขึ้น 8 ค่ำ ปีมะโรง จ.ศ.1247 (พ.ศ.2428)

2. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสิริธัชสังกาศ ตั้งแต่ 5 กันยายน ร.ศ.108 (พ.ศ.2432)

3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัฒนวิศิษฐ์ ตั้งแต่วันที่ 11 เมษายน ร.ศ.131 (พ.ศ.2455) - 31 สิงหาคม 2461

4. พระยาจักรปาณิศรวิสุทธิ ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2461-11 ธันวาคม 2462

5. มหาอำมาตย์โท พระยาฤทธิพิทักษ์ ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2462-6 พฤษภาคม 2496

6. มหาอำมาตย์โท พระยาจินดาภิรมย์-ราชสภานิติ เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ รังคำแห่งอธิบดีศาลฎีกา ตั้งแต่วันที่ 6 พฤษภาคม 2469 ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นอธิบดีศาลฎีกา ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2470-15 ธันวาคม 2471

7. มหาอำมาตย์โท พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุดดี ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2471-2476

8. พระยาศรีสังกร (ศาสตราจารย์) รังคำแห่งอธิบดีศาลฎีกา ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2476-1 เมษายน 2477

9. พระยาภิรมย์รัตนสุภาส (ชม สุขะวณิช) รังคำแห่งอธิบดีศาลฎีกา ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2477 ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้เป็นอธิบดีศาลฎีกา ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2477 ภายหลังคำแห่งอธิบดีศาลฎีกาเปลี่ยนมาเป็นประธานศาลฎีกา

ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2482 จึงได้มีการประกาศ
ตั้งพระยาวิกรมรัตนสุภาหเป็นประธานศาลฎีกา
ตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 2482 จนถึงเดือนธันวาคม
2483

10. พระยาลัทธิธรรมประคัลภ์ (วงศ์
ลัทธิ) ตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม 2484-2496

11. พระมนูเวทย์วิมลนาท (มนูเวทย์ สุมา-
วงศ์) ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2496- 4 มิถุนายน
2501

12. พระยาธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคาร (บุญ-
จวน บุญยะปานะ) ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม
2501-11 พฤศจิกายน 2501

13. หลวงจรัญเนติศาสตร์ (จรัญ โปษ-
ยานนท์) ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2502-30
กันยายน 2505

14. นายประวิติ ปัดคพงศ์ ตั้งแต่วันที่ 15
ตุลาคม 2505-30 กันยายน 2506

15. นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ตั้งแต่วันที่
1 ตุลาคม 2506-30 กันยายน 2510

16. นายประกอบ หุตะสิงห์ ตั้งแต่วันที่
1 ตุลาคม 2510-30 กันยายน 2515

17. นายทองคำ จารุเหติ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2515-15 มีนาคม 2516

18. นายจินดา บุญยอาคม ตั้งแต่วันที่ 1
เมษายน 2516-30 กันยายน 2517

19. นายสุธรรม ภัทรารคม ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2517-30 กันยายน 2520

20. นายวิกรม เมลาณนท์ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2520-30 กันยายน 2521

21. นายประพจน์ ถิระวัฒน์ ตั้งแต่วันที่
1 ตุลาคม 2521-30 กันยายน 2523

22. นายบัญญัติ สุชีวะ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2523-1 ตุลาคม 2527

23. นายภิญญ ไชระนิติ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2527-30 กันยายน 2529

24. นายจรัส เขมะจารุ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2529-30 กันยายน 2532

25. นายอานันท์ คล้ายสังข์ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2532-30 กันยายน 2533

26. นายโสภณ รัตนกร ตั้งแต่วันที่ 2
ตุลาคม 2533-ปัจจุบัน

รายพระนามและรายนามเสนาบดีและ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตั้ง แต่อดีต-ปัจจุบัน

1. พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าสวัสดิ-
โสภณ ตั้งแต่ 1 เมษายน ร.ศ.111-113

2. พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงพิชิต-
ปรีชากร ตั้งแต่ 22 ตุลาคม ร.ศ.113-115

3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงราชบุรี-
ดิเรกฤทธิ์ ตั้งแต่ 3 มีนาคม ร.ศ.115-129

4. พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์
กฤษดากร ตั้งแต่ 27 มกราคม ร.ศ.129-131

5. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาอภัยราชา-
มหายุติธรรมธร ตั้งแต่ 25 มิถุนายน ร.ศ.131-
พ.ศ.2469

6. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพิชัยญาติ
ตั้งแต่ 6 พฤษภาคม 2469 รั้งตำแหน่งเสนาบดี
วันที่ 1 เมษายน 2470 เป็นเสนาบดี 2471

7. มหาอำมาตย์โท พระยาจินดาภิรมย์-
ราชเสนาบดี ตั้งแต่ 15 มิถุนายน 2471 รั้ง
ตำแหน่งเสนาบดี วันที่ 15 ธันวาคม 2471 เป็น
เสนาบดี-2475 (ต่อมาภายหลังพระยาจินดา-

ภิรมย์ฯ ได้เลื่อนเป็น “เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร”)

8. พระยาเทพวิฑูรพหุลศรคบดี ตั้งแต่ 10 ธันวาคม 2475-20 มิถุนายน 2476

9. พระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ ตั้งแต่ 1 กันยายน 2476-12 กุมภาพันธ์ 2478

‘เปลี่ยนตำแหน่งเสนาบดีเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง พ.ศ.2475’

10. เจ้าพระยามหิธร ตั้งแต่ 13 กุมภาพันธ์ 2478-20 ธันวาคม 2480

11. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ ตั้งแต่ 21 ธันวาคม 2480-11 กันยายน 2481

12. พลเรือตรีถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ตั้งแต่ 20 ธันวาคม 2481-24 กรกฎาคม 2487

13. นายจิตร ศรีธรรมมาธิเบศร์ ณ สงขลา เป็นรัฐมนตรีฯ รอบที่สอง ตั้งแต่ 2 สิงหาคม 2487-17 กรกฎาคม 2488

14. นายดิเรก ชัยนาม ตั้งแต่ 1-17 กันยายน 2488

15. พระยานครราชสุวรรณ์ ตั้งแต่ 19 กันยายน 2488-24 มกราคม 2489

16. พระยาศรีธรรมมาธิเบศร์ ตั้งแต่ 2 กุมภาพันธ์-18 มีนาคม 2489

17. หลวงชำนาญนิติเกษตร ตั้งแต่ 24 มีนาคม-8 มิถุนายน 2489

18. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีฯ รอบที่สอง ตั้งแต่ 11 มิถุนายน 2489-8 พฤศจิกายน 2490

19. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ตั้งแต่ 11 พฤศจิกายน 2490-6 กุมภาพันธ์ 2491

20. พระยาอรรดการิย์นิพนธ์ ตั้งแต่ 25 กุมภาพันธ์-7 เมษายน 2491

21. พระมนูภาณวิมลศาสตร์ ตั้งแต่ 15 เมษายน 2491-18 กรกฎาคม 2493

22. นายเลียง ไชยกาล ตั้งแต่ 18 กรกฎาคม 2493-11 มกราคม 2494

23. นายเชมชาติ บุญยรัตพันธุ์ ตั้งแต่ 29 พฤศจิกายน-5 ธันวาคม 2494

24. พระนิติธารณพิเศษ ตั้งแต่ 8 ธันวาคม 2494-มกราคม 2496

25. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ตั้งแต่ 31 มกราคม 2496-16 กันยายน 2500

26. พระยาอรรดการิย์นิพนธ์ (เป็นรัฐมนตรีฯ รอบที่สอง) ตั้งแต่ 23 กันยายน 2500-26 ธันวาคม 2501

27. พระคุณยพากย์สุวณธ์ ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์-20 ตุลาคม 2501

28. พระยาอรรดการิย์นิพนธ์ (เป็นรัฐมนตรีฯ รอบที่สาม) ตั้งแต่ 10 กุมภาพันธ์ 2502-2512

29. หลวงจำรูญเนติศาสตร์ ตั้งแต่ 11 มีนาคม 2512-2514

30. นายกมล วรณประภา ตั้งแต่ 19 ธันวาคม 2515-2516

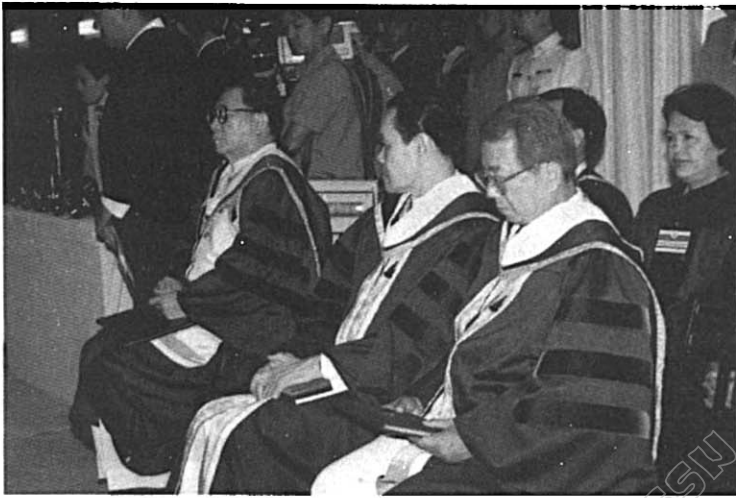
31. นายประกอบ หุตะสิงห์ ตั้งแต่ 16 ตุลาคม 2516-2517

32. นายกิตติ สีหนนท์ ตั้งแต่ 30 พฤษภาคม 2517-2518

33. นายเทียม ไชยพันธ์ ตั้งแต่ 21 กุมภาพันธ์ 2518

34. นายใหญ่ ศรีวิชา ตั้งแต่ 17 มีนาคม 2518-2519

35. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ตั้งแต่ 8 มกราคม 2519

36. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ตั้งแต่ 21 เมษายน 2519

37. นายชวน หลีกภัย ตั้งแต่ 5 ตุลาคม 2519

38. นายเสมา รัดนมาลัย ตั้งแต่ 22 ตุลาคม 2519-2520

39. นายสุธรรม ภัทราคม ตั้งแต่ 12 พฤศจิกายน 2520-2523

40. นายรัตน์ ศรีไกรวิน ตั้งแต่ 11 กุมภาพันธ์ 2523

41. นายชวน หลีกภัย ตั้งแต่ 12 มีนาคม 2523-2524

42. นายมารุต บุณนาค ตั้งแต่ 11 มีนาคม 2524-6 พฤษภาคม 2526

43. นายภิกขุ อัสสิริรัตน์ ตั้งแต่ 7 พฤษภาคม 2526-2529

44. นายสะอาด ปิยวรรณ ตั้งแต่ 11 สิงหาคม 2529-2531

45. พล.ต.ท.จรัส มังคลารัตน์ ตั้งแต่ 9 สิงหาคม 2531-14 ธันวาคม 2533

46. นายอุทัย พิมพ์ใจชน ตั้งแต่วันที่ 14 ธันวาคม 2533-23 กุมภาพันธ์ 2534

47. นายประภาส อวยชัย ตั้งแต่วันที่ 6 มีนาคม 2534-ปัจจุบัน

รายนามปลัดทูลฉลองและปลัดกระทรวง ยุติธรรม ตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน

1. พระศรีธรรมสาส์น ร.ศ.111 (พ.ศ. 2435)

2. พระยาฤทธิคุณกรณกิจ ร.ศ.115

3. พระจักรปาณิศรวิสุทธิ (ลออ ไกกฤษ) ร.ศ.120 (พ.ศ.2444)

4. พระยาราชเสนา ร.ศ.130 (พ.ศ.2454)

5. มหาอำมาตย์ตรีพระยาราษฎร์ชาติสร ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2462

6. มหาอำมาตย์ตรี พระยาจักรพันธ์โสภณ ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.2462 จนถึงปี พ.ศ.2469

7. มหาอำมาตย์ตรีพระยามโหสถศรีพิพัฒน์ (เชิญ ประญาณานนท์) ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2471-พ.ศ.2479

8. พระยาฤทธิราชทรงสวัสดิ์ (สุใจ ไกรจิตติ) ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2479-พ.ศ. 2482

9. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัดพลี) ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2482-พ.ศ. 2484

เปลี่ยนตำแหน่งปลัดทูลฉลองเป็น
ปลัดกระทรวง พ.ศ.2475

10. พระยารักรคประจิตธรรมจรัส (เขียน
รักคประจิต) ตั้งแต่วันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2484-
พ.ศ.2492

11. พระคุณพาศย์สุวัฒน์ (ปิ่นท บัทม-
สถาน) ตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ.2492-พ.ศ.
2496

12. นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ตั้งแต่วันที่ 23
มีนาคม พ.ศ.2496-พ.ศ.2501

13. นายกำธร พันธุลาภ ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม พ.ศ.2501-พ.ศ.2510

14. นายบรรจบ เสาวรณ ตั้งแต่วันที่ 15
ตุลาคม พ.ศ.2510-พ.ศ.2514

15. นายบัญญัติ สุชีวะ ตั้งแต่วันที่ 1
ธันวาคม พ.ศ.2514-พ.ศ.2517

16. นายประภาศน์ อวยชัย ตั้งแต่วันที่ 1
ธันวาคม พ.ศ.2517-พ.ศ.2518

17. นายศิริ อติโพธิ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม
พ.ศ.2519-พ.ศ. 2525

18. นายโสภณ รัตนกร ตั้งแต่วันที่ 1
มิถุนายน 2525-31 พฤษภาคม 2527

19. นายเอียร เจริญวัฒนา ตั้งแต่วันที่ 1
มิถุนายน 2527-30 กันยายน 2528

20. นายสวัสดิ์ โชติพานิช ตั้งแต่วันที่ 1
ตุลาคม 2528-1 ตุลาคม 2533

21. นายประมาณ ชันชื้อ ตั้งแต่วันที่ 2
ตุลาคม 2533-ปัจจุบัน

หนังสืออ้างอิง

คฤหาสน์ ฉบับที่ 1 ปีที่ 29 ประจำเดือนมกราคม-
กุมภาพันธ์ 2525

คฤหาสน์ ฉบับที่ 2 ปีที่ 29 ประจำเดือนมีนาคม-
เมษายน 2525

คฤหาสน์ ฉบับที่ 3 ปีที่ 29 ประจำเดือนพฤษภาคม-
มิถุนายน 2525

ศาลฎีกา ในปัจจุบัน

สบโชค สุขารมณ์

ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา

ช่วยทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

ศาลฎีกาเป็นศาลสูงสุดในระบบศาลของประเทศไทย ซึ่งแบ่งชั้นศาลเป็นสามระดับ คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ศาลฎีกาได้รับการสถาปนาขึ้นเมื่อจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 117 ปี นับเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ตลอดระยะเวลาที่หนึ่งร้อยปีที่ผ่านมานี้ ศาลฎีกาได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจากคณะกรรมการตรวจความฎีกา จนแปรสภาพมาเป็นศาลฎีกา และในที่สุดก็ได้มาร่วมกับศาลอื่น ๆ ในกระทรวงยุติธรรมดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน องค์ประกอบการบริหารงานของศาลฎีกาในปัจจุบันแยกได้เป็น 2 ส่วนคือ การบริหารงานด้านธุรการและการบริหารงานด้านตุลาการ

การบริหารงานด้านธุรการ

การบริหารงานด้านธุรการของศาลฎีกาถือได้ว่าเป็นงานที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ อาจกล่าวได้ว่างานด้านธุรการนี้เป็นจุดเริ่มต้นเมื่อมีคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกา ซึ่งมีงานหลักอยู่ 4 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายรับฟ้องและแถลงการณ์ เมื่อศาลต่าง ๆ ส่งสำนวนขึ้นมาสู่ศาลฎีกาหรือในกรณีที่จะต้องยื่นคำร้องคำขอต่าง ๆ ต่อศาลฎีกา ฝ่ายรับฟ้องและแถลงการณ์จะเป็นฝ่ายแรกที่รับสำนวนความ ตลอดจนคำร้องคำขอต่าง ๆ เมื่อได้รับแล้วจะต้องลงสารบบความรับของศาลฎีกาเก็บรักษาสำนวนความ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ เพื่อที่จะรอการจ่ายให้ผู้พิพากษาจากประธานศาลฎีกา นอกจากนี้ยังจะต้องทำรายงานความประจำเดือน ครึ่งปี ล้นปีเสนอต่อกระทรวงยุติธรรมอีกด้วย

2. ฝ่ายพิมพ์คำพิพากษา มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของคดีที่ผู้พิพากษาทำคำพิพากษาเสร็จเรียบร้อยแล้วโดยเริ่มตั้งแต่รับสำนวนและร่างคำพิพากษา นำมาจัดพิมพ์ให้เรียบร้อยเพื่อเสนอสำนวนและร่างคำพิพากษาให้ผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาตรวจร่างรับร่างคำพิพากษาที่ส่งออกโดยประธานศาลฎีกา จัดทำสารบบคำพิพากษา ตรวจแก้คำพิพากษา เสนอคำพิพากษาให้ผู้พิพากษาลงนาม ส่งสำนวนและคำพิพากษาลงทะเบียนเอกสารไปยังศาลชั้นต้นฝ่ายพิมพ์คำพิพากษานี้เลขานุการศาลฎีกาจะควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด

3. ฝ่ายคำสั่งคำร้อง มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นคำร้องที่ขึ้นสู่ศาลฎีกาขึ้นคดีจะเป็นผู้ยื่นคำร้องคำขอต่าง ๆ ให้เลขานุการศาลฎีกาตรวจดูก่อนที่จะนำเสนอประธานศาลฎีกาสั่งจ่ายให้แก่ผู้พิพากษาเพื่อมีคำสั่งต่อไป

4. ฝ่ายธุรการทั่วไป ปฏิบัติหน้าที่งานสารบรรณ-ได้ตอบและการเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินบัญชีและพัสดุ ตลอดจนอาคารสถานที่และยานพาหนะ พร้อมทั้งงานห้องสมุดและประชุมใหญ่ งานห้องสมุดและประชุมใหญ่นี้ นอกจากจะสนับสนุนด้านคำรากฎหมายแก่ผู้พิพาก-

ษาแล้ว ยังมีหน้าที่ค้นหาคำพิพากษาศาลฎีกาคำสั่งคำร้องของศาลฎีกาด้วยตามกฎหมายเมื่อมีผู้พิพากษาต้องการ ตลอดจนการจัดเก็บคำพิพากษาคำสั่งคำร้องศาลฎีกาทั้งสำเนาและฉบับตรวจรวมทั้งเอกสารการประชุมใหญ่เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการค้นคว้าของผู้พิพากษาอีกด้วย

การบริหารงานด้านธุรการของศาลฎีกาประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ธุรการรวมทั้งสิ้น 94 ตำแหน่งอยู่ภายใต้การดูแลและการบริหารของจำศาลฎีกา ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไประดับ 8 เนื่องจากงานของศาลฎีกาเป็นงานที่เกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นหลักจึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดการดูแลเกี่ยวกับอีกชั้นหนึ่งคือเลขานุการศาลฎีกา เลขานุการศาลฎีกานี้จะนั่งประจำอยู่ในห้องฝ่ายพิมพ์คำพิพากษาเสมอ

การบริหารงานด้านตุลาการ

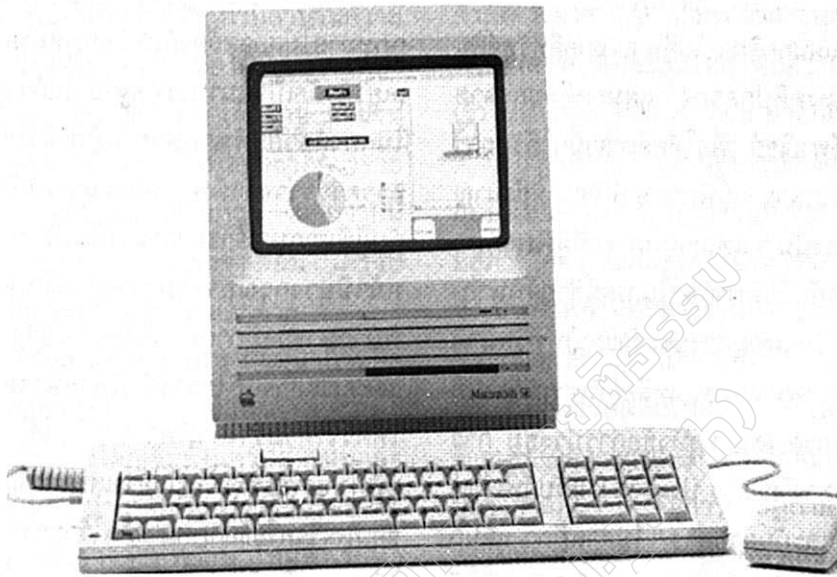
เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาหลังจากผ่านชั้นตอนในทางธุรการแล้ว ประธานศาลฎีกาจะจ่ายสำนวนความลำดับเลขคดีที่ศาลฎีการับไว้ให้ผู้พิพากษาเพื่อพิจารณาพิพากษาต่อไป แต่มีคดีบางประเภท เช่นคดีแรงงาน คดีภาษีอากร คดีล้มละลาย คดีเด็กและเยาวชน หรือคดีอาญาที่จำเลยต้องชั่งระหว่างพิจารณา ถือเป็นหลักของศาลฎีกาว่าสมควรจะได้รับการพิจารณาพิพากษาเป็นการเร่งด่วนก่อนคดีประเภทอื่น นอกจากนี้อาจมีบางคดีที่คู่ความร้องขอโดยมีเหตุผลพิเศษหรือคดีสำคัญที่รอการเร่งรัดเฉพาะเรื่องก็อาจได้รับการพิจารณาพิพากษาเป็นการเร่งด่วนได้เมื่อประธานศาลฎีกาจ่ายสำนวนความให้ผู้พิพากษาขอเบิกแล้ว ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนก็จะทำคำพิพากษาอันประกอบด้วยคณะที่ประธานศาลฎีกามีคำสั่ง สำหรับคดีแรงงาน คดีเด็กและเยาวชนและคดีภาษีอากร

จะมีแผนกคดีดังกล่าวในศาลฎีกาซึ่งประธานศาลฎีกาได้จัดให้มีขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติ หากมีคดีนั้น ๆ ขึ้นสู่ศาลฎีกาผู้พิพากษาที่มีชื่อประจำแผนกนั้น ๆ จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษา นอกจากนี้ศาลฎีกายังมีแผนกคดีภายในคือ แผนกคดีทรัพย์สินทางปัญญาและคดีปกครอง แผนกคดีล้มละลายและแผนกคดีพาณิชย์ เพื่อให้คดีเหล่านั้นได้รับการพิจารณาพิพากษาจากผู้พิพากษาที่มีความชำนาญพิเศษในเรื่องนั้น ๆ แต่ละแผนกจะมีผู้พิพากษาหัวหน้าแผนกกับมีผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาเป็นเลขานุการประจำแผนก ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือผู้พิพากษาคตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น ทำหัวข้อการประชุม การเตรียมข้อมูลทางวิชาการ ประสานงานกับผู้พิพากษาในแผนกและกับฝ่ายต่าง ๆ ในศาลฎีกา แผนกคดีต่าง ๆ นั้นปกติจะมีการประชุมเพื่อปรึกษาคดีอาทิตยละครั้ง เมื่อผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ร่างคำพิพากษาทุกเรื่องจะผ่านการตรวจทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกานี้ช่วยทั้งประธานศาลฎีกาและผู้พิพากษาศาลฎีกาในการตรวจร่างคำพิพากษาลงจนทำบันทึกเสนอความเห็นหรือข้อสังเกตเป็นลำดับขึ้นไปตั้งแต่ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจนถึงรองประธานศาลฎีกาและประธานศาลฎีกา

กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาประกอบด้วยผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา 5 คน และผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาอีก 26 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้พิพากษาประจำกระทรวงหรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวงซึ่งผ่านงานคดีมาเป็นเวลาหลายปี กับมีผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในระดับชั้น 5 อีกจำนวนหนึ่งด้วย กอง

ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาจะทำหน้าที่ตรวจร่างคำพิพากษาและสำนวนความในชั้นแรก ซึ่งถ้าหากเห็นว่าร่างคำพิพากษาวินิจฉัยข้อเท็จจริงคลาดเคลื่อนจากที่ปรากฏในสำนวนหรือวินิจฉัยข้อกฎหมายไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายที่ศาลฎีกาเคยวินิจฉัยเป็นแนวบรรทัดฐานไว้แล้ว ผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาผู้รับผิดชอบในการตรวจร่างคำพิพากษาจะนำไปปรึกษาหารือกับผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนในเบื้องต้น ซึ่งก่อนหน้านี้นางกรณีอาจไปขอความเห็นจากผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาก่อน ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนและคณะอาจแก้ไขร่างคำพิพากษาใหม่หรืออาจให้คงไว้ตามร่างคำพิพากษาคเดิมได้ ในกรณีนี้ผู้พิพากษาที่ตรวจสำนวนอาจเสนอความเห็นทั้งข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายติดไว้กับร่างคำพิพากษาได้ การทักท้วงด้วยบันทึกหรือการตั้งข้อสังเกตในร่างคำพิพากษานี้เป็นอำนาจหน้าที่ของรองประธานศาลฎีกาและประธานศาลฎีกาที่จะเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยต่อไป ประธานศาลฎีกาอาจขอให้เจ้าของสำนวนทบทวนร่างคำพิพากษาได้ ซึ่งเจ้าของสำนวนอาจทบทวนร่างหรือขอโอนสำนวนได้ และหากเป็นปัญหาสำคัญประธานศาลฎีกาอาจให้นำคดีเข้าสู่การวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้หลังจากร่างคำพิพากษาศาลฎีกาผ่านการตรวจเป็นลำดับดังได้กล่าวมาแล้ว ในชั้นตอนสุดท้ายร่างคำพิพากษาศาลฎีกาทุกร่างจะถูกนำเสนอต่อประธานศาลฎีกาเพื่อส่งออกต่อนั้นจะผ่านกรรมวิธีทางด้านธุรการและจัดส่งไปอ่านยังศาลเจ้าของสำนวนต่อไป

งานของศาลฎีกาในปัจจุบันที่สมควรจะกล่าวถึงโดยเฉพาะคือ การจัดให้มีนิติกรประจำคณะผู้พิพากษา และการพิมพ์คำพิพากษาดังระบบคอมพิวเตอร์

การจัดให้มีนิติกรประจำคณะผู้พิพากษา

สืบเนื่องมาจากศาลฎีกาเล็งเห็นว่าผู้พิพากษาศาลฎีกานอกจากจะมีผู้พิพากษาในกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกาช่วยงานในทางคดีแล้ว หากผู้พิพากษาศาลฎีกาจะมีนิติกรประจำคณะเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับผู้พิพากษาศาลฎีกาในการช่วยเหลือค้นคว้าตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา ตลอดจนงานในเรื่องอื่น ๆ ก็จะเป็นการประหยัดเวลาแก่ผู้พิพากษาศาลฎีกาอันจะทำให้ผู้พิพากษาศาลฎีกามีเวลาทำคำพิพากษาอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง จึงได้จัดให้มีนิติกรประจำคณะ ซึ่งมีตึกนี้นั่งประจำอยู่ที่ห้องผู้พิพากษาศาลฎีกาเพื่อให้เรียกใช้ได้อย่างสะดวก โดยใช้นิติกร 1 คน ต่อผู้พิพากษา 2 คณะ เหตุที่ไม่ใช้นิติกร 1 คน ต่อ 1 คณะนั้นเนื่องจากในขณะนี้นิติกรของศาลฎีกามีจำกัด จึงให้รับผิดชอบ 1 คน 2 คณะ

ไปก่อน การมีนิติกรประจำคณะนี้เริ่มมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2533 ปรากฏว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาได้เรียกใช้นิติกรในการค้นคว้าตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาศาลฎีกาอยู่เสมอ ซึ่งนับว่าการจัดนิติกรประจำคณะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

การพิมพ์คำพิพากษาดัวยระบบคอมพิวเตอร์

เดิมการพิมพ์คำพิพากษาศาลฎีกาใช้พิมพ์ดีดเป็นหลักและต้องทำสำเนาถึง 4 ชุด ซึ่งพนักงานพิมพ์ดีดต้องใช้แรงกดมากเพื่อให้ได้สำเนาที่ชัดเจน นับว่าเป็นงานที่หนักพอสมควรการพิมพ์คำพิพากษาดัวยพิมพ์ดีดนั้นไม่รวดเร็วเท่าที่ควร ประกอบกับการแก้ไขร่างคำพิพากษาดังกล่าวต้องมีการดัดเดิมอยู่เสมอ ทำให้ไม่สวยงามและขาดความเรียบร้อย ศาลฎีกา

จึงได้จัดหาเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์มาใช้ในการพิมพ์คำพิพากษาเมื่อปี 2529 จำนวน 10 เครื่อง ทำให้งานพิมพ์คำพิพากษาเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การแก้ไขเฉพาะแห่งทำได้โดยดึงข้อมูลเดิมออกมาหน้าจอและสามารถแก้ไขได้หน้าจอภาพ เมื่อถูกต้องก็สั่งพิมพ์ออกมาได้ทันทีไม่ต้องพิมพ์คดเคี้ยวในภายหลัง ลบหรือพิมพ์ใหม่ทั้งหน้าอย่างแต่ก่อน นอกจากนี้คำพิพากษาที่สั่งพิมพ์ออกมาจะเป็นคู่ฉบับทั้งหมด ความชัดเจนเหมือนกันกับต้นฉบับที่ส่งไปอ่านยังศาลชั้นต้นทุกประการ ข้อดีอีกประการหนึ่งก็คือคำพิพากษาศาลฎีกาที่พิมพ์ด้วยไมโครคอมพิวเตอร์นี้เมื่อถ่ายไมโครฟิล์มจะชัดเจนเพราะไม่ใช่ถ่ายจากสำเนาชุดหลัง ๆ เหมือนแต่ก่อน การนำไมโครคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลฎีกานี้ประสบความสำเร็จอย่างสูงเนื่องจากงานพิมพ์คำพิพากษาศาลฎีกามีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ศาลฎีกาจึงจะจัดหาไมโครคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้นอีกและจะนำไปใช้กับงานอื่น ๆ ของศาลฎีกาอีกด้วย เช่นงานห้องสมุด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่างานของศาลฎีกาดังได้กล่าวมานั้นมีขั้นตอนในการทำงานที่พิเศษกว่างานในศาลอื่น ทั้งนี้เพราะศาลฎีกาเป็นศาลสุดท้ายในการอำนวยความยุติธรรมในด้านการพิจารณาพิพากษาแก่ประชาชน ปริมาณคดีที่ขึ้นมาสู่ศาลฎีกาวันจะทวีจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี ทั้งนี้ก็เป็นไปตามสภาพของเศรษฐกิจและสังคมที่แปรเปลี่ยนไปขณะนี้เฉลี่ยแล้วมีคดีขึ้นมาสู่ศาลฎีกาประมาณปีละ 5,500 เรื่อง แต่ศาลฎีกามีผู้พิพากษาศาลฎีกา 45 คน 15 คนละกับมีผู้พิพากษาช่วยทำงานในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลฎีกาอีก 3 คน รวมเป็น 48 คน แต่ก็ยังไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณของคดีที่ทวีเพิ่มขึ้น อุปสรรคดังกล่าวนี้ทราบดีว่าจะได้รับแก้ไขในช่องทางของกฎหมาย ปัจจุบันศาลฎีกามีนายโสภณ รัตนากกร เป็นประธานศาลฎีกา นายวิฑูรย์ ตั้งตรงจิตร นายสุรศักดิ์ ศรีอนุพันธ์ และหม่อมราชวงศ์อรรถกิติ กิตติยากร เป็นรองประธานศาลฎีกา และมีนายวิชา มหาคุณ เป็นเลขานุการศาลฎีกา

สถิติคดีในศาลฎีกา

พ.ศ.	คดีค้างมา	คดีรับใหม่	รวม	คดีเสร็จไป	คดีค้างไป
2528	5,041	4,328	9,369	5,116	4,253
2529	4,253	4,766	9,019	4,832	4,187
2530	4,187	5,053	9,240	6,011	3,229
2531	3,229	6,252	9,481	6,727	2,754
2532	2,754	5,193	7,947	5,096	2,851
2533	2,851	6,175	9,026	6,320	2,706

คดีรับใหม่ของศาลฎีกา
(เปรียบเทียบ พ.ศ.2532-2533)

ประเภทคดี	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
แพ่ง	1,418	1,879
อาญา	1,879	2,144
ล้มละลาย	83	366
ภาษีอากร	166	121
แรงงาน	1,647	1,665
รวม	5,196	6,175

คดีเสร็จไปจากศาลฎีกา

(เปรียบเทียบ พ.ศ.2532-2533)

ประเภทคดี	พ.ศ.2532	พ.ศ.2533
แพ่ง	1,574	2,337
อาญา	2,223	1,902
ล้มละลาย	57	85
ภาษีอากร	56	82
แรงงาน	1,186	1,914
รวม	5,096	6,320

ศาลอุทธรณ์ภาค 2

นายสุนัย มโนมัยอุดม
เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาค 2

ประวัติ

ศาลาอรรถาภิธานสองจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลาอรรถาภิธาน พ.ศ. 2532 และพระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลาอรรถาภิธาน พ.ศ. 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีชั้นอุทธรณ์เป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ศาลาอรรถาภิธานสองเปิดทำการเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2533

ที่ตั้ง

พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลาอรรถาภิธาน พ.ศ. 2532 มาตรา 4 กำหนดให้ศาลาอรรถาภิธานสองมีที่ตั้งอยู่ กรุงเทพมหานคร แต่เนื่องด้วยสถานที่ตั้งศาลาอรรถาภิธานสอง ที่ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดยาว เขตบางเขน อยู่ระหว่างก่อสร้าง คาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณปลายปี 2534 ปัจจุบันจึงใช้ที่ทำการศาลอาญาธนบุรี ชั้น 6 ซึ่งตั้งอยู่ที่ ถนนเอกชัย แขวงบางขุนเทียน เขตบางขุนเทียน เป็นที่ทำการชั่วคราวไปก่อน

เขตศาล

พระราชกฤษฎีกากำหนดจำนวน ที่ตั้ง เขตศาล และวันเปิดทำการของศาลาอรรถาภิธาน พ.ศ. 2532 มาตรา 3 (2) กำหนดให้ศาลาอรรถาภิธานสอง มีเขตศาลในจังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดแพร่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดสุโขทัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และจังหวัดอุทัยธานี รวมทั้งสิ้น 13 จังหวัด จำนวน 28 ศาล

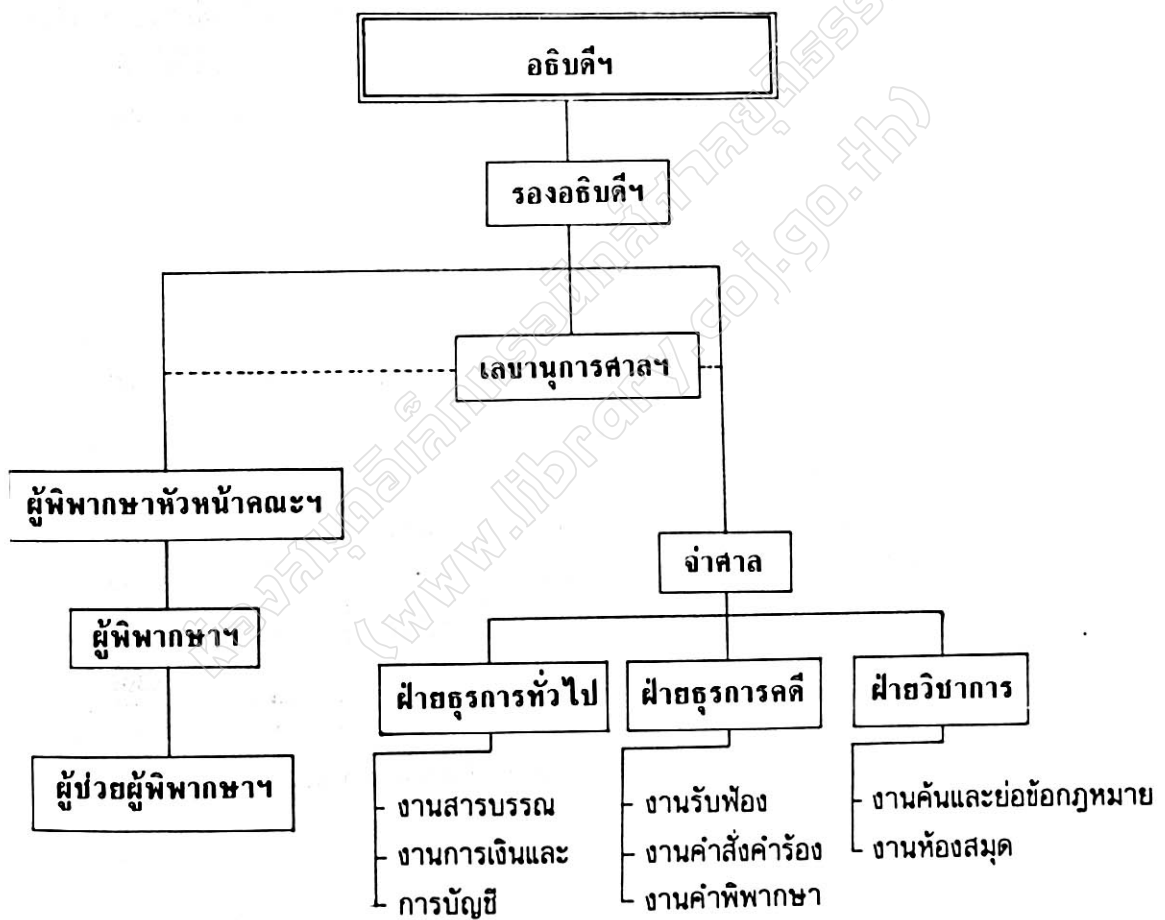

อัตรากำลังและการจัดองค์กร

ตามกรอบอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของศาลปกครองด้วยข้าราชการ 2 ประเภท คือข้าราชการฝ่ายตุลาการ และข้าราชการฝ่ายธุรการ ฝ่ายตุลาการประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคสอง 1 คน รอบอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคสอง 2 คน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ

ในศาลอุทธรณ์ภาคสอง 10 คน ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคสอง 20 คน ผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ภาคสอง 4 คน เลขานุการศาลอุทธรณ์ภาคสอง 1 คน รวมผู้พิพากษาทั้งสิ้น 38 คน ส่วนฝ่ายธุรการมีจำศาลอุทธรณ์ภาคสองและข้าราชการธุรการอื่น ๆ ตลอดทั้งลูกจ้างประจำ มีจำนวนรวมกันทั้งสิ้น 38 คน

แผนภูมิการจัดองค์กร

สถิติคดีและผลงาน

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค พ.ศ. 2532 มาตรา 10 อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ได้มีคำสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ 6/2532 สั่งให้โอนคดีซึ่งบรรดาศาลชั้นต้นที่อยู่ในเขตศาลอุทธรณ์ภาคสองรับอุทธรณ์ไว้ในเดือนธันวาคม 2532 ไปให้ศาลอุทธรณ์ภาคสองพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2533 เป็นต้นไป และต่อมาได้มีคำสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ที่ 2/2533 ให้โอนคดีทั้งหลายที่อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นในเขตศาลอุทธรณ์ภาคสอง และค้างพิจารณาอยู่ในศาลอุทธรณ์ในวันที่ 2 มกราคม 2533 นอกจากคดีที่ร่างคำพิพากษาหรือคำสั่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาลังออก ให้

โอนไปให้ศาลอุทธรณ์ภาคสองพิจารณาพิพากษา โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2533 เป็นต้นไป เป็นผลให้ในเดือนแรกของการเปิดทำการมีคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาคสองเป็นคดีที่รับโอนมา และคดีรับใหม่ รวมทั้งสิ้น 3,522 เรื่อง นับถึงสิ้นเดือนธันวาคม 2533 ศาลอุทธรณ์ภาคสองได้รับโอนคดีจากศาลอุทธรณ์เพิ่มอีก 154 เรื่อง รวมเป็นคดีที่ได้รับโอนมาทั้งสิ้น 3,377 เรื่อง และคดีรับใหม่ 2,396 เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาคสองทำการพิจารณาและพิพากษาเสร็จไปรวมทั้งสิ้น 3,377 เรื่อง ซึ่งเท่ากับจำนวนคดีทั้งหมดที่ได้รับโอนมา คงค้างไปในปี 2534 เพียง 2,396 เรื่อง นอกจากนี้ศาลอุทธรณ์ภาคสองยังได้สั่งคำร้องต่าง ๆ ทั้งคดีแพ่งและอาญาอีก 758 เรื่อง

สถิติคดีประจำปี พ.ศ. 2533

ประเภทคดี	แพ่ง	ล้มละลาย	อาญา	ทหาร	รวม
คดีค้างมาแต่ปีก่อน	1,806	26	1,545	-	3,377
คดีรับใหม่ในปี	787	17	1,592	-	2,396
รวมทั้งสิ้น	2,593	43	3,137	-	5,773
คดีเสร็จไป	1,041	32	2,304	-	3,377
คดีค้างไป	1,552	11	833	-	2,396

หมายเหตุ คดีค้างมาแต่ปีก่อน - เป็นคดีที่ศาลอุทธรณ์ภาคสองรับโอนมาจาก ศาลอุทธรณ์

สถิติประเภทคดีเรียงตามลำดับ 4 ลำดับ

ประเภทของคดี	ลำดับ	เรื่อง/ข้อหา	จำนวน
คดีแพ่ง	1	ที่ดิน	169
	2	ละเมิด	121
	3	ยืม	118
	4	ซื้อขาย	49
คดีอาญา ความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา	1	ลักทรัพย์, ชิงทรัพย์	177
	2	ฆ่าคนโดยเจตนา	110
	3	ความผิดต่อร่างกาย	95
	4	บุกรุก	77
ความผิดตามกฎหมายอื่น	1	พ.ร.บ.ป่าไม้, ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ	260
	2	พ.ร.บ.อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯลฯ	114
	3	พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ	112
	4	พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก การใช้เชื้อ	54

สถิติคดีที่อุทธรณ์มาจากศาลต่าง ๆ ในเขตศาลอุทธรณ์ภาค 2

ข้อศาล	จำนวนคดีที่รับมา	จำนวนคดีที่เสร็จไป
1. ศาลจังหวัดกำแพงเพชร	315	185
2. ศาลจังหวัดเชียงราย	368	216
3. ศาลจังหวัดเชียงใหม่	906	523
4. ศาลจังหวัดตาก	130	73
5. ศาลจังหวัดนครสวรรค์	663	340
6. ศาลจังหวัดน่าน	91	53
7. ศาลจังหวัดฝาง	69	49
8. ศาลจังหวัดพะเยา	136	78
9. ศาลจังหวัดพิจิตร	301	166
10. ศาลจังหวัดพิษณุโลก	623	369
11. ศาลจังหวัดเพชรบูรณ์	257	131
12. ศาลจังหวัดแพร่	191	142
13. ศาลจังหวัดแม่สอด	69	33
14. ศาลจังหวัดแม่สะเรียง	7	6
15. ศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน	34	22
16. ศาลจังหวัดลำปาง	306	184
17. ศาลจังหวัดลำพูน	191	116
18. ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี	169	112
19. ศาลจังหวัดสุโขทัย	160	98
20. ศาลจังหวัดหล่มสัก	135	87
21. ศาลจังหวัดอุตรดิตถ์	215	119
22. ศาลจังหวัดอุทัยธานี	187	89
23. ศาลแขวงเชียงใหม่	72	52
24. ศาลแขวงนครสวรรค์	62	46
25. ศาลแขวงพิษณุโลก	51	37
26. ศาลแขวงลำปาง	56	44
27. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่	5	4
28. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์	4	3
รวม	5,773	3,377

ศาลอาญา : อดีต ปัจจุบัน อนาคต

นายชาติชาย กริชชาญชัย

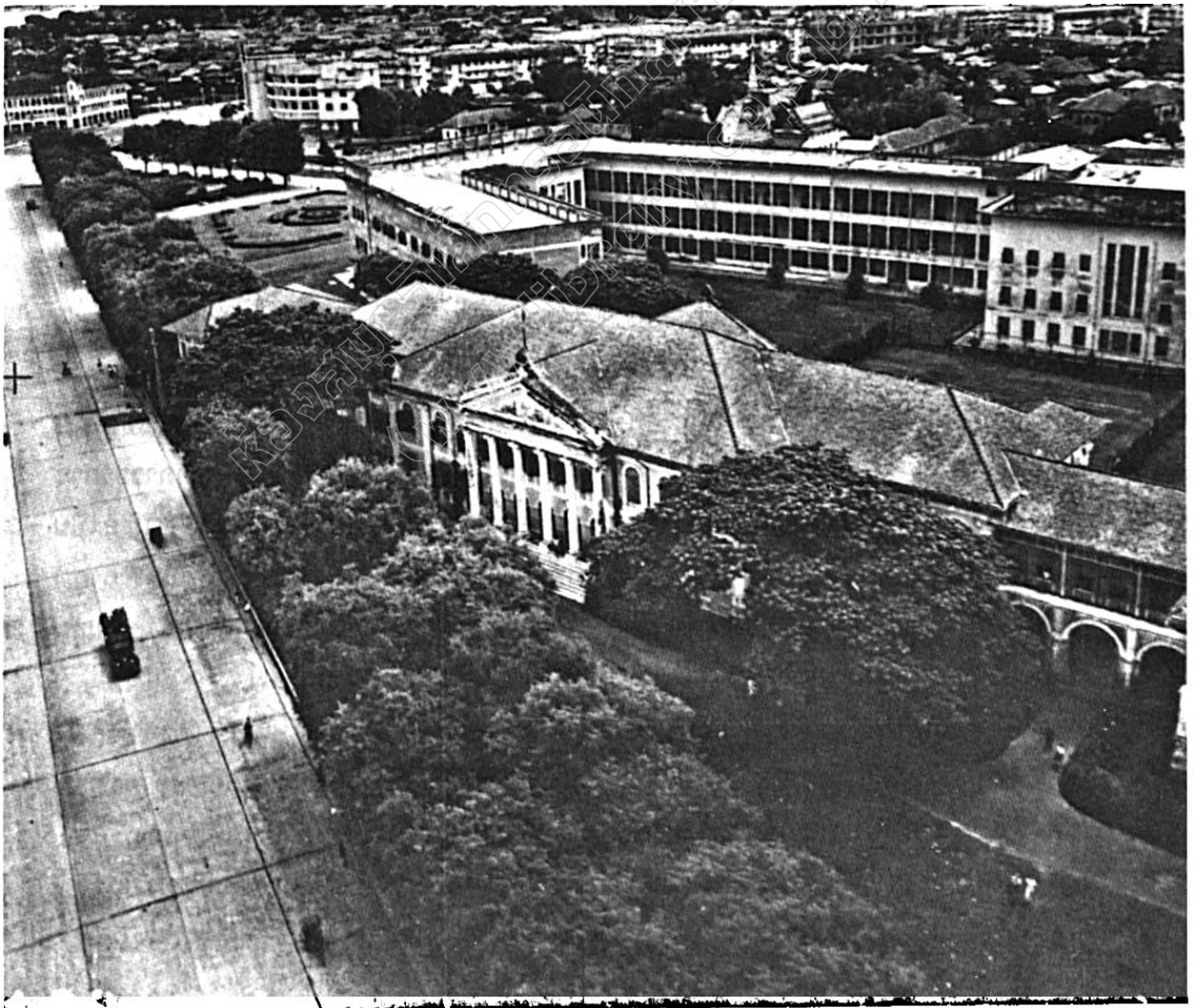
เลขานุการศาลอาญา

ศาลอาญา : อดีต

เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ.110 (พ.ศ.2434) ได้มีประกาศจัดตั้งกระทรวงยุติธรรม โดยมีเสนาบดีเป็นประธาน เพื่อจะได้บังคับและแก้ไขการขัดข้องในคดีและรับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปโดยสะดวกและยุติธรรม ประกาศฉบับนี้กำหนดให้รวมศาลนครบาลและศาลอาญานอกเข้าด้วยกันเรียกว่า “ศาลพระราชอาญา”

ศาลพระราชอาญานั้น เมื่อเดิมก่อสร้างศาลสถิตย์ยุติธรรม ศาลแพ่งและศาลพระราชอาญารวมอยู่ในอาคารเดียวกัน จนปี ร.ศ.111 (พ.ศ. 2435) จึงได้ใช้หอสัสดีเป็นที่ทำการ (หอสัสดีเป็นตึกสองชั้นมีหน้ามุขสามมุข ตั้งอยู่ที่มุมตึกศาลแพ่งปัจจุบันด้านทิศใต้)

ในระยะต่อมาประเทศไทยได้รับความกระทบกระเทือนทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นอันมาก เนื่องจากสัญญาทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ มีข้อผูกมัดทางพาณิชย์และริครองเอกราชทางการศาล เฉพาะทางการศาลนั้นประเทศคู่สัญญาที่มีพลเมืองของคนอยู่ในประเทศไทย เมื่อมีอรรถคดีจะไม่ต้องชำระในศาลไทย หากแต่ชำระในศาลกงสุลหรือศาลคดีต่างประเทศ ฉะนั้นจึงได้มีการปรับปรุงพระธรรมนูญศาล ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาและสารบัญญัติ เพื่อเป็นข้ออ้างขอแก้ไขหรือเลิกสัญญาทางพระราชไมตรีเหล่านั้น การปรับปรุงบทกฎหมายดังกล่าวสำเร็จบางส่วน ในสมัยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นเสนาบดี

เช่น ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จนถึงพุทธศักราช 2478 การปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม จึงสำเร็จลง พระธรรมนูญศาลยุติธรรมฉบับนี้เปลี่ยนชื่อจากเดิม “ศาลพระราชอาญา” เป็น “ศาลอาญา” และประกาศบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 เป็นต้นมา

ศาลอาญา : ปัจจุบัน

ในปีพุทธศักราช 2484 หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้อนุมัติให้ก่อสร้างตึกที่ทำการศาลอาญาและศาลอุทธรณ์ขึ้น โดยสร้างติดต่อกับตึกกระทรวงยุติธรรมด้านถนนราชินีไปจดถนนหน้าทับเผย ใช้งบประมาณจำนวน 435,761 บาท ก่อสร้างแล้วเสร็จและทำพิธีเปิดศาลเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2486

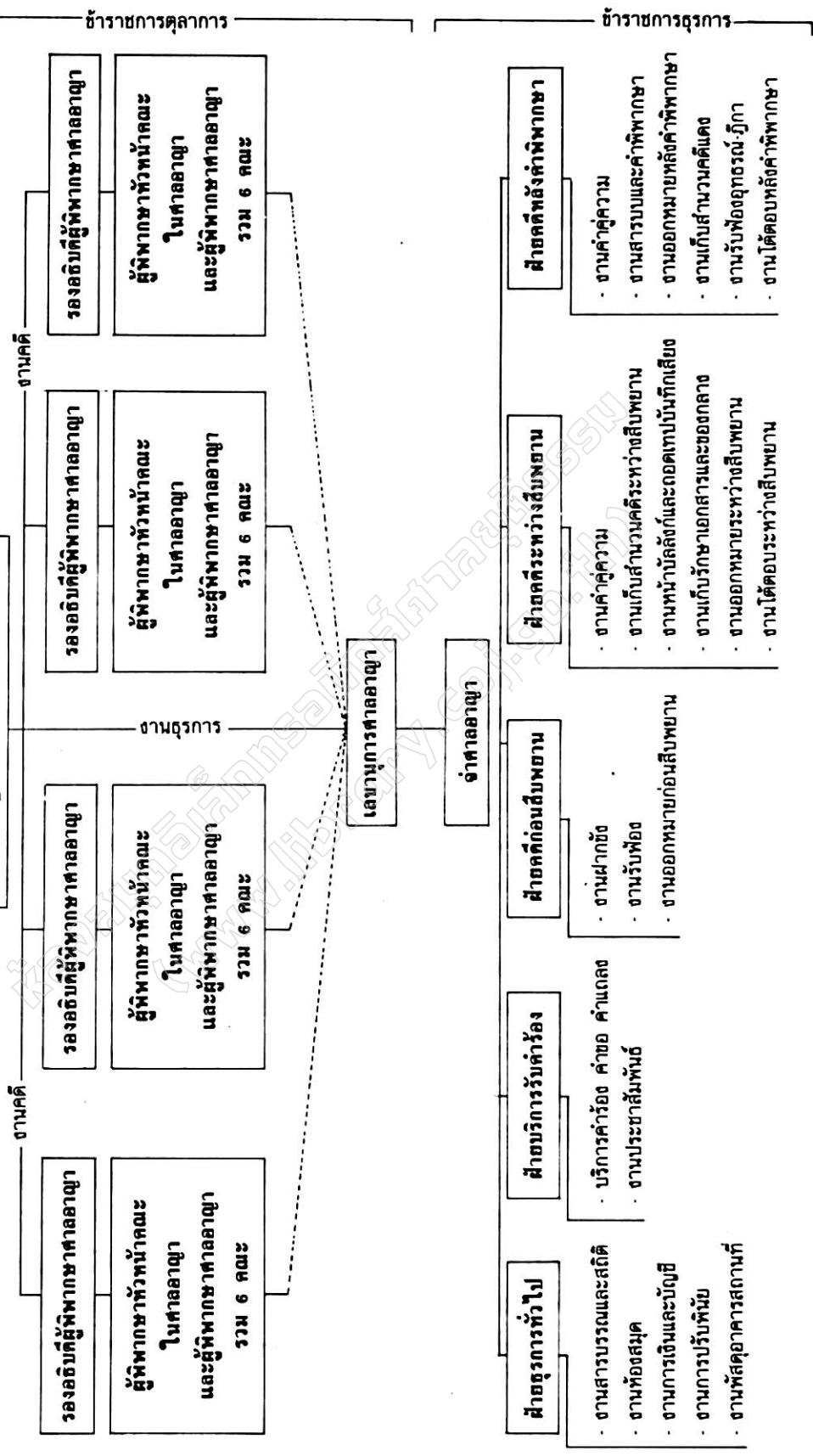
ศาลอาญา ตั้งอยู่เลขที่ 6 ถนนราชินี แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10200 มีอาคารที่ทำการ 2 หลัง คือ

1. อาคารถนนราชินี (อาคาร 1) เป็นอาคาร 3 ชั้น อยู่ในส่วนปีกด้านขวาของกระทรวงยุติธรรมด้านริมคลองหลอด แต่ใช้เป็นที่ทำการศาลอาญาเพียงสองชั้น คือ ชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 โดยชั้นที่ 1 เป็นที่ทำการของข้าราชการตุลาการ และห้องควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ชั้นที่ 2 เป็นห้องพิจารณาคดี (บัลลังก์ 1-41 ก. และ 6 ก.) และห้องทำงานของข้าราชการตุลาการ ส่วนชั้นที่ 3 เป็นที่ทำการศาลอุทธรณ์

2. อาคารถนนหน้าทับเผย (อาคาร 2) เป็นอาคาร 2 ชั้น ตั้งอยู่ด้านใต้ของอาคาร 1 หันหน้าออกสู่ถนนหน้าทับเผย ใช้เป็นห้องทำงานของผู้พิพากษาและห้องพิจารณาคดี (บัลลังก์ 42-57 และ 52 ก.)

การแบ่งสายงาน อำนาจ และหน้าที่
แผนภูมิการแบ่งสายงานศาลอาญา

อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

การแบ่งสายงาน

การแบ่งสายงานในศาลอาญาแบ่งออกเป็น 2 สายงาน คือ

1. งานพิจารณาพิพากษาคดี
2. งานธุรการ

งานพิจารณาพิพากษาคดี เป็นอำนาจหน้าที่ของข้าราชการตุลาการ ซึ่งข้าราชการตุลาการในศาลอาญาประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวงและผู้พิพากษาประจำกระทรวงช่วยราชการศาลอาญา และเลขานุการศาลอาญา

งานธุรการ หมายถึงงานที่จะช่วยสนับสนุนเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปโดยรวดเร็วและเรียบร้อย งานที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลและอำนวยความสะดวกให้แก่ข้าราชการตุลาการ งานธุรการได้แก่งานที่เกี่ยวกับการรับคำฟ้อง คำร้อง การออกหมาย การเก็บรักษาสำนวนความ งานสารบบและพิมพ์คำพิพากษา งานการเงินบัญชีและพัสดุครุภัณฑ์ ฯลฯ งานดังกล่าวเหล่านี้เป็นหน้าที่ของข้าราชการธุรการ ข้าราชการธุรการในศาลอาญาประกอบด้วย จำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป) รองจำศาล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป) เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ เจ้าพนักงานธุรการ เจ้าหน้าที่ธุรการ เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี ฯลฯ

ตามแผนอัตรากำลึง 3 ปี (พ.ศ.2531-พ.ศ. 2533) แบ่งสายงานธุรการของศาลอาญา ออกเป็น 5 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายธุรการทั่วไป
2. ฝ่ายบริการรับคำร้อง
3. ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน

4. ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน

5. ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา

ซึ่งแต่ละฝ่ายมีหน้าที่และความรับผิดชอบงานในระดับฝ่ายดังนี้

1. ฝ่ายธุรการทั่วไป มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรับ ส่งหนังสือ ร่างโต้ตอบพิมพ์หนังสือราชการ จัดเก็บและค้นหาหนังสือรับส่งประเด็นของศาลอื่น ออกบัตรประจำตัวข้าราชการตุลาการ ธุรการและลูกจ้างประจำ จัดทำสถิติ รายงานคดี รับผิดชอบงานห้องสมุด รับผิดชอบการเงินทั้งหมดของศาล เช่น รับเงินค่าวางประกัน เงินค่าปรับพินัย ออกใบเสร็จ รับจ่ายเงินค่าประกาศหนังสือพิมพ์ นำเงินฝากธนาคาร จัดทำบัญชีการเงินทุกประเภทของศาล เบิกจ่ายเงินงบประมาณ ตลอดจนควบคุมเกี่ยวกับงานพัสดุ จัดหา เบิกจ่ายตลอดจนเก็บรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ ควบคุมดูแลอาคารสถานที่และการใช้รถยนต์

ฝ่ายธุรการทั่วไปแบ่งงานออกเป็น 5 งาน คือ

1. งานสารบรรณและสถิติ
2. งานห้องสมุด
3. งานการเงินบัญชี
4. งานการปรับพินัย
5. งานพัสดุและอาคารสถานที่

2. ฝ่ายบริการรับคำร้อง มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการอำนวยความสะดวกและบริการประชาชนในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีเบื้องต้น เขียนคำร้อง คำขอ คำแถลงต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ ได้ ให้กับคู่ความ และดำเนินการประสานงานเพื่อการประชาสัมพันธ์งานของศาล

3. ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจรับคำร้องขอฝากขังใหม่และคำร้องขอฝากขังต่อของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ทำปกสำนวนแล้วเสนอศาลตรวจรับคำร้องขอประกันตัว ใบรับฝากขัง จัดเบิกตัวผู้ต้องหาในวันครบฝากขัง เก็บรักษาสำนวนฝากขัง ตรวจรับคำฟ้อง ลงสารบบ ออกเลขคดี ทำปกสำนวน รวมสำนวนฝากขัง รวมสำนวนคดีฟ้องใหม่ จ่ายสำเนาคำฟ้องของอัยการให้จำเลยแล้วมอบตัวจำเลยให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์รับตัวไปควบคุม เสนอสำนวนฟ้องใหม่ให้ศาลสั่ง รับคำร้อง คำแถลงการณ์ ใบแต่งตั้งนายและคำคู่ความอื่น ลงบัญชีรับคำร้องคำคู่ความรับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ตรวจสัญญาประกันแล้วเสนอศาล คืบหลักทรัพย์ รับผิดชอบการออกหมายซึ่งระหว่างสอบสวน หมายระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา แจ้งอายัดพันธนบัตร รัฐบาลสลากออมสิน สมุดฝากประจำ หนังสือ

สัญญาคำประกันของธนาคาร และใบรับเงินฝากประจำ

ฝ่ายคดีก่อนสืบพยานแบ่งงานออกเป็น 3 งาน คือ

1. งานฝากขัง
2. งานรับฟ้อง
3. งานออกหมายก่อนสืบพยาน

4. ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจรับคำร้อง คำขอคำให้การ ใบแต่งตั้งนายความ จัดทำบัญชีคุมติดตามค้นหาสำนวนเสนอศาล ส่งสำนวนให้งานอื่นดำเนินการต่อไปตามคำสั่งศาล ตรวจสอบสำนวนความประจำ และการออกหมายจับ อำนาจความสะดวกและบริการคดีหรือถ่ายเอกสารในสำนวน เก็บรักษาค้นหาสำนวนคดีระหว่างสืบพยานและของกลางในคดี นัดความประจำวัน เรียกคู่ความหรือพยานเข้าห้องพิจารณาคดี ออกหมายนัด หมายเรียก ร่างโต้ตอบ พิมพ์หนังสือ

ที่อยู่ในระหว่างดำเนินการสืบพยาน รับสำนวนความประเด็นจากศาลอื่น และส่งประเด็นของศาลอาญาไปสืบที่ศาลอื่น จัดทำประกาศหนังสือพิมพ์หรือปิดประกาศหน้าศาล จัดทำทะเบียนและหนังสือขอแรงทนายนายความแก้ต่างให้จำเลยตามคำสั่งศาล

ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยานแบ่งงานออกเป็น 6 งาน คือ

1. งานคำคู่ความ
2. งานเก็บสำนวนคดีระหว่างสืบพยาน
3. งานหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง
4. งานเก็บเอกสารและของกลาง
5. งานออกหมายระหว่างสืบพยาน
6. งานไต่ตอบระหว่างสืบพยาน

5. ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา มีหน้าที่ความรับคำขอเกี่ยวกับตรวจคำร้อง คำขอ คำคู่ความ จัดทำบัญชีคุม ติดตามค้นหาสำนวนแยกส่งให้งานต่าง ๆ ในฝ่าย ตรวจรับคำร้องขอคัดหรือขอถ่ายคำพิพากษาและเอกสารในสำนวน และรับรองสำเนา รับผิดชอบลงสารบบคำพิพากษาคดี พิมพ์คำพิพากษา รับผิดชอบออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา หมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด หมายปล่อย หมายชั่งระหว่างพิจารณา ลงทะเบียนคุมหมายต่าง ๆ จัดเก็บรักษาค้นหาสำนวนคดีที่เสร็จการพิจารณา จัดทำบัญชีคุมสำนวนเข้าออก รับผิดชอบรับคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกาลงบัญชีรับฟ้องพร้อมทั้งตรวจสำนวนและเอกสารให้ถูกต้องก่อนส่งขึ้นศาลสูง ตรวจรับคำร้องในคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา จัดทำบัญชีควบคุมสำนวนและเอกสารหรือของกลางที่ส่งให้ศาลสูงก่อนส่งคืนงานเก็บรักษาเอกสารและของกลาง แยกเก็บของคำพิพากษาหรือคำสั่งพร้อมทั้งกำหนดวันนัดอ่านคำพิพากษา

ของศาลสูง นัดคู่ความมาฟังคำพิพากษา เบิกจำเลยในกรณีที่จำเลยถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานมาฟังคำพิพากษาแล้วแจ้งการอ่านไปยังศาลสูง รับผิดชอบร่างไต่ตอบ พิมพ์หนังสือราชการต่าง ๆ ของฝ่าย

ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษาแบ่งงานออกเป็น 6 งาน คือ

1. งานคำคู่ความ
2. งานสารบบและคำพิพากษา
3. งานออกหมายหลังคำพิพากษา
4. งานเก็บสำนวนคดีแดง
5. งานรับฟ้องอุทธรณ์-ฎีกา
6. งานไต่ตอบหลังคำพิพากษา

ศาลอาญา : อนาคต

เป้าหมายแนวทางในการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2530-2534) กระทรวงยุติธรรมได้กำหนดเป้าหมายแนวทางในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน อาทิ การพัฒนาคุณภาพบุคลากร การพัฒนาระบบโครงสร้างของหน่วยงาน และการปรับปรุงขยายหน่วยงานของศาล ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงขยายหน่วยงานศาล กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการสร้างอาคารศาลอาญาขึ้นใหม่แทนศาลอาญาเดิมที่คับแคบไม่สะดวก ทั้งนี้เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลเสร็จไปโดยเร็วเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและเป็นธรรมโดยทั่วถึงกัน

เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2532 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จ

พระราชดำเนิรแทนพระองค์ทรงประกอบพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้างอาคารที่ทำการศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกากลาง ศาลแพ่ง และศาลอาญา ณ ที่ดินซึ่งกระทรวงยุติธรรมเช่าจากการรถไฟแห่งประเทศไทย ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร

อาคารที่ทำการศาลอาญา ก่อสร้างเป็นอาคารขนาด 14 ชั้น ก่อสร้างเป็นเงินจำนวน 319,723,800 บาท โดยจ่ายจากเงินงบประมาณปี 2530 เป็นเงิน 1,000,000 บาท ปีงบประมาณ 2531 เป็นเงิน 45,000,000 บาท ปีงบประมาณ 2532 เป็นเงิน 95,519,400 บาท และปีงบประมาณ 2533 เป็นเงิน 181,004,400 บาท ทำการก่อสร้างเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2531 ภายในอาคารประกอบด้วยห้องพิจารณาคดี 100 บัลลังก์ ห้องทำงานของข้าราชการตุลาการ ห้องทำงานของข้าราชการธุรการ ห้องควบคุมผู้ต้องหา หรือจำเลย ฯลฯ

ในส่วนของการพัฒนาระบบโครงสร้างของหน่วยงานศาลอาญา ศาลอาญาได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างของการแบ่งสายงานธุรการของศาลเพื่อให้สามารถสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการตุลาการในการพิจารณาคดี กล่าวคือ จากโครงสร้างการแบ่งสายงานธุรการของศาลอาญาคตามแผนอัตรากำลึง 3 ปี พ.ศ. 2531-2533) ซึ่งแบ่งงานธุรการออกเป็น 5 ฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายธุรการทั่วไป
2. ฝ่ายบริการรับคำร้อง
3. ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน
4. ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน
5. ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา

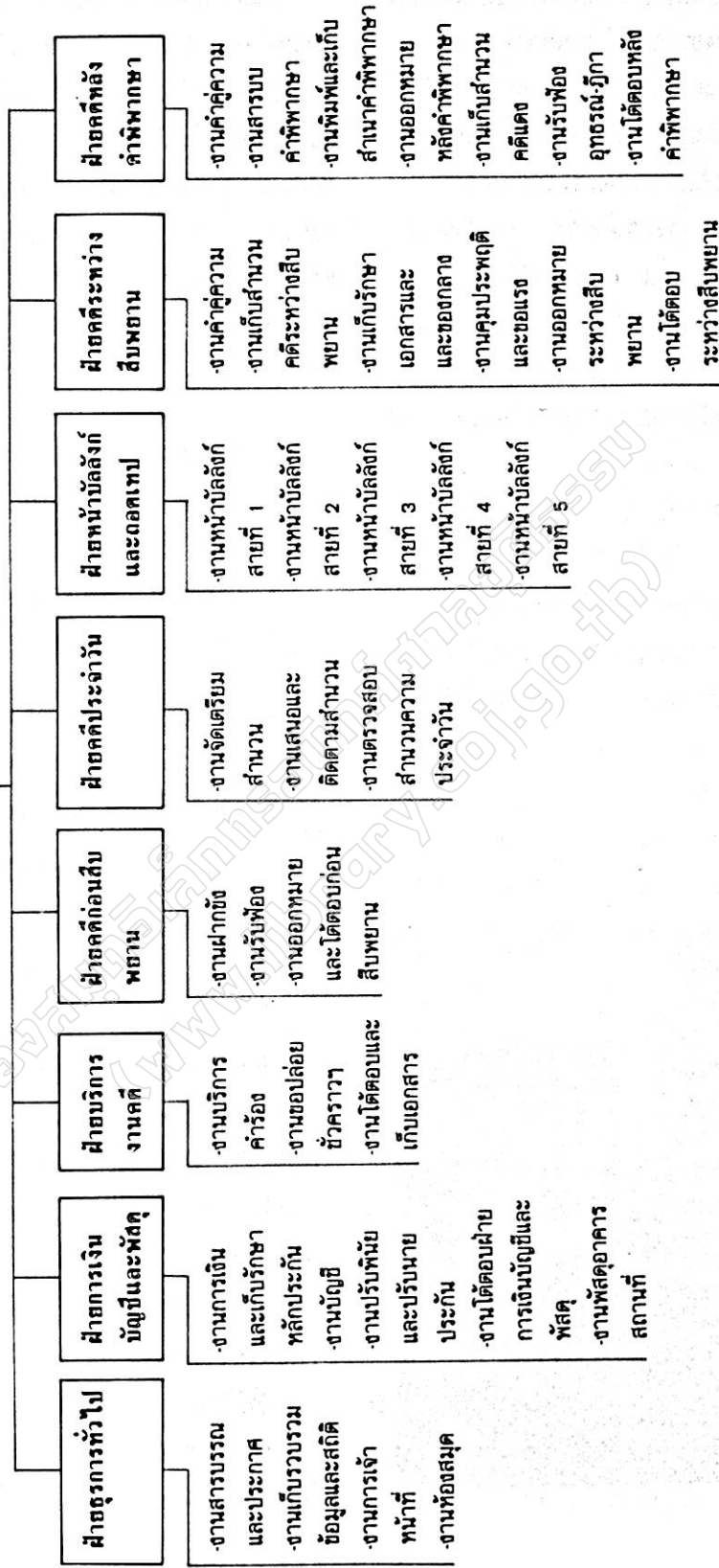
ศาลอาญาได้เสนอโครงสร้างการแบ่งสายงานธุรการของศาลอาญาเพื่อจัดทำแผนอัตรากำลึง 3 ปี (พ.ศ. 2534-2536) ดังนี้

1. กำหนดสายงานธุรการเป็น 8 ฝ่าย ได้แก่
 - 1) ฝ่ายธุรการทั่วไป
 - 2) ฝ่ายการเงินบัญชีและพัสดุ
 - 3) ฝ่ายบริการงานคดี
 - 4) ฝ่ายคดีก่อนสืบพยาน
 - 5) ฝ่ายคดีประจำวัน
 - 6) ฝ่ายหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง
 - 7) ฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน
 - 8) ฝ่ายคดีหลังคำพิพากษา
2. กำหนดงานที่ไม่สังกัดฝ่าย 1 งาน ได้แก่
 - งานประชาสัมพันธ์
3. กำหนดให้มีสำนักงานเลขานุการศาลอาญา

ศาลอาญา

งานประชาสัมพันธ์

สำนักงานเลขานุการศาลอาญา

หลักการและเหตุผลในการเสนอโครงการ สร้างการแบ่งสายงานธุรการ

เนื่องจากในปัจจุบันคดีที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลอาญามีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ประกอบกับอาคารที่ทำการของศาลอาญาที่กำลังก่อสร้างมีห้องพิจารณาคดีถึง 100 บัลลังก์ งานหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียงซึ่งเดิมอยู่ในฝ่ายคดีระหว่างสืบพยาน จะทำงานได้ไม่คล่องตัว ด้วยเหตุต้องรับผิดชอบงานที่เกี่ยวกับการพิจารณาคดีถึง 100 บัลลังก์ และรับผิดชอบบุคลากรที่จะต้องปฏิบัติงานนับร้อยคน จึงสมควรที่จะกำหนดงานหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียงขึ้นเป็นฝ่ายเรียกชื่อฝ่ายว่า **ฝ่ายหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง**

ในส่วนของการงานการเงินและบัญชี และงานการปรับพินัย ซึ่งเดิมเป็นงานในฝ่ายธุรการทั่วไป เป็นการกำหนดลักษณะงานที่ไม่สอดคล้องกับฝ่าย อีกทั้งศาลอาญามีปริมาณงานที่เกี่ยวข้องกับการเงิน บัญชี พัสดุ และการปรับพินัยสูงมาก จึงสมควรกำหนดให้แยกงานการเงินและบัญชี งานการปรับพินัย และงานพัสดุอาคารสถานที่ มาตั้งเป็นฝ่ายเรียกชื่อฝ่ายว่า **ฝ่ายการเงินบัญชีและพัสดุ**

สำหรับฝ่ายบริการรับคำร้องนั้น ลักษณะงานที่ปฏิบัติจะเกี่ยวกับการให้บริการในด้านการทำคำร้อง การขอให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และการให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชนหรือคู่ความที่มาติดต่อกฎหมายศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับชื่อฝ่าย ทำให้ผู้มาติดต่อกฎหมายศาลเกิดความสับสน จึงสมควรกำหนดชื่อฝ่ายเสียใหม่

เป็นฝ่ายบริการงานคดีและกำหนดงานให้ชัดเจนขึ้น

การปฏิบัติงานในศาลอาญาบางอย่างไม่ปรากฏว่าได้มีการกำหนดขึ้นเป็นงานแต่มีการปฏิบัติงาน จึงทำให้ต้องนำบุคลากรจากฝ่ายอื่น ๆ มาปฏิบัติหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดการขาดแคลนอัตรากำลังในทุก ๆ ฝ่าย จึงสมควรกำหนดลักษณะงานและจัดตั้งฝ่ายหรืองานนั้น ๆ ขึ้น เช่น

งานที่เกี่ยวข้องกับการบรรจุแต่งตั้งทะเบียนประวัติ เครื่องราชอิสริยาภรณ์ การลา ฯลฯ ซึ่งต้องดำเนินการเป็นประจำสำหรับข้าราชการศาลอาญา ประมาณ 400 คน สมควรกำหนดขึ้นเป็น **งานการเจ้าหน้าที่** อยู่ในฝ่ายธุรการทั่วไป

งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมสำนวนความประจำวันเพื่อเสนอผู้พิพากษาในวันนัดพิจารณาหรือเสนออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจ่ายความหรือเสนออธิบดีฯ หรือรองอธิบดีฯ เพื่อตรวจหรือสั่งสำนวนความ ตลอดจนการตรวจสอบสำนวนความที่ปฏิบัติในแต่ละวัน ซึ่งสำนวนดังกล่าวมีจำนวนไม่น้อยกว่า 800 สำนวนต่อวัน ต้องใช้บุคลากรเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นจำนวนมาก สมควรที่จะกำหนดฝ่ายขึ้นใหม่เรียกชื่อว่า **ฝ่ายคดีประจำวัน**

งานอื่น ๆ

งานประชาสัมพันธ์ - ในปัจจุบันนี้เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของศาลอาญาอยู่ในฝ่ายบริการรับคำร้องทั้งสิ้น ซึ่งงานหลักของฝ่ายนี้คือบริการเขียนคำร้องและคำแถลงต่าง ๆ ซึ่งในวันหนึ่ง ๆ มีคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเป็นจำนวนมาก ๆ เจ้าหน้าที่เหล่านี้ใช้เวลาไปกับการเขียนคำร้องดังกล่าวทั้งสิ้น หากได้มีเวลามาประชาสัมพันธ์ในส่วน of ศาลอาญาไม่ ทำให้โครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งภายในและภายนอก

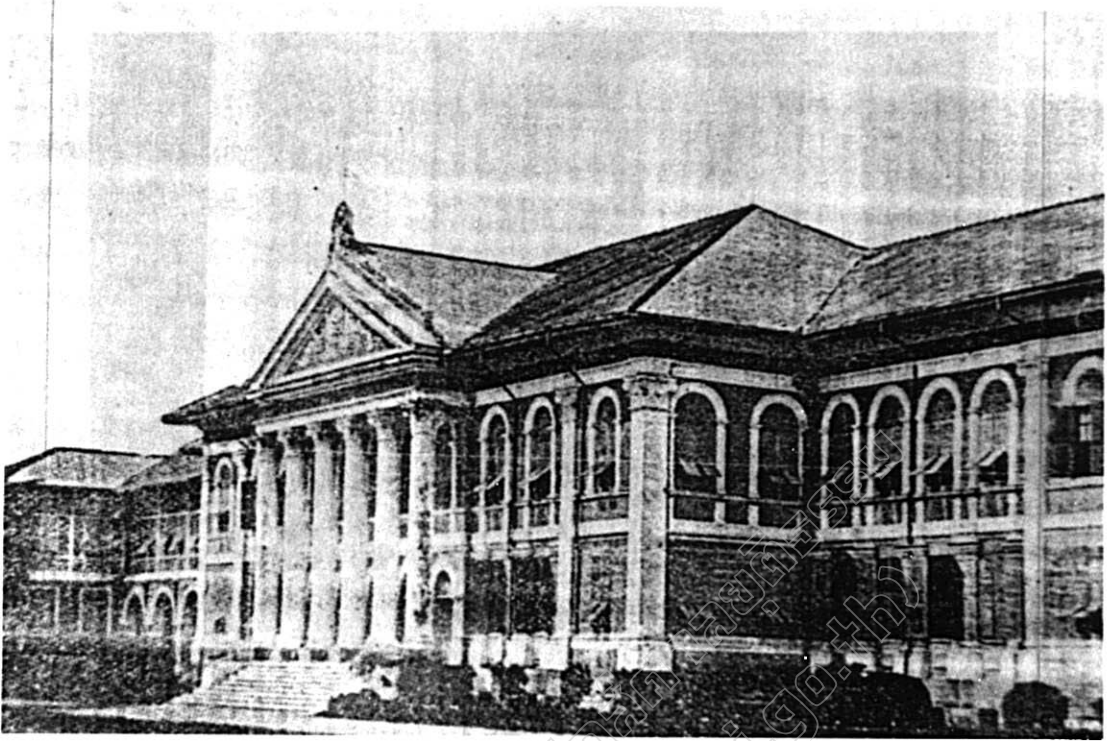
ศาลสามารถได้ล่วงรู้ไปถึงภายนอกได้ ส่วนที่ล่วงรู้ได้ก็เพราะเป็นโครงการที่ชัดเจน ซึ่งทราบกันโดยปากต่อปากเท่านั้น อาทิเช่น โครงการอบรมวิทยุมือถือแก่ผู้พิพากษาศาลอาญา โครงการนำวิทยุมือถือมาใช้ในการติดต่อประสานงาน และป้องกันรักษาความปลอดภัยในศาลอาญา และโครงการตรวจสอบสุขภาพแก่ผู้พิพากษาศาลอาญาเท่านั้น ยังมีโครงการต่าง ๆ อีกมากมายที่ศาลอาญาคำเนินการไปแล้ว และอยู่ในระหว่างดำเนินการ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้มาเกี่ยวข้องกับศาลอาญา และต่อราชการทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีงานประชาสัมพันธ์ขึ้น

สำนักงานเลขาธิการศาลอาญา - เนื่องจากศาลอาญาเป็นศาลขนาดใหญ่มีคดีเกิดขึ้นแต่ละปีจำนวนมาก มีการแต่งตั้งโยกย้ายผู้พิพากษาเข้ามาประจำและย้ายไปจากศาลอาญาอยู่บ่อย ๆ ทั้งมีการส่งผู้ช่วยผู้พิพากษาเข้ามาฝึกอบรมภาคปฏิบัติอยู่ทุกปี จึงต้องมีการจัดองค์คณะ จัดผู้ให้การอบรมตามคำสั่งอธิบดีฯ นอกจากนี้ยังกลั่นกรองงานต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่อธิบดีฯ และรองอธิบดีฯ (4 ท่าน) เพื่อส่ง รวมทั้งปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายจากอธิบดีฯ และรองอธิบดีฯ (4

ท่าน) ปฏิบัติงานตามระเบียบต่าง ๆ ของศาลอาญาที่วางไว้ ปฏิบัติงานธุรการอื่น ๆ ตามคำสั่งผู้พิพากษาที่ต้องการความรวดเร็ว รับเรื่องราวร้องทุกข์ซึ่งมาในรูปแบบต่าง ๆ ค้อนรับและรับรองแขกต่างประเทศและในประเทศ ปฏิบัติงานที่เป็นความลับ และปฏิบัติงานอื่น ๆ อีกมากมาย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นจะต้องมีคณะทำงานช่วยปฏิบัติงานเหล่านี้เพื่อให้งานสำเร็จและลุล่วงไปโดยเร็ว อันจะต้องจัดตั้งขึ้นมาในรูปแบบของสำนักงานเลขาธิการศาลอาญาเพราะงานต่าง ๆ เหล่านี้ เลขาธิการคนเดียวไม่สามารถที่จะรับภาระงานทั้งหมดนี้ไว้ได้เลย ในขณะนี้ต้องขอเจ้าหน้าที่ธุรการจากงานและฝ่ายต่าง ๆ มาช่วยปฏิบัติงานนี้ประมาณ 10 คน ซึ่งเป็นผลให้งานและฝ่ายนั้นขาดกำลังคนและไม่สามารถดำเนินงานไปด้วยความรวดเร็วเท่าที่ควร ดังนั้นรูปแบบของสำนักงานเลขาธิการจึงมีความจำเป็นจะต้องจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับงานต่าง ๆ ที่กล่าวมา

ศาลแพ่ง

ยงยศ เอี่ยมทอง
เลขานุการศาลแพ่ง

ศาลแพ่ง

เดิมเป็นที่ทำการกระทรวงยุติธรรม

ศาลยุติธรรมในกรุงเทพฯ เมื่อแรกตั้งกระทรวงยุติธรรม

(1) ประวัติ

ก่อนตั้งกระทรวงยุติธรรม ศาลในกรุงเทพมหานครมักจะมีอยู่ในกรมต่าง ๆ ศาลที่ชำระความแพ่ง และขึ้นอยู่กับการมลูกลูกขุนก็คือ ศาลแพ่งกลาง และศาลแพ่งเกษม มีพระลาการเป็นผู้ชำระความขุนหลวงพระไกรสีเป็นเจ้ากรม หรือ อธิบดีศาลแพ่งกลาง พระเกษมราชสุภาวดีเป็นเจ้ากรม หรือ อธิบดีศาลแพ่งเกษม ต่อมา เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ร.ศ.110 (พ.ศ. 2434) ได้มีพระบรมราชโองการตั้งกระทรวงยุติธรรม โอนศาลแพ่งกลางและศาลแพ่งเกษมมารวมยังศาลสถิตยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ครั้นเมื่อวันที่ 4 มกราคม ร.ศ.114

(พ.ศ.2438) รวมศาลแพ่งกลาง (ศาลแพ่งไกรสี หรือศาลแพ่งไกลี) เข้ากับศาลแพ่งเกษม เรียกว่า “ศาลแพ่ง” ให้ทำการรับฟ้องผู้มีอรรถคดีและพิจารณาพิพากษาคดีความแพ่งทั้งปวง วันที่ 10 เมษายน ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ให้รวมศาลแพ่งสรรพากรเข้ากับศาลแพ่ง เมื่อสมโภชพระนครครบ 100 ปี (พ.ศ. 2425) ตรงกับวันที่ 21 เมษายน 2425 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงวางศิลาก่อพระฤกษ์ สร้างศาลสถิตยุติธรรม ให้เป็นที่ทำการศาล และศาลแพ่งก็ใช้อาคารหลังนี้เป็นที่ทำการตลอดมา

ศาลแพ่งอาคารปัจจุบัน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2502 ได้มีการรื้ออาคารหลังเก่า และสร้างหลังใหม่แทนในที่เดิม ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2503 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก่อสร้างใช้เวลา 3 ปี จึงเสร็จเรียบร้อย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบันได้เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2506 ชั้นล่างกับชั้นสองใช้เป็นที่ทำการของศาลแพ่ง จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2529 กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการของศาลแพ่งขึ้นใหม่ที่ถนนรัชดาภิเษกเป็นอาคาร 13 ชั้น เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป และรับกับคดีความที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างคาดว่าจะแล้วเสร็จประมาณปลายปี 2534

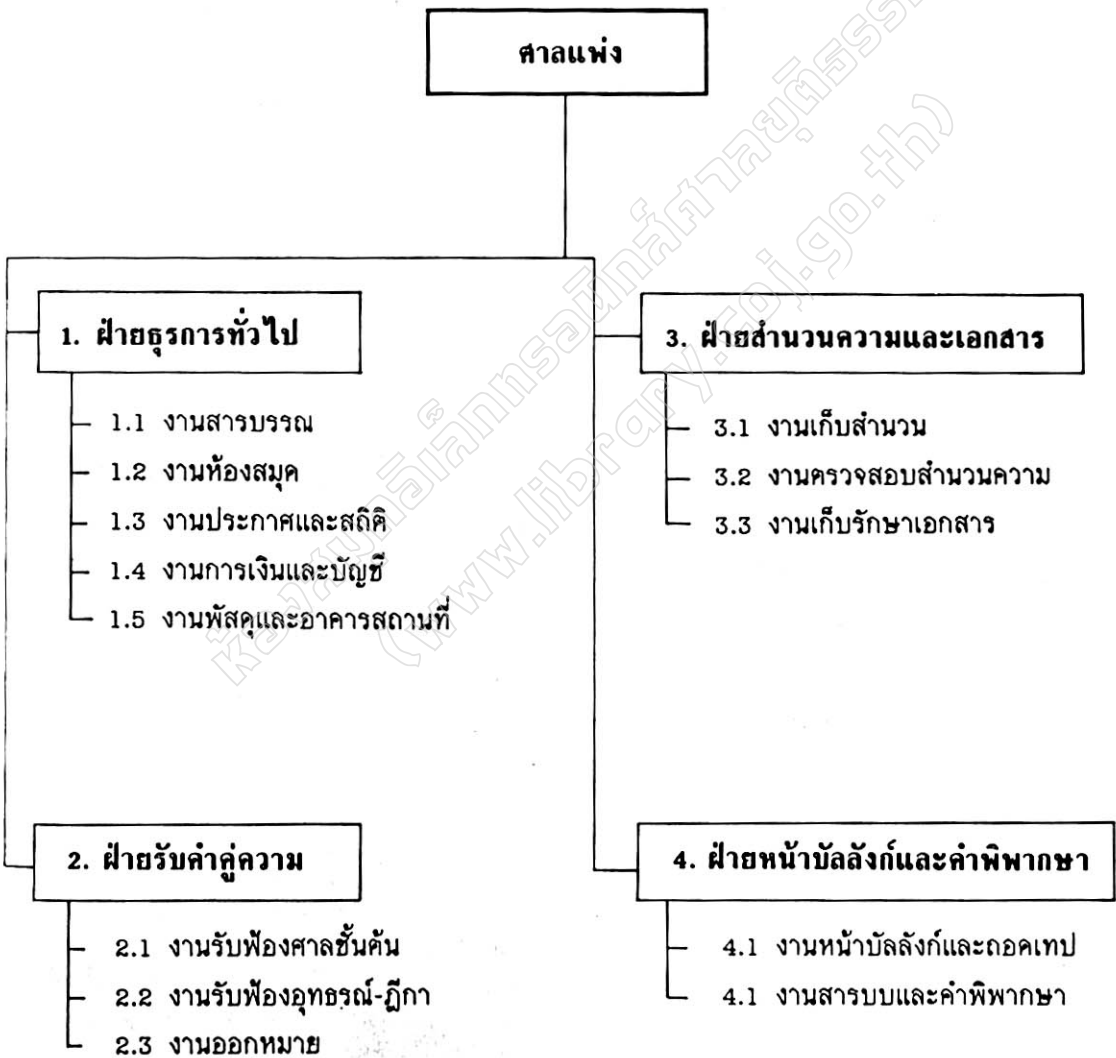
ศาลแพ่งอาคารใหม่

(2). หน่วยงาน

1. งานธุรการ ปัจจุบันศาลแพ่งแบ่งงาน

ธุรการออกเป็น 4 ฝ่าย 13 งานดังนี้

แผนภูมิการแบ่งงานธุรการ

1.1 ฝ่ายธุรการทั่วไป หัวหน้าฝ่ายมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 6 ระดับ 6 แบ่งออกเป็นงานต่าง ๆ 5 งานดังนี้

1.1.1 งานสารบรรณ หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ระดับ 5

1.1.2 งานห้องสมุด มีเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ ระดับ 3-5 เป็นผู้ดูแล

1.1.3 งานประกาศและสถิติ หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 4 ระดับ 4

1.1.4 งานการเงินและบัญชี หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี 5 ระดับ 5

1.1.5 งานพัสดุและอาคารสถานที่ หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 4 ระดับ 4

1.2 ฝ่ายรับคำคู่ความและออกหมาย หัวหน้าฝ่ายมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 ระดับ 7 แบ่งงานออกเป็น 3 งานดังนี้

1.2.1 งานรับฟ้อง (ศาลชั้นต้น) หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ระดับ 6

1.2.2 งานรับฟ้อง (อุทธรณ์-ฎีกา) หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ระดับ 6

1.2.3 งานออกหมาย หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ระดับ 5

1.3 ฝ่ายสำนวนความและเอกสาร หัวหน้าฝ่ายมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 7 ระดับ 7 แบ่งออกเป็น 3 งานคือ

1.3.1 งานเก็บสำนวน หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ระดับ 6

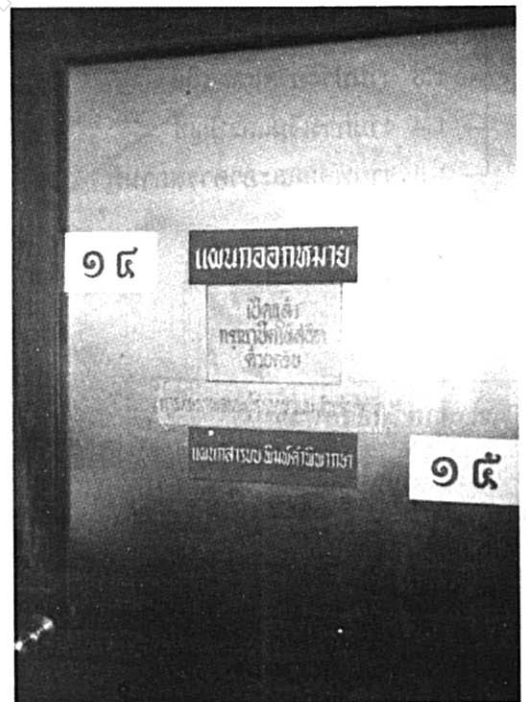
1.3.2 งานตรวจสอบสำนวนความประจำวัน หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ระดับ 5

1.3.3 งานเก็บรักษาเอกสาร หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 4 ระดับ 4

1.4 ฝ่ายหน้าบัลลังก์และคำพิพากษา หัวหน้าฝ่ายมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 6 ระดับ 6 แบ่งออกเป็น 2 งานคือ

1.4.1 งานหน้าบัลลังก์และถอดเทปบันทึกเสียง หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ระดับ 5

1.4.2 งานสารบบและคำพิพากษา หัวหน้างานมีตำแหน่งเป็น เจ้าหน้าที่บริหารงานธุรการ 5 ระดับ 5

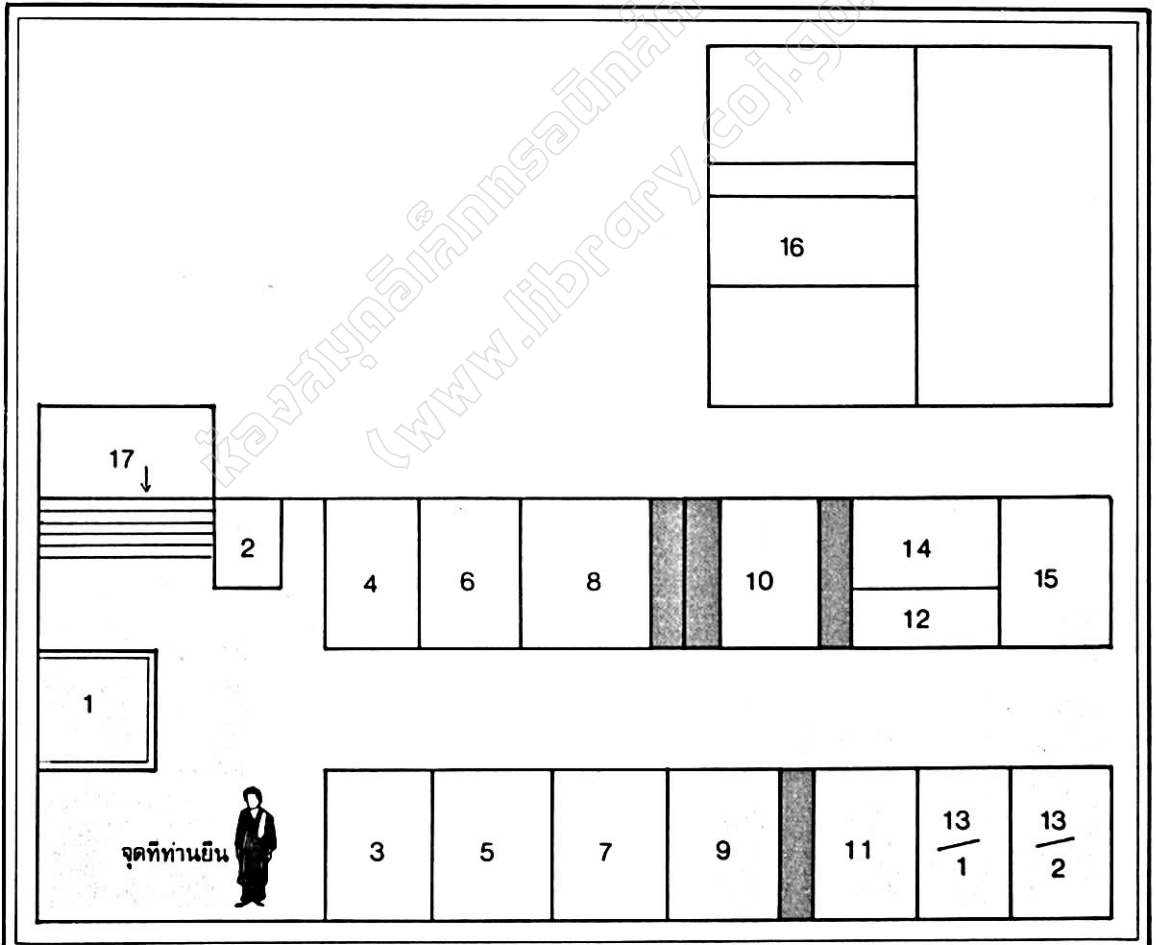

2. การติดต่อราชการ

ปัจจุบันศาลแพ่งได้จัดระบบอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความและประชาชนที่มาติดต่อราชการ โดยใช้ระบบคิวเลขควบคู่กับระบบเรียกชื่อ ซึ่งใช้อยู่เดิม ระบบคิวเลขดังกล่าวนี้คล้ายๆ กับระบบที่ใช้ในโรงพยาบาลใหญ่ๆ หรือในหน่วยราชการขนาดใหญ่อื่นๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้ง่ายแก่การเรียกขาน การค้นหา และไม่ต้องเสียเวลาอธิบาย เพราะศาลแพ่งได้ทำแผนผังที่ตั้ง

หน่วยงานธุรการ พร้อมทั้งคำอธิบายบรรยายให้ทราบว่า หมายเลขหรือหน่วยงานอะไร ทำอะไร หรือจะติดต่อราชการอะไรได้บ้าง ยิ่งไปกว่านั้น ศาลแพ่งยังได้จัดตั้งฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีศูนย์ปฏิบัติงานอยู่ที่บริเวณห้องโถงชั้นล่างศาลแพ่ง อาคาร 1 และมีหน่วยย่อยที่ห้องโถงชั้นล่างศาลแพ่งอาคาร 2 เพื่อให้บริการตอบปัญหาข้อสงสัย ในการติดต่อราชการ และบริการแนะนำการเขียน คำร้องคำขอ และคำแถลงการณ์ต่าง ๆ

แผนผังแสดงที่ตั้งหน่วยงาน

1. งานประกาศ-สถิติ

- ขอนัดวันพิจารณา โดยวิธีประกาศ
หนังสือพิมพ์ หรือ ประกาศหน้าศาล

- ตรวจสอบคดีร้องขอจัดการมรดก
- ขอทราบสถิติคดีต่าง ๆ

2. ศูนย์ประชาสัมพันธ์

- ติดต่อสอบถามทั่วไป
- รับคำคู่ความ, คำร้อง, คำแถลง คดีนัด
พิจารณาวินิจฉัย

- ประกาศเรียกคู่ความทางเครื่องขยาย
เสียง และบริการประกาศทั่วไป

- บริการแบบพิมพ์ที่คู่ความใช้ทุกชนิด
- ตรวจสอบบัญชีนัดพิจารณาในวันนี้จาก

ป้ายประกาศ

- บริการแนะนำและเขียนคำร้อง, คำขอ,
คำแถลงต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องง่าย ๆ

3. งานจำศาล, พัสดุและอาคารสถานที่

- ขอรับบัตรอนุญาตนำรถผ่านเข้าในบริเวณ
ศาลแพ่ง

- รับแจ้งเกี่ยวกับงานพัสดุ และอาคาร
สถานที่

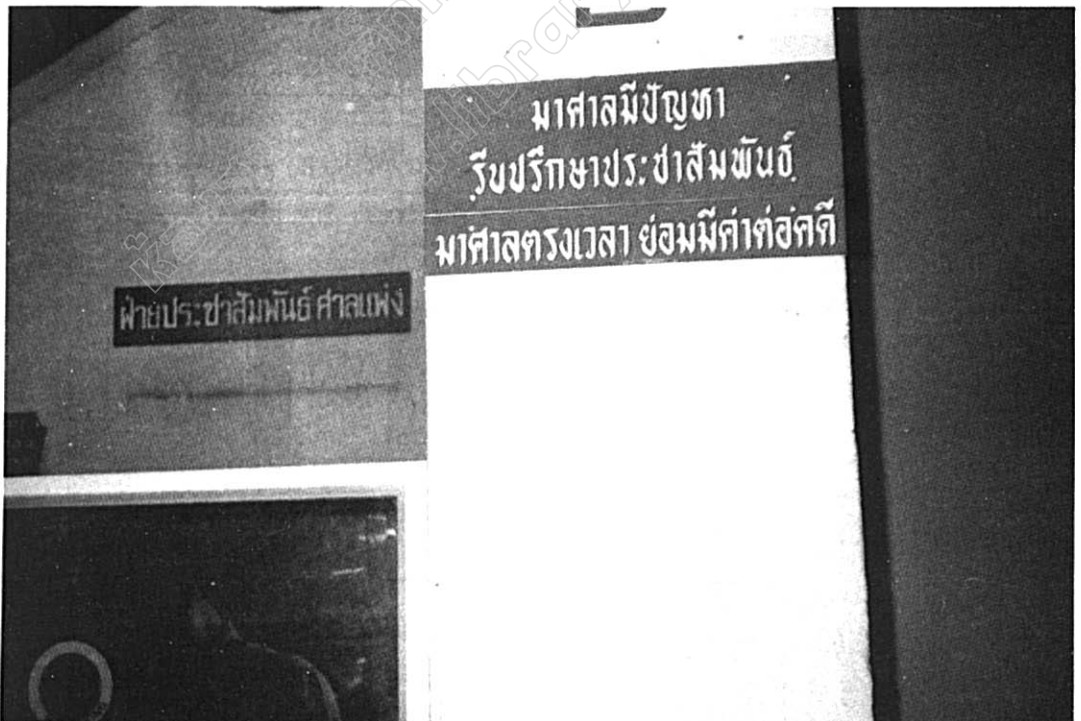
- ขอรับประกาศศาล หรือใบเสนอราคาใน
การจัดซื้อหรือจัดหา

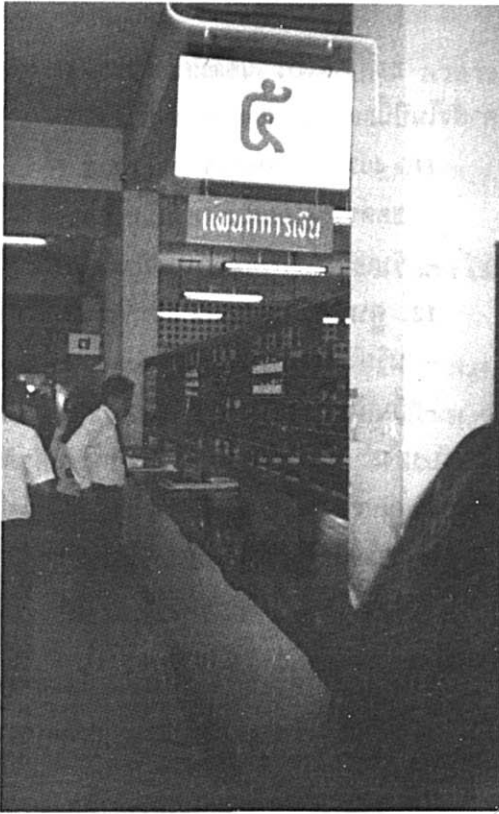
- รับแจ้งเรื่องราวข้อขัดข้องในการให้
บริการต่าง ๆ

4. งานหน้าบัลลังก์ และถอดเทปบันทึกเสียง

- ขอตรวจสอบบัญชีนัดความประจำวัน
- ขอทราบข้อขัดข้อง และติดตามสำนวนที่มี
วันนัดแล้ว แต่ไม่มีในป้ายประกาศในวันนัด
- ขอตรวจสอบสำนวนก่อนถึงวันนัดไม่เกิน

3 วัน

- ขอนัดเจ้าหน้าที่เพื่อไปเดินเผชิญสืบ หรือ
ทำแผนที่พิพาท

5. งานการเงินและบัญชี

- ชำระค่าธรรมเนียม และค่าขึ้นศาลใน
ศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ฎีกา

- ชำระค่าประกาศหนังสือพิมพ์
- วางเงินกลางชำระแทนคู่ความอีกฝ่าย
หนึ่ง

- ชำระค่าธรรมเนียมเบ็ดเตล็ดทุกประเภท
- ตรวจสอบว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำเงิน
มาวางศาลหรือยัง

- ขอรับค่าธรรมเนียม หรือเงินกลางคืน

6. งานสารบรรณและโต้ตอบ

- รับส่งหนังสือ เอกสาร พยานหลักฐาน
ในคดี

- ขอวางตัวแลกเงินเพื่อส่งหมายข้ามเขต

- ดำเนินการส่งประเด็น หรือคามประเด็น
จากศาลอื่น

- ขอดอกหนังสือ แจ้งโอนที่ดินจากการ
ขายทอดตลาดของกรมบังคับคดี

7. งานรับฟ้อง (ศาลชั้นต้น)

- ยื่นคำฟ้องคดีแพ่ง คดีล้มละลาย ร้อง
ขอจัดการมรดก ขอให้ปล่อยทรัพย์สิน ขอรับชำระหนี้
จำนอง และบุริมสิทธิอื่น

- ยื่นคำให้การ ฟ้องแย้ง คำคู่ความ คำขอ
คำแถลงการณ์ (ในคดีที่ยังไม่มีวันนัดพิจารณา)

- ขอตรวจสอบ ค้นหาชื่อคู่ความ หรือ
หมายเลขคดีคำ

- ขอคืนหมายเรียกและสำเนาคำฟ้อง

- ขอประนีประนอมยอมความคดียังไม่วัน
นัด

- ขอทราบผลการส่งหมายข้ามเขต

- คัดข้อสอบถาม หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่ยังไม่มีวันนัด

8. งานอุทธรณ์-ฎีกา

- ยื่นอุทธรณ์ หรือฎีกาคำพิพากษา หรือคำสั่ง

- ยื่นคำคู่ความในคดีที่อยู่ระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา

- ยื่นคำร้องขอทุเลาการบังคับคดี

- ทำสัญญาประกันค่อศาล

- คัดข้อสอบถาม หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นอุทธรณ์-ฎีกา

9. งานเก็บสำนวนคดีคำ

- ยื่นคำคู่ความ, คำร้อง, คำขอ, คำแถลงการณ์ต่าง ๆ หรือเอกสารอื่น ๆ เมื่อคดีมีวันนัดแล้วในคดีคำที่มีวันนัด

- ยื่นคำขอหมายเรียกพยานบุคคล และคำสั่งเรียกพยานเอกสารในคดีคำ และคดีแดงที่มีวันนัด และขอรับหมาย

- ขอประเมินประณอมยอมความคดีมีวันนัด

- ขอทราบผลการส่งหมายในคดีคำ หรือคดีแดงที่มีวันนัด

- ขอตรวจสอบสำนวนและคำสั่งศาลในคดีคำหรือคดีแดงที่มีวันนัด

10. งานเก็บสำนวนคดีแดง

- ยื่นคำขอให้ศาลออกคำบังคับ หรือหมายบังคับคดี

- ยื่นคำร้องขอเฉลี่ยทรัพย์ หรือขอให้พิจารณาคดีใหม่ หรือขอถอนส่วน หรือขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด

- ยื่นคำแถลงขอรับเอกสารคืน

- คัดข้อสอบถาม หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งแล้ว

- ขอตรวจสอบสำนวนคดีมีคำพิพากษา หรือคำสั่งในปีนี้และย้อนหลัง ไป 4 ปี

11. งานเก็บเอกสาร

- ขอตรวจดูเอกสาร หรือของกลาง

- รับเอกสารหรือหลักประกันคืน

12. ศูนย์ถ่ายเอกสาร

- บริการถ่ายเอกสารทั่วไป

- ยื่นคำแถลงขอถ่ายเอกสาร คำคู่ความ และรับรองสำเนาคำคู่ความ คำพิพากษา, คำสั่งศาลและเอกสารต่าง ๆ ในคดี

- ขอให้ออกหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด

- ขอรับเอกสารที่ขอถ่ายไว้

13/1 หน่วยตรวจสอบสำนวนความประจำวัน

- สอบถามวันเวลามนัดพิจารณาครั้งต่อไปของคดีแดง

- ขอทราบคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

13/2 หน่วยตรวจคำสั่งศาลคดีแดง

- ขอทราบคำสั่งศาลตามที่ยื่นคำคู่ความ, คำแถลง คดีที่มีเลขคดีแดงของทุกปีที่ยื่นไว้ที่งานเก็บสำนวนคดีแดง

14. งานออกหมาย

- จัดพิมพ์หมายก่อนและหลังคำพิพากษา (หมายเรียก, หมายนัด, หมายยึด, หมายอายัด, คำบังคับ, หมายบังคับคดี, หมายจับ, หมายชั่ง หรือหมายปล่อย)

15. งานสารบบความ และพิมพ์คำพิพากษา

- ขอทราบเลขคดีหมายเลขแดง

- ขอทราบผลคำพิพากษา หรือคำสั่งที่สมบูรณ์จากสำเนาคำพิพากษา

16. หน่วยเก็บสำนวนคดีแดง อาคาร

2

- ขอตรวจสำนวนคดีแดง ตั้งแต่ปี พ.ศ.

2522-2526

17. หน่วยเก็บสำนวนคดีแดงห้องใต้ บันได อาคาร 1

- ขอตรวจสำนวนคดีแดง ตั้งแต่ปี พ.ศ.

2526-2530 และสำนวนปีเก่าๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2521 ลงไป

(3). อำนาจหน้าที่

3.1 เขตอำนาจศาล

3.1.1 เขตศาล ศาลแพ่งมีเขตตลอดท้องที่
กรุงเทพมหานคร นอกจากท้องที่ที่อยู่ในเขตของ
ศาลแพ่งธนบุรี และศาลจังหวัดมณฑลบุรี แต่บรรดา
คดีที่เกิดขึ้นนอกเขตของศาลแพ่งนั้นจะยื่นฟ้อง
ต่อศาลแพ่งก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของศาล
แพ่ง ที่จะไม่ยอมรับพิจารณาพิพากษาคดีใดคดี
หนึ่งที่ยื่นฟ้องเช่นนั้นได้

3.1.2 อำนาจศาล ศาลแพ่งมีอำนาจพิจารณา
พิพากษาคดีแพ่งทั้งปวง มีผู้พิพากษาอย่างน้อย
สองนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง
ทั้งปวง

3.2 อำนาจพิเศษของศาลแพ่งแบ่งออก
เป็น 3 ประการคือ

3.2.1 การขออนุญาตฟ้อง

- คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน ขออนุญาตฟ้องต่อ
ศาลแพ่ง ซึ่งจำเลยมีภูมิลำเนาในเขตศาลแพ่งได้

- คำฟ้องอื่น ๆ โจทก์ขออนุญาตฟ้องต่อ
ศาลแพ่งที่มูลคดีเกิดขึ้น หรือคดีไม่มีข้อพิพาท
ขออนุญาตฟ้องต่อศาลแพ่ง ซึ่งโจทก์หรือผู้ร้องมี
ภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลแพ่ง

- ร้องขอเข้ามาในคดี ผู้ร้องขอต้องยื่น
คำร้องขอต่อศาลแพ่ง ซึ่งคดีอยู่ในระหว่างการ
พิจารณา หรือออกหมายบังคับคดี

3.3 อำนาจนอกเขตประเทศไทย

3.3.1 การยื่นคำฟ้องระหว่างคนสัญชาติไทย
ต่อคนสัญชาติไทย จะยื่นคำฟ้องที่ศาลแพ่งก็ได้

3.3.2 เกี่ยวกับหนี้หมิ่นบุคลลระหว่าง
เจ้าหนี้ ซึ่งมีภูมิลำเนาในประเทศไทยและลูกหนี้
ซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาในประเทศไทย หากเข้ามาใน
ประเทศไทยชั่วคราว ไม่ว่าจะเกิดมูลคดีในประ-
เทศใด หรือมูลคดีจะเป็นประการใดก็ตาม
เจ้าหนี้จะยื่นคำฟ้องต่อศาลแพ่ง ซึ่งคนมีภูมิลำเนา
หรือที่พบตัวลูกหนี้ในเขตศาลแพ่งก็ได้

3.4 คู่ความยอมรับอำนาจศาล

3.4.1 ยอมรับอำนาจศาลโดยตรง โดยตกลง
กันเป็นหนังสือว่า บรรดาข้อพิพาทที่ได้เกิดขึ้นแล้ว
หรือข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อสัญญาให้ฟ้อง
ต่อศาลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ใน
เขตศาลหรือมูลคดีของเรื่องนั้นได้เกิดขึ้น หรือ
ทรัพย์สินที่พิพาทได้ตั้งอยู่ในเขตศาลแพ่ง

3.4.2 ยอมรับอำนาจศาลโดยปริยาย โดย
ถ้าบุคคลที่ถูกชักถามหรือถูกตรวจ หรือบุคคล
ที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสถานที่ ซึ่งถูกตรวจอยู่
นอกเขตอำนาจศาล แต่มิได้ยกเรื่องเขตอำนาจ
ศาลขึ้นคัดค้าน ศาลแพ่งจะทำการชักถาม หรือ
ตรวจดังที่นั้นนอกเขตศาลก็ได้

3.4.3 การโอนคดีที่อธิบดีผู้พิพากษาศาล
อุทธรณ์ชี้ขาด

(4). บุคลากร

จำนวนรวมทั้งสิ้น 444 คน เป็นบุคลากร
140 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 304 คน

(5). สายงานการบังคับบัญชา

การบริหารงานศาลแพ่งแยกเป็น ๒ ประการ คือ การบังคับบัญชาผู้พิพากษา และการบังคับบัญชาข้าราชการตุลาการ

1. การบังคับบัญชาผู้พิพากษา

1.1 ผู้บังคับบัญชา

อธิบดีผู้พิพากษา และรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการตุลาการในศาลแพ่ง มีผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลแพ่ง ผู้พิพากษาศาลแพ่งและผู้พิพากษาที่มาช่วยราชการที่ศาลแพ่งตามลำดับ เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งว่างลง หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งเป็นผู้ทำการแทนตามลำดับอาวุโส

1.2 ความรับผิดชอบ

อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง รับผิดชอบงานของศาลแพ่งทั้งหมดในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่ อธิบดีฯ มอบหมายงานให้รองอธิบดีฯ รับผิดชอบความที่มีคำสั่งไว้ อธิบดีฯ เป็นผู้จ่ายสำนวนความให้ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะฯ หรือผู้พิพากษาคนใด

คนหนึ่งเป็นเจ้าของสำนวนและเร่งรัดคดี

2. การบังคับบัญชาข้าราชการตุลาการ

2.1 ผู้บังคับบัญชา

อธิบดีฯ หรือรองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการตุลาการในศาลตามลำดับ เมื่อตำแหน่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งว่างลง หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ รองอธิบดีฯ เป็นผู้ทำการแทนตามลำดับอาวุโส

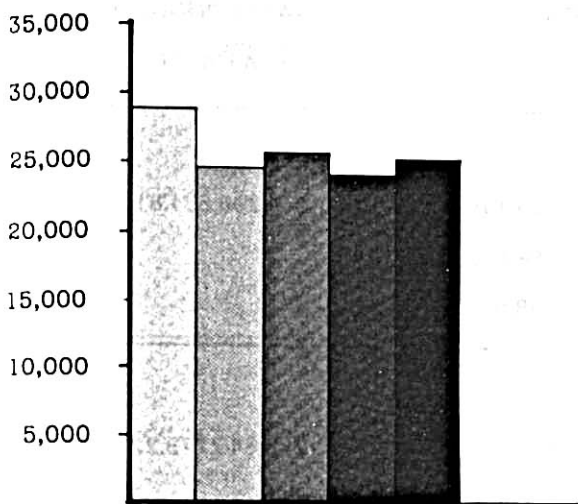
2.2 อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บริหารงานตุลาการ

2.2.1 เลขาธิการศาลแพ่ง เป็นข้าราชการตุลาการที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามกฎหมายกระทรวงที่ 4 (พ.ศ. 2522) มีหน้าที่ประสานงานระหว่างข้าราชการตุลาการและข้าราชการตุลาการของศาลแพ่ง รวมทั้งประสานงานกับกระทรวงยุติธรรม เพื่อหาทางแก้ไขข้อขัดข้องทั้งหลายให้แก่ผู้พิพากษาศาลแพ่ง และประชาชนที่มาติดต่อทุกคน โดยมุ่งหมายให้งานของศาลแพ่งเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วตามนโยบายของอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง และกระทรวงยุติธรรม และนอกจากนี้เลขาธิการศาลแพ่ง มีหน้าที่ปฏิบัติงานตามที่ท่านอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งมอบหมาย

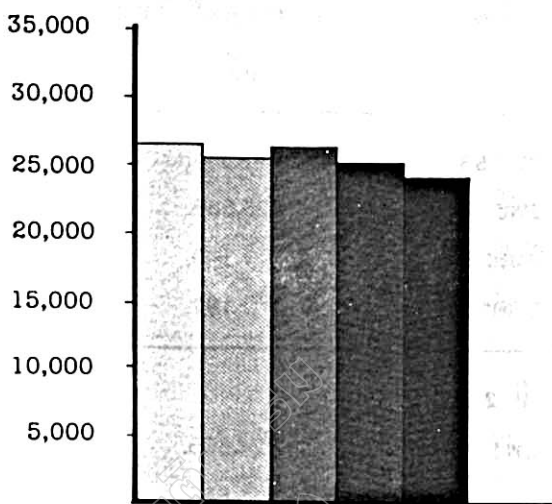
2.2.2 จำศาล เป็นหัวหน้าธุรการของศาลแพ่ง มีหน้าที่ควบคุมงานธุรการในศาลแพ่งทั้งหมด โดยปฏิบัติตามคำสั่งและคำแนะนำของอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง

2.2.3 รองจำศาล เป็นหัวหน้าธุรการในแผนกต่าง ๆ ของศาลแพ่ง ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบตามระเบียบปฏิบัติและกฎหมาย ตลอดจนปฏิบัติหน้าที่ตามที่จำศาล รองอธิบดีฯ และอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่งมอบหมาย

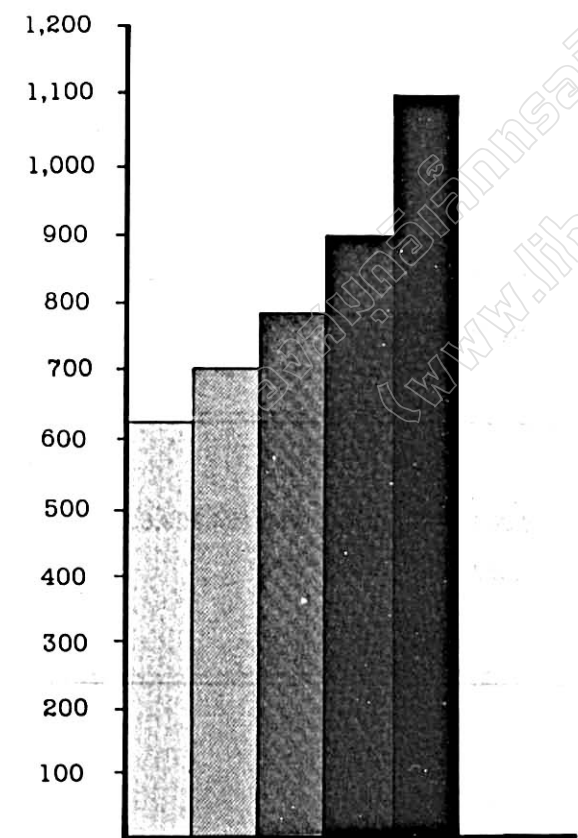
ปี 2529 ปี 2530 ปี 2531 ปี 2532 ปี 2533

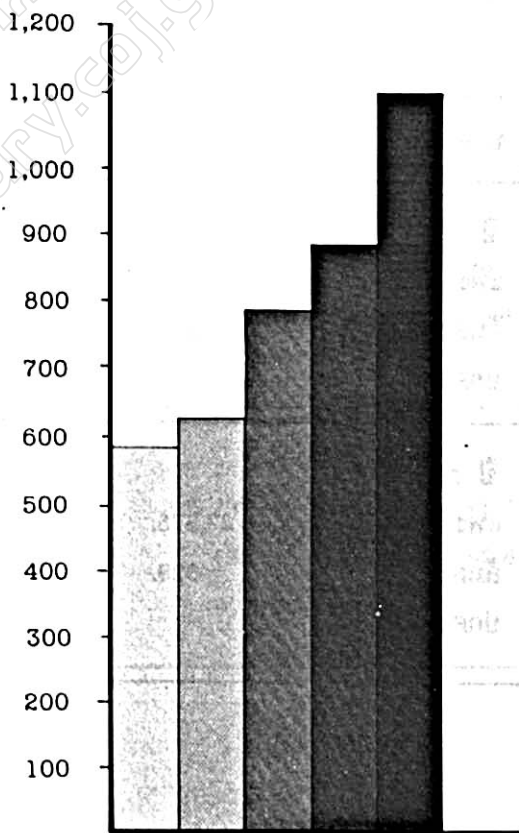
กราฟแสดงสถิติการฟ้องคดีแพ่ง

สถิติคดีแพ่งเสร็จไป

กราฟแสดงสถิติการฟ้องคดีล้มละลาย

สถิติคดีล้มละลายเสร็จไป

(6). สถิติงาน

คดี	จำนวนคดีรับใหม่/ คดี	ทุนทรัพย์/บาท	ค่าธรรมเนียมศาล ที่ได้รับ/บาท
ปี 2533 แพ่ง ล้มละลาย ปกครอง	25,536. 1,140. 192.	537,420,046,145. 3,106,858,802. 11,265,188,659.	279,296,681.81
ปี 2532 แพ่ง ล้มละลาย ปกครอง	24,885. 865. -	29,448,958,857. 4,215,815,645. -	273,648,778.22 - -
ปี 2531 แพ่ง ล้มละลาย ปกครอง	26,167. 740. -	25,015,517,079. 2,551,788,110. -	286,712,918.01 - -
ปี 2530 แพ่ง ล้มละลาย ปกครอง	25,467. 685. -	22,574,554,179. 3,083,563,239. -	282,565,560.41 - -
ปี 2529 แพ่ง ล้มละลาย ปกครอง	27,375. 629. -	35,950,688,304. 4,403,632,677. -	289,124,929.83 - -

ค่าธรรมเนียมส่งคลัง/ บาท	คดีเสร็จไป/คดี (รวมคดีค้างจากปีที่แล้ว)	คดีค้างค้าง (รวมคดีค้างมาจากปีที่แล้ว)	คิดเป็น ร้อยละ
208,023,240.52	23,570.	10,426.	92.30
	1,095.	167.	96.05
	25.	167.	13.02
192,252,462.35	24,531.	8,460.	98.57
	838.	269.	96.87
-	-	-	-
204,292,050.82	26,620.	8,106.	101.73
	762.	242.	97.11
-	-	-	-
205,839,467.39	25,140.	8,559.	98.71
	616.	264.	89.92
-	-	-	-
222,828,644.37	27,446.	8,232.	98.79
	583.	195.	92.68
-	-	-	-

(7). การร่วมมือและประสานงานกับองค์กรอื่น

ศาลแพ่งได้จัดบุคลากรของศาลไปบรรยายความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและระเบียบงานศาลแพ่งให้แก่บริษัท ธนาคาร และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ เป็นประจำ

(8). กิจกรรมพิเศษ

ศาลแพ่งได้เปิดทำการในวันเสาร์เพื่อพิจารณาคดีที่ไม่มีข้อพิพาท และคดีฝ่ายเดียว เพื่อให้คดีของศาลแพ่งแล้วเสร็จโดยรวดเร็ว เป็นการอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป อีกทั้งได้เพิ่มเวลาเปิดทำการในช่วงเช้าโดยเปิดทำการเวลา 8.00 นาฬิกา ในงานประชาสัมพันธ์ และศูนย์หน้าบัลลังก์ และเพิ่มเวลาทำการในเวลาพักกลางวัน โดยเปิดทำการในเวลา 12.30 นาฬิกา ในงานประชาสัมพันธ์

ศูนย์หน้าบัลลังก์งานรับฟ้อง เฉพาะรับคำให้การ คำร้อง คำแถลง งานการเงิน เฉพาะเสียค่า คำร้อง คำคำขอ และใบแต่งฯ

(9). ผลงานดีเด่น

ศาลแพ่งได้รับรางวัลชนะเลิศการจัดบอร์ด และนิทรรศการยอดเยี่ยมในปี พ.ศ. 2531 และรางวัลชมเชยงานประชาสัมพันธ์ดีเด่น ศาลในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2532

(10). แนวทางการพัฒนาปรับปรุงองค์กร และการพัฒนาบุคลากร

ศาลแพ่งได้จัดโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ธุรการทุกระดับขึ้นเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของข้าราชการ และลูกจ้างโดยทั่วไป และมีโครงการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานของศาลแพ่ง

ศาลคดีเด็ก และ เยาวชนกลาง

นายกิจปัย จิตธารารักษ์
เลขานุการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง

ความเป็นมา

ในสมัยก่อนเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดจะถูกลงโทษในลักษณะรุนแรง โดยถือระบบแก้แค้น คอบแทนผู้กระทำผิด และระบบชดเชยหรือบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเป็นหลักใหญ่และได้มีการแก้ไขกฎหมายให้ผ่อนคลายลงตามลำดับ โดยให้เด็กและเยาวชนได้รับการเยียวยาแก้ไขความประพฤติกุและนิสัยแทนที่จะลงโทษจำคุก เช่น ให้ว่ากล่าวตักเตือน เรียกประกันทัณฑ์บน และให้ส่ง

ตัวไปยังโรงเรียนดัดสันดาน ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2478 พระราชบัญญัติจัดการฝึกอบรมเด็กบางจำพวก พ.ศ. 2479 และพระราชบัญญัติควบคุมเด็กและนักเรียน พ.ศ.2481 เพื่อส่งตัวเด็กเกเรเร่ร่อน นักเรียนที่ประพฤติกุไม่ดี และเด็กที่กระทำผิดอาญาไปยังโรงเรียนฝึกอาชีพและสถานฝึกอบรม แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องและอุปสรรคหลายอย่าง

เพราะวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนดังกล่าวเป็นวิธีการปฏิบัติคือเด็กภายหลังคำพิพากษาของศาล ส่วนวิธีการปฏิบัติคือเด็กนับแต่การจับกุม การควบคุมตัวไว้ระหว่างรอการพิจารณาพิพากษารวมทั้งการคุมประพฤติ ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติวิธีการไว้ เด็กจึงได้รับการปฏิบัติในการจับกุม และการควบคุมตัวระหว่างการพิจารณาคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำผิด ซึ่งไม่เป็นผลดีแก่เด็กและเยาวชนเพราะเด็กอาจได้รับการถ่ายทอดพฤติกรรมในทางไม่ดีจากผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ได้

วิธีการของศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นวิธีการสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนดังกล่าวได้อย่างตรงเป้าและเหมาะสมที่สุด ประเทศไทยได้มีการส่งคณะข้าราชการตุลาการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงยุติธรรมไปดูงานศาลคดีเด็กและเยาวชนในต่างประเทศถึง 2 ครั้ง

จนกระทั่งได้มีการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐบาล ในที่สุดได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ.2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีและเยาวชน พ.ศ.2494

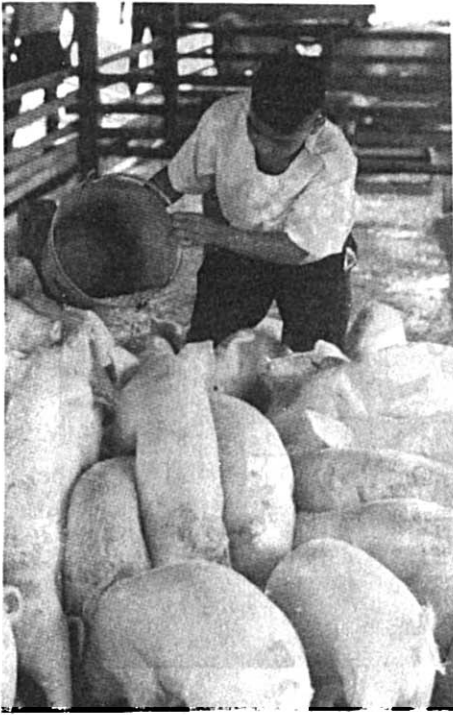
ความมุ่งหมาย

1. ในคดีอาญามุ่งที่จะค้นหามูลเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดแล้วแก้ไขให้กลับตัวเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการที่จะลงโทษ โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคตของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก

2. ในคดีแพ่งมุ่งที่จะคุ้มครองสวัสดิภาพและประโยชน์ได้เสียของผู้เยาว์

สาเหตุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

1. สาเหตุจากตัวผู้กระทำความผิดเอง เช่น พันธุกรรม ความพิการหรือโรคภัยไข้เจ็บ ภาวะแห่งจิต สัญชาติ-

ญาณ สติปัญญาและการศึกษา

2. สาเหตุทางครอบครัว

3. สาเหตุทางเศรษฐกิจ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ
ของชุมชน ภาวะเศรษฐกิจของผู้กระทำผิด

4. สาเหตุจากปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม
เช่น การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การศึกษา
อบรม การหางานหาเงินหาเงิน สภาพถิ่นที่อยู่ สถาน
เจริญวัยที่เป็นแหล่งอบายมุข ผู้ใหญ่ทำตัวอย่าง
ที่ไม่ดีให้เด็กเห็น การขัดแย้งในทางวัฒนธรรม
การคบเพื่อนชั่ว การเสพยาเสพติดให้โทษ หนังสือ
พิมพ์และหนังสืออ่านเล่น ภาพยนตร์ วิทยุ และ
โทรทัศน์

ศาลคดีเด็กและเยาวชนที่เปิดดำเนินการ แล้ว

1. ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง เมื่อวันที่ 28
มกราคม 2495

2. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา
เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2505

3. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนคร-
ราชสีมา เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2507

4. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่
เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2513

5. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดอุบล-
ราชธานี เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2523

6. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดระยอง
เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2526

7. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์-
ธานี เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2530

8. ศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดนครสวรรค์
เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2531

9. ศาลจังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเด็ก
และเยาวชน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2532

10. ศาลจังหวัดนนทบุรีแผนกคดีเด็กและ
เยาวชน เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2532

เขตอำนาจศาล

ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางมีเขตอำนาจ
ตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร ศาลคดีเด็กและ
เยาวชนจังหวัดใดมีเขตอำนาจตลอดจังหวัดนั้น
และแผนกคดีเด็กและเยาวชนในศาลจังหวัดใดมี
เขตอำนาจเช่นเดียวกับศาลจังหวัดนั้น

ให้ข้าราชการที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนในท้อง
ที่ที่เด็กหรือเยาวชนมีถิ่นที่อยู่ปกติ หากถิ่นที่อยู่
ปกติของเด็กหรือเยาวชนไม่มีศาลคดีเด็กและเยาวชน
ให้ข้าราชการที่ศาลคดีเด็กและเยาวชนที่เด็กหรือ
เยาวชนกระทำความผิด

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลคดีเด็กและเยาวชน

1. คดีอาญาที่บุคคลกระทำความผิดขณะอายุเกิน

กว่าเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ ในขณะที่ถูกฟ้องและยังไม่บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

ยกเว้นคืออุกฉกรรจ์บางประเภทกระทำผิดเมื่ออายุเกินกว่าสิบหกปีบริบูรณ์ต้องพิจารณาพิพากษาในศาลธรรมดา ได้แก่ ฐานข่มขืนกระทำชำเราเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือตายฐานข่มขืนกระทำชำเราโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิดหรือโดยร่วมกระทำอันมีลักษณะโทรมหญิง เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือตาย ฐานกระทำความอนาจารเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสหรือตาย ฐานฆ่าผู้อื่น ฐานฆ่าผู้อื่นในเหตุฉกรรจ์ ฐานจับตัวไปเรียกค่าไถ่ ฐานสนับสนุนการจับตัวไปเรียกค่าไถ่ ฐานเป็นกลางในการเรียกค่าไถ่ ฐานชิงทรัพย์ ฐานชิงทรัพย์ในเหตุฉกรรจ์ ฐานปล้นทรัพย์ และฐานปล้นทรัพย์ในเหตุฉกรรจ์

2. คดีอาญาซึ่งศาลธรรมดาโอนมาเนื่องจากบุคคลที่กระทำผิดอายุยังไม่ครบยี่สิบปีและยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ซึ่งศาลธรรมดาเห็นว่าร่างกายและจิตใจของบุคคลผู้นั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเยาวชน

3. คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ ซึ่งจะต้องบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางมาตรา ได้แก่ ผู้เยาว์ขออนุญาตทำกิจการค้าขาย การฟ้องไม่รับเด็กเป็นบุตร การจดทะเบียนเด็กเป็นบุตรเมื่อมีการคัดค้าน การฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร การฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดู การขอให้อำนาจปกครองอยู่กับบิดาหรือมารดา การฟ้องเรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่น การขอทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ การขอทำกิจการที่ประโยชน์ของผู้ใช้อำนาจปกครองขัดกับประโยชน์ของผู้เยาว์ การ

ขอถอนอำนาจปกครอง การขอให้ม้ออำนาจปกครอง
ดั้งเดิม การขอคั้งผู้ปกครองผู้เยาว์ การขอคั้งผู้
ปกครองผู้เยาว์โดยพินัยกรรม การขอยี้เวลาทำ
บัญชีทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง การขอถอน
ผู้ปกครอง การขอสละมรดกและรับมรดกอันมีค่า
ภาระคิดพันหรือเจือนไข

4. คติที่ต้องพิพากษาหรือสิ่งเกี่ยวกับตัวเด็ก
และเยาวชนตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งบัญญัติ
ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลคดีเด็กและเยาวชน
เช่น การโต้แย้งคำสั่งของอธิบดีกรมประชาสงเคราะห์
หรือผู้ว่าราชการจังหวัดเรื่องเด็กประพฤติดคนไม่
สมควรแก่วัยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่
294 การอุทธรณ์คำสั่งต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติ
การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม พ.ศ.2522 เป็นต้น

ลักษณะพิเศษ ในคดีอาญาที่แตกต่าง จากศาลธรรมดา

ศาลคดีเด็กและเยาวชนเป็นศาลชำนาญการ
พิเศษ มีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเป็นหน่วยงาน
ควบคุมดำเนินการคั้งแต่รับตัวเด็กหรือเยาวชนจาก
พนักงานสอบสวนจนกระทั่งการบังคับตามคำ
พิพากษาหรือคำสั่งของศาล เป็นการรวมเอาระบบ
ราชทัณฑ์และระบบคุมประพฤติมาไว้ในองค์กร
เดียวกันเบ็ดเสร็จ ในคดีอาญามีข้อแตกต่างจาก
ศาลธรรมดาหรือศาลผู้ใหญ่อย่างเด่นชัดหลาย
ประการ

1. **เด็กและเยาวชน** เด็กหมายถึงบุคคล
อายุเกินกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกินกว่าสิบสี่
ปีบริบูรณ์

เยาวชนหมายถึงบุคคลอายุเกินกว่าสิบสี่ปี
บริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่ให้
หมายถึงบุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

2. การจับกุมและควบคุมตัว เจ้าพนักงานจับกุมเด็กอายุไม่เกินกว่าสิบสี่ปีบริบูรณ์ได้เฉพาะในกรณีเด็กกระทำความผิดซึ่งหน้า หรือผู้เสียหายชี้ตัวและยืนยันให้จับ หรือมีหมายจับ

พนักงานสอบสวนจะต้องสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนให้เสร็จภายในเวลาสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมาถึงสถานที่ทำการของพนักงานสอบสวน หลังจากนั้นต้องส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

ห้ามมิให้ควบคุมเด็กหรือเยาวชนไว้ปะปนกับผู้ใหญ่ และห้ามมิให้ควบคุมไว้ในห้องขังที่จัดไว้สำหรับผู้ต้องหาที่เป็นผู้ใหญ่ เว้นแต่จะไม่สามารถทำได้

3. การฟ้องและผิดฟ้อง คดีเด็กและเยาวชนไม่มีการขอฝากขังเหมือนคดีธรรมดาเนื่อง

จากพนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวเพียงสี่ชั่วโมงแล้วต้องส่งตัวไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

พนักงานอัยการต้องฟ้องให้ทันภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนนั้นถูกจับกุม

ในกรณีที่เกิดความจำเป็นไม่สามารถฟ้องได้ทัน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอผิดฟ้องได้คราวละไม่เกินสิบห้าวันและไม่เกินสองคราว

หากไม่สามารถฟ้องได้ทันอีก ก็อาจยื่นคำร้องขอผิดฟ้องโดยอ้างเหตุจำเป็นได้อีกคราวละไม่เกินสิบห้าวันและไม่เกินสองคราว ศาลจะอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อได้แสดงถึงเหตุจำเป็นและนำพยานมาเบิกความประกอบจนเป็นที่พอใจแก่ศาล

เว้นแต่คดีอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลจะอนุญาตให้พักฟ้องก็คราวนี้ได้

4. การปล่อยตัวชั่วคราว ขึ้นสอบสวนเป็นอำนาจของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจกระทำได้ ส่วนชั้นพิจารณาเป็นอำนาจของศาล

5. สถานแรกรับ ในระหว่างพิจารณาเด็กหรือเยาวชนจะถูกควบคุมตัวไว้ในสถานแรกรับในสังกัดสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก โดยจัดแยกเด็กหญิงและเด็กชายให้มีที่อยู่แตกต่างหากจากกัน

6. การสืบเสาะและสอดส่อง มีพนักงานคุมประพฤติสืบเสาะและพินิจเรื่องอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ ฐานะ สิ่งแวดล้อม และสาเหตุแห่งการกระทำผิดเพื่อรายงานศาลประกอบการพิจารณา รวมทั้งคอยสอดส่องความประพฤติภายหลังคำพิพากษาแล้วด้วย

7. การตรวจกายและจิต มีแพทย์และจิตแพทย์ตรวจพิเคราะห์ทางกายและทางจิตแก่เด็กหรือเยาวชน เพื่อค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิด ซึ่งอาจเกิดจากความผิดปกติทางกายหรือจิตใจ

8. รายงานสิ่งแวดล้อมของพนักงานคุมประพฤติ จากการสืบเสาะของพนักงานคุมประพฤติและการตรวจกายและจิตของแพทย์ พนักงานคุมประพฤติจะสรุปเป็นรายงานสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนเพื่อเสนอศาลประกอบการพิจารณา ศาลจะรับฟังประกอบการพิจารณาก็ได้ แต่หากรับฟังเป็นผลร้ายแก่เด็กหรือเยาวชนให้ศาลแจ้งข้อความความรายงานให้เด็กหรือเยาวชนทราบ เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะแถลงต่อสู้และนำพยานมาสืบหักล้าง

9. การพิจารณาคดี ไม่ต้องดำเนินการ ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาโดยเคร่งครัด ให้ใช้ภาษาง่าย ๆ เปิดโอกาสให้จำเลย บิดามารดา หรือผู้ปกครองแถลงข้อเท็จจริง ความรู้สึก ความ คิดเห็น และซักถามพยานได้เต็มที่ไม่ว่าในชั้นใด ๆ

การพิจารณาคดีให้ทำโดยลับ ห้องพิจารณาคดีใช้โต๊ะธรรมดาไม่มีบัลลังก์ ห้ามมิให้ใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดาเป็นห้องพิจารณา แต่ถ้าไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ให้นัดเวลาพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนต่างกับเวลาที่นัดพิจารณาคดีธรรมดา

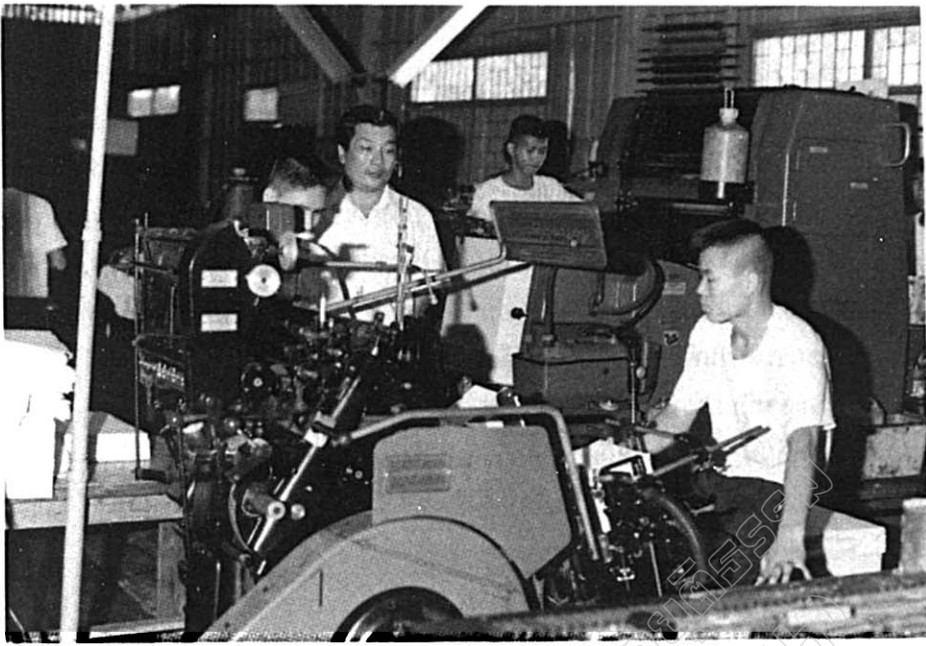
เฉพาะคดีอาญา ไม่ต้องสวมครุยวิทยฐานะ ในระหว่างพิจารณาคดีหรือว่าความ

ห้ามมิให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กอายุไม่เกินสิบสี่ปีบริบูรณ์ในระหว่างเวลาที่จำเป็นต้องควบคุมเด็กนั้นไว้เพื่อพิจารณาคดี เว้นแต่ข้อหา ัศตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป

10. องค์คณะพิจารณา ประกอบด้วยผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคนและผู้พิพากษาสมทบอีกสองคน ซึ่งอย่างน้อยต้องเป็นสตรีหนึ่งคน

ผู้พิพากษาได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการซึ่งมีอัธยาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน

ผู้พิพากษาสมทบได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลซึ่งคณะกรรมการตุลาการคัดเลือก มีคุณสมบัติอายุไม่น้อยกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ มีหรือเคยมีบุตรมาแล้ว หรือเคยทำงานเกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์หรืออบรมเด็กมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองปี ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลคดีเด็กและเยาวชน และหน้าที่ตุลาการ และมีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการพลเรือนได้

11. **ที่ปรึกษากฎหมาย** ในคดีอาญาห้ามมิให้มีทนายความว่าคดีแทน แต่ให้เด็กหรือเยาวชนมีที่ปรึกษากฎหมายเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทำนองเดียวกับทนายความได้ ให้ศาลแต่งตั้งที่ปรึกษากฎหมายให้ เว้นแต่เด็กหรือเยาวชนไม่ต้องการและศาลเห็นว่าไม่จำเป็นแก่คดี

12. **การรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษ** ศาลมีอำนาจสั่งได้ แม้ว่าเด็กหรือเยาวชนได้เคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดมาแล้ว โทษที่จะลง เป็นโทษอาญาประเภทอื่นนอกจากโทษจำคุกก็ทำได้ และกรณีที่เป็นโทษจำคุก แม้กำหนดโทษจำคุกจะมากกว่าสองปีก็ทำได้

13. **การควบคุมแทนค่าปรับ** ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนไม่ชำระค่าปรับ ห้ามมิให้ศาลสั่งกักขังแทนค่าปรับ แต่ให้ส่งตัวไปควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กไม่เกินหนึ่งปี

14. **การเปลี่ยนโทษ** ศาลมีอำนาจเปลี่ยนโทษจำคุกหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัยเฉพาะการกักกันเป็นการกักและอบรมในสถานที่มีไซเรอณา แต่อย่าให้เกินกว่าอายุครบยี่สิบปีบริบูรณ์

เปลี่ยนโทษจำคุกเป็นการส่งตัวไปโรงเรียนหรือสถานฝึกและอบรม แต่อย่าให้เกินกว่าอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์

เปลี่ยนโทษปรับเป็นการเขียนค่อหน้าศาลไม่เกินสิบสองที

15. **การแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่ง** เมื่อพฤติการณ์ของจำเลยเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษหรือใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนได้ ถ้าเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากขึ้น จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาได้

16. **สถานฝึกและอบรม** มีลักษณะเป็นโรงเรียนกึ่งนอสนาพดซาง มีสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล

17. **ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา** ห้ามมิให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก หากไม่อนุญาตผู้เสียหายจะร้องค่อศาลขอให้ส่งอนุญาตก็ได้ ให้ศาลเรียกผู้อำนวยการสถาน

พินิจและคุ้มครองเด็กมาสอบถามแล้วสิ่งสามที่เห็นสมควร คำสั่งศาลเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

18. **การถอนฟ้อง** ให้ศาลถามความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กก่อน ในกรณีที่ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเห็นว่า ศาลควรจะดำเนินการพิจารณาต่อไป แต่ไม่มีใจทักสำหรับคดีนั้น ศาลจะให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทำหน้าที่แทนใจทักต่อไปก็ได้

19. **ห้ามเปิดเผยเด็กหรือเยาวชน** ห้ามมิให้ผู้ใดถ่ายรูปหรือลงรูป หรือลงข้อความเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ซึ่งอาจทำให้รู้จักตัว ชื่อตัว ชื่อสกุล สถานที่อยู่หรือโรงเรียนของเด็กหรือเยาวชน

ลักษณะพิเศษในคดีแพ่ง

1. **ผู้เยาว์** คดีแพ่งที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับผู้เยาว์ บางเรื่องเท่านั้นที่พิจารณาพิพากษาในศาลคดีเด็กและเยาวชน

ผู้เยาว์หมายถึง บุคคลที่อายุยังไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ และมีได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

2. **การพิจารณา พิพากษา** เมื่อรับฟ้องแล้วให้แจ้งผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทราบก่อนศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีแพ่ง ให้ศาลฟังความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กก่อน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องมีสิทธิที่จะแถลงข้อต่อสู้และนำพยานมาสืบหักล้าง

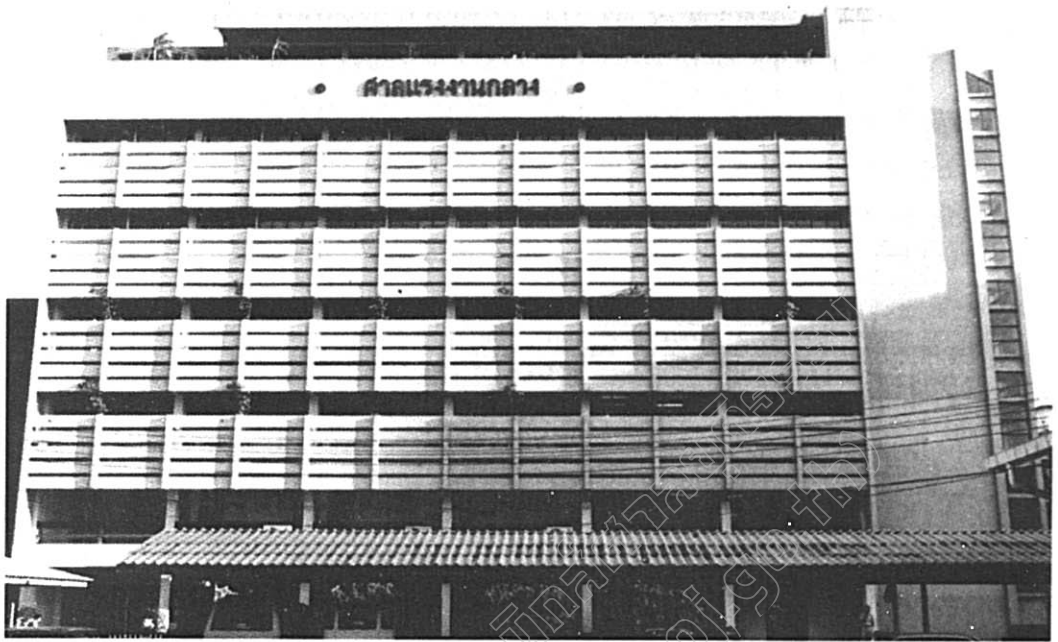
3. **ผู้กำกับผู้ใช้อำนาจปกครอง** ศาลมีอำนาจตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก

เป็นผู้กำกับผู้ใช้อำนาจปกครอง และให้รายงานต่อศาลเป็นครั้งคราว มีหน้าที่สอดส่องว่าผู้ใช้อำนาจปกครองได้กระทำเพื่อสวัสดิภาพและอนาคตของผู้เยาว์หรือไม่

4. **ผู้ปกครอง** ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรจะตั้งบุคคลอื่น นอกจากบิดามารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง ศาลจะตั้งผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเป็นผู้ปกครองก็ได้

ศาลแรงงานกลาง

นายเกียรติพงษ์ อมาตยกุล
เลขานุการศาลแรงงานกลาง

ปัญหาแรงงานไทยมีวิวัฒนาการสืบเนื่องมาจากระบบเจ้าขุนมูลนาย ข้าไพร่ทาส กล่าวคือสมัยก่อนมีแค่การสั่งและการใช้แรงงานเพียงประการเดียว เจ้านายคือผู้ที่มีอำนาจเดิม ผู้ถูกใช้แรงงานไม่มีสิทธิมีเสียงใดๆ ทั้งสิ้น ในการพิจารณาต่อรองเจรจากับผู้ออกคำสั่ง จนเป็นประเพณีว่าถ้าขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เป็นนายเมื่อใดผู้ที่เป็นลูกจ้างจะต้องถูกลงโทษสถานหนัก เรื่องการปูนบำเหน็จความดีความชอบไม่จำเป็นต้องพูดถึง เป็นความเหลื่อมล้ำค่าสูงในสังคมอย่างยิ่งทั้งที่เมืองไทยก็ได้ชื่อว่าเป็นประเทศเอกราชมาช้านานแล้ว จนกระทั่งถึงปีพุทธศักราช 2467 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 มกราคม สถานภาพของผู้ใช้แรงงานจึงได้รับการยอมรับเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีบทบัญญัติ

ว่าด้วยการจ้างแรงงาน ปรากฏอยู่ในลักษณะ 6 ตั้งแต่มาตรา 575 ถึงมาตรา 586 และมีการแก้ไขปรับปรุงต่อมาเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2472

กระนั้น ปัญหาด้านแรงงานก็ยังไม่ยอมยุติลงง่าย ๆ เมื่อต่างฝ่ายต่างก็ยังไม่ยอมเข้าใจหันหน้าเข้าหากัน นายจ้างพยายามจะมองถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการประกอบกิจการ ลูกจ้างก็คำนึงถึงแต่ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ จนเกิดการเรียกร้อง คัดรองกันเป็นว่าเล่น หากไม่ว่าการประกอบกิจการอันใดก็ตามจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันทั้งสองฝ่ายจึงจะประสบผลสำเร็จ เมื่อเป็นดังนี้ ความบาดหมางและทะเลาะเบาะแว้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างจึงเกิดขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขั้นเลิกจ้าง นัดหยุดงาน และปิดงานงคจ้าง เป็นต้น

ปี พ.ศ.2499 รัฐบาลได้เสนอออกกฎหมาย ขึ้นมาฉบับหนึ่งเรียกว่า พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ.2499 กำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทแรงงาน และกำหนดให้มีสหภาพแรงงาน

ปี พ.ศ.2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 19 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2501 กำหนดให้ข้อพิพาทแรงงาน ที่เกิดขึ้นเข้าสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของเจ้าหน้าที่ที่ กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งขึ้น

ปี พ.ศ.2508 มีพระราชบัญญัติกำหนดวิธีการระงับข้อพิพาทแรงงาน พ.ศ.2508 ประกาศใช้ สาระสำคัญคือให้สิทธิแก่นายจ้างและลูกจ้างตกลง กันตั้งผู้ชี้ขาดข้อพิพาทแรงงานขึ้นได้ เมื่อเกิดข้อ เรียกร้องเกี่ยวกับสภาพการจ้าง บัญญัติถึงให้นายจ้างปิดงานได้และลูกจ้างสามารถนัดหยุดงาน ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

ปี พ.ศ.2515 จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 ยกเลิกกฎหมายแรงงานที่มีมาแต่ก่อนโดยสิ้นเชิง กำหนดให้มีการแรงงานสัมพันธ์ ในอันที่จะระงับข้อพิพาทแรงงาน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษทางอาญาดังจำคุกและปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ยังได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงานพุทธศักราช 2515 ซึ่งใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน กำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ของนายจ้างลูกจ้างไว้อย่างละเอียดรอบคอบ

ในปี พ.ศ.2518 รัฐบาลเสนอออกพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการยื่นข้อเรียกร้องและการระงับข้อพิพาทแรงงานให้เหมาะสมและสมบูรณ์แบบให้นายจ้างจัดตั้งสมาคมนายจ้างและลูกจ้างจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อแสวงหาและคุ้มครอง

ประโยชน์เกี่ยวกับการจ้างแรงงาน การจัดสวัสดิการและส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ตลอดจนให้ลูกจ้างจัดตั้งคณะกรรมการลูกจ้างเป็นองค์กรในการหารือกิจการต่าง ๆ กับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีบทบัญญัติคุ้มครองป้องกันการกลั่นแกล้ง ลงโทษกรรมการลูกจ้างโดยไม่ชอบ

เรียกได้ว่าปัจจุบันมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานครอบคลุมเบ็ดเสร็จเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายแล้ว ปัญหาว่าจะบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายได้อย่างไร ถ้าต่างฝ่ายต่างอ้างว่าตนเป็นผู้ที่ถูกค้อง จึงมีการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงานขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2522

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ.2522 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีในศาลแรงงานโดยเฉพาะ แบ่งเนื้อหาและขั้นตอนการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาคดีไว้ดังนี้

ที่มา

รัฐบาลโดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีได้เล็งเห็นว่า คดีแรงงานเป็นคดีแพ่งที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีแพ่งและคดีอาญาโดยทั่วไป เพราะเป็นข้อขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างตามกฎหมายจ้างแรงงานหรือเกี่ยวกับสิทธิของนายจ้างและลูกจ้างตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานและกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ ซึ่งข้อขัดแย้งดังกล่าวสมควรได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาแรงงานร่วมกับผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง เพื่อให้คู่ความได้มีโอกาสประนีประนอมยอมความและสามารถกลับไปทำงานร่วม

กันได้โดยไม่เกิดความรู้สึกเป็นอริต่อกัน จึงกำหนดให้มีการดำเนินการขบวนพิจารณาพิเศษขึ้นในศาลแรงงาน แยกต่างไปจากคดีแพ่งธรรมดาตามที่กล่าวแล้วข้างต้น

วัตถุประสงค์

ก็เพื่อจะได้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ โดยให้การดำเนินคดีแรงงานเป็นไปโดยสะดวก ประหยัด รวดเร็ว เสมอภาค และเป็นธรรม

องค์การศาลแรงงาน

ศาลแรงงานเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ให้คำนิยามไว้ว่า “ศาลแรงงาน” หมายความว่า ศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาค หรือศาลแรงงานจังหวัด

ปัจจุบันมีเพียงศาลแรงงานกลางเท่านั้นที่ดำเนินการแล้วที่ 404 ถนนพระรามที่ 4 แขวงมหาพฤฒาราม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 10500 ตั้งแต่วันที่ 23 เมษายน 2523 ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการศาลแรงงานกลาง พ.ศ. 2523 มาตรา 3 ศาลแรงงานภาคก็ได้จัดตั้งขึ้นแล้วเช่นเดียวกันตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 6 หากแต่ขณะนี้ยังไม่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดวันเปิดทำการศาลแรงงานภาคประกาศใช้ ซึ่งคาดว่าศาลแรงงานภาคคงจะเปิดดำเนินการได้ไม่ช้านี้ ส่วนศาลแรงงานจังหวัดนั้น ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 7 บัญญัติว่า ถ้าจะจัดตั้งศาลแรงงานจังหวัดขึ้นในจังหวัดใด ให้กระทำโดยพระราชบัญญัติ (โดยเสนอผ่านทางสภาผู้แทนราษฎรก่อน) ซึ่งจะต้องระบุเขตอำนาจศาลนั้นไว้ด้วย

องค์คณะผู้พิพากษาศาลแรงงาน

เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 17 ซึ่งบัญญัติว่า “...ศาลแรงงานต้องมีผู้พิพากษา (กลาง) ผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้างและผู้พิพากษาสมทบฝ่ายลูกจ้าง ฝ่ายละเท่า ๆ กัน จึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาคดีพิพากษาคดี”

ผู้ที่มีอำนาจกำหนดตัวผู้พิพากษาสมทบในคดีหนึ่ง ๆ ให้ร่วมปฏิบัติหน้าที่กับผู้พิพากษากลางท่านใด คืออธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานภาค หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลแรงงานจังหวัด แล้วแต่กรณี

ผู้พิพากษากลาง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ส่วนมากจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้ผ่านการดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลในศาลจังหวัดมาแล้ว

ผู้พิพากษาสมทบ จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผู้ที่ได้รับการลงคะแนนเสียงจากสมาคมนายจ้างและสหภาพแรงงาน ซึ่งจดทะเบียนที่ตั้งสำนักงานอยู่ในเขตศาลแรงงานนั้น ๆ หรือในกรณีที่ไม่มีสมาคมนายจ้างหรือสหภาพแรงงานจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลที่ทางกรมแรงงานเสนอชื่อ (มาตรา 14)

หลักเกณฑ์การนำคดีขึ้นสู่ศาลแรงงาน

เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 8 ซึ่งบัญญัติว่า “ศาลแรงงานมีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในเรื่องต่อไปนี้

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือตามข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(3) กรณีที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(4) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน หรือของคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ หรือรัฐมนตรีตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

(5) คดีอันเกิดแต่มูลละเมิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างสืบเนื่องจากข้อพิพาทแรงงาน หรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้างแรงงาน

(6) ข้อพิพาทแรงงานที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอให้ศาลแรงงานชี้ขาดตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์

คดีตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานหรือกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์บัญญัติให้ร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ จะดำเนินในศาลแรงงานได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติไว้แล้ว

ถ้าสงสัยว่าคดีใดจะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแรงงานหรือไม่ให้ส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด โดยคำวินิจฉัยของอธิบดีผู้พิพากษาศาลแรงงานกลางให้เป็นที่สุด อุทธรณ์ฎีกาต่อไปไม่ได้ (มาตรา 9 วรรคสอง)

เขตอำนาจศาล

โดยหลักแล้วต้องเสนอคำฟ้องต่อศาลแรงงานที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลแรงงานนั้น เว้นแต่โจทก์จะแสดงให้ศาลเห็นได้ว่าถ้าการพิจารณาคดีแรงงานในศาล ซึ่งโจทก์หรือจำเลย มีภูมิลำเนาจะเป็นการสะดวกมากกว่าศาลจะอนุญาตให้ยื่นคำฟ้องได้ที่ศาลซึ่งโจทก์หรือจำเลย มีภูมิลำเนา แล้วแต่กรณี

ให้ถือว่าสถานที่ที่ลูกจ้างทำงานเป็นที่มูลคดีเกิดขึ้น (มาตรา 33 วรรคสอง)

อย่างไรก็ดีในปัจจุบันยังไม่มีกรเปิดทำการและตั้งศาลแรงงานภาคหรือศาลแรงงานจังหวัดในทางปฏิบัติจึงให้โจทก์มีสิทธิยื่นคำฟ้องได้ที่ศาลธรรมดาคงทั่วคั่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น แล้วให้ศาลจังหวัดที่รับฟ้องแจ้ง (ส่งเรื่อง) ไปให้ศาลแรงงานกลาง เมื่อศาลแรงงานกลางส่งรับฟ้องคดีไว้แล้ว ให้ศาลแรงงานกลางออกไปนั่งพิจารณาคดี ณ ศาลแห่งท้องที่ที่มีการยื่นฟ้องต่อไป (พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 60)

การรับฟ้อง

การยื่นฟ้องตลอดจนการดำเนินการกระบวนพิจารณาใด ๆ ในศาลแรงงาน ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียม (มาตรา 27 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแรงงานฯ)

โจทก์อาจยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือ หรือมาแถลงด้วยวาจาต่อหน้าศาลได้ ในการฟ้องด้วยวาจาไม่มีปัญหาอะไร เพราะศาลจะสอบบันทึกคำฟ้องให้เอง กรณีที่ฟ้องเป็นหนังสือต้องพิจารณาตามมาตรา 18 และมาตรา 172 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นสำคัญ เพราะในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ ไม่มีหลักเกณฑ์หรือรายละเอียดในการตรวจรับคำ

ฟ้องบัญญัติไว้ ต้องอาศัยโยงไปใช้บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งดังกล่าว ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนพิจารณาในศาลแรงงานเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม”

มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้ยื่นไว้อ่านไม่ออก อ่านไม่เข้าใจ ฟุ่มเฟือยเกินไป ไม่มีรายการ ไม่มีลายมือชื่อ ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายต้องการ ศาลจะมีคำสั่งให้คืนคำคู่ความนั้นไปทำมาใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องครบถ้วนภายในกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ถ้าคู่ความไม่ปฏิบัติตาม ก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับคำคู่ความนั้น

มาตรา 172 วรรคสอง บัญญัติว่า “คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดข้อสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นนั้น” ในการตรวจฟ้องตามมาตรา นี้ ถ้าศาลเห็นว่าเป็นฟ้องที่ถูกต้องสมบูรณ์แล้ว ก็ให้ศาลสั่งรับไว้ ถ้าเห็นว่าไม่ถูกต้องและไม่มีการแก้ไขให้ถูกต้อง ก็ให้มีคำสั่งยกฟ้องนั้นเสีย หรือคืนไปตามมาตรา 18 ดังกล่าว

คำให้การก็เช่นเดียวกันเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสองซึ่งบัญญัติว่า ให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งว่ายอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น กรณีที่กฎหมายมิได้ให้การปฏิเสธฟ้องของโจทก์ในข้อเท็จจริงใดถือว่าจำเลยยอมรับในข้อเท็จจริงนั้น

แล้วคามหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “การนิ่งถือเป็น การยอมรับ” จึงพึงต้องระมัดระวังให้ดี

การพิจารณา

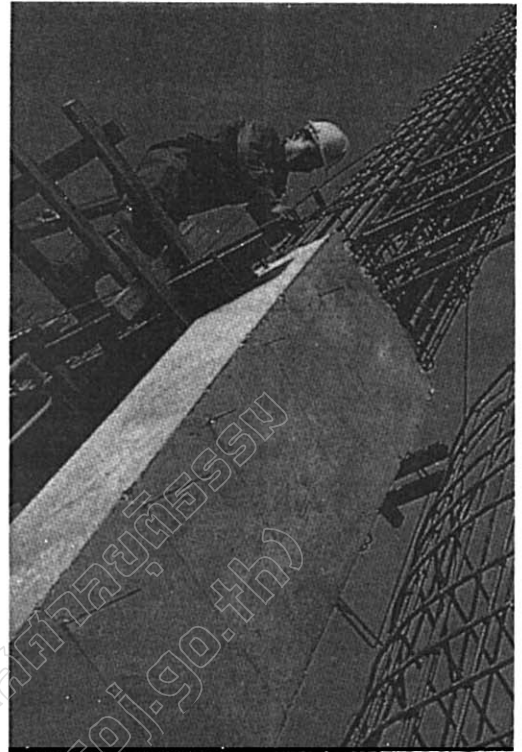
คามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 37 บัญญัติว่า เมื่อศาลส่งรับคดีไว้ พิจารณาแล้ว ให้ศาลแรงงานกำหนดวันพิจารณา โดยเร็ว และออกหมายเรียกโจทก์จำเลยให้มา ศาลในวันนัดด้วย

การแจ้งวันนัดกระทำได้หลายทาง เช่น ให้ เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่ง ส่งโดยทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับ ขอให้ศาลในท้องที่คู่ความ มีภูมิสำเนาช่วยส่งแทนประกาศทางหนังสือพิมพ์ หรือปิดประกาศให้ทราบที่หน้าศาล

เมื่อได้รับหมายเรียกแล้วไม่ยอมไปศาล ๗ อาจออกหมายจับตัวมาเพื่อดำเนินการต่อไป

มีข้อที่น่าสังเกตว่าในคดีแรงงานนั้น การสั่ง ให้ส่งหมายหรือคำคู่ความศาลจะส่งต่อท้ายว่า “และให้มีผลเป็นการรับหมายทันที” ด้วย เพื่อ ไม่ให้คดีต้องล่าช้าเกินไป

การพิจารณาคดีแรงงานเป็นไปในระบบ ไตรภาคี ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 ฝ่าย คือ ผู้พิพากษากลาง ผู้พิพากษาสมาทบฝ่ายนายจ้าง และผู้พิพากษาสมาทบฝ่ายลูกจ้าง จึงเป็นหลัก ประกันอันมั่นคงว่า ไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย เป็นนายจ้างหรือลูกจ้างทุกคนจะได้รับความคุ้มครองและความเป็นธรรมตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน นอกจากนั้นตามมาตรา 48 ยังได้บัญญัติ ว่า “การพิจารณาคดีแรงงาน ให้ศาลแรงงาน คำนึงถึงสภาพการทำงาน ภาวะค่าครองชีพ ความเดือดร้อนของลูกจ้าง ระดับของค่าจ้าง หรือ สิทธิและประโยชน์อื่นใดของลูกจ้าง ที่ทำงานใน กิจการประเภทเดียวกัน รวมทั้งฐานะแห่งกิจการ ของนายจ้างตลอดจนสภาพทางเศรษฐกิจและ

สังคมโดยทั่วไป ประกอบการพิจารณา เพื่อ กำหนดให้เป็นธรรมแก่คู่ความทั้งสองฝ่ายด้วย”

ในวันนัดพิจารณา ถ้าคู่ความไม่อาจตกลง หรือปรองดองกันได้ ก็ให้ศาลดำเนินการกระบวนการ พิจารณาต่อไป ถึงกำหนดประเด็นที่พิพาทกัน กำหนดหน้าที่นำสืบและกำหนดวันสืบพยานโจทก์ จำเลย โดยให้คู่ความยื่นบัญชีระบุพยานภายใน 2 วัน (ตามข้อกำหนดศาลแรงงานว่าด้วยการ ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลแรงงาน พ.ศ. 2523 ข้อ 10 บรรคแรก) ถ้าไม่ยื่นถือว่าไม่คิดใจ อ้างพยาน กรณีเช่นนี้คู่ความฝ่ายนั้นจะสาบาน อ้างตนเองเป็นพยานก็ได้เพราะมิใช่เป็นกรณี ขาดนัดยื่นคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 199 บรรคสอง

ถ้าโจทก์ไม่มาศาลในวันนัดพิจารณา ถือว่า โจทก์ไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไปให้ศาลแรงงาน มีคำสั่งจำหน่ายคดีเสีย (มาตรา 40 บรรคแรก)

ถ้าจำเลยไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาให้สั่งว่าจำเลยขาดนัด และให้ศาลแรงงานทำการพิจารณาชี้ขาดคดีคดีไปฝ่ายเดียว

การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ

เป็นหัวใจของการดำเนินคดีแรงงาน ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายต่างเป็นคนมีเหตุผล คดีอาจเสร็จไปได้ในวันแรก แต่ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีวัตถุประสงค์อย่างอื่นเคลือบแฝงนอกเหนือไปจากการยอมรับด้วยเหตุผล ก็จำเป็นต้องใช้กฎหมายเป็นเครื่องตัดสิน ประเภทพูดกันคำเดียวรู้เรื่องก็มีมาก ประเภทไม่ยอมรับฟังเหตุผลใด ๆ ทั้งสิ้นก็มีอยู่ไม่น้อย ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีจะต้องอาศัยอัจริยะภาพในตัวเองให้มากที่สุด ในอันที่หยั่งรู้ว่าคู่ความแต่ละฝ่ายมาไม่ไหนและต้องการอะไรกันแน่ บางทีข้อเท็จจริงตามคำฟ้อง คำให้การหรือที่แถลงต่อหน้าศาลอาจเป็นเพียงเปลือกกะพี้ของความต้องการเท่านั้นก็ได้ โดยแท้ที่จริงแล้วเขามีความต้องการเป็นอย่างอื่นอย่างหนึ่งซึ่งมักจะพบเห็นอยู่เสมอในการพิจารณาคดีที่ศาลแรงงาน

มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ บัญญัติว่า “เมื่อโจทก์และจำเลยมาพร้อมกันแล้ว ให้ศาลแรงงานไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันโดยถือว่าคดีแรงงานมีลักษณะพิเศษอันควรระงับลงได้ด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน” และยังมีมาตรา 43 บัญญัติต่อไปอีกว่า “ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลแรงงานมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน” เน้นให้เห็นว่าโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วต้องการให้คู่ความหันหน้าเข้าหากัน ประองคองกันยิ่งกว่าต้องการจะเห็นคู่ความ

เข้าทำหั่นคอสู้กันจนถึงขั้นแตกหัก ก็อยากจะฝากท่านทั้งหลายไว้ ณ ที่นี้ด้วย

การสืบพยาน

มีหลักเกณฑ์โดยย่อดังนี้

1. ถ้าโจทก์ไม่ไปศาลในวันสืบพยานนัดแรก ถือว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณาให้ศาลจำหน่ายคดีจากสารบบความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 201 ประกอบด้วยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 31

2. ถ้าจำเลยไม่ไปศาลในวันสืบพยานนัดแรก ให้สั่งว่าจำเลยขาดนัดพิจารณาและดำเนินคดีโจทก์ไปฝ่ายเดียว

3. ฝ่ายใดมีหน้าที่นำพยานเข้าสืบก่อน-หลังเป็นไปตามที่ศาลกำหนดไว้

4. พยานที่จะนำมาสืบเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ ถ้าจำเป็นศาลอาจต้องเดินเผชิญสืบ เช่น สืบคนเจ็บป่วยไปศาลไม่ได้ ไปตรวจดูของกลางหรือที่เกิดเหตุซึ่งพิพาทกัน เป็นต้น

5. ผู้ที่เป็นพยานศาลต้องไปศาลตามกำหนดนัด มิฉะนั้นอาจถูกหมายเรียกหรือหมายจับแล้วแต่กรณี

6. สืบพยานเสร็จอาจมีการแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจาหรือทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้

7. อย่างไรก็ตาม ก่อนที่ศาลแรงงานอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าศาลแรงงานเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลแรงงานอาจทำการพิจารณาต่อไปอีกก็ได้ (มาตรา 50 วรรคสอง) หรือจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีก็ได้ (มาตรา 30)

การรักษพยาน

เป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงาน

และวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 มาตรา 45 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า “ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้าง หรือที่ศาลแรงงานเรียกมาเอง ให้ศาลแรงงานเป็นผู้ซักถามพยานตัวความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแรงงาน” ทั้งนี้เพื่อให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว ไม่มีการถามค้านและถามดิงเช่นคดีแพ่งธรรมดา ในทางปฏิบัติไม่มีปัญหาอะไร เมื่อศาลทำการซักถามพยานแล้วจะเปิดโอกาสให้ทนายความ (ถ้ามี) มีโอกาสซักถามพยานได้ความความจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

การส่งประเด็น

คดีแรงงานไม่อาจส่งประเด็นไปให้ศาลอื่นที่ไม่ใช่ศาลแรงงานทำการสืบพยานแทน เพราะศาลอื่นที่ว่าไม่มีผู้พิพากษาสมทบเป็นองค์คณะอย่างใดก็คิดในเรื่องนี้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานฯ มาตรา 28 บัญญัติว่า “**ในกรณีมีเหตุสมควร ศาลแรงงานอาจสั่งให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณา ณ สถานที่ที่มูลคดีเกิดขึ้น หรือสถานที่อื่นก็ได้**” ดังนั้น ถ้าศาลแรงงานที่พิจารณาคดีนั้นเห็นสมควร จะกำหนดให้มี การนั่งพิจารณาคดีและนัดสืบพยานที่ศาลใดก็ได้โดยที่องค์คณะผู้พิพากษาชุดเดิมจะเดินทางไปทำการพิจารณาคดีนั้นยังศาลนั้น ๆ

การทำคำพิพากษา

เมื่อเสร็จการพิจารณาคดีแล้ว ให้ศาลแรงงานอ่านคำพิพากษากายใน 3 วัน (มาตรา 50 วรรคแรก) คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแรงงานจะต้องทำเป็นหนังสือกล่าวถึงข้อเท็จจริงที่ฟังได้โดยสรุป และคำวินิจฉัยในประเด็นแห่งคดีพร้อมด้วยเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยนั้น (มาตรา 51 วรรคแรก) ผลของคำพิพากษาศักดิ์สิทธิ์เฉพาะคู่ความ

ในคดี เว้นแต่ศาลแรงงานจะกำหนดให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นผูกพันนายจ้างและลูกจ้างอื่น ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีด้วย (มาตรา 53) ซึ่งเท่าที่ผ่านมาศาลแรงงานยังไม่เคยกำหนดให้คำพิพากษาในคดีเรื่องใดผูกพันไปถึงลูกจ้างหรือนายจ้างอื่นเลย ถ้าผู้พิพากษามีความเห็นไม่ตรงกัน ให้ตัดสินคดีไปตามเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาคณะข้างน้อยมีสิทธิเขียนความเห็นแย้งแนบคิดไปกับคำพิพากษาได้

บทบัญญัติพิเศษ

ถ้าศาลแรงงานเห็นว่าในการพิจารณาคดีเรื่องใดลูกจ้างถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าจะมีความขอหรือไม่ ศาลแรงงานอาจสั่งให้นายจ้างรับลูกจ้างผู้นั้นเข้าทำงานต่อไปในอัตราค่าจ้างที่ได้รับอยู่ในขณะเลิกจ้าง แต่ถ้าเห็นว่าลูกจ้างกับนายจ้างไม่อาจทำงานร่วมกันต่อไปได้ ก็ให้ศาลแรงงานมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าเสียหายให้นายจ้างชดเชยแทนการกลับเข้าทำงานร่วมกันต่อไปแก่ลูกจ้าง โดยคำนึงถึงอายุของลูกจ้าง ระยะเวลาการทำงานของลูกจ้าง ความเดือดร้อนของลูกจ้างเมื่อถูกเลิกจ้าง มูลเหตุแห่งการเลิกจ้าง และค่าชดเชยที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับ เป็นเกณฑ์ประกอบการพิจารณา (มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522)

สำนักงาน อนุญาตไต่ตุลาการ

วิชัย อริยะนันทกะ

ผู้อำนวยการสำนักงานอนุญาตไต่ตุลาการ

ในการบริหารงานยุติธรรม ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่มุ่งส่งเสริมการพาณิชย์และอุตสาหกรรมทั้งภายในและระหว่างประเทศ คือ การให้มีวิธีระงับข้อพิพาททางพาณิชย์และอุตสาหกรรมที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม จึงได้มีการส่งเสริมและใช้วิธีการระงับข้อพิพาทโดยการประนีประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการ (Conciliation and Arbitration) ขึ้น เพื่อให้เป็นมาตรการในการระงับข้อพิพาททางแพ่งและพาณิชย์ที่ควบคู่กับการพิจารณาพิพากษาโดยศาลยุติธรรม

สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการพาณิชย์ทั้งภายในและระหว่างประเทศดังกล่าว ปัจจุบันสำนักงาน

อนุญาโตตุลาการ เป็นหน่วยงานในระดับกองสังกัดอยู่ในสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการพัฒนา ส่งเสริมและเผยแพร่ระบบอนุญาโตตุลาการในประเทศไทย ในการดำเนินงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ มีคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ ซึ่งแต่งตั้งโดยมติคณะรัฐมนตรีประกอบด้วยผู้แทนทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisory Board) และคอยควบคุมดูแลงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ

ไปประเทศอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ระบบการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมักจัดทำโดยระบบเอกชน เช่น หอการค้าระหว่างประเทศ (International Chamber of Commerce) ในฝรั่งเศส สมาคมอนุญาโตตุลาการแห่งสหรัฐอเมริกา (American Arbitration Association) ในนครนิวยอร์ก และสถาบันอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศแห่งลอนดอน (London Court of International Arbitration) ในอังกฤษเป็นต้น เหตุผลสำคัญในเรื่องดังกล่าวคงเป็นเรื่องที่วงการธุรกิจและอุตสาหกรรมพยายามหลีกเลี่ยงระบบการระงับข้อพิพาทโดยรัฐซึ่งมักจะมีผลล่าช้าและพิธีการที่ยุ่งยากกว่าระบบของเอกชน สำหรับประเทศไทยปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการสร้างและพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการ คือ ความเชื่อถือและการยอมรับจากสาธารณชน กระทรวงยุติธรรมจึงจำเป็นต้องเข้ามาดูแลงานด้านอนุญาโตตุลาการทั้งนี้นอกจากจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานยุติธรรมในสมัยใหม่แล้ว ความเชื่อถือและการยอมรับที่สาธารณชนมีต่อระบบศาลและ

กระทรวงยุติธรรมจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา และยอมรับในระบบอนุญาโตตุลาการที่จัดทำโดยกระทรวงยุติธรรมต่อไป

ปัญหาที่สำนักงานอนุญาโตตุลาการจะต้องแก้ไขก็คือความเคลือบแคลงใจจากวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะธุรกิจและอุตสาหกรรมในต่างประเทศที่มีต่อระบบอนุญาโตตุลาการที่จัดทำโดยรัฐในประเทศไทย เกี่ยวกับเรื่องนี้ คณะรัฐมนตรี โดยมติเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2533 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการขึ้นเพื่อคอยควบคุมดูแลงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการและเพื่อให้สำนักงานอนุญาโตตุลาการถูกกล่าวอ้างว่าเป็นกลไกของรัฐที่ซื่อสัตย์และเป็นกลาง คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยผู้แทนจากธุรกิจและอุตสาหกรรมภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐบาลดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ

1. ปลัดกระทรวงยุติธรรม ประธาน กรรมการ
2. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ) รองประธาน กรรมการ
3. อธิบดีกรมบังคับคดี กรรมการ
4. เลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ กรรมการ
5. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ กรรมการ
6. อธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง หรือผู้แทน กรรมการ
7. อธิบดีกรมอัยการหรือผู้แทน กรรมการ
8. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย กรรมการ

9. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์ กรรมการ
10. ผู้แทนกระทรวงการคลัง กรรมการ
11. นายกสภานายความหรือผู้แทน กรรมการ
12. ผู้แทนหอการค้าไทย กรรมการ
13. ผู้แทนสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย กรรมการ
14. ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรรมการ
15. ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย กรรมการ
16. ผู้อำนวยการสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กรรมการและเลขาธิการ
17. หัวหน้าฝ่ายเลขานุการสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กรรมการและผู้ช่วยเลขาธิการ

คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการมีผู้แทนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับงานอนุญาโตตุลาการอยู่อย่างครบถ้วน ความบัพผิบุญติในพระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 ศาลมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ ควบคุมดูแล และเฝ้าอำนวยความสะดวกให้ระบบอนุญาโตตุลาการสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากศาลแพ่งจึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งเพื่อให้เกิดการประสานงาน ความถูกต้องและความคล่องตัวของการควบคุมดูแลระบบอนุญาโตตุลาการโดยศาล กรมอัยการในฐานะที่ปรึกษากฎหมายของฝ่ายบริหารย่อมมีบทบาทสำคัญในการชักจูงให้รัฐบาลระบุข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Clause) ไว้ในสัญญาซึ่งรัฐบาลหรือหน่วยงาน

ของรัฐเป็นคู่สัญญาเพื่อให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการแทนการดำเนินคดีในศาล ขณะนี้กรมอัยการได้เริ่มใช้ข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ในข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการของสัญญาสำคัญ ๆ ซึ่งรัฐและหน่วยงานของรัฐเป็นคู่สัญญาแล้ว เช่น สัญญาสัมปทานระหว่างกระทรวงคมนาคมและการรถไฟแห่งประเทศไทย กับ บริษัท โยปเวลล์ (ประเทศไทย) จำกัด เป็นต้น นอกจากนั้นยังได้มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมในการใช้ข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Clause) ในสัญญาที่หน่วยงานของรัฐเป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุอีกด้วย นอกจากนั้นกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงการคลังต่างก็มีความจำเป็นที่จะต้องรับทราบ และมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อระบบอนุญาโตตุลาการจึงได้มีผู้แทนของหน่วยงานราชการดังกล่าวอยู่ในคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ

ในภาคเอกชน สภาทนายความ หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทยต่างก็มีผู้แทนดูแลผลประโยชน์ของคนและร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยร่วมกับหน่วยงานในภาครัฐบาล สภาทนายความมีความสำคัญอย่างยิ่งในภาคเอกชนที่จะเตรียมทนายความให้เพียงพอพร้อมด้วยจริยธรรมและความรู้เชี่ยวชาญในด้านอนุญาโตตุลาการเพื่อรับใช้กิจการทางด้านพาณิชย์และอุตสาหกรรม เมื่อระบบอนุญาโตตุลาการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ในประเทศไทยเหมือนเช่นประเทศพัฒนาแล้วอื่น ๆ งานทางด้านอนุญาโตตุลาการก็จะมีมีความสำคัญเท่าเทียมกันหรืออาจจะมากกว่างานว่าความในศาลสำหรับทนายความที่เชี่ยวชาญคดีแพ่งและพาณิชย์หอการค้าไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทยต่างเป็นหน่วยงานภาคเอกชนที่มีบทบาทสำคัญใน

การพัฒนาเศรษฐกิจและอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน หน่วยงานดังกล่าวโดยเฉพาะหอการค้าไทย และสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยได้เคยริเริ่มงานทางด้านอนุญาโตตุลาการมาก่อนแล้ว บัดนี้หน่วยงานทั้งภาคเอกชนและรัฐได้รวมตัวกันเพื่อพัฒนาส่งเสริม และเผยแพร่ระบบการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการจึงน่าจะถือได้ว่าขณะนี้ เป็นโอกาสที่ดีที่สุดของระบบอนุญาโตตุลาการที่จะเจริญเติบโตในประเทศไทย

คณะอนุกรรมการวิชาการและพัฒนา ระบบอนุญาโตตุลาการ และ คณะอนุ- กรรมการส่งเสริมและเผยแพร่งาน อนุญาโตตุลาการ

เพื่อให้การทำงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรมดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาส่งเสริมและเผยแพร่ งานอนุญาโตตุลาการในประเทศไทยดำเนินไปอย่างได้ผล คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2533 แต่งตั้ง คณะอนุกรรมการขึ้น 2 คณะ ดังนี้

คณะอนุกรรมการวิชาการและ พัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการ

ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์จิดติ ดิงศภัทย์ ที่ปรึกษา
2. เลขาธิการส่งเสริมงาน
ตุลาการ ประธาน
อนุกรรมการ
3. รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลแพ่ง อนุกรรมการ
4. รองอธิบดีผู้พิพากษาศาล
แพ่งธนบุรี อนุกรรมการ

5. คณบดีคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุกรรมการ
6. คณบดีคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อนุกรรมการ
7. คณบดีคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง อนุกรรมการ
8. ประธานกรรมการประจำ
สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช อนุกรรมการ
9. ผู้อำนวยการสำนักงาน
อนุญาโตตุลาการ อนุกรรมการ
10. นายกนก อินทร์มพรรย์ อนุกรรมการ
11. ม.ล.ไกรฤกษ์ เกษมสันต์ อนุกรรมการ
12. นายเข็มชัย ชุติวงศ์ อนุกรรมการ
13. นายเจริญ ภักดีธนากุล อนุกรรมการ
14. นายชวลิต อัศโศภาส อนุกรรมการ
15. นายทองธาร เหลืองเรืองรอง อนุกรรมการ
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์
บรรลือ คงจันทร์ อนุกรรมการ
17. นายพิชัย นิลทองคำ อนุกรรมการ
18. รองศาสตราจารย์
พิชัยศักดิ์ หรยางกูร อนุกรรมการ
19. ศาสตราจารย์
ดร.วิชณุ เครืองาม อนุกรรมการ
20. รองศาสตราจารย์
เสาวนีย์ อัสวโรจน์ อนุกรรมการ
21. ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.อนันต์ จันทโรภากร อนุกรรมการ
22. นายอัศววิทย์ สุมวงศ์ อนุกรรมการ
23. นางวิวรรธณ เจริญนาถ อนุกรรมการ
และ
เลขานุการ

24. นางสาวพรรณงษ์ พุฒิกานะ อนุกรรมการ
และผู้ช่วย
เลขาธิการ

คณะอนุกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาเสนอปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ ข้อบังคับอนุญาโตตุลาการและข้อบังคับการประนอมข้อพิพาทของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ และระบบการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเป็นไปโดยรวดเร็ว มีความคล่องตัว และสมประโยชน์ของคู่กรณี รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาหามาตรการที่เหมาะสมในการพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

คณะอนุกรรมการส่งเสริมและเผยแพร่งานอนุญาโตตุลาการ

ประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ คณิง ภาไชย ประธาน
อนุกรรมการ
2. รองเลขาธิการส่งเสริมงาน
ตุลาการ อนุกรรมการ
3. ผู้แทนกรมสนธิสัญญาและ
กฎหมาย กระทรวง
การต่างประเทศ อนุกรรมการ
4. ผู้แทนสหภาพนายความ อนุกรรมการ
5. ผู้อำนวยการสำนักงาน
อนุญาโตตุลาการ อนุกรรมการ
6. ผู้แทนสมาคมอุตสาหกรรม
ก่อสร้างไทย อนุกรรมการ
7. ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย อนุกรรมการ
8. นายกำจาย เอี่ยมสุรีย์ อนุกรรมการ

9. นายคัมภีร์ แก้วเจริญ อนุกรรมการ
10. นายชมพู่ อรรถจินดา อนุกรรมการ
11. นายไชยวัฒน์ บุณนาค อนุกรรมการ
12. นายธีรวัฒน์ ธีรโรจน์วิทย์ อนุกรรมการ
13. นายประชุม ทองมี อนุกรรมการ
14. นายปัญญา เปี่ยมพงศ์สามัค อนุกรรมการ
15. นายรุจิระ บุณนาค อนุกรรมการ
16. นายสมจิตร ทองศรี อนุกรรมการ
17. นายสุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์ อนุกรรมการ
18. นายสุจิตต์ อภิรติ อนุกรรมการ
19. นายสุจินต์ ชัยมังคลานันท์ อนุกรรมการ

20. นายสุวิทย์ สุวรรณ อนุกรรมการ
 21. นายเอนก ศรีสนิท อนุกรรมการ
 22. นางสาวอริญญา ทรัพย์อุดม อนุกรรมการ
 และ
 เลขานุการ
 23. นายพิเชษฐ รื่นเจริญ อนุกรรมการ
 และผู้ช่วย
 เลขานุการ

คณะอนุกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ในการ
 ทามาครการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ และ
 พัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการให้เป็นที่ยอมรับและ
 ยอมรับของวงการพาณิชย์และอุตสาหกรรม สนับสนุน
 การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการของ
 สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม

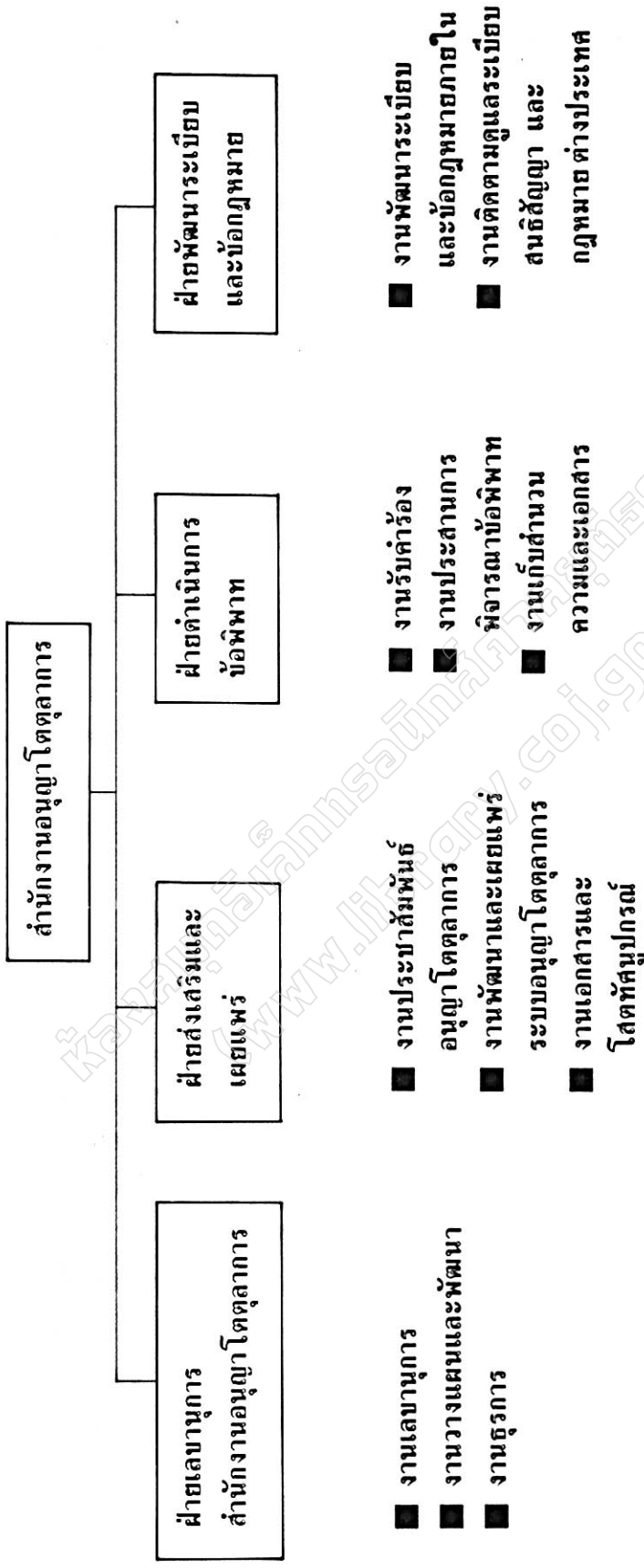
รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาหามาตรการ
 ที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้การระงับข้อพิพาท
 โดยอนุญาโตตุลาการของสำนักงานอนุญาโตตุลา
 การเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ
**อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของ
 สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวง
 ยุติธรรม**

สำนักงานอนุญาโตตุลาการมีหน้าที่รับผิดชอบ
 เกี่ยวกับการส่งเสริมและเผยแพร่การประนอม
 ข้อพิพาทและการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลา
 การ ให้คำปรึกษาแก่รัฐบาล หน่วยราชการ และ
 หน่วยงานของเอกชนเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ
 ให้คำปรึกษาข้อกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการ
 ประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการแก่ประ
 ชาชน ดูแลข้อบังคับเกี่ยวกับการประนอมข้อ
 พิพาทและอนุญาโตตุลาการ (Conciliation and
 Arbitration Rules) ของสถาบันอนุญาโตตุลาการ
 ให้สอดคล้องและมีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย
 ดำเนินการเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนผู้ทรงคุณวุฒิ
 ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นอนุญาโต
 ตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการ คัดค้านและ
 ดูแลความเคลื่อนไหวของสนธิสัญญา อนุสัญญา
 และความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับอนุญาโต
 ตุลาการต่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี
 ตลอดจนดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่การระงับ
 ข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการแก่บุคลากรผู้เกี่ยว
 ข้องและประชาชนทั่วไป

สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวง
 ยุติธรรม แบ่งงานภายในออกเป็น 4 ฝ่าย ดังนี้

1. ฝ่ายเลขานุการสำนักงานอนุญาโตตุลาการ
2. ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่
3. ฝ่ายดำเนินการข้อพิพาท
4. ฝ่ายพัฒนาระเบียบและข้อกฎหมาย

แผนภูมิการแบ่งงาน

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่าย

1. ฝ่ายเลขานุการสำนักงานอนุญาโตตุลาการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ รับผิดชอบในการจัดเตรียมการประชุมคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการและคณะอนุญาโตตุลาการ ฝ่ายต่าง ๆ ประสานงานกับหน่วยงานซึ่งมีผู้แทนเป็นคณะกรรมการอนุญาโตตุลาการ วิเคราะห์ข้อเท็จจริงและประเด็นต่าง ๆ ของปัญหาและข้อขัดข้องเพื่อสรุปเสนอแนะแก่คณะกรรมการอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาแนวทางแก้ไข ประสานงานกับฝ่ายหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อแจ้งมติให้รับไปปฏิบัติ จัดทำแผนและโครงการต่าง ๆ รวมไปถึงรับผิดชอบงานธุรการทั่ว ๆ ไปของสำนักงาน แบ่งงานภายในออกเป็น 3 งาน คือ งานเลขานุการ งานวางแผนและพัฒนาและงานธุรการ

2. ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการหามาตรการส่งเสริมและเผยแพร่ระบบการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ จัดการประชุมและสัมมนาทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการจัดทำหนังสือ เอกสาร และสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง สไลด์ และ การจัดนิทรรศการต่าง ๆ เกี่ยวกับความรู้ทางด้านอนุญาโตตุลาการ แบ่งงานภายในเป็น 3 งาน คือ งานประชาสัมพันธ์อนุญาโตตุลาการ งานพัฒนาและเผยแพร่ระบบอนุญาโตตุลาการ และงานเอกสารและโสตทัศนูปกรณ์

3. ฝ่ายดำเนินการข้อพิพาท มีหน้าที่เกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนอนุญาโตตุลาการ การดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาข้อพิพาทของ

อนุญาโตตุลาการ ดำเนินการทางธุรการให้แก่อนุญาโตตุลาการในการพิจารณาข้อพิพาท ดำเนินการทางธุรการให้แก่ผู้ประนอมข้อพิพาทในการพิจารณาประนอมข้อพิพาท งานด้านห้องพิจารณาและถอดเทป การบันทึกคำพยาน สรุปประเด็น คำนคว้าข้อกฎหมายเพื่อสรุปทำความเข้าใจประกอบการพิจารณาข้อพิพาทของอนุญาโตตุลาการ แบ่งงานภายในออกเป็น 3 งาน คือ งานรับคำร้อง งานประสานการพิจารณาข้อพิพาท และงานเก็บสำนวนความและเอกสาร

4. ฝ่ายพัฒนาระเบียบและข้อกฎหมาย มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้า และวิจัยเพื่อพัฒนาระเบียบวิธีการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ เพื่อให้การปฏิบัติงานของสำนักงานอนุญาโตตุลาการได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ให้คำปรึกษาข้อกฎหมายแก่หน่วยราชการและประชาชนเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทและการอนุญาโตตุลาการ ดูแลข้อบังคับเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทและอนุญาโตตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการให้สอดคล้องและมีผลใช้บังคับตามกฎหมาย ติดตามและดูแลความเคลื่อนไหวของสนธิสัญญา อนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุญาโตตุลาการต่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคี แบ่งงานภายในออกเป็น 2 งาน คือ งานพัฒนาระเบียบและข้อกฎหมายภายใน งานติดตามดูแลระเบียบ สนธิสัญญาและกฎหมายต่างประเทศ

การนำข้อพิพาทสู่การดำเนินการของสำนักงานอนุญาโตตุลาการ

กระทรวงยุติธรรมได้ออกข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ และข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประนอมข้อพิพาท

ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 107 ตอนที่ 54 ลงวันที่ 3 เมษายน 2533 แล้ว โดยข้อบังคับทั้งสองฉบับดังกล่าวได้กำหนดวิธีการนำข้อพิพาทสู่การพิจารณาของผู้ประนอมข้อพิพาทหรืออนุญาโตตุลาการ และสำนักงานอนุญาโตตุลาการได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการไว้โดยสังเขปดังนี้

1. ยื่นคำเสนอข้อพิพาท ได้ที่งานรับคำร้อง ฝ่ายดำเนินการข้อพิพาท ตามแบบ อด.7 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 คำขอให้ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ

1.2 ชื่อและที่อยู่ของคู่กรณี

1.3 ข้อกำหนดอนุญาโตตุลาการ หรือสัญญาให้ระงับข้อพิพาทโดยวิธีอนุญาโตตุลาการที่ใช้บังคับแก่คู่กรณี

1.4 สัญญาหรือนิติสัมพันธ์อันก่อให้เกิดข้อพิพาท

1.5 ข้อเท็จจริงอันเป็นฐานแห่งข้อเรียกร้อง และจำนวนเงินที่เรียกร้อง

1.6 ข้อเรียกร้องและคำขอ

1.7 หากคู่กรณีมิได้ตกลงกันไว้ก่อน ให้ระบุจำนวนอนุญาโตตุลาการ

2. เมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รับสำเนาคำเสนอข้อพิพาทพร้อมทั้งรายชื่ออนุญาโตตุลาการที่ส่งไปให้คัดเลือกแล้ว ให้ทั้งสองฝ่ายแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการแล้วแจ้งให้สำนักงานอนุญาโตตุลาการทราบภายในเวลาที่กำหนด

3. ถ้าอนุญาโตตุลาการไม่ยินยอมหรือปฏิเสธการเป็นอนุญาโตตุลาการ หรือคู่กรณีไม่ดังมาภายในเวลาที่กำหนด ให้คู่กรณีแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการใหม่ หรือให้ผู้อำนวยการสำนักงานอนุญาโตตุลาการเป็นผู้แต่งตั้ง

4. การยื่นข้อคัดค้านและข้อเรียกร้องแย้งของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ยื่นคำร้องตามแบบ อค. 14 ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาข้อเสนอข้อพิพาท ที่งานรับคำร้อง ฝ่ายดำเนินการข้อพิพาท

5. เมื่ออนุญาโตตุลาการได้มีคำชี้ขาดแล้ว สำนักงานอนุญาโตตุลาการจะส่งสำเนาคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ตามแบบ อค. 15 ไปยังคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

6. งานประสานการพิจารณาข้อพิพาท ฝ่ายดำเนินการข้อพิพาท จะประสานให้คู่กรณีปฏิบัติไปตามคำชี้ขาด รวมทั้งการประสานงานกับศาลยุติธรรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สถาบันอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม

สำนักงานอนุญาโตตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการระงับข้อพิพาทในลักษณะเป็นสถาบันอนุญาโตตุลาการ (Institutional Arbitration) มีข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation Rules) และข้อบังคับกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ (Arbitration Rules) ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2533 ปัจจุบันสำนักงานอนุญาโตตุลาการได้ขึ้นทะเบียนอนุญาโตตุลาการจากผู้ทรงคุณวุฒิสูงสุดในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ รวม 128 ท่าน สำนักงานอนุญาโตตุลาการสามารถดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยใช้ภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ตามที่คู่กรณีตกลงกัน

นอกจากนั้นสำนักงานอนุญาโตตุลาการยังเป็นสถาบันอนุญาโตตุลาการในการระงับข้อพิพาทตามข้อบังคับอนุญาโตตุลาการของสถาบันอนุญาโตตุลาการอื่น ๆ อีกด้วย

ท่านที่สนใจสามารถสอบถามข้อมูลและบริการเพิ่มเติมได้ที่

ผู้อำนวยการ

สำนักงานอนุญาโตตุลาการ

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

กระทรวงยุติธรรม ถนนราชนาถ 10200

โทรศัพท์ 226-4385

226-4386

226-4387

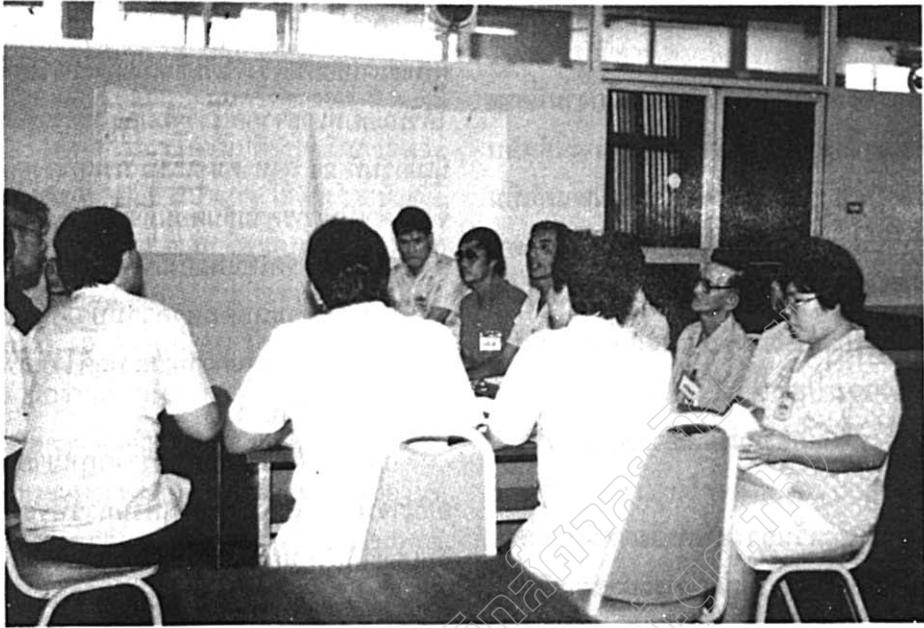
221-3161-70 ต่อ 473, 476, 492

โทรสาร 224-1501

กรรมคุณประพฤติ... ก้าวต่อไปของ กระทรวงยุติธรรม

กฤตศิลป์ กนกนาก

ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติกลาง

ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมที่มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสมาชิกในสังคม การกำหนดมาตรการหรือวิธีการต่างๆ เพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยมุ่งหวังว่าวิธีการต่างๆ เหล่านี้จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ และจะทำให้สังคมมีความสุขและความมั่นคงในที่สุด

การลงโทษผู้กระทำความผิดก็เป็นมาตรการหนึ่งในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และเมื่อกล่าวถึงการลงโทษ หลายท่านคงจะนึกถึงการลงโทษตามที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดไว้คือ การประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน แต่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญายังมีวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอีกวิธีหนึ่งเรียกว่า “การคุมประพฤติ” ซึ่งเป็นวิธีการตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุอื่นอันควรพิจารณาแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้ผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อดังต่อไปนี้

(1) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราว เพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือ หรือตักเตือนตามที่เห็นสมควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ หรือจัดให้กระทำการกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ตามที่เจ้าพนักงานหรือผู้กระทำผิดเห็นสมควร

(2) ให้ฝึกหัดหรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจจะลักษณะ

(3) ให้ละเว้นการคบหาสมาคมหรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในทำนองเดียวกันอีก

(4) ให้ไปรับการบำบัดรักษาการศึกษา เสพติดให้โทษ ความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความเจ็บป่วยอย่างอื่น ณ สถานที่และตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด

(5) เงื่อนไขอื่น ๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกัน มิให้ผู้กระทำผิดกระทำหรือมีโอกาสดำเนินการทำความผิดขึ้นอีก”

จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการรอกการกำหนดโทษหรือการรอกการลงโทษผู้กระทำความผิดไว้ และให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติผู้กระทำความผิดนั้นด้วย มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 แต่เดิมหลักการนี้ไม่มีผลในทางปฏิบัติประการใด เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่โดยตรง ศาลจึงมักมีคำพิพากษาเพียงรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษไว้เท่านั้น

โดยมิได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของจำเลยไว้ด้วย

การนำระบบคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่มาใช้อย่างจริงจังจึงเริ่มขึ้นเมื่อกระทรวงยุติธรรมได้รับมอบหมายจากคณะรัฐมนตรีให้พิจารณาเรื่องนี้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2519 กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดให้มีพนักงานคุมประพฤติสำหรับทำหน้าที่ติดตามสอดส่องความประพฤติของผู้กระทำผิดที่ศาลสั่งคุมความประพฤติไว้ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร

ขั้นที่ 2 ดำเนินการยกร่างกฎหมายเพื่อให้อำนาจพนักงานคุมประพฤติในการที่จะทำการสืบเสาะเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้กระทำผิดในคดีที่ศาลอาจสั่งให้มีการคุมความประพฤติได้ แล้วทำรายงานเสนอต่อศาล เพื่อศาลจะได้ใช้รายงานนั้น ๆ ประกอบการใช้ดุลพินิจว่าจะสั่งคุมความประพฤติหรือไม่

ขั้นที่ 3 จัดให้มีพนักงานคุมประพฤติตามจังหวัดต่าง ๆ ที่สมควรตามกำลังเจ้าหน้าที่มี และตามกำลังงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน

ขั้นที่ 4 จะจัดให้มีพนักงานคุมประพฤติออกไปปฏิบัติงานในจังหวัดต่าง ๆ ให้ครบทุกจังหวัด

ในการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 และ 2 นั้น กระทรวงยุติธรรมได้เสนอขอรับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในการตราพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ เพื่อให้มีสำนักงานคุมประพฤติกลาง เป็นหน่วยงานระดับกอง สังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับการคุมประพฤติ

ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2520 และเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2521 กระทรวงยุติธรรมได้เสนอร่างพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522 เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาและมีมติรับหลักการและดำเนินการต่อไปจนมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุ้มครองความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2522 ในพระราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 36 ลงวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ.2522

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการได้รับบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ ในตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติที่สำนักงานคุมประพฤติกลางเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2522 และสำนักงานคุมประพฤติกลางได้เปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 7 สิงหาคม 2522 เป็นต้นมา มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดตามคำสั่งศาล โดยมุ่งที่จะแก้ไขผู้กระทำความผิดในคดีที่ไม่ร้ายแรงนักให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี โดยไม่ต้องถูกลงโทษจำคุก แบ่งการทำงานเป็น 2 ชั้นตอน คือ

(1) การสืบเสาะและพินิจ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและได้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมมาถึงชั้นศาล หากศาลเห็นสมควรจะให้สืบเสาะและพินิจจำเลย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวจำเลยมากขึ้นเพื่อประกอบดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษ ศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤตีสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพฤติจะประมวลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ กาย ภาวะแห่งจิต นิสัย การประกอบอาชีพ และข้อมูลอื่นๆ เกี่ยวกับจำเลย โดยการสอบถามจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน นายจ้าง ฯลฯ

แล้วนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์และทำรายงานเสนอต่อศาล พร้อมทั้งเสนอความเห็นด้วยว่าวิธีการลงโทษใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยรายนั้น ส่วนศาลจะมีคำพิพากษาอย่างไรย่อมเป็นดุลพินิจของศาล

(2) การควบคุมและสอดส่อง หรือเรียกว่า “การคุมความประพฤติ” เป็นชั้นตอนหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาแล้ว หากศาลเห็นว่าผู้นั้นสมควรที่จะได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการคุมความประพฤติ ศาลก็จะพิพากษาให้รอการลงโทษไว้ไม่เกิน 5 ปี และกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติไว้ โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ควบคุมดูแลให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด โดยทำหน้าที่เสมือนพี่เลี้ยง คอยดูแลว่ากล่าวตักเตือน แนะนำ และให้ความช่วยเหลือในเรื่อง ความประพฤติ การศึกษา การประกอบอาชีพ ปัญหาเฉพาะหน้า ตลอดจนการดำรงคนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม พนักงานคุมประพฤติจึงต้องทำหน้าที่ทั้งในฐานะผู้รักษากฎหมายควบคุมดูแลให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด และทำหน้าที่ในฐานะนักสังคมสงเคราะห์ และนักจิตวิทยาในขณะเดียวกัน

ในขณะที่อยู่ระหว่างการคุมความประพฤติ ผู้ถูกคุมความประพฤติจะได้รับการแก้ไขพฤติกรรม โดยใช้วิธีการสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา กฎหมาย และเทคนิคอื่นๆ ตลอดจนการจัดให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับผู้ถูกคุมความประพฤติแต่ละคน หากผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดจนครบระยะเวลาการคุมประพฤติ ก็จะพ้นการคุมความประพฤติไป บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ที่ได้รับการแก้ไขพฤติกรรมแล้ว จึงน่าจะเชื่อได้ว่าจะกลับคนเป็นคนดี ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

นับแต่เปิดสำนักงานคุมประพฤติกลาง จนถึง เดือนธันวาคม 2533 นับเป็นเวลา 12 ปีแล้ว มีผู้กระทำผิดที่มีคำพิพากษาให้ใช้วิธีการคุมความประพฤติทั้งสิ้นจำนวน 85,649 ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำผิดคดีอาญาเสพคดี ได้แก่ เสพกัญชา เสพเฮโรอีน จำนวน 43,512 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.80 ของผู้ถูกคุมความประพฤติทั้งหมด ทั้งนี้ อาจสืบเนื่องจากแนวความคิดว่า ผู้เสพยาเสพคดี เป็นทั้งผู้กระทำผิดกฎหมาย และเป็นทั้งผู้ป่วยที่ต้องรับการบำบัดรักษาในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ก็เป็นผู้กระทำผิดคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน คดีประทุษร้ายต่อร่างกาย และคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีโทษจำคุกไม่สูงนัก ซึ่งผู้กระทำผิดอาจกระทำผิดไปเพราะความพลั้งเผลอ เพราะอารมณ์ชั่ววูบ รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ความผิดปกติทางจิต คดีอาญาเสพคดี เป็นต้น

ผู้ถูกคุมความประพฤติทั้ง 85,649 ราย ดังกล่าวนั้น ขณะนี้ได้พ้นจากการคุมความประพฤติไปแล้ว 62,452 ราย ยังคงอยู่ระหว่างคุมความประพฤติ 23,197 ราย ซึ่งเมื่อเทียบผลการคุมความประพฤติสำหรับผู้พ้นการคุมความประพฤติไปแล้ว พบว่าผู้ที่พ้นการคุมความประพฤติไปด้วยดีมีทั้งหมด 45,423 ราย หรือร้อยละ 72.73 และผู้ถูกคุมความประพฤติที่ผิดเงื่อนไขมี 17,029 ราย หรือร้อยละ 27.27

สำหรับผู้ถูกคุมความประพฤติทั้ง 85,649 รายข้างต้น หากศาลไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ แต่กลับมีคำพิพากษาให้ต้องโทษจำคุกแล้ว สิ่งที่จะสังคมจะได้รับก็คือบุคคลเหล่านั้นหมดโอกาสก่ออาชญากรรมก่อความเดือดร้อนแก่สังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่าที่ต้องโทษจำคุกอยู่ แต่สิ่งที่รัฐและสังคมต้องสูญเสียในส่วนที่สามารถประเมิน

ค่าได้คืองบประมาณที่ใช้จ่ายในการราชทัณฑ์ ค่าเสื้อผ้า ค่าอาหาร และค่าเลี้ยงดูผู้ต้องขังแล้ว (จากการประเมินผลโครงการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ของกระทรวงยุติธรรม ได้ศึกษาวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายเงินงบประมาณของงานคุมประพฤติที่ผ่านมาพบว่า การที่รัฐใช้จ่ายเงินงบประมาณเพื่อดำเนินงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิด สามารถประหยัดรายจ่ายของรัฐมากกว่าการที่ผู้กระทำความผิดต้องถูกจำคุกในเรือนจำอย่างน้อย 4 เท่าตัว) และก็ยังมีความสูญเสียที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ เช่น การที่ครอบครัวต้องขาดหัวหน้าครอบครัว หรือผู้อุปการะเลี้ยงดู สังคมต้องขาดทรัพยากรบุคคลส่วนหนึ่งอันอาจนำมาช่วยกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติ รัฐต้องขาดภาษีที่บุคคลเหล่านั้นจะต้องเสียจากรายได้ของเขาอีกด้วย

ดังนั้น การที่กระทรวงยุติธรรมนำวิธีการคุมประพฤติมาใช้ในการแก้ไขผู้กระทำความผิดอย่างได้ผล นอกจากจะเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดได้แก้ไขตนเองโดยไม่ต้องมีประวัติการต้องโทษจำคุกแล้ว ยังเป็นการแก้ไขพฤติกรรมมิให้วนกลับไปกระทำความผิดอีก จึงเป็นการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำอีกทางหนึ่ง

จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่างานคุมประพฤติเป็นประโยชน์แก่สังคมเป็นอันมาก นอกจากจะช่วยผู้กระทำความผิดจำนวนมากให้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองโดยไม่ต้องรับโทษจำคุก มีโอกาสประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวแล้ว งานคุมประเวดียังช่วยแก้ไขปัญหาลังคมในเรื่องการกระทำผิดซ้ำอีกด้วย ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงมีนโยบายจะขยายงานคุมประพฤติไปสู่ส่วนภูมิภาคโดยการเปิดสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดต่าง ๆ ให้ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ ด้วยมีเจตจำนงที่จะให้ประชาชนทั่วประเทศมีโอกาสได้

รับประโยชน์จากวิธีการคุมประพฤติโดยเสมอภาคกัน ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงได้บรรจุโครงการขยายงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ออกไปสู่ส่วนภูมิภาคไว้ในแผนพัฒนาฯ และกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2525-2529) และฉบับที่ 2 (พ.ศ.2530-2534) และโครงการนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) และฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) ด้วย

ปัจจุบัน มีสำนักงานคุมประพฤติอยู่ในกรุงเทพมหานคร 7 สำนักงาน คือ

1. ฝ่ายคุมประพฤติประจำศาลอาญา
2. ฝ่ายคุมประพฤติธนบุรี
3. ฝ่ายคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระนครเหนือ
4. ฝ่ายคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระนครใต้
5. สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงคลองชัน
6. สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระโขนง
7. สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงดุสิต

และมีสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคอีก 34 สำนักงาน กระจายอยู่ในเขตอำนาจศาลภาคต่าง ๆ ครบทั้ง 9 ภาค คือ

ภาค 1

1. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรปราการ
2. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนนทบุรี
4. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลพบุรี

ภาค 2

5. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชลบุรี
6. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดจันทบุรี
7. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดระยอง
8. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครนายก

ภาค 3

9. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดอุบลราชธานี
10. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครราชสีมา
11. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุรินทร์
12. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดบุรีรัมย์

ภาค 4

13. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดอุดรธานี
14. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดขอนแก่น
15. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดมหาสารคาม

16. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสกลนคร

ภาค 5

17. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่
18. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงราย
19. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดลำปาง
20. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดแพร่

ภาค 6

21. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครสวรรค์
22. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพิษณุโลก
23. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดกำแพงเพชร

ภาค 7

24. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครปฐม
25. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุพรรณบุรี
26. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดกาญจนบุรี
27. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเพชรบุรี

ภาค 8

28. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนครศรี-
ธรรมราช
29. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดภูเก็ต
30. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุราษฎร์
ธานี
31. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดชุมพร
32. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดกระบี่

ภาค 9

33. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสงขลา
 34. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตรัง
- และในปีงบประมาณ 2534 นี้ จะเปิดสำนัก
งานคุมประพฤติใน 10 จังหวัด คือ

1. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสระบุรี
(ภาค 1)
2. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดฉะเชิงเทรา
(ภาค 2)

3. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดศรีสะเกษ
(ภาค 3)
4. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดกาฬสินธุ์
(ภาค 4)
5. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเพชรบูรณ์
(ภาค 6)
6. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดราชบุรี
(ภาค 7)
7. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดประจวบ-
คีรีขันธ์ (ภาค 7)
8. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดระนอง
(ภาค 8)
9. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดนราธิวาส
(ภาค 9)
10. สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพัทลุง
(ภาค 9)

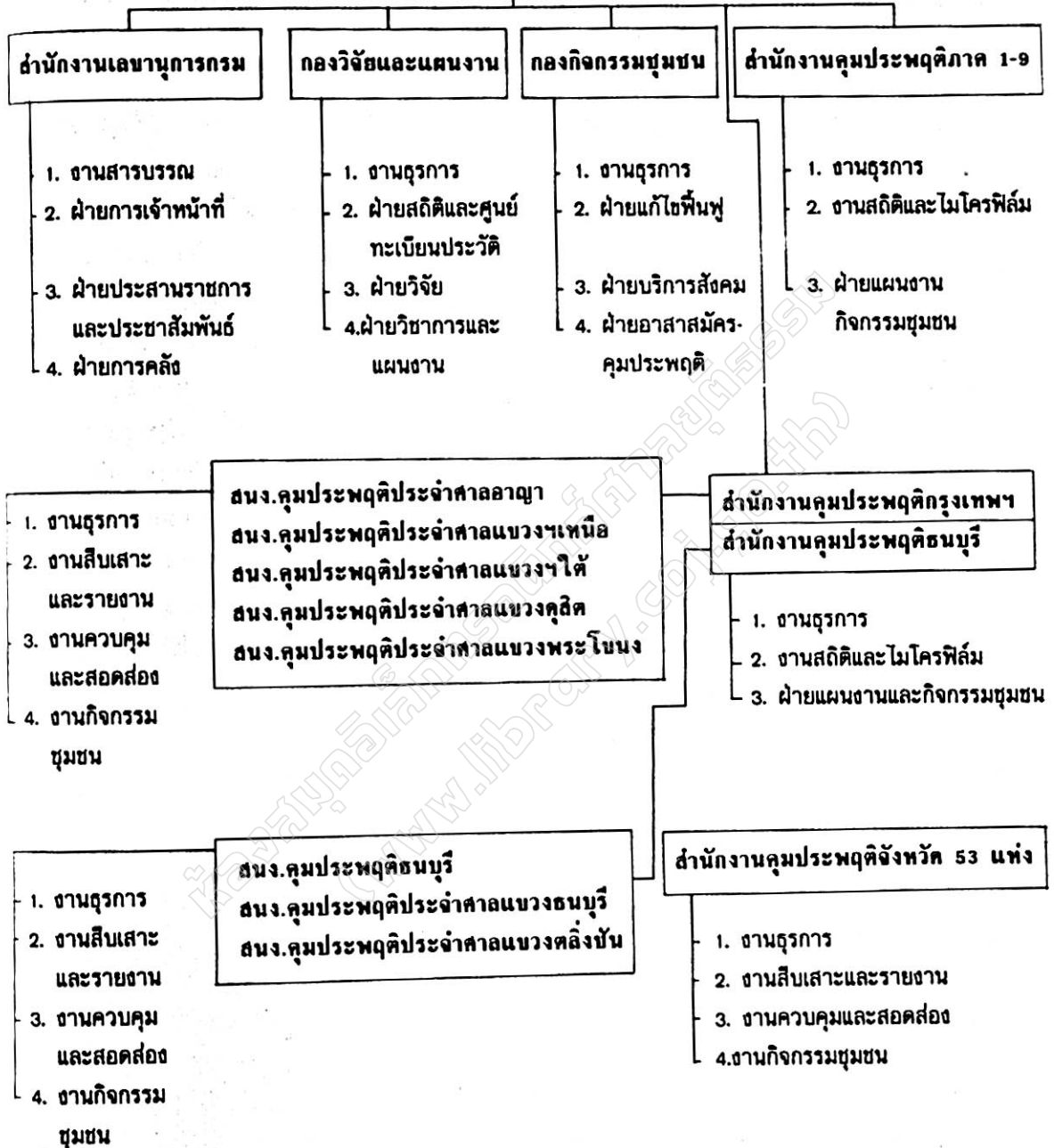
สำหรับจำนวนบุคลากรนั้น ขณะนี้มีอัตรากำลัง ที่ ก.พ.อนุมัติแล้วรวม 534 อัตรา และได้รับการ สนับสนุนด้านงบประมาณเพิ่มขึ้นตามลำดับ

นอกจากนี้สำนักงานคุมประพฤติกลางยังเล็ง เห็นว่า งานคุมประพฤติน่าจะนำชุมชนหรือภาค เอกชนเข้ามาร่วมงานกับภาครัฐบาลในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรม จึงได้จัดให้มีโครงการ อาสาสมัครคุมประพฤติ และโครงการส่งเสริมบทบาท และความร่วมมือของชุมชนในงานคุมประพฤติ ผู้ใหญ่ โดยชักจูงและขอความร่วมมือจากองค์กร ต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ครอบครัว สถานศึกษา องค์กรทางศาสนา องค์กรทางธุรกิจ ฯลฯ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและ สงเคราะห์ผู้กระทำผิดร่วมกับสำนักงานคุมประพฤติ กลาง ซึ่งโครงการต่างๆ เหล่านี้ก็สอดคล้องกับ นโยบายของรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีก็ให้ความ เห็นชอบกับโครงการทั้งสอง จึงได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) และแผนปฏิบัติการ 4 ปี ของกระทรวงยุติธรรม (พ.ศ.2531-2534)

จากการที่สำนักงานคุมประพฤติกลางมีปริมาณ งาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพิ่มขึ้น ทำให้สำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งมีฐานะเป็นกอง ประสบปัญหาเกี่ยวกับการ บริหารงาน ทำให้การปฏิบัติงานคุมประพฤติไม่ได้ ประโยชน์สูงสุดตามเจตนารมณ์ กระทรวงยุติธรรม จึงมีนโยบายจะยกฐานะสำนักงานคุมประพฤติ กลางเป็นหน่วยงานระดับกรม ซึ่งจะก่อให้เกิด ความคล่องตัวในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น โดยได้ จัดทำโครงการกรมคุมประพฤติและบรรจุโครงการ ดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2535-2539) โดยกำหนดโครงสร้างของกรมคุมประพฤติไว้ดังนี้

กรมคุมประพฤติ

หากสำนักงานคุมประพฤติกลาง ยกฐานะเป็นหน่วยงานระดับกรม จะทำให้การบริหารงานคุมประพฤติดีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานคุมประพฤติหลายประการ คือ

1) การปฏิบัติงานของกรมคุมประพฤติเป็นการมุ่งเฉพาะกิจการของงานคุมประพฤติเพียงอย่างเดียว การมีเอกภาพของงานจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2) การมีสำนักงานคุมประพฤติภาค คอยควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัด จะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะสำนักงานคุมประพฤติภาคสามารถควบคุมกำกับดูแล และตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ทั่วถึง และสร้างมาตรฐานของงานคุมประพฤติให้เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานคุมประพฤติ เพราะลักษณะงานคุมประพฤติเป็นงานที่อำนวยการยุติธรรมให้แก่ประชาชนและมีผลกระทบต่อการศึกษาของประชาชนด้วย หากมาตรฐานการทำงาน of ทุกสำนักงานมีกฎเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกัน ย่อมเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานคุมประพฤติ

3) ลดขั้นตอนความล่าช้าของงาน และก่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและการปฏิบัติงาน การปกครองบังคับบัญชาและการควบคุมดูแลซึ่งเคยฝากงานไว้กับผู้พิพากษาหัวหน้าศาลที่สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดตั้งอยู่ ก็มอบให้สำนักงานคุมประพฤติภาคเป็นผู้รับผิดชอบดูแล จะทำให้สามารถควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น การยกฐานะสำนักงานคุมประพฤติกลางขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรม จึงน่าจะมีความ

คุ้มค่าในการลงทุน เพราะมีอัตรากำลังและทรัพยากรต่าง ๆ พร้อมอยู่แล้ว เพียงแค่เพิ่มเติมหน่วยงานที่เกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปและหน่วยงานเพื่อการวางแผนพัฒนาระบบงานอีกบ้างตามสมควรงบประมาณค่าใช้จ่ายที่จะใช้เพื่อการนี้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่รัฐบาลจะได้รับ ส่วนในด้านโครงสร้างและการบริหารงานนั้น การเป็นหน่วยงานระดับกรมจะทำให้มีความคล่องตัว สามารถปรับเปลี่ยนแผนกกำลังและระดมทรัพยากรในการบริหารได้ง่ายและรวดเร็ว อีกทั้งการจัดตั้งเป็นกรมเพื่อเป็นการกระชับโครงสร้างและระบบงานไว้ให้พร้อมเพื่อรองรับการขยายตัวของหน่วยงาน ซึ่งเชื่อแน่ว่าจะขยายงานเพิ่มขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้นี้ ทั้งยังสามารถประสานนโยบายและการปฏิบัติงานที่เกี่ยวพันกันได้อย่างต่อเนื่องครบวงจร อันจะทำให้การบริหารงานคุมประพฤติดีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของรัฐบาลต่อไป

ผลงานของ
กระทรวงยุติธรรม
และศาล
ในรอบ 2 ปี
(พ.ศ. 2532-2533)

สทการณั เพ็ชรนรินทร์
กองนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

บทนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างศาลสถิตยุติธรรม และกระทรวงยุติธรรมนั้น ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้เด็ดขาด ซึ่งความสัมพันธ์นี้ได้มีมา ตั้งแต่อดีตแล้ว เมื่อกล่าวถึงส่วนหนึ่งก็จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งนี้ ด้วยเหตุเพราะกระทรวงยุติธรรมอยู่ในฐานะขององค์การทางการบริหารที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการสนับสนุนการบริหารงานศาล ซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจทางตุลาการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ของการอำนวยความยุติธรรมและสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคม ได้แก่ การดำเนินการจัดตั้งศาล การจัดทำแผนเพื่อพัฒนาศาล การจัดหาบุคลากร ทั้งฝ่ายข้าราชการตุลาการและข้าราชการธุรการ ให้เพียงพอกับปริมาณงานและคดี การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะให้แก่ข้าราชการ การบำรุงขวัญและจัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการ ตลอดจนการจัดเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นของการ

ดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรม นอก จากนี้แล้วยังรวมถึงการสนับสนุนและดำเนินการอื่น ที่เกี่ยวเนื่องกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หรือกระบวนการยุติธรรม คือ งานในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมตุลาการ และกรมบังคับคดี ฉะนั้น การบริหารงานศาลที่มีประสิทธิภาพจะต้องอยู่บนพื้นฐานของของการบริหารงานของกระทรวงยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพคู่กัน แต่อย่างไรก็ตาม ในความเกี่ยวข้องนั้น กระทรวงยุติธรรมในฐานะองค์กรบริหารไม่มีอำนาจใด ๆ ที่จะเข้าไปแทรกแซงอำนาจตุลาการทั้งโดยตรงและทางอ้อม อาจจะกล่าวได้ว่า บทวิถิต่างของกระบวนการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมจะต้องดำรงอยู่ควบคู่กับศาลสถิตยุติธรรม เพื่อสนับสนุนให้การดำเนินงานทางตุลาการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานะทางสังคม อันจะนำมาซึ่งการผดุงความยุติธรรมและสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นแก่มวลประชาในสังคม

ผลงานกระทรวงยุติธรรมและศาลในรอบ 2 ปี

ผลงานของกระทรวงยุติธรรมและศาลในรอบ 2 ปี (พ.ศ. 2532-2533) ประกอบด้วย ผลงานตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) ผลงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานและกิจการพิเศษของกระทรวงยุติธรรม หากจะกล่าวถึงผลงานทั้ง 3 ด้าน โดยจำแนกแยกแยะอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วก็จะมีเนื้อหามากมาย ดังนั้น ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะผลงานที่สำคัญ ๆ เท่านั้น

● ผลงานตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534)

กระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยราชการระดับกระทรวงที่ทำหน้าที่ในการบริหาร อันประกอบด้วยกรม กองต่าง ๆ ทำหน้าที่เป็นกลไกในการปฏิบัติราชการแผ่นดิน โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนภารกิจของศาลทั่วราชอาณาจักรให้สามารถอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม ในปัจจุบันมีศาลสถิตย์ยุติธรรมทั้งสิ้น 135 ศาล แบ่งเป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด 130 ศาล ศาลอุทธรณ์ซึ่งเป็นศาลชั้นกลาง 4 ศาล และศาลฎีกาซึ่งเป็นศาลสูงสุดของประเทศ 1 ศาล

ปัจจุบันการดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมอยู่ในระหว่างแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) โดยมีนโยบายและทิศทางของแผนฯ ดังนี้

1. ให้ประชาชนได้รับบริการจากศาลและกระทรวงยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม

2. กระจายงานและบริการต่าง ๆ ของศาลและกระทรวงยุติธรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคและในพื้นที่ชนบทห่างไกล

3. สร้างความร่วมมือและประสานงานจากภาคเอกชนในรูปของโครงการอาสาสมัคร โดยรัฐรับผิดชอบในเรื่องงบประมาณเฉพาะการจัดการ

4. พัฒนาคูณภาพของข้าราชการทั้งตุลาการและธุรการให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายของแผนฯ

5. พัฒนาระบบงานและโครงสร้างของหน่วยงานให้รับกับการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการต่าง ๆ

6. เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาลและกระทรวงยุติธรรมกับหน่วยงานอื่นและประชาชน

7. จัดหาสถานที่เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานตามความเหมาะสมภายใต้ข้อจำกัดงบประมาณของประเทศ

ในรอบปี พ.ศ. 2532-2533 ซึ่งอยู่ในช่วงระยะของแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม 4 ด้านหลัก ดังนี้

1. ด้านเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดี

ของศาล จากผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดทั้งการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรส่งผลให้สถิติคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล เพื่อให้สามารถพิจารณาคดีได้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ด้วยการแบ่งเบาจำนวนคดีของศาลชั้นต้น ชั้นกลางในกรุงเทพมหานคร และศาลชั้นต้นในต่างจังหวัด ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมากระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 จัดตั้งศาลแขวงเพิ่มขึ้น 6 ศาล เป็นศาลแขวงในกรุงเทพมหานคร 3 ศาล คือ ศาลแขวงพระโขนง ศาลแขวงดุสิต และศาลแขวงคลองชัน เป็นศาลแขวงในต่างจังหวัดอีก 3 ศาล คือ ศาลแขวงนนทบุรี ศาลแขวงสมุทรปราการ และศาลแขวงนครปฐม ศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นใหม่เหล่านี้จะพิจารณาคดีอาญาที่โทษไม่สูงและคดีแพ่งที่ทุนทรัพย์ไม่มากนัก อันเป็นการแบ่งเบาจำนวนคดี

ที่ขึ้นสู่ศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ทำให้ศาลสามารถพิจารณาตัดสินคดีไปได้โดยรวดเร็ว

นอกจากนั้นในท้องที่ห่างไกลองค์ประกอบทางสังคมและจำนวนคดียังไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะจัดตั้งศาลจังหวัดเต็มรูปแบบได้ กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการจัดตั้งศาลสาขา เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในท้องที่ห่างไกลขึ้น คือ ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ที่ อ.ทองผาภูมิ ซึ่งเปิดทำการเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2533 นอกจากนี้ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการอีก เช่น ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ อ.นางรอง ศาลจังหวัดลพบุรี ที่ อ.ชัยบาดาล ศาลจังหวัดสกลนคร ที่ อ.สว่างแดนดิน

1.2 ดำเนินการจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลอาญากกรุงเทพใต้ เพื่อให้สามารถแบ่งเบาภาระการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลแพ่งและศาลอาญา ขณะนี้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากกรุงเทพใต้ ได้ประกาศใช้เป็นกฎหมายแล้วอยู่ในระหว่างการดำเนินการขอจัดตั้งงบประมาณเพื่อดำเนินการ

1.3 จัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาคขึ้น คือ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาลอุทธรณ์ภาค 2 และศาลอุทธรณ์ภาค 3 เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2533

นอกจากนี้แล้วกระทรวงยุติธรรมยังได้ดำเนินการเพื่อเป็นการเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีในด้านอื่นๆ ได้แก่ การนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในกิจการของศาลและกระทรวงยุติธรรม โดยได้ดำเนินการจัดตั้งเครื่องที่ศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ ศาลอาญา และศูนย์บริการข้อมูลศาล และการจัดฝึกอบรมพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชน เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของข้าราชการและเสริมสร้างความรู้ทางกฎหมายให้กับประชาชน โดย

ได้ดำเนินการจัดฝึกอบรมข้าราชการและประชาชน ในปี 2532 จำนวน 45 โครงการ และปี พ.ศ. 2533 จำนวน 32 โครงการ มีทั้งข้าราชการและประชาชนเข้ารับการฝึกอบรมเป็นจำนวนมาก

2. ด้านการสร้างความเป็นธรรมในการอำนวยความยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม โดยทั่วถึงกันไม่ว่าจะอาศัยอยู่ส่วนใดของประเทศ กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 การจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาล ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความเป็นธรรมแก่ประชาชนที่อยู่ในภูมิภาค ด้านการบังคับคดี การวางทรัพย์ และประเมินราคาทรัพย์ให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกับประชาชนในเขตเมืองหลวง โดยในปี 2532 กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาลเพิ่มขึ้น 4 แห่ง คือ ที่ศาลจังหวัดอุดรธานี ศาลจังหวัดนครสวรรค์ ศาลจังหวัดพัทลุง และศาลจังหวัดศรีสะเกษ ในปี 2533 ได้ตั้งเพิ่มอีก 9 แห่ง คือ ที่ศาลจังหวัดกาญจนบุรี ศาลจังหวัดมโนบุรี ศาลจังหวัดอุบลราชธานี ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ศาลจังหวัดบุรีรัมย์ ศาลจังหวัดสุพรรณบุรี ศาลจังหวัดสุรินทร์ ศาลจังหวัดราชบุรี และศาลจังหวัดเพชรบุรี

2.2 กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายให้แก่จำเลยที่มีโทษสูง และจำเลยที่ยากจนได้มากขึ้น อันเป็นการปรับปรุงระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนประชาชนไทยให้ดียิ่งขึ้น

3. ด้านงานพัฒนาศาลคดีเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายและได้รับการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย

และจิตใจ กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 เพิ่มศาลคดีเด็กและเยาวชนโดยวิธีประ-
หัยคดีในรูปแบบคดีเด็กและเยาวชนขึ้นเป็นครั้งแรก
ในศาลจังหวัดนนทบุรี และศาลจังหวัดสมุทร-
ปราการขึ้นเป็นครั้งแรก โดยใช้ชื่อว่า “ศาลจังหวัด
นนทบุรีแผนกคดีเด็กและเยาวชน” และ “ศาล
จังหวัดสมุทรปราการแผนกคดีเด็กและเยาวชน”
เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2532

3.2 ดำเนินการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน
กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดขอนแก่น
ในปี พ.ศ. 2532 ขณะนี้อยู่ในระหว่างการก่อสร้าง
ที่ทำการศาล

3.3 จัดตั้งและเปิดทำการสถานสงเคราะห์
ภายหลังปล่อยที่จังหวัดอุบลราชธานี เชียงใหม่
และสงขลา เพื่อแก้ไขปัญหาคูหาที่อยู่อาศัยและเตรียม
พร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจก่อนออกไปเผชิญ
กับสังคมภายนอกของเด็กและเยาวชนที่ได้รับ
การปล่อย

นอกจากนี้แล้วกระทรวงยุติธรรมยังได้เตรียม
การที่จะดำเนินการในจังหวัดอื่น ๆ อีกด้วย

4. ด้านการพัฒนางานคุ้มครองประพฤติดู
ทำผิด การพัฒนางานในด้านนี้มีวัตถุประสงค์
เพื่อให้โอกาสแก่ผู้กระทำผิดที่มีโทษไม่ร้ายแรง
กลับคนเป็นพลเมืองดี โดยศาลเห็นควรรอกการ
ลงโทษและวางเงื่อนไขให้คุ้มครองประพฤติดู
เพื่อให้ผู้กระทำผิดดังกล่าวได้รับการดูแลฟื้นฟูทางด้าน
จิตใจและความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิด สามารถใช้
ชีวิตเยี่ยงคนปกติ และสามารถทำตัวให้เป็นประ-
โยชน์ต่อสังคม ทั้งนี้ ในการดำเนินการกระทรวง
ยุติธรรมได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน
เอกชน ประชาชนและหน่วยราชการต่าง ๆ ด้วย
กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ขยายงานคุ้มครองประพฤติดูเป็นผู้ใหญ่ออก
สู่ส่วนภูมิภาค ปี 2532 เปิดทำการ 12 แห่ง และ
ปี 2533 เปิดทำการ 11 แห่ง มีปริมาณคดีดังนี้
ปี พ.ศ. 2532 ปริมาณคดีสืบเสาะ จำนวน 10,423

คดี ปริมาณคดีสอศสอง จำนวน 10,943 คดี
ปี พ.ศ. 2533 ปริมาณคดีสืบเสาะ จำนวน 12,210
คดี ปริมาณคดีสอศสอง จำนวน 15,362 คดี

4.2 ดำเนินการด้านอาสาศัมคคุมประพฤดิ
เพื่อสร้างความร่วมมือและส่งเสริมให้ประชาชน
ในสังคมได้เข้ามามีบทบาทในด้านคุมประพฤดิ
ผู้กระทำผิด จากการดำเนินงานปัจจุบันมีอาสา
สัคคุมประพฤดิทั่วประเทศ จำนวน 1,849 คน
สามารถช่วยเหลือพนักงานคุมประพฤดิในการ
ทำงานคดีได้ถึง 1,365 คดี

4.3 การประสานงานเพื่อบำบัดรักษาผู้ถูก
คุมประพฤดิที่ติดยาเสพติดและสารเสพติด มี
วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ถูกคุมประพฤดิที่ติดยาเสพติด
และสารเสพติดได้รับการบำบัดรักษาเป็นการ
เฉพาะ ทั้งนี้ เป็นไปตามอำนาจสั่งของศาล ใน
การดำเนินงานได้ประสานกับสำนักงาน ปปส.
โรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง นอกจากนี้
ยังได้ดำเนินการที่จะจัดตั้งสถานบำบัดฟื้นฟูผู้ติด
ยาเสพติดกระทรวงยุติธรรมอีกด้วย ระหว่างการ
ดำเนินงานได้ส่งผู้ถูกคุมประพฤดิที่ติดยาเสพติดฯ
เข้ารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลดังนี้ ปี 2532
จำนวน 30 ราย ปี 2533 จำนวน 106 ราย สำหรับ
ในส่วนที่ได้รับการรักษาและตรวจสุขภาพมีจำนวน
1,771 คน

นอกจากนี้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาศาล
และกระทรวงยุติธรรมดังกล่าวแล้ว กระทรวง
ยุติธรรมยังได้ดำเนินการด้านอื่น ๆ อีก ดังนี้

1. การดำเนินการด้านประชาสัมพันธ์ของ
ศาลในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และของกระทรวง
ยุติธรรม เนื่องจากการทำงานของศาลและกระทรวง
ยุติธรรมมีลักษณะพิเศษ และมีความซับซ้อน ใน
ปี 2533 กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำโครงการประ-
ชาสัมพันธ์เป็นแบบปฏิบัติให้กับศาลทั่วประเทศ

โดยเฉพาะ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประ-
ชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในการติดต่องานศาล ตลอดจนทั้ง
สร้างทัศนคติที่ดีต่อศาล จากการดำเนินงานปรากฏ
ว่า ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้ความรู้ความเข้าใจงาน
ของศาลมากขึ้น และสามารถติดต่อกับศาลได้
อย่างคล่องตัว

2. การจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับข้าราชการ
ศาลและกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ การ
จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม โครงการ
จัดตั้งสโมสรข้าราชการศาล การโครงการ
จัดสวัสดิการที่พักข้าราชการ ที่หมู่บ้านประชา-
นิเวศน์ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี เป็นต้น การ
จัดสวัสดิการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้ข้าราชการ
มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน

● ผลงานตามอำนาจหน้าที่และความ รับผิดชอบของหน่วยงาน

1. การดำเนินการเพื่อปรับปรุงและ แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย

ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2532 กระทรวงยุติธรรมได้
ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสำคัญ
หลายฉบับ และได้มีการประกาศใช้กฎหมาย
ดังกล่าวเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 และ 2533
ดังนี้

1.1 กฎหมายที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2532

1) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 17)
พ.ศ. 2532 เพื่อจำกัดระยะเวลาการปล่อยตัว
ชั่วคราว โดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน
อัยการเพิ่มเติมความช่วยเหลือทางกฎหมายให้แก่
จำเลยในคดีอาญา เพิ่มเติมหลักเกณฑ์ว่าด้วย

การพิพากษาเกินคำขอ เพิ่มข้อจำกัดและปรับปรุง
ระยะเวลาการอุทธรณ์ ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่ง

2) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง และ
วิธีพิจารณาคriminalในศาลแขวง (ฉบับที่ 4)
พ.ศ. 2532 เพื่อห้ามโจทก์อุทธรณ์ปัญหาข้อเท็จจริง
และเพิ่มเติมข้อจำกัดห้ามจำเลยอุทธรณ์ปัญหา
ข้อเท็จจริง

3) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2532 เพื่อให้
ศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกคุมประพฤติ
ต้องปฏิบัติได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเพื่อให้อำนาจ
ศาลกำหนดโทษที่รอกำหนดไว้หรือนำโทษที่รอ
การลงโทษไว้ในคดีก่อนบวกกับโทษในคดีหลังมี
ความชัดเจนยิ่งขึ้น

4) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้
และศาลอาญากทม. พ.ศ. 2532

5) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2532 เพื่อ
กำหนดเขตอำนาจของศาลแพ่งกรุงเทพใต้และ

ศาลอาญากทม.ได้

6) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค
พ.ศ. 2532 เพื่อจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค 1 ศาล
อุทธรณ์ภาค 2 และศาลอุทธรณ์ภาค 3

7) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญ
ศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2532 เพื่อ
ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลอุทธรณ์
ทั้ง 3 ภาค

1.2 กฎหมายที่ประกาศในปี พ.ศ. 2533

1) พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533
เพื่อให้บทบัญญัติบรรพ 5 แห่ง ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์มีความสอดคล้องและเอื้ออำนวย
ต่อสภาพความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน

2) พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญ
ธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2533 เพื่อให้ย้ายกเว้น
ไม่ต้องเลี้ยงดูเด็กที่จะเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเดิมได้ขยายไปถึงกรณีอื่น ๆ ด้วย

3) พระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2533 เพื่อให้สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2533

4) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2533

นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายฉบับที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการ

2. การดำเนินงานด้านคุมประพฤติผู้กระทำความผิด

เนื่องจากบทบาทงานคุมประพฤติผู้กระทำความผิด มีประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาพิพากษาคดี และต่อตัวผู้กระทำความผิดเองเป็นอย่างมาก กระทรวงยุติธรรมจึงได้ขยายงานคุมความประพฤติในส่วนกลางและกระจายออกสู่ส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถรองรับการพิจารณาคดีของศาลได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงปรากฏว่าในปีงบประมาณ 2532 มีสำนักงานคุมประพฤติ จำนวน 28 แห่ง และปีงบประมาณ 2533 ได้ขยายเป็น 41 แห่ง โดยมีปริมาณคดีที่ดำเนินการดังนี้ (40 แห่งซึ่งรับคดีแล้ว)

ปีงบประมาณ 2532

- ปริมาณคดีสืบเสาะ จำนวน 10,423 คดี
- ปริมาณคดีสอดส่อง จำนวน 10,943 คดี

ปีงบประมาณ 2533

- ปริมาณคดีสืบเสาะ จำนวน 12,210 คดี
- ปริมาณคดีสอดส่อง จำนวน 15,362 คดี

สำหรับผลการคุมประพฤติของสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศตั้งแต่เปิดสำนักงาน 7 สิงหาคม 2522 ถึง กันยายน 2533 มีดังนี้

การคุมประพฤติที่ได้ผลดี		การคุมประพฤติที่ไม่ได้ผล	รวมผู้ถูกคุมทั้งหมด
ตัวชี้วัด	ยังอยู่ในระหว่างคุม		
43,764	19,196	16,425	79,385
55.13%	24.18%	20.69%	100%
รวม	79.31%	20.69%	100%

3. การดำเนินงานด้านการบังคับคดี ของกรมบังคับคดี

กรมบังคับคดีเป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง การบังคับคดีล้มละลายของศาลทั่วราชอาณาจักร งานวางทรัพย์ งานประเมินราคาทรัพย์ งานอนุญาตคู่กลางการ และชำระบัญชีตามคำสั่งศาลทั่วราชอาณาจักร

ผลการดำเนินงานที่สำคัญประจำปี พ.ศ. 2532 มีดังนี้

3.1 การดำเนินงานด้านบังคับคดีล้มละลายในส่วนกลาง

ปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนคดีล้มละลายทั้งสิ้น 38,625 จำนวน โดยแบ่งเป็นจำนวนค้างจากปีที่ผ่านมา จำนวน 29,058 จำนวน และจำนวนคดีเกิดใหม่ จำนวน 9,567 จำนวน

ดำเนินการเสร็จ 24,389 จำนวน คิดเป็น 63.14% ปริมาณงานคงค้างปฏิบัติ 14,236 จำนวน

3.2 การดำเนินด้านบังคับคดีแพ่งในส่วนกลาง

ปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนคดีแพ่งทั้งสิ้น 36,013 จำนวน โดยแบ่งเป็นจำนวนค้างจากปีที่ผ่านมา จำนวน 22,951 จำนวน และจำนวนคดีเกิดใหม่ จำนวน 13,062 จำนวน

ดำเนินการเสร็จ 13,824 จำนวน คิดเป็น 38.38% ปริมาณงานคงค้าง 22,189 จำนวน

3.3 การดำเนินงานของสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ส่วนภูมิภาค

ปี พ.ศ. 2532 มีจำนวนคดีซึ่งแบ่งเป็นจำนวนคดีแพ่ง คดีล้มละลาย และจำนวนวางทรัพย์รวมทั้งสิ้น 42,519 จำนวน โดยแบ่งเป็นจำนวนคดีค้างจากปีที่ผ่านมา จำนวน 33,833 จำนวน และจำนวนคดีเกิดใหม่ จำนวน 8,686 จำนวน

ดำเนินการเสร็จ 11,363 จำนวน คิดเป็น 26.72% คดีปริมาณงานคงค้าง 31,156 จำนวน

การดำเนินงานของกรมบังคับคดีประจำปี พ.ศ. 2532 ทำให้รัฐมีรายได้จากค่าภาษี ค่าธรรมเนียมการโอน และจากการนำส่งของกรมบังคับคดีโดยตรง รวมประมาณ 700-800 ล้านบาท

4. ผลการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต่าง ๆ ประจำปี พ.ศ. 2532 และ พ.ศ. 2533 (มกราคม-กันยายน 2533)

4.1 ศาลฎีกา

ปี พ.ศ. 2532

- คดีค้างจากปีก่อน	2,754 คดี
- คดีรับใหม่	5,193 คดี
- พิจารณาเสร็จไป	5,096 คดี
คิดเป็นร้อยละ	64.12

- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป	2,851 คดี
คิดเป็นร้อยละ	35.88

ปี พ.ศ. 2533 (10 เดือน)

- คดีค้างจากปีก่อน	2,851 คดี
- คดีรับใหม่	4,659 คดี
- พิจารณาเสร็จไป	4,429 คดี
คิดเป็นร้อยละ	58.97

- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป	3,081 คดี
คิดเป็นร้อยละ	41.03

4.2 ศาลอุทธรณ์

ปี พ.ศ. 2532

- คดีค้างจากปีก่อน	24,164 คดี
- คดีรับใหม่	18,832 คดี
- พิจารณาเสร็จไป	16,957 คดี
คิดเป็นร้อยละ	39.42

- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป	26,045 คดี
คิดเป็นร้อยละ	60.58

ปี พ.ศ. 2533 (10 เดือน)

- คดีค้างจากปีก่อน 26,045 คดี
- คดีรับใหม่ 15,872 คดี
- พิจารณาเสร็จไป 29,072 คดี
คิดเป็นร้อยละ 69.35
- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป 12,845 คดี
คิดเป็นร้อยละ 30.65

4.3 ศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร

ปี พ.ศ. 2532

- คดีค้างจากปีก่อน 17,728 คดี
- คดีรับใหม่ 451,843 คดี
- พิจารณาเสร็จไป 447,955 คดี
คิดเป็นร้อยละ 93.2
- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป 31,616 คดี
คิดเป็นร้อยละ 6.8

ปี พ.ศ. 2533

- คดีค้างจากปีก่อน 31,616 คดี
- คดีรับใหม่ 354,518 คดี
- พิจารณาเสร็จไป 326,965 คดี
คิดเป็นร้อยละ 84.68
- คดีคงค้างพิจารณาปีต่อไป 59,169 คดี
คิดเป็นร้อยละ 15.72

● กิจกรรมพิเศษ

ศาลสถิตยุติธรรมถือเป็นสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ที่ประสิทธิ์ประสาทความยุติธรรมแก่ประชาชนแต่ละคนด้วยเช่นกันก็เป็นสถานที่ที่หล่อหลอมต่อการเกิดเหตุร้าย ดังนั้น การดำเนินการเพื่อการรักษาความปลอดภัยในศาลยุติธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญ และได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2496 อย่างไรก็ตามภายในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดเหตุร้ายในศาลยุติธรรมหลายครั้ง ก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ประชาชนผู้มาศาลและข้าราชการผู้ปฏิบัติหน้าที่ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันศาลอีกด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา กระทรวงยุติธรรมจึงได้ดำเนินการเพื่อที่จะปรับปรุงมาตรการการแก้ไขและป้องกันเหตุร้ายในศาลขึ้น ในที่สุดได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ คือ ศึกษาเพื่อกำหนดมาตรการและระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม ซึ่งขณะนี้ได้ดำเนินการไปบางส่วนแล้ว คือ การจัดทำโครงการจ้างยารักษาความปลอดภัยจากองค์การทหารผ่านศึกเพื่อประจำศาลในกรุงเทพมหานครและกระทรวงยุติธรรม ดำเนินการในปี พ.ศ. 2532 จำนวน 8 แห่ง และปี พ.ศ. 2533 จำนวน 4 แห่ง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวม 40 คน สำหรับศาลในต่างจังหวัดได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2533 จำนวน 16 แห่ง มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยรวม 96 คน

นอกจากนี้แล้วกระทรวงยุติธรรมได้จัดทำโครงการทดลองการนำมาตรการและระบบการรักษาความปลอดภัยมาใช้ในศาลที่ศาลจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการและระบบการรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพสำหรับศาลต่าง ๆ ทั่วประเทศต่อไป ได้เปิด

ดำเนินการโครงการทดลองฯ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2533 โดยมีระยะเวลาทดลอง 1 ปี

แนวทางการพัฒนาของศาลและ กระทรวงยุติธรรมในอนาคต

ในปีงบประมาณ 2534 กระทรวงยุติธรรมยังคงดำเนินงานพัฒนาด้านแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534) ต่อไป เนื่องจากการดำเนินงานยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของแผนฯ (ซึ่งมี 4 ด้านหลักดังที่กล่าวมาแล้ว)

สำหรับทิศทางการพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรมตามแผนฯ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535-2539) ประกอบด้วย 7 แผนงาน คือ

1. แผนงานเร่งรัดการพิจารณาคดีของศาล
2. แผนงานสร้างความเป็นธรรมในการ

อำนวยความยุติธรรม

3. แผนพัฒนาศาลคดีเด็กและเยาวชน
4. แผนงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็น

ผู้ใหญ่

5. แผนงานนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

6. แผนงานพัฒนาระบบการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการ

7. แผนงานเผยแพร่และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

บทส่งท้าย

ผลพวงแห่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ขึ้นในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบต่อความทุกข์สุขของประชาชนจึงจำเป็นต้องหา

มาตรการและวิธีการที่จะขจัดปัดเป่าปัญหาที่เกิดขึ้นออกไป สำหรับด้านคดีความที่ต้องอาศัยอำนาจตุลาการเพื่อชี้ขาดนั้นนับเป็นปัญหาที่สำคัญและกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อน ดังนั้นเพื่อให้สามารถรองรับปัญหานี้ได้อย่างเท่าทัน ศาลยุติธรรมซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ด้วยการสนับสนุนในทางการบริหารของกระทรวงยุติธรรม จึงต้องพัฒนาขีดความสามารถและขยายบทบาทของตัวเองตามไปด้วย โดยควบคู่ไปกับการขยายบทบาททางธุรการของกระทรวงยุติธรรม และดูเหมือนว่าแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535-2539) สามารถยืนยันข้อสรุปนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรมที่สุด

ที่มาของข้อมูล

1. รายงานผลความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแผนงานของกระทรวงยุติธรรมประจำปีงบประมาณ 2532 และ 2533, กองนโยบายและแผน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
2. แผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2530-2534)
3. รายงานประจำปี พ.ศ. 2532, กรมบังคับคดี
4. รายงานประจำปี พ.ศ. 2532, กระทรวงยุติธรรม
5. เอกสารอื่น

นโยบาย และ การวางแผน

วิไล รัตนสัญญา

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6

หัวหน้าฝ่ายแผนงาน กองนโยบายและแผน

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

การบริหารงานของหน่วยงานควรมีนโยบายที่ชัดเจน เพื่อให้สมาชิกของหน่วยงานทราบทิศทางที่จะไปสู่เป้าหมาย การบริหารงานโดยปราศจากนโยบายที่แน่นอนเปรียบเสมือนการพายเรือที่ไม่มีหางเสือ อาจจะซัดทำให้เสียเวลามากกว่าที่จะไปถึงจุดหมายปลายทาง

นโยบายเป็นกรอบความคิดและแนวทางในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้มีหลักการในการตัดสินใจที่ถูกต้อง นโยบายในการบริหารงานของหน่วยงานภาคเอกชนกับหน่วยงานภาครัฐบาลค่อนข้างจะแตกต่างกันเห็นได้ชัด แม้จะไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วหน่วยงานเอกชนอันได้แก่ บริษัท โรงงาน ห้างร้าน สถานบริการ หรือสถาบันการเงิน ย่อมมีนโยบายในการบริหารงานเพื่อแสวงหากำไรสูงสุด ในขณะที่หน่วยงานราชการมีนโยบายการบริหารงานเพื่อให้บริการแก่ประชาชนและสร้างความเป็นธรรมแก่สังคม แม้ว่าบางหน่วยงานจะมีนโยบายแสวงหากำไรอยู่บ้าง เช่น รัฐวิสาหกิจบางแห่ง แต่ก็ยึดนโยบายไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน อย่างไรก็ตามหน่วยงานเอกชนบางแห่งก็ไม่มีนโยบาย

แสวงหากำไรสูงสุดแค่เพียงด้านเดียว เราจะเห็นว่าหน่วยงานเอกชนหลายแห่งบริจาคเงินช่วยเหลือสังคมเมื่อเกิดสาธารณภัยหรือบริจาคเงินสนับสนุนการกีฬา ส่งเสริมการศึกษา เป็นต้น แสดงว่าหน่วยงานดังกล่าวมีนโยบายเฉลี่ยความสุขให้แก่สังคม เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีให้แก่ตนเอง นโยบายเช่นนี้เป็นนโยบายที่ดี เพราะหน่วยงานจะได้รับศรัทธาที่ยั่งยืนจากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ

ความหมายของนโยบาย

นโยบายหมายถึง แนวคิดของผู้บริหาร ซึ่งแสดงออกโดยการกำหนดกฎเกณฑ์ในการทำงาน นโยบายมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่กฎ ระเบียบ วิธีการทำงาน และการตัดสินใจ

นโยบายเป็นแนวทางในการจัดทำแผนงาน โครงการ นักวางแผนที่ดีจะต้องเข้าใจนโยบายของรัฐบาลและของหน่วยงาน เพื่อจะได้วางแผนให้

เหมาะสมและไม่ขัดกับนโยบายการบริหารงานของกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานราชการต่าง ๆ จำเป็นต้องยึดนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก โดยนำมากำหนดเป็นนโยบายของหน่วยงานให้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ แล้วแปลงนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยการวางแผนและปฏิบัติตามแผน

ความหมายของการวางแผน

แผนคือ เอกสารที่แสดงถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการ เพื่อให้บังเกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง แผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกับสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต มีคำกล่าวที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายว่าการวางแผนที่ดีเท่ากับทำงานสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

ปัจจุบันการวางแผนเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย การทำงานโดยกำหนดแผนไว้ล่วงหน้า

มีโอกาสนประสบความสำเร็จมากกว่าการไม่วางแผน บางครั้งการวางแผนอาจไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร แต่มีการวางแผนไว้ในใจ ร้านค้าหรือโรงงานเล็กๆ ที่เจ้าของดำเนินกิจการเอง เจ้าของจะกำหนดนโยบายและวางแผนด้วยตัวเองทั้งหมดว่าจะดำเนินกิจการอย่างไรให้ได้กำไรสูงสุด ทั้งนี้ โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาผนวกกับการวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันและอนาคต

สำหรับหน่วยงานขนาดใหญ่ มีบุคลากรมาก มีการแบ่งงานเป็นหมวดหมู่ เช่น กระทรวง ทบวง กรม หรือบริษัทใหญ่ ๆ จำเป็นต้องกำหนดนโยบายและวางแผนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้สมาชิกของหน่วยงานได้เรียนรู้และยึดถือปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง

กระบวนการวางแผน

กระบวนการวางแผนประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน คือ การกำหนดแผนการปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล

ในการกำหนดแผน ผู้วางแผนจะต้องรวบรวมสถิติข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นตามปกติ ในแผนหนึ่งๆ จะประกอบด้วยโครงการ กิจกรรม และงานต่างๆ ยกตัวอย่าง เช่น แผนจัดสรรที่ดินสวนเกษตร ประกอบด้วย โครงการจัดแบ่งแปลงที่ดิน การปรับพื้นที่ การสร้างถนนสายหลัก สายรอง การสร้างสระน้ำ ประปา ไฟฟ้า ฯลฯ โครงการและกิจกรรมต่างๆ ทั้งหมดที่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในแผน จะต้องจัดลำดับก่อนหลังให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหายุ่งยาก และซ้ำซ้อนเสียเวลา สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนที่ดีจะช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายได้เป็นอย่างมาก

การประเมินผลของแผน ควรดำเนินการทั้งในระหว่างการปฏิบัติตามแผนและหลังจากสิ้นสุดแผน เพราะการประเมินผลจะช่วยให้ทราบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งถ้ามีการประเมินผลระหว่างการดำเนินงานจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาค้นพบทันที

นโยบายรัฐบาลกับนโยบายกระทรวงยุติธรรม

นโยบายของกระทรวงยุติธรรมกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลกำหนดไว้กว้างๆ โดยครอบคลุมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 7 ประการ คือ การเมือง การบริหารระบบราชการ เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การป้องกันประเทศ การต่างประเทศ และนโยบายเกี่ยวกับสังคม

กระทรวงยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกในสังคม นโยบายรัฐบาลที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมได้แก่ นโยบายในเรื่องการเมือง การบริหารระบบราชการ และนโยบายสังคม

นโยบายด้านการเมือง รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและปรับปรุงการกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น กระทรวงยุติธรรมได้กำหนดนโยบายให้มีการกระจายงานและบริการต่างๆ ของศาลและกระทรวงยุติธรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคและพื้นที่ชนบทห่างไกล

นโยบายการบริหารระบบราชการ รัฐบาลมีนโยบายปรับปรุงสวัสดิการของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทรวงยุติธรรมก็มีและดำเนินกิจกรรมเพื่อสนองนโยบายด้านนี้ โดยจัดตั้งมูลนิธิปกเกล้าคู่ลาการ จัดทำโครงการสวนเกษตร ก่อสร้าง

บ้านพักข้าราชการ และจัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์
กระทรวงยุติธรรมให้กู้และรับฝากเงินโดยคิติดอกเบี้ย
ในอัตรายุติธรรม

นโยบายด้านสังคม รัฐบาลมีนโยบายในการ
รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรมและยาเสพติด ปรับปรุง
กฎหมายให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นอยู่ของ
สังคม พัฒนาและปรับปรุงระบบขบวนการยุติธรรมให้
มีประสิทธิภาพ กระทรวงยุติธรรมจึงกำหนด
นโยบายพัฒนางานศาลและกระทรวงยุติธรรม เพื่อ
ให้ประชาชนได้รับบริการจากศาลและกระทรวง
ยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง ชาติ

ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นแผน
ระยะ 5 ปี ปัจจุบันเรากำลังใช้และพัฒนาประเทศ
ตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 ซึ่งกำลังจะสิ้นสุดลง
ในปี พ.ศ.2534 จากแผนพัฒนา ฉบับที่ 1 ถึง
ฉบับที่ 6 จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมคล้ายคลึงกัน แต่
จุดเน้นอาจจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 6 มีจุดมุ่งหมายหลักในการพัฒนาประเทศ
ให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ควบคู่ไปกับ
การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่สะสม
มาตั้งแต่อดีต ให้มีการเพิ่มการจ้างงาน และกระจาย
รายได้ที่เหมาะสม เสริมสร้างความเป็นธรรม
และพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับงาน
ตุลาการศาล ได้แก่ การจัดตั้งศาล จัดหาอุปกรณ์

และบุคลากร เพื่อให้ศาลปฏิบัติหน้าที่ได้อย่าง
รวดเร็ว การดำเนินงานให้บรรลุผลตามบทบาท
หน้าที่นี้ ต้องมีระบบการบริหารงานที่ดี มีการจัด
โครงสร้างและระบบงานศาลที่มีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับ
ที่ 1 จัดทำขึ้นและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีงบประมาณ
2525-2529 ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาแห่งชาติ
ฉบับที่ 5 มีลักษณะเป็นแผนแม่บทที่วางกรอบ
นโยบายของศาลและกระทรวงยุติธรรมทางด้าน
เศรษฐกิจและสังคมให้ผู้บริหารสามารถนำไปใช้
ปรับปรุงนโยบายเฉพาะด้านและจัดทำแผนงาน
โครงการ เพื่อแก้ปัญหาของศาลและกระทรวง
ยุติธรรมในแนวเดียวกัน แผนดังกล่าวยังสามารถ
ใช้เป็นบรรทัดฐานในการจัดทำงบประมาณประจำ
ปีตลอดระยะเวลา 5 ปี

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาศาลและ
กระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 1 มีผลทำให้การ
บริหารงานของกระทรวงยุติธรรมในระยะ 5 ปี
ที่ผ่านมาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ
สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 5 แม้ว่าการดำเนินงานบาง
โครงการต้องหยุดชะงักหรือล่าช้าไปบ้าง อันเนื่อง
จากภาวะการคลังของประเทศในช่วงปลายแผน
แต่กระทรวงยุติธรรมก็สามารถปรับแผนให้เข้ากับ
ภาวะการณ์เศรษฐกิจที่ผันผวนได้

แผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับ
ที่ 2 ได้จัดทำและมีผลใช้ระหว่างปีงบประมาณ
2530-2534 ตรงกับช่วงเวลาของแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 วัตถุประสงค์
ของแผนพัฒนา ฉบับนี้ ยังคงกำหนดเช่น
เดียวกับแผนฉบับที่ 1 ดังนี้

1. เพื่อให้ศาลมีส่วนในการเสริมสร้างความ
มั่นคงของชาติและความผาสุกของประชาชนยิ่งขึ้น

2. เพื่อให้การดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ

3. เพื่อให้การปฏิบัติงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมมีประสิทธิภาพสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนด้วยความสะดวกรวดเร็ว และประหยัด

4. เพื่อให้ศาลเป็นสถาบันที่ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากประชาชนตลอดไป

นโยบายและทิศทางการพัฒนางานศาลและกระทรวงยุติธรรม มีดังนี้

1. ให้ประชาชนได้รับบริการจากศาลและกระทรวงยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม

2. กระจายงานและบริการต่าง ๆ ของศาลและกระทรวงยุติธรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคและในพื้นที่ชนบทห่างไกล

3. พัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือและประสานงานจากภาคเอกชนในรูปของโครงการอาสาสมัคร โดยรัฐบาลรับผิดชอบในเรื่องงบประมาณเฉพาะการจัดการ

4. พัฒนาคุณภาพของข้าราชการทั้งบุคลากรและธุรการให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายของแผน

5. พัฒนาระบบงานและโครงสร้างของหน่วยงานให้รับกับการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการต่าง ๆ

6. การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างศาลและกระทรวงยุติธรรมกับหน่วยงานอื่นและประชาชน

7. จัดหาสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานตามความเหมาะสม ภายใต้ข้อจำกัดงบประมาณของประเทศ

แผนงานโครงการและผลการดำเนินงาน

เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กระทรวงยุติธรรมได้จัดทำแผนงานและโครงการต่าง ๆ รวม 5 แผนงาน 20 โครงการ (ไม่นับรวมโครงการก่อสร้าง ซึ่งเป็นโครงการที่รวบรวมการก่อสร้างของทุกแผนงาน) ผลการดำเนินงานปรากฏดังนี้

1. แผนงานเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ รวม 5 โครงการ ดังนี้

1.1 โครงการปรับปรุงงานศาลแขวง มีเป้าหมายให้จัดตั้งศาลแขวงสาขาของศาลแขวงพระนครเหนือ 2 แห่ง, ศาลแขวงสาขาของศาลแขวงพระนครใต้ 1 แห่ง, ยกฐานะของศาลแขวงสาขาที่เขตพระโขนง และศาลแขวงสาขาที่เขตคลองตัน เป็นศาลแขวงแบบเต็มรูป

ผลการดำเนินงานปรากฏว่าได้มีการเปิดดำเนินการศาลแขวงพระโขนง ศาลแขวงดุสิต และศาลแขวงคลองชัน พร้อมกันเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2532

1.2 โครงการนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในศาลและกระทรวงยุติธรรมมีเป้าหมายที่จะก่อสร้างอาคารที่ทำการศูนย์คอมพิวเตอร์ภายในบริเวณกระทรวงยุติธรรม จัดหาและติดตั้งระบบ CPU ขนาดไม่ต่ำกว่า 6 MB เพื่อจัดเก็บคัมภีร์กฎหมายที่ประกาศใช้ใหม่ควบคุมสำนวนคดีของศาลแพ่ง ศาลอาญา ให้บริการข้อมูลคำพิพากษาค้าง ๆ

การดำเนินงานตามโครงการนี้ ปัจจุบันได้ทำการซ่อมแซมปรับปรุงอาคารสำนักงานคุมประพฤติ เพื่อใช้เป็นที่ทำการศูนย์บริการข้อมูลบุคลากรเรียบร้อยแล้ว สำหรับการจัดหาระบบคอมพิวเตอร์และเครื่องบันทึกข้อมูลอยู่ในระหว่างการกำหนดคุณสมบัติของเครื่อง เพื่อจัดประกวดราคาซื้อต่อไป

1.3 โครงการจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพเหนือและศาลอาญากฎหมายกรุงเทพเหนือ มีเป้าหมายที่จะก่อสร้างศาลแพ่งและศาลอาญาในพื้นที่ดอนเหนือของกรุงเทพมหานคร ที่ถนนรัชดาภิเษก แขวงลาดพร้าว เขตบางเขน เป็นศาลขนาด 100 บัลลังก์

เนื่องจากคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ย้ายอาคารที่ทำการศาลแพ่งและศาลอาญาไปยังถนนรัชดาภิเษก ซึ่งเดิมกำหนดให้สร้างศาลแพ่งกรุงเทพเหนือและศาลอาญากฎหมายกรุงเทพเหนือกระทรวงยุติธรรมจึงเสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งกรุงเทพใต้และศาลอาญากฎหมายกรุงเทพใต้เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ซึ่งได้รับความเห็นชอบ

จากสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 127 เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2532

การก่อสร้างอาคารศาล กำหนดจะก่อสร้างเป็นอาคาร ค.ส.ล. ขนาด 14 ชั้น ศาลละ 50 บัลลังก์ ที่ซอยสมานมิตร ถนนเจริญกรุง ซอย 63 เขตยานนาวา กรุงเทพฯ เป็นที่ดินราชพัสดุ โฉนดเลขที่ 3558 ทะเบียนที่ 50,2818 และ 2821 เนื้อที่ประมาณ 9 ไร่ ขณะนี้ยังมีปัญหาเรื่องผู้บุกรุก กำลังพิจารณาคำเนินการให้รื้อถอน

1.4 โครงการอบรมและพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไป มีเป้าหมายที่จะดำเนินการดังนี้

- ฝึกอบรมข้าราชการตุลาการระดับต้น กลาง และสูง รวม 65 โครงการ
- ฝึกอบรมข้าราชการตุลาการทั่วไปและตุลาการศาล รวม 51 โครงการ
- ฝึกอบรมบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม (อาสาสมัครคุมประพฤติ, ผู้พิพากษาสมทบ) รวม 14 โครงการ
- ฝึกอบรมประชาชนทั่วไป รวม 10 โครงการ
- ฝึกอบรมและพัฒนาพิเศษ รวม 25 โครงการ

ผลการดำเนินงานปรากฏดังนี้

- ฝึกอบรมข้าราชการตุลาการรวม 37 โครงการ ข้าราชการตุลาการ 25 โครงการ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม 34 โครงการ ประชาชนทั่วไป 11 โครงการ และฝึกอบรมพัฒนาพิเศษ ได้แก่ ลูกจ้างประจำ รวม 5 โครงการ

1.5 โครงการปรับปรุงโครงสร้างสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาศาล 9 ภาค โดยมีเป้าหมาย

ที่จะเพิ่มฝ่ายวิชาการ มีผู้พิพากษาทำหน้าที่ตรวจ
สำนวนและคำพิพากษา เพิ่มตำแหน่งเลขานุการ
อธิบดีภาค ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างฝ่ายวิชา
การและฝ่ายธุรการ เพิ่มงานนโยบายและแผน
ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานวางแผนเบื้องต้น

ผลการดำเนินงาน ขณะนี้กำลังดำเนินการ
ออกกฎกระทรวงเทียบตำแหน่งเลขานุการและฝ่าย
วิชาการประจำภาค

เป้าหมายรวมของแผนการเร่งรัดการพิจารณา
พิพากษาคดีของศาล หมายถึงการที่โครงการทุก
โครงการข้างต้นได้ปฏิบัติจัดทำได้ครบตามเป้า
หมาย จะส่งผลให้จำนวนคดีค้างลดลง จึงกำหนด
ให้มีคดีค้างได้ ดังนี้

ศาลชั้นต้นในกทม. คดีค้างไม่เกิน 5% และ
ศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักร คดีค้างไม่เกิน 3%
ทุกปี

ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา กำหนดให้คดีค้างแต่ละปีดังนี้

	ศาลอุทธรณ์	ศาลฎีกา
ปี พ.ศ. 2530	45%	50%
ปี พ.ศ. 2531	40%	46%
ปี พ.ศ. 2532	35%	42%
ปี พ.ศ. 2533	30%	38%

จากสถิติคดีและรายงานคดีที่รวบรวมไว้ปรากฏคดีค้าง ดังนี้

	ศาลชั้น ต้นใน กทม.	ศาลชั้น ต้นทั่ว ราชอาณาจักร	ศาลอุทธรณ์	ศาลฎีกา
ปี พ.ศ. 2530	19.96%	6.75%	57.39%	34.95%
ปี พ.ศ. 2531	17.93%	5.97%	59.36%	29.05%
ปี พ.ศ. 2532	18.99%	6.59%	60.58%	35.88%
ปี พ.ศ. 2533	22.09%	7.56%	31.39%	29.98%

เมื่อเปรียบเทียบคดีค้างกับเป้าหมายที่กำหนดแล้ว ปรากฏว่าคดีค้างยังสูงกว่ามาก ยกเว้นศาลฎีกาที่มีคดีค้างต่ำกว่าเป้าหมายระหว่างปี 2530-2533 เพราะฉะนั้น แผนนี้จึงสมควรดำเนินการต่อไปจนกว่าจะนวนคดีค้างจะลดน้อยลง

2. แผนงานสร้างความเป็นธรรมในการอำนวยความยุติธรรม ประกอบด้วยโครงการรวม 5 โครงการ ดังนี้

2.1 โครงการช่วยเหลือทางกฎหมายแก่จำเลยในคดีอาญา มีเป้าหมายที่จะให้ความช่วยเหลือโดยการตั้งทนายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ร้อยละ 2.5 ของคดีอาญาที่เกิดขึ้นทั้งหมด

ผลการดำเนินงาน ได้มีการตั้งทนายให้แก่จำเลยร้อยละประมาณ 1.22% ของคดีอาญาที่เกิดขึ้นและได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 173 ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 149 วันที่ 8 กันยายน 2532 และแก้ไขระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอัตราเงินรางวัลทนายความที่ศาลตั้งให้จำเลยเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่วันที่ 8 มีนาคม 2532

2.2 โครงการจัดตั้งศาลแรงงานภาค มีเป้าหมายที่จะจัดตั้งขึ้น 2 ภาค คือ ภาค 1 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภาค 2 ที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่จากการประชุมพิจารณาแล้วที่ประชุมมีมติว่ายังไม่สมควรจัดตั้ง เนื่องจากสถิติคดีแรงงานยังไม่สูงพอ

2.3 โครงการจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาล มีเป้าหมายจะจัดตั้งสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์ประจำศาล รวม 23 ศาล โดยกระจายไปทุกภาค 7 ละ 2-3 จังหวัด

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า ได้จัดตั้งและดำเนินงานไปแล้ว รวม 20 สำนักงาน

2.4 โครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการกรมบังคับคดี เพื่อแก้ปัญหาสภาพการทำงานที่แออัด โดยก่อสร้างที่ถนนบางกอกน้อย-คลองชัน แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย ในเนื้อที่ 8 ไร่ 2 งาน 75.80 ตารางวา ซึ่งได้รับมอบที่ดินตามหนังสืออนุมัติของคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0203/9390 ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2529 ขณะนี้ได้ทำสัญญาก่อสร้างแล้ว เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2533 ระยะเวลาก่อสร้าง 960 วัน แบ่งเป็น 18 งวดงาน

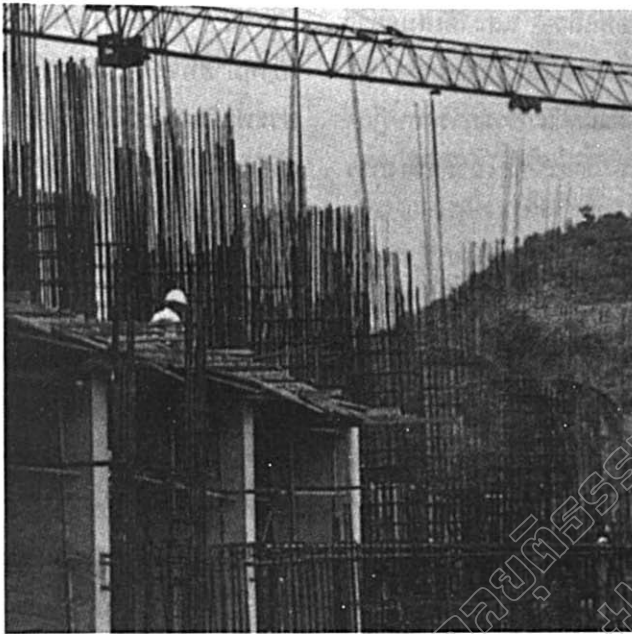
2.5 โครงการจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค มีเป้าหมายจะจัดตั้งศาลอุทธรณ์ภาค จำนวน 9 ภาค ตามจังหวัดที่เป็นที่ตั้งสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า ได้มีการเปิดดำเนินการศาลอุทธรณ์ภาค 1-3 พร้อมกันเมื่อวันที่ 2 มกราคม 2533

3. แผนงานพัฒนาศาลคดีเด็กและเยาวชน ประกอบด้วยโครงการต่างๆ รวม 6 โครงการ ดังนี้

3.1 โครงการจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดลพบุรี

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่นในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 107 ตอนที่ 158 ลงวันที่ 29 สิงหาคม 2533 และได้รับอนุมัติงบประมาณจำนวน 20 ล้านบาท ในปี 2533 ส่วนศาลคดีเด็กและเยาวชนจังหวัดลพบุรียังมิได้ดำเนินการ เพราะไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ

3.2 โครงการจัดตั้งแผนกคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กในศาลจังหวัด มีเป้าหมายจะจัดตั้งแผนกคดีเด็กขึ้นใน 4 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก มหาสารคาม และศรี

เนื่องจากรยังไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ ระหว่างปี 2530-2534 จึงยังไม่ได้เริ่มดำเนินการ

3.3 โครงการก่อสร้างสถานฝึกอบรมแห่งใหม่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง ที่ตำบลคลองโยง อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

เนื่องจากไม่ได้รับอนุมัติงบประมาณ จึงได้ขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่นขณะนี้อยู่ในระหว่างพิจารณาของรัฐบาลญี่ปุ่น

3.4 โครงการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ภายหลังปล่อยของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางและศาลคดีเด็กและเยาวชนในส่วนภูมิภาค กำหนดจะจัดตั้งขึ้นในที่ดินที่ใกล้เคียงกับบริเวณสถานฝึกอบรมเด็กและเยาวชนจังหวัดต่าง ๆ เพื่อความ

สะดวกในการบริหารงาน เป้าหมายในการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ ระหว่างปี 2530-2534 กำหนดไว้ 6 แห่ง คือ ที่จังหวัดอุบลราชธานี, เชียงใหม่, สงขลา, นครราชสีมา, ระยอง และสุราษฎร์ธานี

ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า ได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ภายหลังปล่อยฯ ที่จังหวัดอุบลราชธานี เชียงใหม่ และสงขลาแล้ว ส่วนอีก 3 จังหวัดที่เหลือกำลังอยู่ในระหว่างการระดมทุนจากผู้มีจิตศรัทธา

3.5 โครงการปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งสำนักงานอธิบดีศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางขึ้นเป็นหน่วยงานกลางในการอำนวยความสะดวก และประสานการปฏิบัติงานให้กับศาลคดีเด็กและเยาวชนกับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กทั่วประเทศกับปรับปรุงโครงสร้างและระบบงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง

ผลการดำเนินงาน ปัจจุบันได้ดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุงอาคารที่ทำการศาลคดีเด็กและ

เขาวชนกลางเรียบร้อยแล้ว และได้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลและวิธีพิจารณาคดีเขาวชนและครอบครัวผ่านคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะรัฐมนตรีแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการนำเสนอต่อรัฐสภา

4. แผนงานพัฒนางานคุมประพฤติผู้กระทำผิด ประกอบด้วยโครงการต่าง ๆ 4 โครงการ ดังนี้

4.1 โครงการขยายงานคุมประพฤติผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ออกสู่ส่วนภูมิภาค มีเป้าหมายที่จะเปิดสำนักงานคุมประพฤติฯ ไปยังศาลจังหวัด ปิละ 15 แห่ง รวม 5 ปี 75 แห่ง ปัจจุบันได้เปิดดำเนินงานสำนักงานคุมประพฤติไปแล้ว รวม 41 แห่ง

4.2 โครงการขยายงานคุมประพฤติเป็นกรมคุมประพฤติ เนื่องจากงานคุมประพฤติมีลักษณะซับซ้อนยุ่งยาก เพราะจะต้องมีการดำเนินการสืบเสาะและพินิจ ควบคุมและสอดส่อง ตลอดจนศึกษาวิจัยหาสาเหตุในการกระทำความผิด ประเมินผลการคุมประพฤติ แล้วนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางปรับปรุงงานต่อไป ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องขยายงานของสำนักงานซึ่งมีฐานะเป็นกองขึ้นเป็นระดับกรม เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โดยจะจัดตั้งเป็นกรมในปี 2533 และใช้อาคารที่ทำการของกรมบังคับคดีที่กม. 6 ถนนบางกอกน้อย - นครชัยศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ และกรมบังคับคดีจะย้ายไป ณ อาคารสร้างใหม่ที่ถนนบางกอกน้อย - คลิ่งชัน เขตบางกอกน้อย แต่เนื่องจากขณะนี้อาคารดังกล่าวยังสร้างไม่เสร็จ กรมบังคับคดีจึงยังไม่ได้ย้ายไปสำนักงานคุมประพฤติจึงต้องรออาคารสถานที่และเตรียมการด้านอื่น ๆ ไปก่อน

4.3 โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ มีเป้าหมายที่จะดำเนินการฝึกอบรมอาสาสมัครคุมประพฤติและแต่งตั้ง จำนวน 13,100 คน ผลการดำเนินงานปัจจุบันมีอาสาสมัครคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน 1,910 คน และได้จ่ายคดีให้รับผิดชอบไปแล้วทั้งหมดในรอบ 5 ปี จำนวน 3,196 คดี

4.4 โครงการส่งเสริมบทบาทและความร่วมมือของชุมชนในงานคุมประพฤติผู้ใหญ่กำหนดบทบาทของผู้ถูกคุมความประพฤติให้มีส่วนร่วมในชุมชนด้วยกิจกรรมต่าง ๆ 6 ด้าน ดังนี้

1) แก่ไขฟื้นฟูโดยใช้หลักธรรมและนันทนาการมีเป้าหมายดังนี้

- อบรมหรือบรรยายธรรมะและปฏิบัติธรรม ปิละ 6 ครั้งต่อ 1 สำนักงาน

- จัดอุปสมบทหมู่ปิละ 1 ครั้ง สำนักงานละ 5 ราย

2) ให้การศึกษาแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ปิละ 5 รายต่อ 1 สำนักงาน

3) จัดหางานและฝึกวิชาชีพ มีเป้าหมายดังนี้

- จัดหางานปิละ 100 รายในส่วนกลาง และ 30 รายในส่วนภูมิภาค ต่อ 1 สำนักงาน

- ฝึกวิชาชีพ ปิละ 40 รายในส่วนกลาง และ 20 รายในภูมิภาค

4) ช่วยบริการชุมชน เช่น ปลูกต้นไม้, ทำความสะอาดสถานที่ราชการ, ซักดองลูกดอง, กำจัดผักคบขาว ฯลฯ ปิละ 10 ครั้ง ๆ ละ 20 ราย รวม 200 รายในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคปิละ 4 ครั้ง ๆ ละ 5 รายต่อสำนักงาน

5) งานประกันตัวจำเลยในส่วนกลางปิละ 120 รายในส่วนภูมิภาคปิละ 24 รายต่อ 1 สำนักงาน

6) งานประชาสัมพันธ์งานคุ้มครองประพฤติ โดย
สื่อมวลชนต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ผลการดำเนินงานปรากฏดังนี้

1) งานแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติ
โดยการพึงธรรมดำเนินการทั้งในส่วนกลางและ
ภูมิภาค ได้เฉลี่ยปีละ 60 ครั้ง และจัดอุปสมบท
ได้ปีละประมาณ 10 ราย

2) งานให้การศึกษาโดยสนับสนุนเงินทุน
การศึกษาทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค เฉลี่ยปีละ
10 ราย

3) จัดหางานและฝึกวิชาชีพ ดำเนินการ
ได้เฉลี่ยปีละ 40 ราย

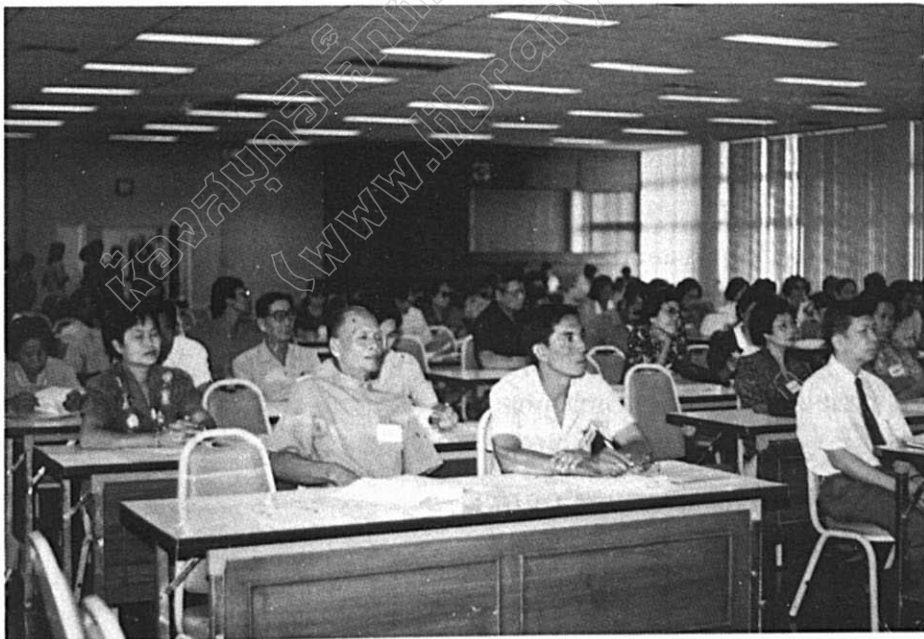
4) งานช่วยบริการสังคม ดำเนินการโดย
เฉลี่ยปีละ 60 ครั้ง

5) งานประกันตัวจำเลย เฉลี่ยปีละ 90 ราย

6) ประชาสัมพันธ์งานคุ้มครองประพฤติด้วยวิธี

ต่าง ๆ ทางสื่อมวลชน ดำเนินการเฉลี่ยปีละ 2,200
ครั้ง

นอกจากนี้ กระทรวงยุติธรรมยังได้ปรับ
เพิ่มโครงการในแผนพัฒนางานคุ้มครองประพฤติอีก
โครงการหนึ่ง คือ โครงการประสานงานเพื่อ
บำบัดรักษาผู้ถูกคุมความประพฤติที่ติดยาเสพติด
และสารเสพติด โดยขอให้สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นศูนย์
กลางประสานงานกับกระทรวงสาธารณสุข สำนัก-
งานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
สภาสังคมสงเคราะห์ และภาคเอกชนอื่น ๆ ได้มี
การตั้งคณะทำงานพิจารณาขยายงานกองแพทย์
ของศาลคดีเด็กและเยาวชนกลางให้สามารถรับ
ตัวผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาค่าสั่ง
ของศาล และได้เสนอพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่ม
เติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 เพื่อ

ให้ศาลมีอำนาจสั่งผู้กระทำความผิดในคดีอาชญาคดีเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดที่กำหนดให้ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวผ่านการพิจารณาของรัฐสภา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 106 ตอนที่ 127 ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2532

ระยะเวลาในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาศาลและกระทรวงยุติธรรม ฉบับที่ 2 กำลังจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2534 กระทรวงได้เตรียมจัดทำแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2535-2539 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 โดยตั้งคณะกรรมการยกร่างแผนฯ คณะหนึ่ง ประกอบด้วยรองปลัดกระทรวงยุติธรรมฝ่ายวิชาการเป็นประธาน ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนเป็นอนุกรรมการ และเลขานุการ ผู้แทนหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอนุกรรมการ รวม 21 คน ได้มีการประชุมกลั่นกรองโครงการที่จะนำเข้าบรรจุในแผนพัฒนา ฉบับที่ 3 เป็นระยะๆ คาดว่าจะเสร็จเรียบร้อยภายในต้นปี พ.ศ. 2534 เมื่อผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการนโยบายและแผนของกระทรวงยุติธรรม แล้วก็จัดส่งไปให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีรับทราบและให้ความสนับสนุนด้านงบประมาณ รวมทั้งด้านการบริหารต่อไป

จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานของศาลและกระทรวงยุติธรรมโดยมีนโยบายเป็นกรอบกำหนดทิศทางไว้เช่นนี้ ช่วยให้สามารถจัดทำแผนงานโครงการ และกำหนดเป้าหมายการทำงานได้อย่างชัดเจน เมื่อดำเนินงานตามแผนงานโครงการแล้ว ก็สามารถติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ ทำให้ทราบระดับความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงเนื้องานให้เหมาะสมได้ และเมื่อดำเนินงานไป

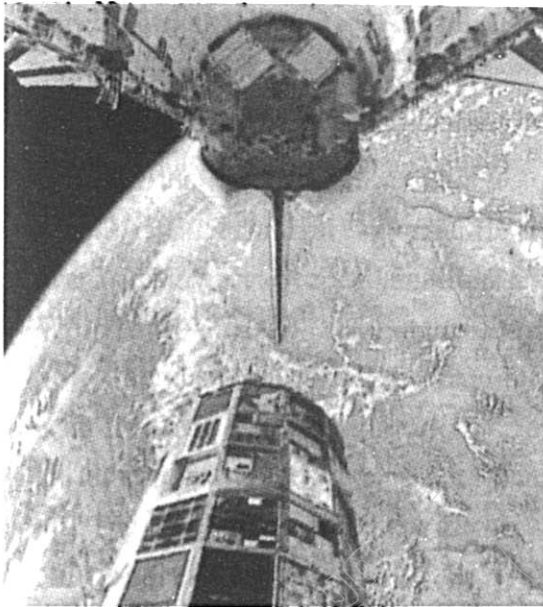
ครบกำหนดเวลาของแผนแล้ว ก็นำผลงานที่เกิดขึ้นมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลงานที่เกิดขึ้นนั้นไม่ว่าจะต่ำกว่าหรือสูงกว่าเป้าหมายก็สามารถค้นหาเหตุผลมาอธิบายได้ ซึ่งจะ เป็นข้อมูลสำหรับจัดทำนโยบายและวางแผนฉบับต่อไปได้

ทรัพย์สินทางปัญญา แง่มุมที่เกี่ยวพันถึง บทบาทของ กระทรวงยุติธรรม

ธีรวัฒน์ ธีรโรจน์วิทย์

ผู้พิพากษาประจำกระทรวง

ช่วยราชการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

อาร์มภท

ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของโลกปัจจุบัน ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ชี้ถึงความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมีความฉับไวในการปรับตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการปรับตัวทางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรม การปรับตัวด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ไทยกำลังมีบทบาทมากขึ้น ทั้งในเชิงการเมืองและการค้า การปรับตัวในทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบจากกระแสความเจริญที่มากับกระบวนการพัฒนาประเทศ

ผลพวงจากกระแสการเปลี่ยนแปลงข้างต้น ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างประชาคมโลกอันสำคัญ คือปัญหาด้านทรัพยากรสินทางปัญญา โดยมีแนวโน้มว่าจะเป็นปัญหาสำคัญยิ่ง ๆ ขึ้นในทศวรรษหน้า

การที่ประเทศไทยจะสามารถปรับตัวรับกับแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดในอนาคตดังกล่าวได้ ย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะความเข้าใจถึงสภาพปัญหาอย่างถ่องแท้และการผลักดันประสานร่วมกับของทุกหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการทรวญยุดิธรรม หากพิจารณา กันผิวเผินก็ประหนึ่งว่ามีบทบาทหน้าที่ในส่วน ของปลายเหตุที่ไม่สำคัญนัก

แต่ความเป็นจริง หากได้ทำความเข้าใจ สภาพปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเป็น ระบบจริงจังแล้ว จะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของ กระทรวญยุดิธรรมมีส่วนสำคัญที่จะร่วมผลึกกำลัง กับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันรับมือ และแก้ไขปัญหาคำคัญเช่นนี้ ให้เกิดประโยชน์ แก่ประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง

ฉะนั้น บทบาทนี้จะได้วิเคราะห์ถึงสภาพ ปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาและบทบาทของ กระทรวญยุดิธรรมที่จะเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ ปัญหาสำคัญนี้ โดยแยกพิจารณาคำหัวข้อ ดังนี้

- แนวโน้มของพัฒนาการของโลกในอนาคต
- กระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย และทิศทางการพัฒนาประเทศ
- ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ สหรัฐฯ ที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินทางปัญญา
- ทางออกของไทยต่อกรณีปัญหาการ คัดครองทรัพย์สินทางปัญญา

1. แนวโน้มของพัฒนาการโลก ในอนาคต

เนื่องจากประเทศไทยเป็นสมาชิกของ ประชาคมโลก และก็มีได้เป็นมหาอำนาจพอที่จะ มีอิทธิพลในฐานะเป็นผู้นำที่จะก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ในโลกได้ จึงต้องพร้อม ที่จะรับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่มีผลต่อ การพัฒนาภายในประเทศให้ได้ ดังนั้น จึงจำเป็น ต้องมีการศึกษาแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลง ของโลกที่จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงและ ความก้าวหน้าของประเทศ เพื่อกำหนดกลยุทธ์

รับกับสภาพที่จะเกิดได้ถูกต้อง ซึ่งอาจพิจารณา ถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้คือ

1.1 ผลของการพัฒนาเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ด้านการสื่อสารคมนาคมของโลก ทำให้โลก ปัจจุบันและอนาคตมีขนาดเล็กลงทุกทีทำให้เกิด แนวโน้มคือ ประเทศต่าง ๆ ในโลกมีความจำเป็น ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันมากขึ้น ซึ่งสะท้อนสิ่งที่ เรียกว่า (global village) อันมีผลทำให้เหตุการณ์ สำคัญ ๆ ในวงจรรทางเศรษฐกิจ การเมือง ที่เกิด ในมุมโลกหนึ่งอาจมีผลกระทบไปยังภูมิภาค อื่น ๆ ในโลกอย่างกว้างขวาง เช่น กรณีวิกฤต- การณ์ตลาดหุ้น สงครามในอ่าวเปอร์เซีย เป็นต้น

โดยเฉพาะแนวโน้ม “การพัฒนาเทคโนโลยี ที่จะเป็ลสิ่งมหัศจรรย์ในทศวรรษหน้าได้สำเร็จ คือ เทคโนโลยีเกี่ยวกับพลังงานด้านตัวนำยิ่งยวด (superconductivity) ซึ่งจะมีผลเป็นการปฏิวัติ ระบบการจ่ายพลังงานและอุปกรณ์ทุกอย่างที่ใช้ กระแสไฟฟ้าเป็นพลังงาน รวมทั้งการสื่อสาร คมนาคม”¹ ยิ่งจะทำให้ระบบการสื่อสารคมนาคม ก้าวล้ำหน้าอย่างมหัศจรรย์จนคาดคิดไม่ถึง

1.2 การพัฒนาอย่างรวดเร็วของไมโคร โปรเซสเซอร์ “มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง ของชีวิตเศรษฐกิจทุก ๆ ด้าน เพราะการพัฒนา ดังกล่าวทำให้วิสาหกิจมีขนาดเล็กลง ลดต้นทุนลง ได้มากและจ้างแรงงานน้อยลง วิสาหกิจเหล่านี้ จะมีความสามารถในการจัดอุปกรณ์ ในลักษณะ ที่มีความเฉพาะตัว มีขนาดตลาดจำกัด สามารถ ผลิตได้รวดเร็วและต้นทุนต่ำ สามารถตัดสินใจ ได้รวดเร็วกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่เนื่องจากต้นทุน คงที่ต่ำ จึงมีความสามารถสูงในการเข้าไปดำเนินการ ในบริเวณที่ล้าหลัง อันก่อให้เกิดอุตสาหกรรม ขนาดเล็กอย่างมากมาย ทำให้ลดบทบาทกลุ่ม นายทุนข้ามชาติลง นอกจากนี้ก็ก่อให้เกิดการ

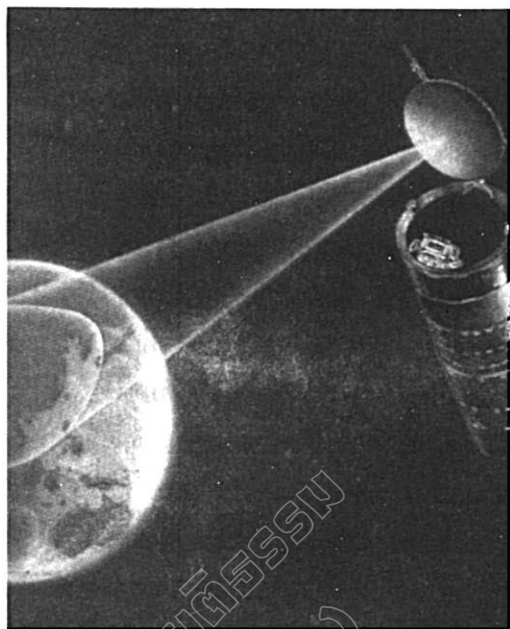
1. ดร.อำนาจ วีรวรรณ “ธุรกิจนาทศวรรษหน้า” น.ส.น. สยามรัฐ 26 ม.ค.2531

ไหลเวียนทางวิชาการจากกลุ่มประเทศพัฒนา และสู่ประเทศด้อยพัฒนา เพราะไม่ต้องถูกจำกัด ด้วยขนาดของวิสาหกิจและเงินทุน”² นั่นคือ สภาพเศรษฐกิจโลกในอนาคต บรรษัทนายทุน ข้ามชาติจะลดบทบาทในการเคลื่อนย้ายทุนไป ผลิดในประเทศด้อยพัฒนาเอง แต่จะออกมาใน รูปการขายเทคโนโลยีทางการผลิตแทน

1.3 ระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหภาพโซเวียต ยุคประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ และการล่มสลาย ของระบบสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ถือได้ว่าเป็นการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ระเบียบโลกแบบ เดิม คือแบ่งแยกออกเป็น 2 ค่ายความอุดมการณ์ ทางการเมืองทั้งหลายไปพร้อมกับ การทุบกำแพงเบอร์ลินทั้งนั่นเอง “อุดมการณ์ทางการเมืองมิใช่ เรื่องความขัดแย้งระหว่างประเทศต่อไป”³ ระเบียบโลกใหม่จะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา (หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศที่ยากจน)

“ความสัมพันธ์แบบนี้ถูกเรียกว่าเป็น “ความสัมพันธ์แบบเหนือ-ใต้” โดยถือว่าประเทศที่ พัฒนาแล้วเป็นประเทศในซีกโลกเหนือและประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ในซีกโลกภาคใต้ ประเด็นสำคัญ ในการจัดแบบนี้จะเป็นเรื่องทางเศรษฐกิจการค้า ระหว่างประเทศจะมีบทบาทมากขึ้น โดยเฉพาะ การแข่งขันแย่งชิงตลาดการค้าระหว่างประเทศ

เพราะปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนามิใช่ความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเชิงเดียว กล่าวคือประเทศ พัฒนาแล้วแสวงหาทั้งตลาดและทรัพยากรจาก

ประเทศกำลังพัฒนา โดยมีกระบวนการผลิตทาง อุตสาหกรรมเกิดขึ้นในส่วนของประเทศพัฒนาแล้ว เป็นสำคัญ

หากแต่ความเป็นจริงของสภาพปัจจุบัน การผลิตทางอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างมากใน ประเทศกำลังพัฒนา จึงทำให้ตลาดโลกเป็นสิ่งที่ จะต้องแข่งขันกันมากขึ้น ความสัมพันธ์เช่นนี้จึง มีแนวโน้มว่าความขัดแย้งระยะข้างหน้า ปัญหา ขัดแย้งทางด้านเศรษฐกิจจะเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งในขณะเดียวกันประเทศต่าง ๆ ก็จะมีมาตรการ ในการพิทักษ์ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของ ตนเองเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

การพิทักษ์ตลาดภายในประเทศเพื่อป้องกัน การไหลเข้าของสินค้าจากต่างประเทศ อาจจะ ถูกกลบนำมาใช้ในลักษณะต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะ ประเทศที่พัฒนาแล้วซึ่งกำลังสูญเสียตลาดของ สินค้าหลายประเภทให้แก่สินค้าจากประเทศ กำลังพัฒนา

2. อภิชัย พันธเสนกับคณะ: รายงานผลการวิจัยเรื่องการเตรียมอุดมศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ สังคมที่พึงปรารถนา- สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2532 หน้า 18
3. รศ.ดร.จุลชีพ อินวรรโณ “นโยบายต่างประเทศ ของไทยในทศวรรษที่ 1990” สังคมไทยของเรา (โครงการหนังสือสยามรัฐ 40 ปี) โรงพิมพ์สยามรัฐ พ.ศ. 2533 หน้า 136

...ปัญหาใหญ่ในความสัมพันธ์แบบเหนือ-ได้นั้นคือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศเหนือกับกลุ่มประเทศใต้ที่พัฒนาแล้ว อันได้แก่กลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (นิกรัล) ที่เกิดขึ้นทั้งในส่วนที่เป็นนิกรัลแล้ว คือ ยองกง, ใต้หวัน, เกาหลีใต้, สิงคโปร์ และในส่วนที่กำลังจะเป็นนิกรัล เช่น ไทย, มาเลเซีย เป็นต้น โดยจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจการค้าคือ นอกจากความต้องการตลาดในประเทศที่พัฒนาของกลุ่มนิกรัลแล้ว ปัญหาเรื่องสิทธิการปลอมแปลงสินค้าของกลุ่มประเทศเหล่านี้ ก็จะเป็นปัญหาที่จะดำรงอยู่ต่อไป และทั้งความพยายามในการพิทักษ์ตลาดภายในประเทศพัฒนาแล้วเป็นสิ่งที่ทำได้ลำบากมากขึ้น

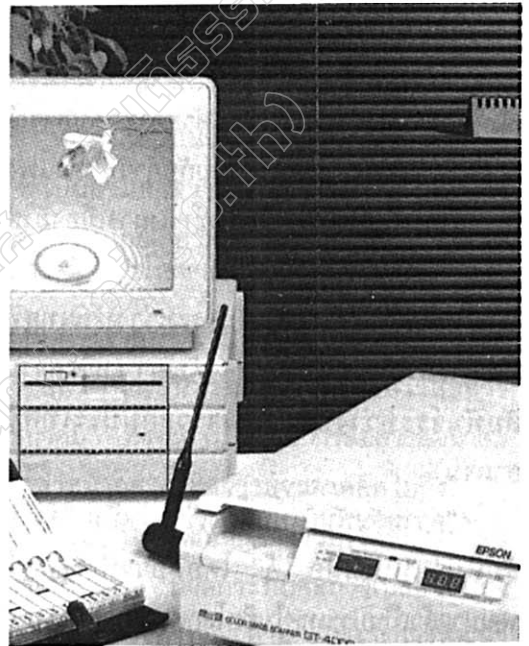
...ในอนาคตกลุ่มทางเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศจะมีลักษณะทุนนิยมทั้งหมดอันจะยิ่งทำให้การแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นด้วย

ในสภาพความเปลี่ยนแปลงที่กล่าวแล้วนั้น ดูเหมือนโลกกำลังเดินเข้าสู่ "ยุคพาณิชย์นิยมใหม่" กล่าวคือลัทธิพาณิชย์นิยมเดิมนั้น เกิดขึ้นในยุโรปตั้งแต่ศตวรรษที่ 16-19 มีหลักการโดยทั่วไปว่ารัฐแต่ละรัฐนั้นพยายามจะคุ้มครองและปกป้องเขตอิทธิพลทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนไว้ให้ดีที่สุดเพราะเชื่อว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจการค้านั้นจะเป็นพื้นฐานกำลังแห่งชาติ

ความเชื่อเช่นนี้ไม่แตกต่างจากอุดมการณ์ทุนนิยมในปัจจุบันเท่าใดนัก เพราะหลังยุคสงครามเย็นนี้ รัฐแต่ละรัฐมองเห็นความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น จะทำให้เกิดแนวความคิดที่จะต้องแสวงหากำไรและผลประโยชน์จากระบบตลาดระหว่างประเทศ จนอาจลืมนึกไปว่าการแข่งขัน

ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างรุนแรงนั้นก็สามารถจะนำพาไปสู่สภาพความขัดแย้งโดยมีการใช้กำลังเป็นเครื่องตัดสินได้เช่นกัน"⁴

1.4 การเพิ่มสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญา ความสำคัญของการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเริ่มจาก "แคเนียลเบล ศาสตราจารย์ทางสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เสนอเค้าโครงการผ่านเปลี่ยนจากสังคมอุตสาหกรรม

- การแข่งขันทางการค้าอย่างรุนแรงโดยการแสวงหาตลาดการค้าและแหล่งวัตถุดิบ ตลอดจนการใช้ลัทธิกีดกันทางการค้า (Protectionism) ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดมหาสงครามโลกทั้งสองครั้ง (ดู สุขสมาน วงศ์สุวรรณ "ประวัติศาสตร์สากล" เจริญรัตน์การพิมพ์ พ.ศ. 2517 หน้า 145-146)
- 4. สุรชาติ บำรุงสุข "การจัดระเบียบโลกใหม่หลังยุค "สงครามเย็น" ฤา "อิรัก" จะเป็นเหยื่อ!" หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ประจำอาทิตย์ที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 หน้า 57

ไปสู่สังคมหลังอุตสาหกรรม ซึ่งเขาได้นิยามสังคมนั้นว่า “สังคมข้อมูล” และในสังคมข้อมูลนี้ปัจจัยหลักทางเศรษฐศาสตร์จะเปลี่ยนไป ที่ดินทุน และแรงงาน ซึ่งเคยเป็นปัจจัยหลักจะลดความสำคัญลง จะเปิดทางให้ “ความรู้” ภายใต้ความคุ้มครองของทรัพย์สินทางปัญญาเข้ามาแทนที่⁵ จากแนวความคิดนี้ประเทศอุตสาหกรรมจึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ทางอุตสาหกรรมจากความเหนือกว่าทางการผลิตสินค้ามาเป็นความเหนือกว่าทางเทคโนโลยีข้อมูล

ฉะนั้น “ในอนาคคปัญหาคความขัดแย้งในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาจะมีความแหลมคมและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการต่อสู้เพื่อปรับตัวของประเทศอุตสาหกรรมไปสู่รูปแบบของประเทศหลังอุตสาหกรรม (Post industrial countries) ประเทศอุตสาหกรรมในปัจจุบันได้เล็งเห็นผลเสียจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม แต่ก็ยังคงต้องการบริโภคสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีคุณภาพสูง การกระทำเช่นนั้นได้จะต้องควบคุมส่วนที่สำคัญในการผลิตได้ นั่นก็คือการควบคุมสูตรหรือเทคโนโลยีในการผลิต

ในปัจจุบันประเทศอุตสาหกรรมมีความได้เปรียบในฐานะที่ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรมไปไกลกว่า เพราะได้มีการลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนาไปมาก สินค้าที่ต้องการส่งออกในอนาคตคือ ผลผลิตจากการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบของเทคนิคในการผลิตที่ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ การกระทำดังกล่าวมีผลคือประเทศผู้ส่งออกที่สำคัญ 2 ประการ ประการแรก เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนให้มีความฉลาดมากขึ้น ทั้งนี้เพราะทรัพยากรมนุษย์นั้นต่างกับทรัพยากรอื่น ๆ โดยเฉพาะความสามารถทาง

สมองยังใช้มากยิ่งขึ้น และทำให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแตกต่างกับแรงงานที่จะใช้หรือไม่ใช้ก็หมดเสื่อมไปในแต่ละวัน สร้างมูลค่าเพิ่มไม่ได้มากเท่ากับทรัพยากรมนุษย์ด้านสมอง ประเทศอุตสาหกรรมจึงนิยมที่จะขายผลผลิตจากสมองมากกว่าผลผลิตจากแรงงาน ประการที่สอง การเป็นประเทศส่งออก สูตรสำเร็จในการผลิตมีผลดีที่ไม่ต้องหาทรัพยากรมาทำการผลิตเอง ลดปัญหาในการหาทรัพยากรและการใช้ทรัพยากรของตนเอง การไม่ผลิตเองก็จะลดปัญหามลภาวะอันเกิดจากการผลิต (ซึ่งจะทำให้เกิดต้นทุนในการแก้ไขจลมลภาวะตามมา อีกทั้งการผลิตสินค้าที่ประเทศกำลังพัฒนาผลิตได้นั้น สินค้ามีคู่แข่งมากโอกาสแข่งได้น้อย เพราะต้นทุนค่าแรงสูงกว่า)

ด้วยเหตุนี้ประเทศอุตสาหกรรมในปัจจุบันจึงไม่สามารถยอมให้มีการลอกเลียนทรัพย์สินทางปัญญาได้ เพราะในอนาคตประเทศเหล่านี้จะเป็นผู้ส่งออกของผลผลิตที่สำคัญดังกล่าว ดังนั้นการต่อสู้ในเรื่องเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของประเทศเหล่านี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าต่าง ๆ จะทำให้ลัทธิกีดกันทางการค้าคงอยู่และพัฒนาไปสู่รูปแบบใหม่ เพราะประเทศที่คุมสูตรในการผลิตมีอำนาจที่จะต่อรองกับประเทศที่ต้องการส่งสินค้าออกไปยังประเทศทั่วโลกได้⁶ หากปัญหาด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญายังมิได้รับการสนองตอบจากประเทศด้อยพัฒนา ยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมดังกล่าวก็จะมีไม่สำเร็จผลได้ ฉะนั้นการต่อสู้โดยมาตรการกีดกันทางการค้าต่าง ๆ

5. รายงาน “ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา : รูปแบบใหม่ของการครอบงำ” หนังสือพิมพ์มติชน รายวัน 13 กันยายน 2529

• ผู้เขียน

6. อภิชาติ พันธเสน กับคณะ, อ้างแล้ว, หน้า 19-20

เพื่อครองการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกรูปแบบ

2. กระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยและทิศทางการพัฒนาประเทศ

2.1 ในระยะที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยได้ขยายตัวไปมากมาย อันเนื่องจากการขยายตัวด้านการส่งสินค้าออก “การค้าระหว่างประเทศจึงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญคือประมาณ 30% ของแหล่งรายได้ ความสำคัญของเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีต่อเศรษฐกิจในประเทศ จึงมีความสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและความสำคัญทางการเงินในประเทศอย่างยิ่ง”⁷ ฉะนั้นการที่ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากการส่งออก และประกอบกับสภาพที่โลกต้องพึ่งพิงกันเช่นนี้ ประเทศไทยจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วิกฤตการณ์และปัญหาบนเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นอย่างไร ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยไม่เว้น

2.2 ผลจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา การดำเนินการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 “ในช่วง 3 ปีแรกคือระหว่าง 2530-2532 ขยายตัวสูงถึงร้อยละ 11.7 ค่อบปี ปัจจัยที่สำคัญทำให้การขยายตัวสูงเช่นนั้นเพราะการขยายตัวทางด้านการส่งออก การลงทุน และการท่องเที่ยวเป็นหลัก เมื่อการขยายตัวสูงติดต่อกันเช่นนี้และปรับตัวลักษณะเปิดกว้างเข้าสู่เศรษฐกิจนานาชาติมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศเปลี่ยนเข้าสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมเป็นฐานหลัก”⁸ เมื่อเป็นเช่นนี้

การขยายตลาดเพื่อส่งออกและการค้าระหว่างประเทศจึงทวีความสำคัญยิ่งขึ้น หากการส่งออกล้มเหลวย่อมส่งผลให้อุตสาหกรรมในประเทศล้มละลาย ปัญหาคนว่างงานและเศรษฐกิจตกต่ำจะตามมา

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 จึงยังคงกำหนด “การรักษาความเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจโดยนโยบายทางด้านการพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า โดยมุ่งเพื่อการส่งออกและการแข่งขันในตลาดโลกให้ได้”⁹ “สำหรับในปี พ.ศ. 2534 นี้ ไทยได้ตั้งเป้าหมายการส่งออกไว้ 667,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 13% จากปีก่อน”¹⁰

จะเห็นได้ว่าในอนาคตการส่งออกและการค้าระหว่างประเทศเป็นหัวใจสำคัญของเศรษฐกิจไทย และจะเป็นตัวชี้ความเป็นความตายของเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างยิ่ง ตัวแปรสำคัญที่จะทำให้การค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะการส่งออกของไทยดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ อยู่ที่ประเทศพัฒนาที่เป็นคู่ค้าจะกีดกันทางการค้ามากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะหีบขยกระเด็นเรื่อง

7. ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี “แนวโน้มในระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ: นับต่อประเทศไทย” (ประเทศไทยในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง, ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร บรรณาธิการ) อักษรสยามการพิมพ์ พ.ศ. 2531 หน้า 28-32
8. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “สรุปทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้กรอบแผนฯ 7 (พ.ศ. 2535-2539) โรงพิมพ์อักษรไทย 2533 หน้า 1-2
9. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “อ้างแล้ว”
10. คำสัมภาษณ์ของ นางสาวสุคนธ์ กาญจนาลัย อธิบดีกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ หนังสือพิมพ์มติชน 19 ม.ค. 2534

ทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศเพียงใด

อีกประการหนึ่ง การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกมาจากการขยายตัวทางอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ ทุกประเทศจึงมีความเห็นในด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเร่งรัดการส่งออก จึงทำให้มีการส่งเสริมการส่งออกด้วยกันทั้งสิ้น ทำให้การแข่งขันการค้าระหว่างประเทศสูงมากยิ่งขึ้นไปอีก สถานการณ์เหล่านี้นำไปสู่การกีดกันทางการค้า ไทยจะต้องเผชิญกับปัญหาเช่นนี้ ซึ่งจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐที่เกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินทางปัญญา

สำหรับสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทย และประเทศที่เป็นหัวหอกในการเคลื่อนไหวเรียกร้องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และใช้มาตรการต่าง ๆ กดดันประเทศอื่น ๆ ให้ตอบสนองความต้องการของสหรัฐอเมริกา ดังกล่าว อันเป็นปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ฉะนั้นควรได้วิเคราะห์ถึงปัญหาเฉพาะด้านที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับสหรัฐ จึงจะสามารถเข้าใจสภาพปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาแท้จริง

3.1 หลังสงครามเวียดนามเป็นต้นมา สหรัฐอเมริกาประสบปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจตกต่ำ แนวนโยบายของสหรัฐจึงมุ่งทางด้านเศรษฐกิจการค้าเป็นหลักมากกว่าการเน้นอุดมการณ์อย่างที่เคยเป็นมา แต่กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกานั้น ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ กลุ่มผลประโยชน์และมติมหาชนภายใน

ประเทศ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจโดยขาดดุล งบประมาณและดุลการค้าเป็นเวลาคิดต่อกันเช่นนี้ กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการผลักดันฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติของสหรัฐเกี่ยวกับนโยบายทางการค้าและเศรษฐกิจยิ่งขึ้น

3.2 แนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำของสหรัฐในปัจจุบัน จึงเริ่มจากการเร่งส่งออกสินค้าออกแต่ในสภาพเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน ประเทศกำลังพัฒนาสามารถผลิตสินค้าออกมาแข่งขันโดยอาศัยค่าแรงงานที่ต่ำกว่าและการอุดหนุนสินค้า ออกแข่งขันในตลาดโลกรวมถึงไปตลาดสินค้าชนิดเดียวกันจากผู้ผลิตของสหรัฐได้ ฉะนั้นคงมีสินค้าประเภทที่สหรัฐได้เปรียบกว่าและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ดีคือสินค้าประเภทใช้เทคโนโลยีสูง ซึ่งต้องลงทุนค้นคว้าวิจัยสูง แต่เมื่อผลิตออกสู่ตลาดแล้วมักถูกลอกเลียนผลิตจำหน่ายโดยกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาซึ่งสามารถผลิตออกในต้นทุนที่ต่ำกว่าเพราะไม่ต้องลงทุนด้านการวิจัยค้นคว้า ปัญหาด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นปัญหาสำคัญยิ่งของสหรัฐอเมริกาของสหรัฐในปัจจุบัน

3.3 ยุทธศาสตร์ทางอุตสาหกรรมที่มุ่งปรับตัวจากประเทศอุตสาหกรรมไปสู่การเป็นประเทศหลังอุตสาหกรรม และเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจโดยให้สินค้าสหรัฐแข่งขันกับสินค้าประเทศอื่นทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในของสหรัฐ สหรัฐจึงพยายามบีบบังคับให้ประเทศต่าง ๆ คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งดำเนินการด้วยมาตรการต่าง ๆ เพื่อตอบโต้ทางการค้า หากไม่ได้รับการสนองตอบในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยกลุ่มผลประโยชน์ของสหรัฐกดดันให้สมาชิกสภาองเกรสผ่านร่างกฎหมายการค้าออกมามากมายเพื่อกีดกันทางการค้า (TRADE BARRIER) ให้สูงขึ้น โดยเฉพาะกฎหมายการค้าที่เรียกว่า TRADE ACT OF 1988 ซึ่งเป็นกฎหมายที่โอนอำนาจการตัดสินใจการค้าไม่เป็นธรรมจากประธานาธิบดีของสหรัฐให้แก่ผู้แทนการค้าของสหรัฐ (USTR) สามารถพิจารณามาตรการตอบโต้แทนประธานาธิบดีได้ อันเป็นเรื่องที่ Congress พยายามแยกนโยบายการค้าระหว่างประเทศออกจากนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งประธานาธิบดีต้องรับผิดชอบโดยตรง อันแสดงถึงแนวโน้มการตอบโต้ทางการค้าจะรุนแรงขึ้น

3.4 สำหรับประเทศไทยในทางการค้าระหว่างประเทศและการส่งสินค้าออก ยังคงพึ่งตลาดสหรัฐเป็นหลัก ¹¹ และประเทศไทยจัดอยู่ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่ถูกสหรัฐเรียกร้องในเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาลาหลายกรณี เช่น

- การลอกเลียนป้ายฉลากและเครื่องหมายการค้า
- การผลิตเวชภัณฑ์ปลอม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีโดยไม่ได้รับอนุญาต

- การขายวีดีโอเทป และเทปคลาสเซ็ท ภาพยนตร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ลอกเลียนจากต้นฉบับโดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ยังมีเรื่องคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่ยังรอผลการตัดสินของศาลไทยและสิทธิบัตรยาซึ่งอยู่ในระหว่างการยกร่างกฎหมายอยู่

ข้อเรียกร้องของสหรัฐนั้นประเทศไทยไม่สามารถที่จะนิ่งเฉยเพราะสหรัฐเป็นตลาดใหญ่ที่สุดของสินค้าไทย เป็นมิตรประเทศที่ใกล้ชิด นอกจากนี้ประเทศไทยเป็นประเทศเล็กที่ยังคงพึ่งพิงตลาดการค้าของสหรัฐเป็นหลัก และคงได้พิจารณาแล้วว่า การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหามีผลกระทบต่อสหรัฐอย่างยิ่ง ฉะนั้นสหรัฐจะต้องดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งกรณีเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองของไทย จนถึงกับต้องมีการยุบสภาเปลี่ยนรัฐบาลมาแล้ว

3.5 จุดค่างระหว่างแนวความคิดและผลประโยชน์ในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา

สหรัฐให้ความสำคัญในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาเป็นอย่างยิ่งเพราะการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศส่งผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจของสหรัฐทั้งในปัจจุบันและ

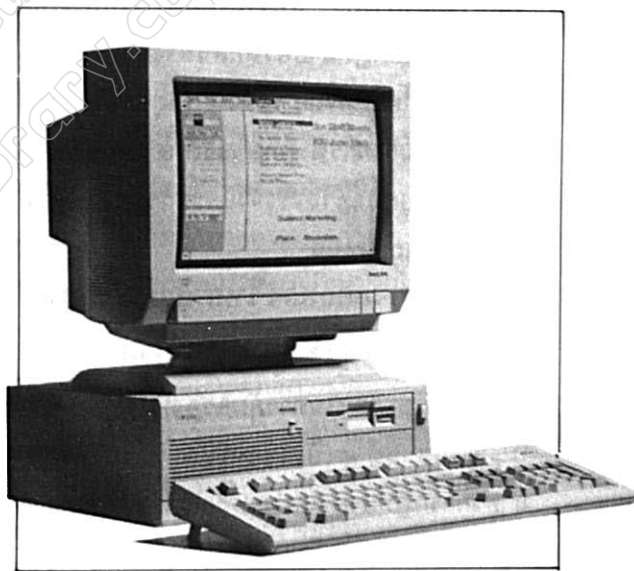
11. ระยะ 7 เดือนแรกของปี 2533 มูลค่าส่งสินค้าออกไปยังสหรัฐอเมริกาประมาณ 74,100 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.4 ของมูลค่าส่งออก ถัดมาก็คือ กลุ่มประชาคมยุโรป ญี่ปุ่น อาเซียน มีสัดส่วนร้อยละ 20.4, 16.8 และ 12 ตามลำดับ (ภาวะการค้าระหว่างประเทศไทย 2533 น.ส.พ.สยามรัฐ 14 ม.ค. 2534)

- รัฐบาลสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ยุบสภาในปี พ.ศ. 2531 เพราะปัญหาเรื่องร่าง พ.ร.บ.ลิขสิทธิ์ ที่จะเสนอเข้าสภาแล้วมี ส.ส.ฝ่ายรัฐบาลเคลื่อนไหวคัดค้านอันนำมาสู่วิกฤตการณ์ทางการเมือง

อนาคตอย่างมหาศาลดังที่ได้กล่าวมาคอมค้นแล้ว สหรัฐยังสร้างแนวความคิดเชื่อมโยงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเข้ากับศีลธรรมของมนุษย์ ดังที่ประธานาธิบดีสหรัฐคนก่อนคือ ประธานาธิบดี เรแกนเคยปราศรัยว่า “สหรัฐต้องคงเป็นเหยื่อของการที่นานาประเทศลักลอบเลียนแบบความคิดสร้างสรรค์ของประเทศนี้ มีหลายประเทศที่ไม่แยแสกับการที่พลเมืองของตนละเมิดกฎหมายสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์ซึ่งบัญญัติขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ถ้าเรายอมให้ผลงานจากความคิดอันยอดเยี่ยมของเราถูกขโมยไป เราย่อมสูญเสียอัจฉริยะในการคิดประดิษฐ์ และสูญเสียจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นหัวใจของความเจริญก้าวหน้า และเราหวังว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงปัญหานี้”¹² และนายจอห์น โลงน์ อุปทูตฝ่ายเศรษฐกิจของสหรัฐฯ กล่าวเปรียบเทียบการไม่คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเสมือนขโมยว่า “เหมือนคุณมีเมียแล้วคนอื่นมาขโมยเอาเมียคุณไป ถ้าคุณเป็นคนนั้นคุณจะรู้สึกอย่างไร”¹³ จากแนวความคิดและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้สหรัฐเห็นว่าเป็นความชอบธรรมที่จะดำเนินการกอบได้ต่อประเทศที่ละเมิดสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาได้เต็มที่

ส่วนแนวความคิดของประเทศไทยโดยเฉพาะกลุ่มนักวิชาการที่มีอิทธิพลด้านความคิดทางปัญญามีแนวโน้มเห็นว่าควรให้มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศเท่านั้น (คือยอมให้มีการคุ้มครองเมื่อประเทศมีพัฒนาการด้านเทคโนโลยีสูงจนสามารถเปลี่ยนจากประเทศผู้บริโภคและลอกเลียนมาเป็นประเทศผู้ผลิต) เช่น “ในกรณีที่คนอเมริกันเห็นว่าประเทศคือยพัฒนาขโมยทรัพย์สินทางปัญญา เป็นข้อที่น่าคิดมากเพราะทุกฝ่ายมักจะ

เริ่มต้นการวิเคราะห์ด้วยสมมติฐานที่ว่า สิ่งประดิษฐ์นั้น ๆ เป็นสิ่งที่หวงกันไว้ได้เด็ดขาด แต่จะมีใครมองย้อนทวนกระแสไปบ้างว่า การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น ใช้หลักการหรือเหตุผลใด ทำไมการคุ้มครองจึงต้องมีเกินอำนาจอธิปไตยของรัฐ มูลค่าและราคาของการคุ้มครองนั้นฝ่ายใดเป็นผู้รับในจำนวนเท่าใด ภายในระยะเวลาใดและมี PRODUCTIVE AGE เท่าใด”¹⁴ หรือ “ภายใต้สถานการณ์ที่ระดับการพัฒนาประเทศของไทยยังคงแตกต่างจากสหรัฐ และประเทศที่มีรายได้สูงทั้งหลายอย่างมากมายนั้น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ค่อนข้างบังคับให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามค่านิยมต่างชาติเสมือนปฏิบัติตามคนไทย ก็คือการเปิดโอกาสแก่ชาวต่างชาติ รวมทั้งสหรัฐในการเอาเปรียบประเทศไทย ทั้งนี้เพราะสิทธิบัตรในประเทศของเรา

12.13 สุธี ประศาสน์เศรษฐ “แนวความคิดประเด็นปัญหาและแรงผลักดันระหว่างประเทศเกี่ยวกับระบบทรัพย์สินทางปัญญา” วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ก.ย. 2530 หน้า 101.

104

14. จิตตภัทร เครือวรรณ สุธรรม อยู่ในธรรม “ปัญหาการค้าไทยสหรัฐ” น.ส.พ.มติชน 17 ธ.ค. 2531

ส่วนใหญ่เป็นของชาวต่างชาติซึ่งมักจะอยู่ในรูปของบรรษัทขนาดใหญ่อยู่แล้ว ในขณะที่สิทธิบัตรของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ความจำเป็นในการให้ความคุ้มครองการให้แรงจูงใจในการประดิษฐ์คิดค้น และการลงทุนย่อมต้องการระบบสิทธิบัตรแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับระดับในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีของแต่ละประเทศ ดังนั้น การบังคับให้ไทยคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่เท่ากันทั้งหมด จึงไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง”¹⁵

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดทั้งสองฝ่ายมีความแตกต่างกันยิ่ง

3.6 นอกจากขอให้ประเทศคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยดำเนินการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมถึงสิทธิในทรัพย์สินหลายประเทศที่สหรัฐต้องการแล้ว สหรัฐยังต้องการให้ประเทศไทยบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ให้เป็นผล โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นจับกุมจนถึงการพิพากษาลงโทษ โดยต้องการให้มีการจับกุมอย่างจริงจังและการลงโทษก็ให้ลงโทษในสถานหนัก

4. ทางออกของไทยต่อกรณีปัญหาการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อเรียกร้องในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญานั้น แม้จะเป็นเรื่องให้ดำเนินการทางมาตรการกฎหมาย แต่ประเด็นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการค้าและการลงทุน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาทางด้านการเมืองทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ดังวิเคราะห์แล้วว่าแนวโน้มข้อขัดแย้งทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศจะเป็นปัญหาที่รุนแรงในอนาคต ทางออกที่ดีที่สุดคือแต่ละฝ่ายต้องรักษาความสัมพันธ์บนพื้นฐาน

ของผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกันได้หวังพึ่งพิงกัน มีความบริสุทธิ์และจริงใจต่อกันต้องยอมรับในผลประโยชน์และความจำเป็นของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สูงสุดของทั้งสองฝ่ายรวมกัน ทางออกในเรื่องนี้จึงอยู่ที่

4.1 การเจรจา โดยเฉพาะการเจรจาในระดับพหุภาคีรอบอุรุกวัย¹⁶ ภายใต้กรอบของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) ซึ่งสิ้นสุดไปแล้ว แต่มีแนวโน้มจะมีการขยายไปอีก 2 ปีข้างหน้า ซึ่งการเจรจาดังกล่าวจะเป็นการรวมยอมประโยชน์และความเข้าใจระหว่างประเทศในเรื่องการค้าได้มากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่สามารถผลักดันเข้าไปเป็นประเด็นในการเจรจาด้วยการเจรจาซึ่งดำเนินไปทั้งเรื่อง “ความคิดและเรื่องรูปธรรม เป็นทั้งเรื่องเศรษฐกิจ การเมืองกฎหมาย การทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ”¹⁷ แต่เจรจาปัญหาสำคัญเช่นนี้ จะสำเร็จหรือไม่ย่อมอยู่ที่ความเข้าใจข้อมูลในเรื่องเจรจาอย่างแจ่มแจ้ง ปัญหาในเรื่องนี้คือ “ประเทศไทยเป็นประเทศเล็ก เจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญพอที่จะทำงาน

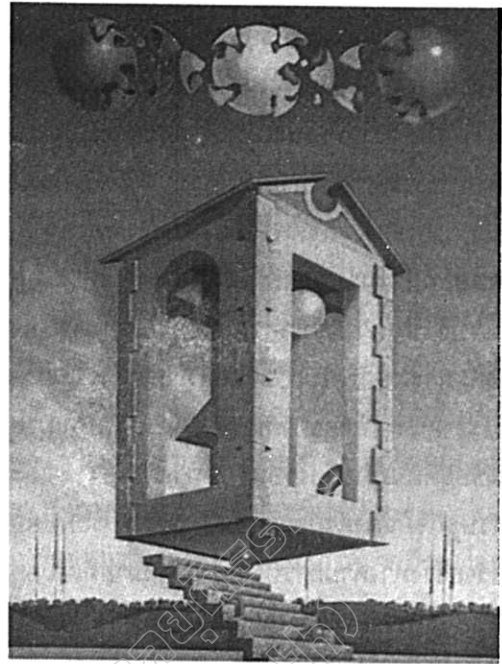
15. สำนักกิตติปริกษาเศรษฐกิจเครือเจริญโภคภัณฑ์. “ไทยควรให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแก่สหรัฐหรือไม่” น.ส.พ.สยามรัฐ 28 ม.ค. 2534

16. การเจรจาการค้าที่ใหญ่และสลับซับซ้อนที่สุดในประวัติศาสตร์โลกมีกำหนดจะสิ้นสุดลง ผลกระทบจากการเจรจาที่เรียกว่า “รอบอุรุกวัย” นี้ มิได้เพียงแต่เนื้อหาที่เจรจากัน แต่มีผลต่อบรรยากาศทางการค้าและการเมืองระหว่างประเทศในทศวรรษสุดท้ายของคริสต์วรรษที่ 20 นี้ และช่วงต้นของศตวรรษใหม่ (พิเทอร์ ไมตรี อิงภากรณ์. “ประเทศไทยกับการเจรจาอบอุรุกวัย นโยบายที่มาจากข้าราชการสายวิชาการ” วารสารเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ ฉบับที่ 4 ธ.ค. 2533 หน้า 5

17. พิเทอร์ ไมตรี อิงภากรณ์. “อ้างแล้ว” หน้า 9.

ในเรื่องนี้ มีน้อยมาก เทียบกับประเทศอยู่สหรัฐฯ ซึ่งมีเป็นร้อยๆ การเจรจาเป็นเรื่องที่หนักมาก เจ้าหน้าที่ที่จะต้องคิดคามและเข้าใจนโยบายสำคัญของประเด็นใหญ่ๆ ร้อยแปดเรื่อง คลอดไปจนถึงการตีความเรื่องที่จะเถียงก่อน ต้องประเมินผลกระทบทางการเมืองของสิ่งที่ตนเองกำลังเจรจา การเจรจาทางการค้าเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ใครจะหวังลูกเดียวไม่ได้ นักเจรจาของไทยต้องการให้มีการตัดสินใจในระดับการเมืองได้บ้าง เพื่อที่จะเห็นภาพว่า การซึ่งผลประโยชน์เป็นอย่างไร ระหว่างคนกลุ่มหนึ่งที่อาจจะ “ได้” (เช่น เกษตรกร หรือคนในอุตสาหกรรมสิ่งทอที่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดเสรียิ่งขึ้น) กับคนอีกกลุ่มหนึ่งที่อาจจะ “เสีย” (เช่น คนใช้อาจจะต้องใช้ยาแพงขึ้นภายหลังการนำเข้าเภสัชภัณฑ์เข้ามาในกฎหมายสิทธิบัตร)¹⁸ จะเห็นว่าการแก้ปัญหาการค้าระหว่างประเทศไทยการเจรจาซึ่งเป็นวิธีการที่ดีที่สุดนั้น ไทยกลับประสบปัญหาในด้านการระดมข้อมูล และบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมวิเคราะห์ซึ่งนำหนักถึงผลเสียอันกระทบต่อระบบต่าง ๆ ทุกด้านของประเทศอย่างแท้จริงก่อนนำไปต่อรองในการเจรจากัน

4.2 เพื่อเตรียมรับกับแนวโน้มของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศอันเกิดจากความกดดันในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา จะต้องจัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในเรื่องการเจรจาการค้าให้มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถประสานแนวความคิด ข้อมูล ข้อต่อรองต่าง ๆ ที่จะเป็ประโยชน์ในการเจรจา ไปเจรจาได้เต็มที่ ซึ่งเรื่องนี้ “กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ได้เตรียมระดมความคิดของหน่วยราชการต่าง ๆ ของไทยเพื่อไทยจะได้มีท่าทีในการเจรจาแสดคดีที่เป็นเอกภาพ นับเป็น

ครั้งแรกของไทยที่ดำเนินการดังกล่าว หน่วยราชการประกอบด้วยกระทรวงพาณิชย์, การต่างประเทศ, คมนาคม, เกษตรและสหกรณ์, สาธารณสุข, คลัง และยุติธรรม”¹⁹

ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ได้กำหนดนโยบาย “จัดตั้งองค์กรทางการค้า และการลงทุนให้มีเอกภาพมากขึ้น โดยให้มีการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเจรจาทางการค้าและการลงทุนของประเทศไทยทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยตั้งเป็นหน่วยงานถาวร สามารถเสนอแนะต่อรัฐบาลได้โดยตรง ซึ่งต้องมีการพัฒนาบุคลากรและระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับหน่วยงานนี้ด้วย”²⁰

18. พิเตอร์ โมตรี อิงภากรณ์. “อ้างแล้ว” หน้า 9, 53

19. หนังสือพิมพ์มติชน 28 ม.ค. 2534

20. สนง. คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “อ้างแล้ว” หน้า 26

5. บทบาทของกระทรวงยุติธรรม กับปัญหาทรัพย์สินทางปัญญา

ดังกล่าวแล้วว่า แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้โลกต้องพึ่งพิงสัมพันธ์กับทางเศรษฐกิจใกล้ชิด, โดยเฉพาะความสัมพันธ์ไทยกับสหรัฐ ซึ่งไทยต้องพึ่งพิงตลาดการค้าของสหรัฐเป็นหลัก ด้านการพัฒนาประเทศของไทยยังต้องอาศัยตลาดการค้าระหว่างประเทศอยู่เมื่อทรัพย์สินทางปัญญามีความสำคัญต่อสหรัฐยิ่งทั้งในด้านการส่งออกและการสร้างงานภายในประเทศ สหรัฐจึงต้องต่อสู้เพื่อให้มีการคุ้มครองทางปัญญาในตลาดโลกมากขึ้น นอกจากนี้จากเทคโนโลยีด้านไมโครโปรเซสเซอร์ และแนวโน้มการพัฒนาตัวนำยิ่งยวด (SUPERCONDUCTIVITY) สำเร็จ จะก่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ มากมาย การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นปัญหาที่จะต้องคุ้มครองในประเทศกันเองเป็นปัญหาของประเทศไทยกับสหรัฐอเมริกา และยังเป็นปัญหาอาจถึงขั้นทำให้เศรษฐกิจของโลกถึงขั้นวิกฤตทีเดียว รวมทั้งอาจทำให้เศรษฐกิจของไทยที่มุ่งส่งออกล้มละลายได้ ฉะนั้นปัญหาเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นปัญหาจำป็นเร่งด่วนที่หน่วยงานเกี่ยวข้องทุกหน่วยงานควรตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมการเพื่อร่วมกันรับมือแก้ไขปัญหานี้ สำหรับกระทรวงยุติธรรมย่อมเกี่ยวข้องในเชิงกฎหมายและการบังคับกฎหมาย จึงควรตระหนักถึงบทบาทต่อปัญหานี้เพราะ

5.1 สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ซึ่งต้องการระดมผลึกกำลังและความคิดและข้อมูลและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ และเพื่อบรรลุผลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ดังกล่าว และสอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่จะเข้าสู่ยุคพาณิชย์นิยมใหม่ อันจะนำไปสู่การพยายามจัดระเบียบการค้าระหว่างประเทศใหม่ ซึ่งหากยุคด้วยคิดไม่ได้ก็จะนำไปสู่ “สงครามการค้า” ปัญหาใหญ่เช่นนี้จึงจำเป็นต้องตระหนักงานที่เกี่ยวข้องทุกองค์กรต้องเข้าใจถึงปัญหาแท้จริง พร้อมร่วมมือประสานกับหน่วยงานหลักด้านนี้ร่วมกัน ทุ่มเทวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียในเรื่องต่าง ๆ และกลยุทธ์ของประเทศเพื่อประกอบการวางนโยบายให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศ และการอยู่ร่วมกันของประชากรโลกได้มากที่สุด โดยเฉพาะการเจรจากับสหรัฐฯ ดังกล่าวแล้วากลุ่มผลประโยชน์ของสหรัฐฯ เป็นตัวผลักดันในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ฉะนั้นหากไทยมีข้อมูลและแนวปรัชญากฎหมายที่ชัดเจนสนับสนุนแล้ว นำหนักการเจรจาจะมากขึ้น เพราะแรง

• ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 กำหนดนโยบายด้านพัฒนาการค้าว่า “จัดองค์กรเจรจาการค้าและการลงทุนให้มากขึ้น โดยให้มีการประสานการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเจรจาด้านการค้า และการลงทุนของประเทศไทย ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยตั้งเป็นหน่วยงานถาวรสามารถเสนอแนะต่อรัฐบาลโดยตรง ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาบุคลากร และระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับหน่วยงานนี้ด้วย

นโยบายด้านการพัฒนากำลังคน ทบทวนการคุ้มครองสิทธิแห่งทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อกระตุ้นให้มีการประดิษฐ์คิดค้นทางเทคโนโลยีในประเทศและเพื่อความมั่นใจของแหล่งเทคโนโลยีต่างประเทศในการถ่ายโอนเทคโนโลยีสู่ประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของระดับความสามารถทางเศรษฐกิจทางเทคโนโลยี และผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ

(สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “อ่างแล้ว” หน้า 28, 40)

กีดกันจากกลุ่มผลประโยชน์จะขาดความชอบธรรมในการผลักดันฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติและมติมหาชนของสหรัฐ ฯ ให้ดำเนินการไปตามที่กลุ่มผลประโยชน์ต้องการ

5.2 กฎเกณฑ์ในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญานั้นย่อมขึ้นอยู่กับระยะการพัฒนาศรษฐกิจของประเทศ กฎเกณฑ์ที่เราปฏิเสธในปัจจุบันแต่เมื่อการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศก้าวหน้าขึ้น กฎเกณฑ์นั้นอาจจำเป็นต่อประเทศไทย ฉะนั้นกระทรวงยุติธรรมเป็นหน่วยงานมีส่วนรับผิดชอบด้านกฎหมาย ควรได้เตรียมการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดโครงสร้าง ตลอดจนปรับปรุงกฎเกณฑ์เพื่อรับกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

5.3 ความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาทวีเพิ่มขึ้น ส่วนราชการต่าง ๆ ต่างได้เตรียมการรองรับปัญหาแล้ว เช่น กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์จะจัดตั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเป็นหน่วยงานรับมือกับปัญหาด้านนี้โดยเฉพาะขึ้น²² กรมตำรวจได้ดำเนินการจัดตั้งกองบังคับการเกี่ยวกับการกระทำผิดทางธุรกิจและเศรษฐกิจ ส่วนกรมอัยการตั้งกองคดีเศรษฐกิจขึ้น ซึ่งแนวโน้มอนาคตปัญหาเหล่านี้จะมีข้อพิพาทมากขึ้น ในด้านของศาลก็อาจจะจัดตั้งศาลเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะด้าน เป็นศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการพาณิชย์ระหว่างประเทศ การเตรียมการล่วงหน้าสำหรับปัญหาด้านนี้จึงเหมาะสมยิ่งกับสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่

5.4 ข้อเรียกร้องของประเทศอุตสาหกรรมในด้านคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาได้ “ขอให้ประเทศอื่นต้องเปลี่ยนกระบวนการสอบสวนและพิจารณาคดีในนามของการรักษามาตรฐานการบังคับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เช่น วิธีการสอบสวนหลักเกณฑ์การสืบพยาน”²³ เรื่องนี้

จึงมีข้อโต้แย้งกันว่ามาตรการทางกฎหมายที่จะใช้บังคับการคุ้มครองสิทธิจะต้อง “สอดคล้อง” กับ “ระบบ” และประเพณีทางกฎหมายและทางตุลาการ ตลอดจนอยู่ในขอบเขตและทรัพยากรด้านบริหารของประเทศที่ถูกขอให้คุ้มครองจะทำได้

ฉะนั้นจะเห็นว่าปัญหาทรัพย์สินทางปัญญาได้เกี่ยวพันถึงงานตุลาการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การที่กระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญต่อปัญหานี้ และเตรียมการและคิดคามปัญหาใกล้ชิดย่อมทำให้มีข้อมูลแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมในการปรับปรุงระบบงานและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศาลให้สอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศเช่นนี้ได้ และเป็นประโยชน์ต่อระบบการศาลของไทยได้มากที่สุด

6. สรุป

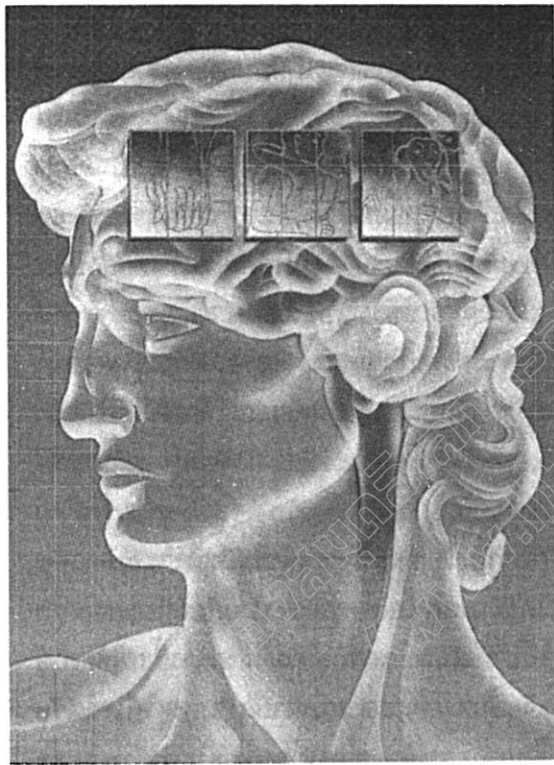
ในภาวะที่ปัญหาด้านทรัพย์สินทางปัญญาทวีความรุนแรง และมีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อกิจการพัฒนาประเทศอย่างมหาศาล ทั้งในปัจจุบันและอนาคต การที่กระทรวงยุติธรรมเตรียมการเพื่อการนี้ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวมยิ่ง

22. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ 4-10 ก.พ. 2534

23. พิเตอร์ ไมตรี อิงภากรณ์ “อ้างแล้ว” หน้า 44

เจตนาเย่อม
เล็งเห็นผล
ในกฎหมายอาญา
เยอรมัน

กมลชัย รัตนสกววงศ์

1. ความเบื้องต้น

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน มาตรา ๑๕ บัญญัติเรื่องเจตนาเพียงคำว่า “เจตนา” เท่านั้น ดังนี้ “บุคคลจะต้องรับโทษเมื่อกระทำการโดยเจตนา ฯลฯ” ไม่ได้บัญญัติแยกเจตนาเป็นเจตนาโดยประสงค์ต่อผล และเจตนาโดยย้อมเล็งเห็นผล ดังเช่นได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 43 หรือในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคสองของไทย แต่ในทางคำราและคำพิพากษาของศาลเยอรมันแยกเจตนาทางอาญาไว้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เจตนาประสงค์ต่อผล (dolusdirectus หรือ der direkte Vorsatz) และเจตนาย้อมเล็งเห็นผล (dolus eventualis หรือ der bedingte Vorsatz) นอกจากนี้ยังมีประเภทต่าง ๆ ของเจตนาที่มีพื้นฐานมาจากความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ผู้กระทำถูกกำหนดว่ามีจิตใจอันชั่วร้าย (Schuldgedanken) วิวัฒนาการทางวิชาการได้ขยายประเภทของเจตนาไปตามลักษณะของเจตนาซึ่งอาจจัดอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งของเจตนาประสงค์ต่อผล หรือเจตนาย้อมเล็งเห็นผลได้ ประเภทต่าง ๆ ของเจตนาพอสรุปรวบรวมได้ดังนี้

1.1 Versanti in re illicita imputantur omnia quae sequuntur ex delicto คือ เจตนากระทำความผิดในทางคริสต์ศาสนา (kanonisches Recht)⁽¹⁾ อาจแปลเป็นภาษาไทยได้ความว่า “ผู้ที่ปล่อยตัวเองให้กระทำการอันผิดกฎหมาย ต้องรับผิดชอบผลทั้งหมดของความผิดนั้น”⁽²⁾

1.2 dolus indirectus หมายถึง การกระทำที่ได้ขยายผลออกไปเกินกว่าแผนที่ผู้กระทำได้วางไว้ และผลของการกระทำดังกล่าวนั้นมีความน่าจะเป็นเกิดขึ้นอันสัมพันธ์กับการวางแผนของผู้กระทำในระดับหนึ่ง (eine gewisse Wahrscheinlichkeit)⁽³⁾

1.3 dolus indeterminatus หมายถึง ผู้กระทำมีเจตนากระทำความผิดแต่ไม่เฉพาะเจาะจงความผิดใดความผิดหนึ่ง แต่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทางอาญาหรือไม่ หรือเข้าองค์ประกอบความผิดทางอาญาความผิดใดความผิดหนึ่ง⁽⁴⁾

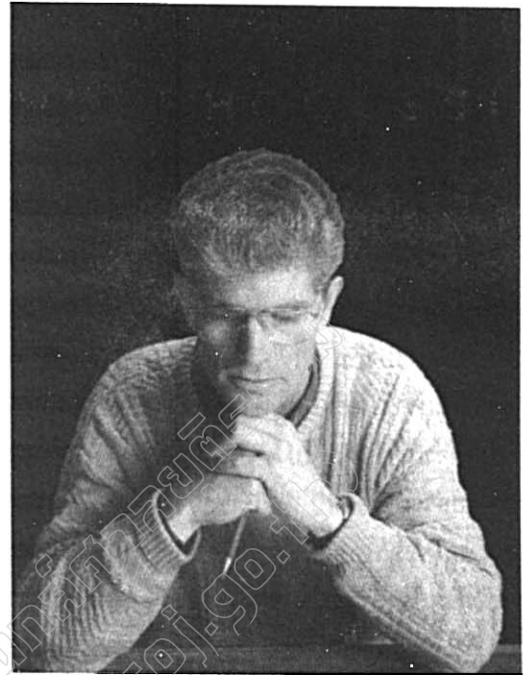
1.4 dolus generalis หมายถึง การมองเจตนาในการกระทำความผิดแต่ละขั้นตอนเป็นเอกภาพ การสำนึกผิดในข้อเท็จจริงระหว่างขั้นตอนของการกระทำแต่ละอย่างนั้นไม่ใช่สาระสำคัญและไม่อาจลบล้างหรือเปลี่ยนแปลงความเป็นเอกภาพของเจตนาดั้งเดิมได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งผู้กระทำเชื่อว่าการกระทำของคนเป็นความผิดสำเร็จตามที่คนประสงค์แล้ว แต่ความจริงการกระทำของคนเป็นความผิดสำเร็จเมื่อมีการกระทำอื่น ๆ ของคนในภายหลังเนื่องจากผู้กระทำได้กระทำการปกปิดความผิดของคน ตัวอย่างเช่น ก เจตนาจะฆ่า ข และได้ลงมือกระทำการไปแล้วเชื่อว่า ข. ถึงแก่ความตายจึงนำ ข ไปทิ้งน้ำเพื่อมิให้ใครมาพบ ข เพิ่งจะตายตอนจมน้ำ การกระทำดังกล่าวไม่ใช่พยายามฆ่า แต่เป็นการกระทำความผิดอาญารฐานฆ่าผู้อื่นเป็นความผิดสำเร็จ⁽⁵⁾

1.5 dolus subsequens (consequens) หมายถึง เจตนาที่เกิดขึ้นหลังจากผู้กระทำได้กระทำการไปแล้ว กรณีนี้ไม่อยู่ในขอบเขตของเจตนาทางอาญา เพราะตามหลักกฎหมายอาญาผู้กระทำจะต้องมีเจตนาขณะกระทำ ตัวอย่างเช่น ก ทำให้รถยนต์ของ ข ได้รับความเสียหายโดยไม่ตั้งใจหรือโดยประมาท แต่ ก ไม่รู้สึกเสียใจในการกระทำของคน กลับคิดใจและเยาะเย้ย ข ดังนี้ ก ไม่มีความผิดอาญา เพราะขณะที่รถยนต์ของ ข เกิดความเสียหายนั้น ก ไม่รู้สำนึก ก จะมีเจตนาทางอาญาได้เมื่อ ก รู้สึกในขณะก่อให้เกิดอันตรายหรือขณะที่กระทำการเพิ่มอันตรายความเสียหายให้มากขึ้น⁽⁶⁾

1.6 dolus alternativus หมายถึง เจตนาที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบความผิดอาญาตั้งแต่สองความผิดขึ้นไป ซึ่งไม่ใช่เจตนาใหม่อีกลักษณะหนึ่ง แต่เป็นรูปแบบพิเศษของความประสงค์จะกระทำความผิดอาญาและอาจจัดอยู่ในเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเจตนาย่อมเล็งเห็นผลได้แล้วแต่กรณี⁽⁷⁾ ตัวอย่างเช่น ก เจตนาจะกลั่นแกล้ง ข ขณะที่เห็น ข เล่นกับ ค (ลูกชาย ข) ก ขว้างก้อนหินไปยัง ข แต่ ก เล็งไม่ดีและ ข กับ ค เดินใกล้กันมาก ผลของการขว้างก้อนหินของ ก ถูก ค ได้รับอันตรายสาหัส กรณีดังกล่าวนี้ ก ได้ก่อให้เกิดอันตรายแก่ ข และ ค แต่เป็นเหตุให้ ค ได้รับอันตรายสาหัส ก มีความพยายามทำร้าย ข และมีความทำร้ายร่างกายให้ได้รับอันตรายสาหัสต่อ ค เป็นกรรมเดียว⁽⁸⁾

เจตนาประสงค์ต่อผลและเจตนาย่อมเล็งเห็นผลทั้ง 2 ประเภทจะต้องอาศัยการกระทำเป็นพื้นฐาน ขณะเดียวกันผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริง (Wissen) และต้องการผลของการกระทำนั้น (Wollen)⁽⁹⁾ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งผู้กระทำ

ต้องมีความรู้สำนึกในการกระทำ (Bewusstseinsintensität)⁽¹⁰⁾ ในการพิจารณาการกระทำของผู้กระทำนั้นจะต้องพิจารณาว่าผู้กระทำสามารถบังคับการกระทำของคนได้หรือไม่ ผู้ใดไม่อยู่ในสถานะที่จะหลีกเลี่ยงผลที่เกิดขึ้น จะถือว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลจากการกระทำของเขาไม่ได้ กรณีดังกล่าวเป็นการพิจารณาในทางภาวะวิสัยว่าผลที่เกิดขึ้นบางอย่างผู้กระทำรู้เห็นจริง แต่ไม่ถือว่าเป็นการกระทำของเขาเพราะเขาไม่อาจบังคับการกระทำนั้นได้ หรือไม่อาจหลีกเลี่ยงผลที่เกิดขึ้นได้ อาจกล่าวได้ว่าข้อเรียกร้องในทางภาวะวิสัยเรื่องความสามารถบังคับการกระทำของผู้กระทำเป็นข้อเรียกร้องในทางอัตวิสัยด้วย ความสามารถบังคับการกระทำหรือเหตุการณ์ได้นี้เป็นเงื่อนไขของการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าคนจะกระทำการอย่างไร (Steuerbarkeit des Geschehens setzt Vorhersehbarkeit voraus) การคาดการณ์ล่วงหน้าในการกระทำของคนได้เป็นข้อเรียกร้องขั้นค่าในทางอัตวิสัยของความรับผิดชอบทางอาญา ตัวอย่างเช่นคนขับรถไฟซบวน D-Zag ขับรถไฟผ่านสถานีรถไฟในเมืองเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ขณะที่เขามองเห็นคนกำลังจะฆ่าตัวตายบนรางรถไฟ ห่างจากหัวขบวนรถไฟขณะนั้น 30 เมตร คนขับรถไฟไม่อาจหยุดขบวนรถไฟได้จึงขับรถไฟทับผู้นั้นถึงแก่ความตาย คนขับรถไฟย่อมรู้ดีว่ารถไฟจะต้องชนและทับผู้นั้นตาย แต่ขณะที่เขามองไปที่รางรถไฟเห็นคนกำลังจะฆ่าตัวตาย เขาไม่อาจหรือไม่มีโอกาสที่จะหลีกเลี่ยงผลที่จะเกิดขึ้นได้ ผลที่เกิดขึ้นไม่อยู่ในวิสัยที่เขาจะปกป้องได้ จึงไม่อาจถือว่าเป็นการกระทำของเขา⁽¹¹⁾

(unmittelbarer Vorsatz หรือ dolus directus ersten Grades)⁽¹²⁾ ผู้กระทำตั้งใจกระทำการอันเป็นความผิดทางอาญาหรือกระทำการอันเป็นเงื่อนไขขององค์ประกอบความผิดทางอาญาซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ผู้ใดกระทำการโดยประสงค์ต่อผลและรู้สำนึกย่อมมีความตั้งใจกระทำการนั้น โดยมีเป้าหมายที่ต้องการจะให้บรรลุ แต่จะบรรลุผลนั้นอย่างแน่นอนหรือเพียงอาจจะบรรลุผลนั้นได้ หรือบรรลุผลในทันทีทันใด หรือเป็นการกระทำเพียงชั้นตอนหนึ่งก่อนก็ได้ ความตั้งใจนี้หมายความว่าเฉพาะถึงข้อเท็จจริงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ถ้าเป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ผ่านพ้นมาแล้วก่อนเจตนากระทำการย่อมไม่ใช่เรื่องความตั้งใจแต่เป็นเรื่องของความรู้ ความไม่รู้ หรือความสงสัยในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นมาแล้ว การกระทำอย่างหนึ่งเพื่อเป็นทางผ่านไป

เจตนาประสงค์ต่อผล ในทางคำราแยก
เจตนาประสงค์ต่อผลออกเป็น 2 ระดับ

ระดับแรก เจตนาประสงค์ต่อผลโดยตรง

สู่อีกเป้าหมายหนึ่งถือว่าเป็นความประสงค์โดยตรง เช่นกัน⁽¹³⁾ ตัวอย่างเช่น ผู้ขนส่งทรัพย์สินที่ได้จากการลักทรัพย์แม้เพียงต้องการได้ค่าจ้าง ศาลฎีกาเยอรมัน (Bundesgerichtshof) วินิจฉัยว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนากระทำการให้เกิดความสะดวกในการพาเอาทรัพย์สินนั้นไปเป็นประโยชน์แก่ชโมยให้กับการลักทรัพย์นั้นปลอดภัย⁽¹⁴⁾ ส่วนการที่เจ้าหน้าที่เบอร์ลินตะวันตกเดินทางด้วยรถยนต์ไปเยอรมันตะวันออก แต่รายงานการเดินทางว่าโดยสารเครื่องบิน เพื่อให้ชักกับระเบียบห้ามมิให้เดินทางโดยรถยนต์ไปเยอรมันตะวันออก และเจ้าหน้าที่ผู้นี้ก็ไม่ได้เบิกค่าโดยสารเท่ากับค่าโดยสารเครื่องบิน ดังนั้นเขาจึงไม่มีความตั้งใจที่จะฉ้อโกงค่าโดยสาร แต่ที่รายงานดังกล่าวก็เพื่อหลีกเลี่ยงความผิดทางวินัยของข้าราชการ⁽¹⁵⁾

สิ่งที่เพียงแต่หวังหรือปรารถนา (Gewünschte) ไม่ใช่ความประสงค์ (Gewollte) การที่ผู้กระทำเพียงแต่หวังหรือปรารถนาให้เกิดผลขึ้นยังไม่ถึงขอบเขตของเจตนา ตัวอย่างเช่น หลานซึ่งเป็นทายาทคนเดียวของลุง พยายามชักชวนและพุดจาสนับสนุนให้ลุงไปเดินเล่นในป่าโดยหวังว่าฟ้าอาจผ่าลงมาทำให้ลุงถึงแก่ความตาย ถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริง การกระทำของหลานก็ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนาเพราะหลานไม่มีอิทธิพลต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และความหวังหรือความปรารถนาดีก็ไม่ใช่สาเหตุของผลที่เกิดขึ้น^(๑๖)

ระดับที่สอง เจตนาประสงค์ต่อผลโดยอ้อม (mittelbarer Vorsatz หรือ dolus directus zweiten Grades)⁽¹⁷⁾ ผู้กระทำมีเจตนากระทำการอย่างหนึ่ง แต่การกระทำให้เกิดผลดังเจตนา นั้นจำเป็นจะต้องเกิดผลข้างเคียงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในสภาพความนึกคิดของผู้กระทำที่ตั้งใจกระทำการ

ให้บรรลุเป้าหมายนั้น ผู้กระทำย่อมนึกคิดได้ว่าจะเกิดผลอื่นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้จากการกระทำให้เป็นไปตามเป้าหมายของคนถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลข้างเคียงนั้นอย่างจำเป็น (als notwendig Erkannte gewollt) แม้ว่าโดยส่วนตัวของผู้กระทำแล้วผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผลนั้นก็ตาม กล่าวโดยสรุปผู้ใดทราบว่าการกระทำของตนจะเกิดผลข้างเคียงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ยังกระทำการนั้นโดยนิตินัยถือว่าเขาประสงค์ต่อผลข้างเคียงดังกล่าวด้วย แม้ในใจจริงของเขาอยากจะทำหลีกเลี่ยงผลข้างเคียงนั้นก็ตาม ตัวอย่างเช่น ในปี 1875 นายโทมัส (นามสมมุติ) มีเจตนาจะฉ้อโกงการประกันวินาศภัยโดยตั้งใจจะจมเรือเดินสมุทรด้วยการบรรจุระเบิดเวลาไปพร้อมสินค้าเครื่องจักร เพื่อให้เกิดระเบิดขึ้นขณะที่เรือบรรทุกสินค้าอยู่กลางมหาสมุทร เขาย่อมทราบได้ว่าถ้าเกิดระเบิดขึ้นจะเป็นเหตุให้ผู้โดยสารในเรือถึงแก่ความตาย สินค้าเครื่องจักรที่บรรจุระเบิดเวลาเกิดระเบิดขึ้นที่ท่าเรือเนื่องจากคนงานท่าเรือทำตกกระแทกพื้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นศาลฎีกาเยอรมันสมัยก่อนสงครามโลก (Reichsgericht) วินิจฉัยว่า นายโทมัสมีเจตนาฆ่าผู้โดยสารในเรือลำดังกล่าวด้วย แม้ว่าเขาจะไม่ประสงค์ต่อชีวิตของผู้โดยสาร แต่ผู้กระทำรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้⁽¹⁸⁾ ท่านองเดียวกับคดีนี้เช่น เจตนาวางเพลิงเผาบ้านที่อยู่อาศัยย่อมหมายถึงเจตนาทำให้เสียชีวิต (เฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ) ในบ้านหรือเจตนาฆ่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านนั้นด้วย⁽¹⁹⁾

2. เจตนาอ้อมเล็งเห็นผล (der bedingte Vorsatz, dolus eventualis)

เจตนาอ้อมเล็งเห็นผลหมายถึงกรณีที่ผู้กระทำคาดว่าผลของการกระทำของตนที่เป็นความผิด

อาจเกิดขึ้นได้ โดยพิจารณาจากอัตราส่วนของตัวผู้กระทำนั้น⁽²⁰⁾ ว่าตามข้อเท็จจริงสถานการณ์นั้น ผู้กระทำเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าได้หรือไม่ เจตนาข่มเล็งเห็นผลนี้ใกล้เคียงกับเจตนาประสงค์ต่อผลระดับที่สอง ขอบเขตเส้นแบ่งของเจตนาทั้งสองนี้คือ ผลข้างเคียงอันจำเป็นจะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเจตนาประสงค์ต่อผลระดับที่สองและคาดการณ์ว่าผลมีโอกาสนั้นไปได้ในเจตนาข่มเล็งเห็นผล อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าผลข้างเคียงในกรณีแรกเกิดขึ้นในลักษณะสมบูรณ์⁽²¹⁾ กรณีหลังในลักษณะสัมพันธ์ อย่างไรก็ตามเป็นการข่มเล็งเห็นผลนั้น ในทางคำராอาจประมวลความเห็นได้เป็น 3 ทฤษฎี

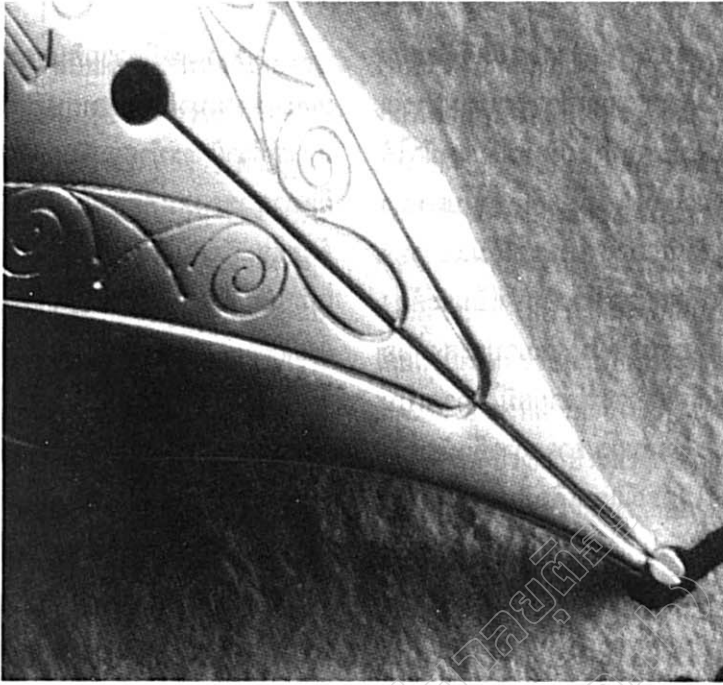
2.1 ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ (Wahrscheinlichkeitstheorie) เป็นทฤษฎีดั้งเดิม แนวคิดของทฤษฎีนี้พิจารณาจากระดับของโอกาสที่จะเกิดผลอันเป็นความผิดอาญาตามความนึกคิดของผู้กระทำเป็นข้อวินิจฉัย โดยไม่พิจารณาถึงความประสงค์ของตัวผู้กระทำ⁽²²⁾ ทฤษฎีนี้เป็นการขยายขอบเขตของเจตนาทางอาญาให้กว้างขึ้นเพียงแค่ผลอาจเกิดขึ้นได้ก็เพียงพอแล้ว โดยพิจารณาขณะที่ผู้กระทำเริ่มกระทำความผิด ผู้กระทำคาดการณ์ดังกล่าวแล้วยังกระทำการดังกล่าวอีก⁽²³⁾ ดังนั้นจึงไม่อาจใช้ทฤษฎีนี้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแยกความแตกต่างระหว่างเจตนาข่มเล็งเห็นผลและประมาทโดยรู้ตัว (bewusste Fahrlässigkeit) การยึดหลักความน่าจะเป็นไปได้เพียงอย่างเดียวย่อมไม่ถูกต้องในเนื้อหาของเจตนา มิฉะนั้นแพทย์จะกระทำการโดยเจตนาฆ่า (ข่มเล็งเห็นผล) ในหลาย ๆ กรณีที่ผู้ป่วยไม่มีหวังจะรอดชีวิต และจะผิดฐานพยายามฆ่าสำหรับกรณีที่ผู้ป่วยรอดชีวิต⁽²⁴⁾ แม้แพทย์จะมีจิตใจสำนึกจะช่วยชีวิตผู้ป่วยให้รอด

2.2 ทฤษฎีความยินยอม (Einwilligungstheorie) แนวคิดของทฤษฎีนี้พิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ว่าผู้กระทำยอมรับผลของการกระทำความผิดอาญาของคนที่อาจเกิดขึ้นได้ เขาได้ตั้งใจเห็นด้วยและตัดสินใจกระทำการไป⁽²⁵⁾ ศาลฎีกาเยอรมันวินิจฉัยว่าการยอมรับผลของการกระทำ (Hinnehten des Erfolges) ก็เพียงพอแล้วแม้จะไม่หวังผลว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่⁽²⁶⁾ ในทางคำราลงจำกัดขอบเขตทฤษฎีนี้ว่าถ้าโอกาสที่จะเกิดผลนั้นมีน้อยมากก็ไม่เป็นเจตนาข่มเล็งเห็นผล⁽²⁷⁾

2.3 ทฤษฎีความไม่สนใจโยคีต่อผลที่เกิดขึ้น (frivole Gleichgültigkeit) แนวคิดของทฤษฎีนี้พิจารณาจากความไม่รับผิดชอบของผู้กระทำเป็นสำคัญ แม้ผู้กระทำจะคาดได้ว่าผลของการกระทำของตนที่เป็นความผิดอาญาอาจเกิดขึ้นได้ ผู้กระทำก็ไม่สนใจโยคี⁽²⁸⁾ ไม่ได้หวังผลหรือประสงค์ต่อผลนั้น ไม่ได้ตั้งใจก่อนกระทำการ และไม่สนใจต่อผลที่เกิดขึ้น

การวิเคราะห์ทฤษฎีทั้งสามย่อมทำได้โดยชัดเจนยิ่งขึ้นหากพิจารณาจากคดีตัวอย่าง สมมติว่าข้อเท็จจริงของคดีมีว่า ในงานประจำปีแห่งหนึ่งมีบุคคลหนึ่งสัญญาว่าจะให้เงิน ก ถ้า ก ยิงลูกแก้วในมือของหญิงเจ้าของแผงลอยยิงปืนโดยไม่ให้หญิงนั้นได้รับอันตรายบาดเจ็บ ก รู้ตัวเองว่าไม่ใช่นักแม่นปืนและคาดว่าเขาอาจจะยิงไม่ถูกลูกแก้วในมือของหญิงแต่อาจถูกมือของหญิงผู้นั้น ก คิดว่าถ้าเขายิงถูกมือของหญิงได้รับบาดเจ็บเขาก็จะหลบหนีไปท่ามกลางฝูงชน แต่ถ้าเขายิงถูกลูกแก้วก็จะได้รับเงินรางวัล เขาจึงให้หญิงเจ้าของร้านเตรียมพร้อม ก ยิงไม่ถูกลูกแก้วแต่ยิงถูกหญิงได้รับบาดเจ็บ

(2.1) ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวถ้าใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ ข้อ 2.1 เพียงแค่ผลของการ

ยิงลูกแก้วในมือของหญิง อาจมีโอกาสพลาดไป ถูกมือของหญิงเป็นเหตุให้หญิงได้รับบาดเจ็บเพราะ ก ไม่ใช่คนแม่นปืน ก็เพียงพอจะถือว่า ก กระทำการโดยมีเจตนาข่มขู่เห็นแล้ว⁽²⁹⁾ ทฤษฎียังไม่หนักแน่นเท่าที่ควร เพราะระดับของความน่าจะเป็นไปได้ค่อนข้างจะไม่แน่นอน บางกรณีผลไม่น่าจะเกิด (unwahrscheinlich) แต่ก็ไม่ใช่ว่า จะเป็นไปไม่ได้เลย (unmöglich) เช่น ก ต้องการจะยิง ข จึงไปดักยิงระยะห่างประมาณ 300 เมตร เห็น ข เดินมา ก เป็นนักยิงปืนที่ไม่ชำนาญและด้วยอาการตื่นเต้น มือสั่น โอกาสที่จะยิงถูก มีน้อยมาก แต่ ก ชื่นมณแล้วยิง ข ถึงแก่ความตาย เช่นนี้ก็ต้องถือว่า ก ยิง ข ตายโดยเจตนา (ประสงค์ต่อผล) ทั้งที่ความข้อเท็จจริงแล้วผลไม่น่าจะเกิดขึ้น⁽³⁰⁾

สำหรับข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำไม่ตั้งใจจะละเมิดสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง (Rechtsgut) ไม่อาจหาข้ออ้างใดมาให้เหตุผลให้สัมพันธ์กับทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ และถ้ายึดหลักเจตนาเป็นเหตุสำคัญในการลงโทษผู้กระทำผิดแล้ว ทฤษฎีความ

น่าจะเป็นไปได้เป็นเรื่องในส่วนผลของการกระทำ จึงไม่ใช่เสาหลักในการวินิจฉัย

(2.2) ความข้อเท็จจริงจากคดีตัวอย่างถ้าใช้ ทฤษฎีความยินยอม ข้อ 2.2 ถ้า ก รู้ว่าเขายิงลูกแก้ว ไม่มีทางถูกลูกแก้วแน่ เขาคงจะไม่ยิง ก คงพอจะเชื่อว่าเขาก็มีโอกาસยิงถูกลูกแก้ว เมื่อ ก ยิงพลาดไปถูกหญิง ก จึงกระทำการโดยประมาท⁽³¹⁾ โดยรู้ตัว เพราะการยอมรับผลของการกระทำ จะต้องมีความโน้มเอียงว่าผลจะเกิดขึ้นค่อนข้างแน่นอน บางท่านเห็นว่าจะต้องเกิดผลอย่างแน่นอน (mit Sicherheit)⁽³²⁾

(2.3) ความข้อเท็จจริงจากคดีตัวอย่างถ้าใช้ ทฤษฎีความไม่สนใจโยคีต่อผลที่เกิดขึ้น ก พิจารณาแล้วเห็นว่าโอกาสที่จะเกิดขึ้นมีอยู่ในระดับหนึ่ง ผลจะเกิดขึ้นอย่างไร เขาไม่สนใจโยคีจะเตรียมจะหลบหนีไปท่ามกลางฝูงชนในกรณีที่ยิงถูกมือของหญิง ดังนี้ ก จึงกระทำการโดยเจตนา

ข้อพิจารณาที่สำคัญที่สุดคือ ผู้กระทำจะต้องถึงอันตรายที่จะละเมิดสิ่งที่กฎหมายมุ่งคุ้มครอง

(Rechtsgut) และแม้จะรู้สำนึกเช่นนั้นคนก็ยัง ไม่ละเว้นกระทำการ ข้ออ้างเกี่ยวกับความรู้สึกถึง อันตรายที่จะเกิดขึ้น (Bewusstsein der konkreten Gefahr) จะเป็นข้ออ้างที่เห็นได้เด่นชัดที่สุด ดังนั้นสำหรับข้อเท็จจริงในคดีตัวอย่าง ก จึงโดย รู้สำนึกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับหญิง ดังนั้น เขาจึงกระทำการโดยเจตนา⁽³³⁾

3. ข้อแตกต่างระหว่างเจตนาย่อมเล็ง เห็นผลและประมาทโดยรู้ตัว

ในทางคำราแยกประมาทออกเป็นสองประเภท ก) ประมาทโดยรู้ตัว (bewusste Fahrlässigkeit) คือกรณีที่ผู้กระทำคาดล่วงหน้าแล้วว่า ผลอาจเกิดขึ้นได้แต่มั่นใจว่าอย่างไรเสียผลคง ไม่เกิดขึ้น ข) ประมาทโดยไม่รู้ตัว (unbewusste Fahrlässigkeit) คือกรณีที่ผู้กระทำไม่อาจคาดล่วงหน้ามาก่อนเลยว่าผลจะเกิดขึ้น⁽³⁴⁾

ข้อเท็จจริงใดที่ไม่ถึงระดับเจตนาย่อมเล็งเห็นผลแล้ว อาจปรับเข้าประมาทโดยรู้ตัวไม่ ดังเช่น คดีตัวอย่างที่ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย เคยให้ไว้ดังนี้ “ผู้ที่ขับรถยนต์ไม่เป็นและฝืนขับ ไปในถนนที่พลุกพล่าน ถ้าผู้กระทำแลเห็นผลล่วงหน้าว่าจะทับคนตายและทำใจว่าจะทับคนตายก็ ช่างจะขอขับมาให้จงได้ ถ้ารถไปชนคนตายเข้า จริง ๆ ผู้กระทำมีความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา ถ้าผู้กระทำแม้จะแลเห็นผลล่วงหน้าเช่นนั้น และ รู้ว่าคนขับรถไม่เป็น แต่ก็ยังเชื่อความว่องไวของคนว่าจะหลบหลีกไม่ทับคนตาย ผู้กระทำมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยประมาทเท่านั้น เพราะเขาไม่ได้ ยอมรับผลมาแต่แรก จะว่าเขามีเจตนาอย่างไรได้ ความประมาทในกรณีนี้เรียกว่าประมาทโดยรู้⁽³⁵⁾

คามตัวอย่างข้างต้นเมื่อปี 2484 ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ยึดหลักทฤษฎีความยินยอม

เพราะเห็นว่าถ้าผู้กระทำไม่ได้ยอมรับผลมาแต่แรก ถือไม่ได้ว่าผู้กระทำมีเจตนา ดังนั้นจึงสรุปว่า ผู้กระทำการประมาทโดยรู้ ค่อมมาภายหลังศาสตราจารย์ ดร.สาวยุค แสงอุทัย เห็นด้วยกับทฤษฎี ความไม่สนใจโยคีคือผลที่เกิดขึ้นและได้แสดง ความเห็นไว้ในคำสอนของท่านไว้ว่าเห็นด้วยกับ ทฤษฎีความไม่สนใจโยคีคือผลที่เกิดขึ้นว่าเป็น การเดินสายกลาง “เพราะผู้ที่ไม่โยคีว่าผลจะเกิดขึ้นหรือไม่ทั้ง ๆ ที่เขาเห็นล่วงหน้าว่าผลอาจเกิดขึ้น ได้ แม้เขาจะไม่ประสงค์ต่อผล ก็ควรจะถือว่าได้ กระทำโดยเจตนาที่เดียว”⁽³⁶⁾

ขอบเขตเรื่องเจตนาย่อมเล็งเห็นผลประโยชน์ และประมาทโดยรู้ตัว ขึ้นกับว่าจะยึดทฤษฎีใด ในเรื่องเจตนาย่อมเล็งเห็นผล เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ในทางคำราของกฎหมายเยอรมัน เห็นว่านิยามของเจตนาย่อมเล็งเห็นผลจะไปซ้อน กับนิยามของประมาทโดยรู้ตัว กล่าวคือ กรณีที่ ผู้กระทำรู้ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น แต่เขาอาจจะ ไม่คิดว่าจะเกิดผลนั้นขึ้นอย่างจริงจัง เพราะเขา คำนวณระดับของอันตรายนั้นผิดไปหรือใช้ความ ระมัดระวังตามความสามารถของเขาได้ แต่ใช้ ไม่เพียงพอ⁽³⁷⁾ แต่ก็พยายามชี้ให้เห็นถึงข้อ แตกต่างระหว่างเจตนาย่อมเล็งเห็นผลและประมาท โดยรู้ตัวดังนี้

3.1 ระดับของความน่าจะเป็นไปได้ (Der Grad der Wahrscheinlichkeit) ทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ไม่อาจชี้ให้เห็นชัดได้ว่าที่ระดับใด ด้านหนึ่งเป็นเจตนาย่อมเล็งเห็นผลและอีกด้านหนึ่ง เป็นประมาทโดยรู้ตัว ผู้กระทำอาจมีความเชื่อมั่น อย่างมากว่าผลจะไม่เกิดขึ้นในขณะที่ระดับของ ความน่าจะเป็นไปได้ที่จะเกิดผลนั้นสูงมาก ดังนั้น ระดับของความน่าจะเป็นไปได้จึงเป็นสิ่งที่ชี้ว่า ผู้กระทำรู้ถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้หรือไม่เท่านั้น

สำหรับความเห็นที่ว่า การรู้เพียงว่าโอกาสของผลที่อาจเกิดขึ้นได้ถือว่าเป็นประมาทโดยรู้ตัวนั้น ชัดกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเยอรมันที่วินิจฉัยมาตลอดว่าเป็นเจตนายอมเสี่ยงเห็นผล Jescheck เห็นว่าเป็นการเหมาะสมที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงทุกกรณีให้ผู้กระทำรู้สำนึกในอันตรายที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นเจตนายอมเสี่ยงเห็นผลและเจตนายอมเสี่ยงเห็นผลจะครอบคลุมถึงประมาท โดยรู้ตัวด้วย⁽³⁸⁾

3.2 การยอมรับผลของการกระทำนั้น (billigend in kauf nehmen) หรือการที่ผู้กระทำรู้แล้วว่าผลจะต้องเกิด แต่ก็กระทำการไป (bei sicherer Kenntnis des Erfolges) คำพิพากษาศาลฎีกาเยอรมันทั้งก่อนและหลังสงครามโลกได้ให้เหตุผลทั้งสองอย่างดังกล่าวในหลายคดี⁽³⁹⁾ ขอบเขตของทฤษฎีความยินยอมนี้มีขอบกพร่องตรงที่การยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นนี้มีขึ้นอยู่กับการกระทำแต่ขึ้นอยู่กับผู้กระทำ ถ้าไม่อาจรู้ได้ว่าผู้กระทำรู้ข้อเท็จจริงแน่นอนเพียงใด ทฤษฎีนี้ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ดังเช่นตัวอย่างคดีในบทวิเคราะห์ทฤษฎีความไม่แน่นอนที่จะเป็นสิ่งที่ชี้เจตนายอมเสี่ยงเห็นผลอยู่ที่ ก เชื่อว่าเขาจะยิงถูกถูกแก้วหรือไม่ ซึ่งเป็นการยากที่จะค้นหาหรือพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวทางปฏิบัติอาจอาศัยหลักกฎหมายวิธีสบัญญัติมาช่วยโดยการสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่จำเลย (in dubio pro reo)

3.3 ข้อแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดประการหนึ่งคือ สำหรับกรณีเจตนายอมเสี่ยงเห็นผล ผู้กระทำไม่ประสงค์ต่อผลที่เกิดขึ้น ส่วนกรณีประมาทโดยรู้ตัวนั้นผู้กระทำไม่มีเจตนากระทำการนั้นเลย ข้อแตกต่างระหว่างเจตนายอมเสี่ยงเห็นผลและประมาทโดยรู้ตัวคือการตัดสินใจ กล่าวคือ นำเอาความรู้สึกของผู้กระทำมาเป็นมาตรฐานของการ

แยกข้อแตกต่าง ซึ่งก็เป็นการยากไม่น้อยกว่าสองประการข้างต้น ดังนั้นหากจะยึดทฤษฎีความไม่สนใจโยคีต่อผลที่จะเกิดขึ้นของ Engisch และ Bockelmann⁽⁴⁰⁾ ที่พิจารณามูลเหตุจริงใจในการกระทำของตัวผู้กระทำที่เป็นรากฐานของการตัดสินใจ จะเป็นมาตรฐานในการแยกความแตกต่างที่แน่นอนกว่ามาตรฐานอื่น ๆ

4. เจตนายอมเสี่ยงเห็นผลและเจตนาที่มีเจื่อนใจ

ศัพท์กฎหมายทั้งสองในภาษาเยอรมันใกล้เคียงกันมาก จึงมีการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างเจตนายอมเสี่ยงเห็นผลและเจตนาที่มีเจื่อนใจไว้ในทางคำรา คำว่า "bedingter Vorsatz" หมายถึงเจตนายอมเสี่ยงเห็นผล ส่วนคำว่า "bedingte Handlungswille" หมายถึงเจตนาที่มีเจื่อนใจ

สาระสำคัญของเจตนาที่มีเจื่อนใจอาจสรุปได้ 3 ประการ⁽⁴¹⁾

4.1 สภาพการตัดสินใจที่ยังไม่เสร็จสิ้น ถือว่าผู้กระทำยังไม่ได้ตัดสินใจกระทำการ เพราะยังมีเจื่อนใจในการตัดสินใจกระทำการ⁽⁴²⁾ กรณีนี้จึงไม่ใช่เจตนาเพราะเจตนาจะต้องมีการตัดสินใจหรือตกลงใจ ตัวอย่างเช่น ผู้หยิบอาวุธปืนยังไม่ตัดสินใจแน่นอนว่าจะใช้ปืนยิงหรือจะใชู้เท่านั้น เขาจึงยังไม่มีเจตนาฆ่า⁽⁴³⁾ แต่ถ้าได้กระทำการจนเกิดผลโดยรู้ถึงอันตรายที่มีต่อวัตถุที่กระทำต่อยอมเป็นการกระทำโดยเจตนา สำหรับกรณีที่ต้องประกอบความผิดอาญาซึ่งเรียกร้องการกระทำอื่นอีกที่ ผู้กระทำจะต้องกระทำต่อไป ถ้าผู้กระทำยังไม่ได้กระทำต่อไปและหยุดกระทำการเพียงนั้นยังไม่ถือว่าตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น พนักงานไปรษณีย์มีหน้าที่เปิดซองจดหมายเพื่อตรวจสอบว่ามีเงินในซองจดหมายหรือไม่เพียงเท่านั้นยังถือ

ไม่ได้ว่าพนักงานไปรษณีย์มีเจตนายักขอกหรือมีความผิดฐานพยายามลักขอก⁽⁴⁴⁾

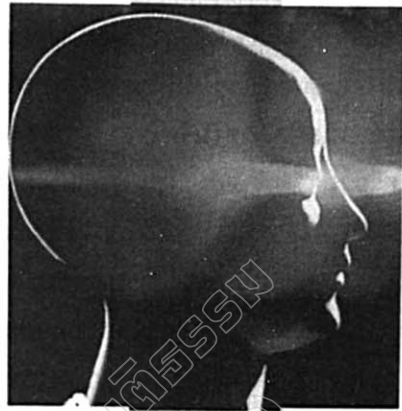
4.2 สภาพการตัดสินใจกระทำการโดยขึ้นอยู่กับข้อสมมติฐานพื้นฐานอีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ ผู้ใดตัดสินใจกระทำการแต่การกระทำนั้นยังต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นที่ไม่ขึ้นกับตัวผู้ตัดสินใจ ศาลฎีกาเยอรมันวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยเจตนา ตัวอย่างเช่น สามีจะฆ่าภรรยาที่หย่าขาดจากกันแล้ว ถ้าเธอไม่กลับมาหาเขา ถือว่ามีเจตนาฆ่าแล้ว⁽⁴⁵⁾ ผู้กระทำได้ร่วมกันตกลงใจว่าจะเอาทรัพย์สินของผู้ดื่มสุราในร้านอาหารแห่งหนึ่งไปด้วยวิธีหนึ่งวิธีใดหรืออาจใช้กำลัง ถือว่ามีเจตนาปล้นทรัพย์สินแล้ว⁽⁴⁶⁾ แม้การใช้กำลังจะมีอุปสรรคเพราะผู้เสียหายป้องกันตัวก็ตาม⁽⁴⁷⁾

4.3. การตัดสินใจกระทำการโดยมีเงื่อนไขยกเลิกการกระทำนั้นในภายหลัง คือ การกระทำผิดอาญาที่ยังไม่เสร็จสิ้น กรณีนี้ไม่มีผลเปลี่ยนแปลงเจตนาเดิมแต่อย่างใด ตัวอย่างเช่น ผู้กระทำได้นำธนบัตรเย็บซ่อนไว้ในพรมพื้นรถเพื่อนำออกนอกประเทศในกรณีที่เขาไม่ได้รับอนุญาตให้นำเงินออกนอกประเทศ ศาลฎีกาเยอรมันวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำโดยเจตนา⁽⁴⁸⁾

5. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตนา ย่อมเล็งเห็นผลและสถาบันทางกฎหมายอาญาภาคทั่วไป

5.1 การป้องกันที่เกิดจากการประทุษร้ายอันมิชอบด้วยกฎหมาย การประทุษร้ายดังกล่าวอาจเกิดจากการกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลหรือประมาทก็ได้⁽⁴⁹⁾

5.2 การพยายามกระทำความผิดพิจารณาในแง่โครงสร้าง คือการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายใน (เจตนา) แต่องค์ประกอบภายนอกไม่ครบ

บริบูรณ์⁽⁵⁰⁾ เจตนาซึ่งอยู่ในองค์ประกอบภายในของโครงสร้างความผิดอาญาข้อแรก จะต้องคลุมถึงองค์ประกอบภายนอกของความผิดอาญาทั้งหมด เจตนาดังกล่าวนี้รวมถึงเจตนายอมเล็งเห็นผลด้วย⁽⁵¹⁾

การพยายามกระทำความผิดพิจารณาในแง่เนื้อหา คือการที่ผู้กระทำการไม่ไปตลอดหรือตลอดแล้วแต่ไม่บรรลุผล ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะวินิจฉัยในประเด็นเจตนายอมเล็งเห็นผล เพราะเมื่อผลไม่เกิดขึ้น การวินิจฉัยถึงเจตนายอมเล็งเห็นผลจึงต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่สนับสนุนแนวโน้มของเจตนา (คันเหคุ) และผลของการกระทำ (ปลายเหคุ)

5.3 การคงเว้นกระทำการ เจตนากระทำความผิดประกอบด้วยการรู้ข้อเท็จจริงและรู้สำนึกในการกระทำของคนเป็นสาระสำคัญ กรณีผู้คง

เว้นกระทำการเพียงแต่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น และเขาควรจะปฏิบัติกระทำการอย่างไรก็เพียงพอแล้ว การงดเว้นกระทำการจึงเป็นการยากที่จะวินิจฉัยระหว่างเจตนาข่มเล็งเห็นผลและประมาทโดยรู้ตัวในเรื่องการตัดสินใจ เพราะการงดเว้นกระทำการนั้นไม่ได้แสดงออกมาให้เห็นภายนอก แต่เป็นเพียงการนึกคิดภายในจิตใจสมองของผู้คนเว้นกระทำการ⁽⁵²⁾ ตัวอย่าง เช่น ภรรยาของผู้ปล้นธนาคารคาดได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น และคนน่าจะห้ามปรามสามีมิให้กระทำการดังกล่าว การที่ภรรยาของผู้ปล้นธนาคารนิ่งเฉยเป็นเจตนาข่มเล็งเห็นผล ส่วนการที่หญิงคู่รักของชายที่สมรสแล้วทราบต่อมาว่าชายคู่รักจะฆ่าภรรยาของเขาแล้วมาสมรสกับคน หญิงคู่รักไม่ได้กระทำการอันใดที่จะห้ามการฆาตกรรมดังกล่าว ศาลฎีกาเยอรมันก่อนสงครามโลกวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำประมาทโดยรู้ตัว⁽⁵³⁾

5.4 ผู้ใช้ผู้สนับสนุน การใช้หรือสนับสนุนจะต้องกระทำโดยเจตนาจึงจะเป็นความผิด การใช้หรือสนับสนุนโดยประมาทไม่เป็นความผิดอาญา เพียงแต่เจตนาข่มเล็งเห็นผลก็เพียงพอที่จะให้ผู้ใช้และผู้สนับสนุนต้องรับผิดชอบทางอาญา⁽⁵⁴⁾

สำหรับบทบัญญัติองค์ประกอบภายนอกของกฎหมายอาญาภาคความผิดบางฐาน ลำพังเจตนาข่มเล็งเห็นผลไม่เป็นการเพียงพอ เช่นองค์ประกอบที่ว่า “ชัดชัดข้อเท็จจริงที่ผู้กระทำรู้หรือทราบดี” (wider besseres Wissen)⁽⁵⁵⁾

6. บทสรุป

ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมันไม่ได้บัญญัติเจตนาข่มเล็งเห็นผลไว้อย่างชัดเจน ดังเช่นได้มีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย สถาบันทางกฎหมาย เรื่องเจตนาประสงค์

ต่อผล เจตนาข่มเล็งเห็นผล และประมาทโดยรู้ตัวจึงเป็นปัญหาทางวิชาการโดยแท้ที่กำลังวิวัฒนาการหาข้อยุติ ทั้งในทางคำราและในคำพิพากษาของศาลเดิมมักจะยึดทฤษฎีความน่าจะเป็นไปได้ โดยพิจารณาจากระดับของโอกาสที่จะเกิดผลตามความนึกคิดของตัวผู้กระทำ ต่อมาแนวคำพิพากษาของศาลและความเห็นในทางคำรายึดทฤษฎีความยินยอม โดยพิจารณาการยอมรับผลหลังจากผู้กระทำได้ตั้งใจและตัดสินใจกระทำการเป็นหลัก และในระยะหลังมีแนวโน้มจะยึดทฤษฎีความไม่สนใจโยคีต่อผลที่เกิดขึ้น ความคิดนี้จะรับกับเจตนาประสงค์ต่อผลระดับที่สองเพราะเนื้อหาของทั้งสองเรื่องนี้ไม่เป็นเหลี่ยมล้ำกัน ผู้เขียนเชื่อว่าตราบไคซ็อดได้แย้งทางวิชาการในเรื่องเจตนาประสงค์ต่อผล เจตนาข่มเล็งเห็นผลและประมาทโดยรู้ตัวยังไม่เป็นที่ยุติ ตลอดจนปัญหาเรื่องเจตนาข่มเล็งเห็นผลในการพยายามกระทำความผิดและการงดเว้นกระทำการยังต้องศึกษากันอีกมากประมวลกฎหมายอาญาในส่วนนี้คงเปิดโอกาสให้นักนิติศาสตร์พัฒนาทฤษฎีและแนวคิดต่อไปอีกก่อนที่จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเช่นประมวลกฎหมายอาญาของไทย

เอกสารอ้างอิง

- (1) H. Blei. Strafrecht I. 16. Aufl., München 1975. S. 108
- (2) แปลโดย สายหยุด แสงอุทัย. เจตนาในส่วนที่อาจจะแลเห็นผลแห่งการที่กระทำได้. บทบัญญัติ เล่ม 13 ตอน 1 2434 หน้า 312 (326-327)
- (3) H. Blei. a.a.O., S. 108
- (4) H. Blei, ebenda
- (5) Vgl. H. Welzel, Das Deutsche Strafrecht 10. Aufl., Berlin 1967, S. 71; Creifelds, Rechtswörterbuch 6. Aufl; München 1981, S. 296; H. Otto, Grundkurs Strafrecht, Allgemeine Strafrechtslehre, Berlin, 1976, S. 92; กมลชัย รัตนสกาววงศ์. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 917/2531 คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ. 2530 เล่มที่ 4 สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ หน้า 116 (121)
- (7) Vgl. H. Blei, a.a.O., S. 108; H. Welzel, ebenda
- (8) H. Otto. a.a.O., S. 92
- (9) H. Blei, a.a.O., S. 103
- (10) H. Welzel, a.a.O., S. 62
- (11) H. Otto, a.a.O., S. 92
- (12) H. Blei, a.a.O., S. 104; H. Welzel, a.a.O., S. 65; Jescheck แยกเจตนาเป็น 3 ประเภท คือ ความตั้งใจ (A bsicht) เจตนาประสงค์ต่อผล (der direkte Vorsatz) และเจตนาย่อมเล็งเห็นผล (der bedingte Vorsatz). vgl. H.H. Jescheck. Lehrbuch des Strafrechts. Allgemeiner Teil. 2. Aufl. Berlin 1972. S. 220
- (13) H. Blei. ebenda
- (14) BGH 4. 107 (109)
- (15) H.H. Jescheck. a.a.O., S. 220-221
- (16) H. Blei. a.a.O., S. 104
- (17) Blei เรียกเจตนาประสงค์ต่อผลนี้ว่า เจตนาประสงค์ต่อผลในระดับที่สอง โดยหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า dolus indirectus เพราะจะมีความหมายเป็นอย่างอื่นไป. Vgl. H. Blei, ebenda
- (18) RGSr 5. 314 (317). H.H. Jescheck. a.a.O., S. 221; H. Blei. a.a.O.S. 105
- (19) BGH 7. 363; 19. 344. อ้างใน H. Welzel, a.a.O., S. 63
- (20) เปรียบเทียบ สายหยุด แสงอุทัย. อ้างแล้ว หน้า 312 (313-318)
- (21) Blei เห็นว่าไม่มีผู้ใดคาดการณ์ได้ว่าการกระทำของตนจะเกิดผลตามที่นึกคิดไว้อย่างแน่นอน ข้อสรุปที่ว่าผลข้างเคียง อันจำเป็นจะต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นี้ เป็นเพียงความเป็นไปได้ อย่างมากเท่านั้น (höchste Wehrscheinlichkeit). vgl. H. Blei. a.a.O., S. 106
- (22) H. Blei. ebenda; vgl. H. Welzel, a.a.O., S. 67
- (23) H. Otto, a.a.O., S. 96
- (24) H. Blei. ebenda. H. Welzel. ebenda
- (25) Vgl. H. Blei. a.a.O., S. 107; H. Welzel, ebenda, RGSr 33. 4. 59. 2; 65, 192, 263, 66, 261; 67, 424. 77. 36; 73. 164
- (26) BGH 7. 363
- (27) H. Otto. a.a.O., S. 95
- (28) Engisch, NJW 1955, S. 1688; vgl. H. Welzel, a.a.O., S. 66-77
- (29) Vgl. H. Welzel, a.a.O., S. 66
- (30) Vgl. H. Otto, a.a.O., S. 96
- (31) Vgl. H. Otto, ebenda
- (32) Vgl. H. Otto, a.a.O., S. 95
- (33) Vgl. H. Otto, a.a.O., S. 97
- (34) Vgl. H. Welzel, a.a.O., S. 65; สายหยุด แสงอุทัย. บทบัญญัติ เล่ม 13 ตอน 1 หน้า 312 (323)
- (35) ส.ส. หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 368/2484
- (36) หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาคทั่วไป คำสอนชั้นปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหา-

วิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 13 พ.ศ. 2516
หน้า 89

มาตรา 172 เบิกความเท็จ มาตรา 175 ฟ้องเท็จ
เป็นต้น

- (37) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 223; Welzel ก็เห็นว่า
ไม่อาจให้นิยามได้แน่ชัด คงได้แต่อธิบายถึงความ
แตกต่างของทั้งสองอย่าง, Vgl. H. Welzel, a.a.O.,
S. 66
- (38) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 224
- (39) RG 33, 5. 76, 115 (116); BGH 14, 240 (256).
อ้างอิง H.H. Jescheck, ebenda
- (40) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 225
- (41) H.H. Jescheck, ebenda
- (42) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 388
- (43) RG 68, 339 (341) อ้างอิง H.H. Jescheck,
a.a.O., S. 225; H. Welzel, a.a.O., S. 63
- (44) RG 65, 145 (148) อ้างอิง H.H. Jescheck,
ebenda
- (45) BGH 21, 319 (322) อ้างอิง H.H. Jescheck,
ebenda
- (46) BGH 14, 383; 21 319 (322). อ้างอิง H.H.
Jescheck, ebenda
- (47) BGH 12, 306 (309), อ้างอิง H.H. Jescheck,
ebenda
- (48) RGSt 71, 53, อ้างอิง H.H. Jescheck, ebenda;
H. Blei, a.a.O., S. 107
- (49) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 252
- (50) กรมราชทัณฑ์ รัดเกล้าวงษ์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษา
ศาลฎีกาที่ 2999/2530 คำพิพากษาศาลฎีกา พ.ศ.
2530 เล่ม 9. สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ,
หน้า 189 (192)
- (51) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 388
- (52) H.H. Jescheck, a.a.O., S. 478
- (53) RG 73, 52 (56) อ้างอิง H.H. Jescheck, ebenda
- (54) RG 72, 26 (29); 72, 20 (24) อ้างอิง H.H.
Jescheck, a.a.O., S. 522
- (55) H. Blei, a.a.O., S. 105; ขอให้พิจารณาเปรียบเทียบ
ประมวลกฎหมายอาญาของไทย มาตรา 137
แจ้งความเท็จ มาตรา 145 แสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน,

ประมวลภาพข่าวกระทรวงยุติธรรม ปี 2533

เอกอัครราชทูตอียิปต์ประจำประเทศไทยเข้าเยี่ยม
คารวะประธานศาลฎีกา

เอกอัครราชทูตฟิลแลนด์ ประจำประเทศไทย
เข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลฎีกา

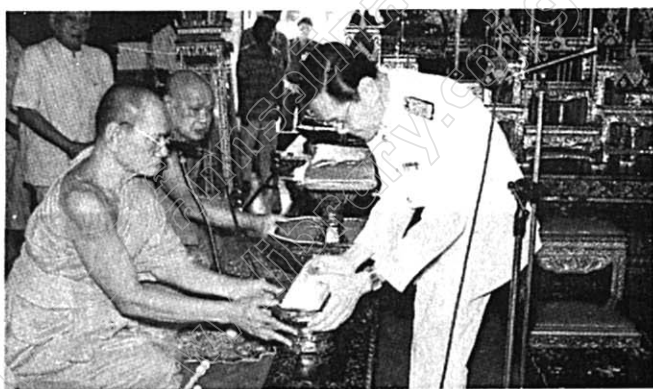
เอกอัครราชทูตสิงคโปร์ ประจำประเทศไทย
เข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลฎีกา ที่ห้องประธานศาลฎีกา

เอกอัครราชทูตบรูไน ประจำประเทศไทยเข้าเยี่ยม
คารวะประธานศาลฎีกา ที่ห้องประธานศาลฎีกา

นายโสมณ รัตนกร ประธานศาลฎีกาและ
ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่กระทรวงยุติธรรมวางพวงมาลา
ถวายบังคมพระบรมรูป ร.7 ที่ลานหน้าพระบรมรูป
หน้ารัฐสภา

นายโสมณ รัตนกร ประธานศาลฎีกานำผ้ากฐิน
พระราชทาน ถวาย ณ วัดเศวตฉัตร
(วัดเศวตฉัตร คลองสวนธนบุรี กทม.)

พด.ท.จ๋ารัส มังคการัตน์ รว.ยุติธรรมเป็น
ประธานเปิด ส.น.ง.คุมประพฤติประจำศาล จ.ฉะบุรี

นายอุทัย พิมพ์ใจชน รว.ยุติธรรม ในคราว
ตามเสด็จพระบรมโอรสาธิราชเสด็จวางศิลาฤกษ์ศาล
จ.แม่ฮ่องสอน

นายอุทัย พิมพ์ใจชน รว.ยุติธรรมเป็นประธาน
เปิดสัมมนาผู้พิพากษาหลักสูตรกฎหมายปกครองรุ่น 2
ที่สถาบันฯ

**คณะกรรมการจัดทำหนังสือที่ระลึก
เนื่องในโอกาสคล้าย วันสถาปนา
กระทรวงยุติธรรม**

1. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)	ประธานกรรมการ
2. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ	รองประธานกรรมการ
3. รองอธิบดีกรมบังคับคดี (ฝ่ายวิชาการ)	รองประธานกรรมการ
4. นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา	กรรมการ
5. นายไพฑูรย์ เศรษฐไกรกุล	กรรมการ
6. นายธนสิทธิ์ นิลกำแพง	กรรมการ
7. เลขาธิการศาลฎีกา	กรรมการ
8. เลขาธิการศาลอุทธรณ์	กรรมการ
9. เลขาธิการศาลอุทธรณ์ภาค 1	กรรมการ
10. เลขาธิการศาลอุทธรณ์ภาค 2	กรรมการ
11. เลขาธิการศาลอุทธรณ์ภาค 3	กรรมการ
12. เลขาธิการศาลแพ่ง	กรรมการ
13. เลขาธิการศาลอาญา	กรรมการ
14. เลขาธิการศาลแพ่งธนบุรี	กรรมการ
15. เลขาธิการศาลอาญาธนบุรี	กรรมการ
16. เลขาธิการศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง	กรรมการ
17. เลขาธิการศาลแรงงานกลาง	กรรมการ
18. เลขาธิการศาลภาษีอากรกลาง	กรรมการ

19. ผู้อำนวยการศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
20. ผู้อำนวยการกองคลัง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
21. ผู้อำนวยการกองกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
22. ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
23. ผู้อำนวยการกองออกแบบและก่อสร้าง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
24. หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ กองกลาง
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการ**
25. ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน
สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม **กรรมการและเลขานุการ**
26. นายพิชัย นิลทองคำ **กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ**
27. นายวรศักดิ์ บุญคง **กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ**
28. นางพรทิพย์ จันทนบุบผา **กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ**

**คณะกรรมการจัดทำหนังสือ
เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา
กระทรวงยุติธรรมครบรอบ 99 ปี**

ที่ปรึกษากรรมการ

1. รองปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฝ่ายวิชาการ)
2. รองเลขาธิการส่งเสริมงานตุลาการ
3. รองอธิบดีกรมบังคับคดี (ฝ่ายวิชาการ)

กองบรรณาธิการ

1. นายพลประสิทธิ์ ฤทธิ์รักษา
2. นายไพฑูรย์ เศรษฐไกรกุล
3. นายพิชัย นิลทองคำ
4. นายฉันทวัฒน์ วรทัต
5. นายวรศักดิ์ บุญคง
6. นางพรทิพย์ จันทนบุบผา

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์สำหรับ
(www.library.coj.go.th)

จัดพิมพ์โดย

ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร
19/4 ซอยแดงอุดม สุขุมวิท 33
กรุงเทพฯ 10110 โทร. 258-5541

